

VATAI LÁSZLÓ

**SÖTÉTSÉGBŐL
VILÁGOSSÁGRA**

PRÉDIKÁCIÓK ÉS ELŐADÁSOK

**Elhangzottak a Szabad-Európa Rádió
magyar műsoraiban
(1951 — 1970)**

**Mikes International
Hága, Hollandia**

2006.

Kiadó

'Stichting MIKES INTERNATIONAL' alapítvány, Hága, Hollandia.

Számlaszám: Postbank rek.nr. 7528240

Cégbejegyzés: Stichtingenregister: S 41158447 Kamer van Koophandel en Fabrieken Den Haag

Terjesztés

A könyv a következő Internet-címről tölthető le: **http://www.federatio.org/mikes_bibl.html**

Aki az email-levelezési listánkon kíván szerepelni, a következő címen iratkozhat fel:

mikes_int-subscribe@yahoogroups.com

A kiadó nem rendelkezik anyagi forrásokkal. Többek áldozatos munkájából és adományaiból tartja fenn magát. Adományokat szívesen fogadunk.

Cím

A szerkesztőség, illetve a kiadó elérhető a következő címeken:

Email: mikes_int@federatio.org

Levelezési cím: P.O. Box 10249, 2501 HE, Den Haag, Hollandia

Publisher

Foundation 'Stichting MIKES INTERNATIONAL', established in The Hague, Holland.

Account: Postbank rek.nr. 7528240

Registered: Stichtingenregister: S 41158447 Kamer van Koophandel en Fabrieken Den Haag

Distribution

The book can be downloaded from the following Internet-address: **http://www.federatio.org/mikes_bibl.html**

If you wish to subscribe to the email mailing list, you can do it by sending an email to the following address:

mikes_int-subscribe@yahoogroups.com

The publisher has no financial sources. It is supported by many in the form of voluntary work and gifts. We kindly appreciate your gifts.

Address

The Editors and the Publisher can be contacted at the following addresses:

Email: mikes_int@federatio.org

Postal address: P.O. Box 10249, 2501 HE, Den Haag, Holland

ISSN 1570-0070

ISBN-10: 90-8501-100-0

NUR 700

ISBN-13: 978-90-8501-100-2

**© Copyright Vatai László örökösei — Mikes International; i.e. Heirs of László Vatai
All Rights Reserved**

A KIADÓ ELŐSZAVA

SÖTÉTSÉGBŐL VILÁGOSSÁGRA címmel újabb kötetet folytatjuk Vatai László — a *Kolozsvári Filozófiai Iskolához* tartozó filozófus és teológus — életművének elektronikus kiadását. A kötet eredetileg 1991-ben jelent meg a PÜSKI Kiadó gondozásában, Budapesten.

A Vatai László életműsorozatban az alábbi kötetek jelentek meg:

- Átszínezett térkép ~ magyar változatok az újkorban ~
- Dosztojevskij ~ A szubjektív életérzés filozófiája ~
- Az Isten szörnyetege ~ Ady lírája ~
- Önéletrajzi írások: ~ Gyanútlanul - Életem első tíz éve / Az 1947-es sorsdöntő évről – börtönélményeim alapján ~
- Társadalombölcseleti tanulmányok ~ 1. A szociális filozófia alapjai Böhm Károly tanában; 2. Az egyéniség élete; 3. A Független Kisgazdapárt társadalombölcselete; 4. Harc az új világképért ~

Hága (Hollandia), 2006. december 20.

MIKES INTERNATIONAL

PUBLISHER'S PREFACE

With this volume we continue to publish electronically the œuvre of László Vatai — who as a philosopher and theologian belonged to the *Kolozsvár School of Philosophy*. Present volume is entitled *FROM DARKNESS TO LIGHT* and was originally published in 1991 by the PÜSKI Publishing House.

Also by László Vatai:

- REPAINTED MAP ~ Hungarian Variations in Modern Times ~ (in Hungarian)
- DOSTOEVSKY ~ The Philosophy of Subjective Awareness of Life ~ (in Hungarian)
- GOD'S BEAST ~ Ady's Lyre ~ (in Hungarian)
- ESSAYS ON SOCIAL PHILOSOPHY (in Hungarian)
- AUTOBIOGRAPHICAL WRITINGS (in Hungarian)

The Hague (Holland), December 20, 2006

MIKES INTERNATIONAL

VATAI LÁSZLÓ

(1914-1993)

Vatai László (Poroszló, Heves vm., 1914. júl. 18. — Toronto, 1993. aug. 3.). református lelkész, filozófus, irodalomtörténész. A Sárospataki Református Theológián végez 1936-ban, majd a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen Bartók György tanítványaként filozófiai doktorátust szerez 1942-ben. 1936 és 1940 között a Soli Deo Gloria Református Diákszövetség főtitkára. 1943-ban az irodalom filozófiája tárgykörben egyetemi magántanár lesz Debrecenben. 1942 és 1947 között budapesti egyetemi lelkész. 1944-ben, az ország német megszállása után részt vesz az ellenállási mozgalomban. 1945 és 1947 között kisközpárti programmal nemzetgyűlési képviselő, valamint a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium osztályvezetője. 1946 végén a kommunista hatóságok belekeverik az ún. összeesküvési perbe. 1947 végén elmenekül Magyarországról. Svájci és angliai tartózkodás után 1951-ben az Egyesült Államokban telepedik le. Hosszú ideig az Egyesült Államokban (Buffalo, Detroit), illetve Kanadában (Windsor, Toronto) református lelkész. 1951 és 1976 között a Szabad Európa Rádió külső munkatársa; a rádió protestáns egyházi műsoraiban ígét hirdet. 1951 és 1956 között az Új Magyar Út főmunkatársa. Tanulmányai, esszéi, cikkei rangos nyugati magyar lapokban jelentek meg. Számos könyv szerzője.

Vatai László

**SÖTÉTSÉGBŐL
VILÁGOSSÁGRA**

PŰSKI

TARTALOMJEGYZÉK

<i>A Kiadó előszava</i>	<i>III</i>
<i>Publisher's preface</i>	<i>IV</i>
ELŐSZÓ	1
PRÉDIKÁCIÓK	3
Ember és szovjet ember	4
A megbukott ügynökök	6
A látszat halála	8
Út az Isten országába.....	10
Az Ige hatalma	12
Sötétség és világosság.....	14
Hit, elhívés, elhíttetés	16
Lelkiismeret és felelősség.....	18
Kétféle újjászületés	20
Mai Keresztelő Jánosok.....	23
A társadalom ellenére	25
Halálos győzelem.....	27
Tudomány és élet	29
Az igaz ember és az istentelen.....	31
Az ember feltámadása	33
Dániel és a diktátorok.....	35
A lélek orvossága.....	37
Útjelző tábla.....	39
Az Ismeretlen Istennek	41
Csak bűnösöknek	43
A keresztyén szabadság	45
Bálványrombolás	47
Az igaz bajvívó	49
Az egyetlen ajtó	51
A megcsúfoltak reménysége	53
Az igazi forradalom	56
Megtaláltak, akik nem kerestek.....	58
Repedezett kutak.....	60
Testvéri üzenet	62
A történelem sodrában	64

Krisztustalan ördögűzők kudarca	66
Péter apostol nyomában	68
Jellem és sors	70
Szemben az árral.....	72
Nevetés és szomorúság.....	74
Krisztus szegényei	76
A gondolat és az életünk	78
Az Isten munkatársa.....	80
Megnyílt kapuk	82
Kit feszítesz keresztre	84
Az Isten dicsősége.....	86
Temetés nélkül.....	88
Győzelmes veszteség.....	90
Szétszakadt világ	92
Örök Karácsony	94
Az összetört fiatalok jövője	96
Belszárak modern palotái.....	98
Az aktuális bűjt	100
A test misztériuma	102
Titkok nélkül	104
Hitetlenek közt	106
MEDITÁCIÓK.....	108
Efézus 5:9-14.	109
Márk 8:35.	110
Róma 15:1-5.....	111
Máté 5:10.	112
Zsoltárok 71:4-5.....	113
Efézus 4:25, 32.....	114
I. Timótheus 6:12.	115
I. Korinthus 3:11.....	116
Róma 6:23.....	117
Lukács 21:34-37.	118
ELŐADÁSOK.....	119
Korszerű igehirdetés.....	120
Vallás-e a marxizmus.....	122
Bábel tornya és a kommunizmus.....	124
Szocializmus és az „igazi” keresztyénség.....	125
A kommunizmus és az ember érzelmi beállítottsága.....	127

Az ember önfelszabadításának elmélete	128
A halál problémája és a kommunizmus	130
A kommunizmus és a keresztyénség változatlan viszonya	131
Az igehirdetés válsága és dicsősége	132

ELŐSZÓ

Két és fél évtized alatt keletkezett írásokat vesz kézbe az olvasó; 1951 és 1976 a két szélső dátum. A Szabad Európa Rádió adásai során a „protestáns félóránk” keretében elhangzott igehirdetéseim és előadásaim néhány darabja került ebbe a kötetbe. Az ötszázat meghaladó sorozat jórésze elkallódott, különösen a rádió New York-i részlege felszámolásakor. A megmaradt darabokból történt a válogatás, ezért is annyira egyenlőtlen az egymást követő évek anyaga.

A kommunista uralom alá került Magyar Református Egyház öt országba szétszórta hívei hallgatták az adásokat. Persze, mások is. Nehéz történelme során ilyen szituációba még nem került Krisztus népe. Az uralkodó rendszer lehetetlenné tette az otthoni tájékozódást, az egyház szellemi vezetőit elhallgattatták, mások ágáltak a fórumokon. Ebben a helyzetben kívülről, a szabad világból szoltuk a keresztyénség igazát, erősítettük a legszűkebb területre visszahúzódott krisztusi közösséget, és sugároztuk a hitet mindenki felé. Szükségképp kritizáltuk a kommunizmus bomlasztó ténykedését.

Néhány előadás kivételével igehirdetéseket tartalmaz a könyv. Nem klasszikus formában, hisz csak tizenkét perc állt rendelkezésre, ebbe az időbe kellett beszorítani az Ige aktuális mondanivalóját, s ez a helyzet szükségképp áttörte a szokásos homiletikai formát. Egyetlen prédikáció sem szolt valamelyik konkrét gyülekezethez, az egész magyar reformátusság, sőt a teljes magyar nép volt a címzett. A szabad világ bármelyik templomában értelmetlenek lennének ezek a megnyilatkozások, hisz nem aktuálisak, Magyarországon viszont egynél többet senki sem mondhatott volna el, a másodikat már börtönben gondolta volna végig.

Bizonyos változás mutatkozik bennük az évek, sőt évtizedek múlásával. Eleinte: több volt a polemikus elem; a későbbi mondanivaló: hogy élhet a keresztyén ember a kommunista világban; végül: csak tanúságtétel Krisztus mellett. Stílusbeli különbségek is adódnak, de a lényeg nem változott soha, az Ige üzenetét szoltam a kommunista uralom alá került magyar népnek. S túl az aktuális helyzeten ma is bizonyoságtévés a kötet minden prédikációja: megvalósul az Isten akarat; s Krisztus az egyetlen Megváltó.

A könyv végére került néhány előadás kevésbé tisztázott műfajt képvisel. Nem tudományos fejtegetés egyik sem, inkább vitairat a kommunista világnézeti folyóirattal a rádiós kommentálás szintjén, de mindig a Kijelentés alapján cáfoltam abszolútnak hirdetett ideológiáját. Az otthoniak fórum nélkül és terror alatt nem tehettek jóformán semmit.

Itt kell megemlítenem, hogy az eredetileg kiválogatott előadások túlnyomó részét kihagytam a könyvből. Ilyenformán egynegyedével megrövidült a munka. Ezek az előadások nem a *Világosság* című marxista folyóirattal voltak kapcsolatosak, hanem az egyház belső életét és megnyilvánulásait tárgyalták: A Keresztyén Békekonferencia; Keresztyén szolgálatunk a világban; A zsinati tanítás; Jegyzetek egy püspöki beszámolóhoz; stb. Végül is úgy döntöttem, hogy ezeket a tanulmányokat most nem publikálom. Sokkal jobb, ha nem kívülről jött hatásokra indul meg az erjedés, hanem csak belső látások és erők hozzák létre az átalakulást és megújulást a diktatúrától megszabadult egyház életében. Jogunk és kötelességünk volt bizonyoságot tenni az elnyomás idején, de nincs jogunk kívülről beleszólni az egyház belső elrendezésébe a szabadságra jutás korában. Egy későbbi időpontban jelennek meg a most kihagyott tanulmányok. Huszonöt éven át rendkívül fontos volt a Magyar Református Egyház számára az itt közölt (és nem közölt) anyag. Robbantó és megtartó erő az elnyomás idején. Most, 1990-ben mint elhanyagolhatatlan történelmi dokumentumot adom közre, a nagy halom egy hányadát. Része volt az egyház életének legsötétebb babiloni fogsága idején. Másfelől a kiadással igazolni kellett, hogy teljesítettük emigrációs életünk feladatait.

Könyvem nyomán az ateista meglepődik, a keresztyén ember viszont hite igazát érzékeli mondanivalói teljesülésekor. Nem futurologiát írtam, csak az Igét alkalmaztam adott helyzetben, s nyomában világossá vált, hogy Isten ígéreteiből minden megvalósul egészen a végső lépésekig. A világra és egyházra vonatkozóan egyformán. Most nagyon hirtelen bomlásnak indult a kommunizmus, sőt megbukott otthon és világszerte; ennek az elkerülhetetlen voltáról beszélt már 1951 óta ennek a könyvnek minden darabja, s erre várakozva is erősítette a hallgatók hitét. S még az ezután jövő eseményekre nézve.

Ma nem egészen egzisztenciális sodrású a könyvem, nem hat olyan átütő módon, mint elhangzása két és fél évtizedében. Az akkori szituációban eleven szellemi erő volt, életet mozdított és meg is tartotta. Csak abba a helyzetbe és lelkiállapotba visszatéve (ha ez egyáltalán lehetséges, hisz a történelmi pillanat elmúlt) érzékelheti valaki és foghatja meg a prédikációk igazi mondanivalóját és hatását. Könyvem nem történetírás, nem vallatom és rögzítem benne a múltat, hanem nehéz és fontos részét idézem meg, aminek ezek az írások is — akkor előszóval elmondott üzenetek — nagyon aktív tényezői voltak. Ma már történelmi

dokumentumok. Bár akaratlanul is többek annál: ma is útban áll a mondanivalójuk: tükör és elkötelező bizonyágtevés.

Vád is érhet miatta: könnyű volt az emigrációból beszélni hazafelé, az otthoni helyzet állandó szenvedése nélkül. Nem védekezem, csak tényeket közlök: hitem és ténykedésem miatt átéltem mind a náciizmus, mind a kommunizmus börtöneinek a poklát, megjártam mind a Röck Szilárd utcát, mind az Andrássy út 60-at, csak azután menekültem külföldre. Otthoni múltam alapján is mérhetetlen kiváltság volt és óriási felelősség történelme legsötétebb óráiban szólni az egyházhoz, és erősíteni a magyar népet a Szabad Európa Rádión keresztül.

PRÉDIKÁCIÓK

Előhozták pedig őket, (az apostolokat) odaállították a tanács elé és megkérdezte tőlük a főpap: Szigorú paranccsal meghagytuk nektek, hogy ne tanítsatok a Jézus nevében és íme betöltöttétek egész Jeruzsálemet tanításotokkal és ránk akarjátok hárítani ennek az embernek a vérért. Péter azonban és az apostolok így feleltek: Istennek kell inkább engedelmeskedni, mint az embereknek.

Apostolok Cselekedetei 5:27-29.

Ember és szovjet ember

Apostolok Cselekedetei 24:16. *Ebben gyakorlom pedig magamat, hogy botránkozás nélkül való lelkiismeretem legyen az Isten és emberek előtt mindenkor.*

Hitünk legnagyobb apostola, Pál törvényszék előtt, hamis vádak árnyékában mondta ezt a deklarációt. A felhozott vádak halálos ítélet kimondására is alkalmasak voltak, s ő ebben a komoly és nehéz pillanatban tiszta lelkiismeretéről beszél. Bizonyosságot tesz róla Istenre és emberekre nézve. Botránkozás nélküli voltát állította szembe a hamis vádakkal.

Elesett, eredendően bűnös természete ellenére is ősi, változatlan alapállása volt az emberiségnek, hogy a hatalmak és életformák cserélődése közben, vagy éppen kényszerítése ellenére egyéni lelkiismeretére bízta cselekedetei megítélését. Világnézetek, vagy szuronyok magyarázkodása közben és hatalma árnyékában ez a belső mérleg volt a döntő tényező a jó és a rossz megkülönböztetésére. Erre épült fel emberi világunk.

Más kérdés, hogy a lelkiismeret mennyire töltötte be hivatását, egyensúlyban tudta-e tartani az embert és a világot, mennyiben volt éles és tiszta önmagában, vagy milyen mértékben szorult Isten kegyelmére. Ezek komoly kérdések, de nélkülük, vagy velük együtt az emberiség eddig a lelkiismeretére építette az életét. A kommunizmus most ezt akarja kilúgozni mindenből, egybefogva az egyéneket és a társadalmat.

Nézzünk szembe a lelkiismeret kérdésével a Szentírás alapján. Botránkozás nélküli legyen Isten és emberek előtt. Ez a kettős vonatkozás nagyon fontos. Bár a legegényibb tulajdonunk, sem el nem cserélhetjük, sem más nem adhatja az övét kölcsön, mégis csak az Isten és az emberek viszonylatában működhet igazán. Ha elvágjuk bármelyiktől is, hamissá lesz, vagy elromlik végérvényesen. Csak Istennel kapcsolatban lehet igazi mérőszínőre az életünknek és szabályozhatja cselekedeteinket. Úgy működik, mint a kétkarú mérleg: egyik oldalon az Isten akarata, a másikon mi magunk, s közben a mérleg nyelve mutatja, pontosan leméri életünk minőségét. Ugyanígy vagyunk az emberekkel is: egyik serpenyőben a felebarátunk, a másikat mi foglaljuk el; a mérleg nyelve pedig pontosan méri kettőnk viszonyát. Ha egyik tányérja üresen marad, akkor csődöt mond a lelkiismeret, nem igazít el többé az élet kérdéseiben. S akkor sem, ha valami miatt elromlott a szerkezete, vagy kioperálták belőlünk egészen.

Ha működése közben kimozdul a mérleg nyelve, éget és vádol a lelkiismeret. Bármilyen miatt billent is ki egyensúlyi állapotából, nem szűnik a marása. Égetett mész is bennünk: hiába oltjuk vízzel, annál nagyobb forróságra hevül. Nem segítenek a szép szavak. Hiába okoljuk a világot, rossz magatartásunk miatt éget olthatatlan lánggal. És botránkoztat Isten és emberek előtt, míg a mérleg nyelve egyensúlyba nem jön, míg újra tisztának nem érezzük magunkat.

Csak a krisztusi ember lelkiismerete lehet igazán érzékeny. A mérleg egyik serpenyőjén mindig ott van a feltámadás és az utolsó ítélet tudata és az Isten bocsánatába vetett hit, tehát maga az Isten. Ezért megbízható, pontos, a társadalmat is ezért formálja legigazabban. A halál útján ezért hivatkozik rá Pál apostol.

* * *

Életünknek ezt a legfontosabb szabályozóját most ki akarják lúgozni belőletek a vasfüggönyön túl. Nem tűrheti a kommunizmus, hogy ellentétes tények zűrzavarában a lelkiismerete igazítson el bárkit is, s komoly állásfoglalások idején ez mondassa ki vele a végső szót. Az állam, vagy a társadalom kényszerítésével szemben nem szabad ráhallgatni senkinek.

Ettől a mérlegtől megfosztott ember a céljuk. Nem a rosszlelkiismeretű, hanem a nála nélkül való. Semmilyen ellentétes, vagy rossz cselekedet után se égesse többé lelki fájdalom; istenkáromlás, vagy emberek pusztulása se bántsa. Hiába ő volt a romlás okozója. Ez a lelkiismeret nélküli lény a szovjet ember. Nincs már meg benne a lélek mérlege: minden megfontolás nélkül engedelmeskedik gonosz ösztöneinek és végrehajtja a diktatúra akarátát. Naponként mást fogad el igazságnak, s tudja, hogy nincs igazság, csak érdek, hatalom és rövidre szabott földi élet. Ezt viszont simán akarja leélni: belső gátlások nélkül; ahogy lehet. Nincs többé tekintettel senkire és semmire. Emberi mivoltából kivetkőzött lény.

Lelke mélyén néha mégis megszólal egy hang, az eltorzult lelkiismeret szava. Nem pusztult el egészen; Isten nélkül is, szárazra vetett halként, levegő után kapkod. De riadtan hallgattatja el a kísérteties jelenséget, hisz a feltűnése is bűn és halálos dolog. Az egyetlen igazi vétek a vasfüggöny mögött. Szükségképp pusztulásra vezet. Emberek tízmillióit már betörték ebbe az állapotba, s most kísérleteznek a többiekkel.

Ez a tényleges különbség a keresztyén és a szovjet ember közt. Ezért néz már rátok annyi idegen és félelmetes arc. Kilúgozták belőlük a lelkiismeretet, tömegeikben csak a dühös engedelmesség dolgozik, a félelem és a megmaradás ösztöne vagy a gátlástalan gonoszság. Néhol még a képzett értelem ördögi fintora is eleven. Ezek a legborzasztóbbak, ők irtják ki nagyon tudatosan százezrekből emberiségük alapját, a lelkiismeretet.

Nem gazdasági rendszerekről vitázunk, hanem a bűneiben is ember néz farkasszemet a többé már alig emberrel. Társadalmi szerkezetekről lehet sokféle vélemény, de emberi mivoltunk fölött vitának nincs helye. Cinikus állami ateizmusukkal, elsősorban az Isten ellen harcolnak, hisz az ember lelkiismerete belőle táplálkozik, a vele kialakult viszonyban lesz tiszta és éles. És bármennyire éget is sokszor, mégis ez tesz emberré, igazít el a jó és rossz nagy kérdéseiben. Kényszerítése nyomán valljuk bűneinket, ha sír bennünk a megcsúfolt isteni törvény miatt, és benne virul ki a Krisztusban elnyert bűnbocsánat öröme. A lelkiismeret a döntő különbség az ember és a szovjet ember közt.

Pál apostol a halál árnyékában vallotta: „Ebben gyakorlom pedig magamat, hogy botránkozás nélkül való lelkiismeretem legyen az Isten és az emberek előtt mindenkor.” Sosem volt időszerűbb ez az ige. „Ebben gyakorlom magamat.” Ma valóban gyakorolnunk kell, mert nemcsak tisztátalanná lesz és megront, hanem el is akarják venni tőlünk. El ne dobd, vagy el ne engedd orozni magadtól. Maradj ember a többiek javára, s örökösen ragyogjon előtted az üdvösség.

Rád nehezedik a hatalom nyomása, kémek gyűrűjében élsz, tőlük függ a kenyered, otthonod, talán a szabadságod is veszélyben forog, mégse bocsásd árúba ezt a legnagyobb kincsedet. Mindent megtehetsz, életed régi megszokott rendje és követelményei felforgatása árán is, ha nem tiltakozik a Krisztusban megfogant lelkiismereted, de ellene ne tégy semmit. Így, bármi is történjen veled, nyugodtan lépsz az események elé. Lassan minden más kihull a kezedből, köddé és párává válik, de ember maradsz és boldog leszel, ha mindig a szavára hallgatsz. Járj Pál apostol útján, lelki békességgel.

1951.

A megbukott ügynökök

Példabeszédek 24:24; 17:15. *Aki azt mondja az istentelennek: igaz vagy, ezt megátkozzák a népek, megutálják a nemzetek... Aki igaznak mondja a bűnöst, és kárhoztatja az igazat, utálatos az Úrnak egyaránt mind a kettő.*

Néhány évtizeddel ezelőtt sokan büszkén gondolták, hogy a tudomány mindent megismert, alig van már valami titok a világban, most viszont alig tudunk eligazodni a leghétköznapiabb dolgokon. Legkevésbé a kommunizmust értjük, pedig uralma alá került sok ország. Nehéz is kiigazodni rajta, naponként mást mutat, minden formája másképp ellenkezik az emberi értelemmel, és új módon riasztja a természetét. Összetörte a régi törvénytáblát, az értékek régi rendjét, helyette azonban nem hozott újat. Követelménye minden esetben másnak mutatkozik, s meghökkentő ellentmondásait hatalmi eszközökkel fogadtatja el az uralma alá kerültekkel.

Két jellemvonása mégis állandó, akár a jelen helyzetben, akár történelmi távlatban elválaszthatatlan tőle. Először: Isten-ellenessége. Gyűlöli az Urat, bár tagadja a létét, s meg akarja ölni minden emberi szívben. Másik állandó jellemvonása pedig: saját hatalma érdekében kárhoztatja, üldözi az igaz embert. Nem kell sok szóval magyaráznom a tételek valóságát, mind a kettőt megtapasztaltatok saját életetekben.

Ilyen helyzetben szól hozzánk a felolvasott ige: „Aki azt mondja az istentelennek: igaz vagy, azt megátkozzák a népek, megutálják a nemzetek.” Nem a kommunizmus változó gyakorlatának a felmérése most a feladatunk, hanem — a felolvasott ige alapján — saját magatartásunkat kell megvizsgálni a bolsevizmus Istent és igazakat üldöző tevékenységével kapcsolatban.

A marxizmus igaznak akar látszani az emberek és a világ szemében. Nem szűnő buzgalommal keresi is az ügynököket, akik alkalmasak látszólagos igazságának, a nagy hazugságnak sikeres hirdetésére.

Ezzel kapcsolatban, ha röviden is, újra fel kell vetnünk a kérdést: micsoda az igazság? Keserű már ez a téma, hisz erre a döntően fontos kérdésre olyan sokféle feleletet adott a világ. A leggyakoribb formula: igaz, amit az értelem annak lát és ítél. Azután: igaz, ami hasznos. Később: igaz maga a dialektikusan változó valóság, ahogy pillanatnyilag megragadja a hatalom. További felsorolás helyett mondjuk ki krisztusi hitünk végső tételét: igaz az Isten és részünkre adott kijelentése. Minden más csak parányi részletigazság, vagy tévedés, vagy tudatos hazugság. Egy biztos: az Istennel szembehelyezett állítás valótlan, az ellene harcoló ember vagy hatalom pedig gonosz. Ateizmusnak és igazságnak semmi köze egymáshoz. Itt a vagy-vagy nagy tételénél tartunk ismét. — Erről szól a felolvasott ige: „Aki azt mondja az istentelennek: igaz vagy, azt megátkozzák a népek, megutálják a nemzetek.” S utálatosak az Isten szemében is.

A kommunizmus ügynököket keres, akik istentelenségét igazságnak mondják a világ számára; saját bizonykodását nem hiszi el már senki. Ilyen emberek mindig akadnak fölös számmal. Keserű tapasztalata ez mindnyájunknak. De ha szinte természetes is ez az állapot, munkájuk mégis nagy bajt okoz népünk és az emberiség életében. Persze, nem minden ember egyforma motívumok alapján hirdeti igazságként a kommunizmus istentelenségét. Egyesek végképp nem tudnak kiigazodni az életben, ezért váltak ügynökké. Életük zavarosságát használja fel romboló munkája végzésére a Sátán. Mások pontosan ismerik a bolsevizmus szörnyű igazságtalanságát, de személy szerint jó hasznót húznak belőle. Nem izgatja őket lelki és társadalmi romlásuk; egyszerűen jól akarnak élni, minden körülmények közt. Nem érdekli őket milliók nyomorúsága, pusztulásuk sem. A legnagyobb áruclást mégsem ezek követik el, hanem ama kevesek, akik pontosan tudják, mi az egyetlen igazság, mégis azt állítják a kommunizmus istentelenségéről, hogy az igaz. Pontosán tudják: csak Isten az egyetlen és éltető igazság. Nála nélkül ember sincs, mégis azt hirdetik az istentelen kommunizmusról, hogy az igaz. Ezek közt is akadnak jóhiszeműek, magatartásukkal jól akarnak tenni Krisztus ügye számára. De rosszból jót csak az Isten tud kihozni, az ember rosszal csak rosszat csinálhat. Akár jóhiszeműen, akár cinikus gonosszággal végzik is ügynöki munkájukat, egy az eredmény: sok ember szemét bekötik, s az így megvakítottakat a kommunizmus megfosztja az Istentől; szükségképp elvesztik emberi mivoltukat.

Döbbenetes az ige válasza: Ezeket „megátkozzák a népek, megutálják a nemzetek”, s az ilyen utálatos az Úrnak. Társadalmi sorsuk biztosan kielégítő, sőt nagyon jó, bár ki láthat bele lelkiismeretük mélységeibe, a világ azonban bármelyik percben megváltozhat, s akkor mi történik velük? De nem is ez a döntő kérdés. Történelmi sorsa is van ezeknek az embereknek. Egyéni életük mellett főleg erről beszél a biblia. Utálják őket látszólagos jólétükben, és átkozott a történelmi szerepük. Akik csak maguk ellen vétkeznek, azoknak könnyebb a létük, mint akik népek ellen követnek el bűnöket. Megutálják őket a bajba került nemzetek, nem

szólva saját népükről. A világ átka alá kerül, aki igaznak mondja az istentelenségét. Már pedig a kommunizmus mindenestől tudatosan teljes istentelenség, s az is marad. Ha taktikai engedményeket tesz is, minden célkitűzésében egyházellenes. A népek ítélete szól a felolvasott igéből, s az Isten haragja. Erről azonban még az ige alapján sincs jogunk beszélni. Ő majd igazsága és kegyelme alapján ítél mindenki fölött.

Egyháztagoknak és kívülálló embereknek egyformán szól a figyelmeztetés: a kommunizmust, a mai istentelenség legsúlyosabb formáját akár egészében, akár részleteiben, akár célkitűzésében, akár egyes akcióiban ne próbálja igazolni senki. Természetesen — míg véget nem ér — élni kell az uralma alatt; naponta meg kell találni a módját. A biblia nem erről beszél, hanem kimondottan az ügynökökről, akik az istentelenségről azt állítják, hogy igaz. Erre nézve azonban félreérthetetlen az üzenete.

* * *

Befejezésül az eddigi tétel másik oldaláról szól az ige: aki kárhoztatja az igazat, az is utálatos az Úrnak. Ki az igaz ember? Aki a felismert igazság mellett kitart. Sokan egyfajta emberi igazsághoz ragaszkodnak, minden körülmények közt hűségesek hozzá. Ezek a becsületes emberek. Mások Istenben ismerik fel az egyetlen igazságot, s hozzá igazítják az életüket. Ezek az igaz emberek. A kommunizmus egyaránt kárhoztatja mind a kettőt, sőt gyűlöli és üldözi őket. Elkerülhetetlen ez a magatartása. Hatalma érdekében lényegéhez tartozik az értékek és törvények naponkénti cserélgetése, kivéve az istenellenességet és az ember megvetését. Mindenkinek ehhez az őrült politikai tempóhoz kell igazodni. Tagadja meg tegnapi magát, és fenntartás nélkül kövesse az új jelszót. A becsületes és az igazsághoz ragaszkodó embert üldözik, mert ha nem is cselekedeteiben, de belső magatartásában szembehelyezkedik velük. És ez már bűn a szemükben. Nekik nem igaz emberek kellene, sőt ezeket ki akarják küszöbölni mindenáron, hisz sem hangosan, sem hallgatagon nem tolják a szekereket. Az így regnáló ember vagy hatalom utálatos az Isten szemében. Az ige szerint: „Aki kárhoztatja az igazat, az utálatos az Úrnak.” Ami pedig az Istennek utálatos, attól mi is őrizkedjünk.

Mindig az igazságról tegyetek bizonyosságot, hogy ne átkozottak, hanem áldottak legyetek a népek számára, s azok legyetek az Isten gondolatában.

1951.

A látszat halála

János 7:24. *Ne ítéljétek a látszat után, hanem igaz ítélettel ítéljétek.*

A felolvasott bibliai vers a látszatról beszél, s magatartásunkat rendezi vele kapcsolatban. Ösztönös érdeklődés és aggodalom kíséri a kérdést, hisz a látszat nagy úr, kevesen merik kétségbevonni a jogosultságát.

Micsoda a látszat? A létezők hazug megjelenése, beleszámítva az embereket, cselekedeteikkel együtt: a lényeggel, a mélységgel szemben egyfajta hamis felszín. Ez a mondat még nem teljes eligazítás, mert a felszín önmagában lehet a lényeg igaz kifejezése is, a látszat viszont vagy csalárd módon mutatja a tényeket, vagy nincs mögötte semmi. Hazugság tehát, ami igazságként akar szerepelni. Nem mindig rosszindulatú, néha maga se tudja, hogy csak látszat, de mindig rejt, takarja a lényeget, s eltűnik vele az igazság; veszedelmes, sőt halálos az életre nézve.

Ismerheted a hatalmát saját sorsodból. Hányszor igyekeztél idegen tekintetek és beavatkozások elől eltakarni vele az életedet, s hányszor a rád nézve rossz látszattal keserítettek meg, vagy akartak tönkretenni végérvényesen. Akár védekezni próbáltál a segítségével, akár vele támadtak, tudnod kell, hogy a látszat hazugság, s előbb-utóbb pusztulást hoz magával. Mind az álarcosok, mind a bíraskodók romlását.

Krisztus két dolgot mond ezzel kapcsolatban: ne a látszatot ítéljétek meg; és: ne látszatigazsággal ítéljétek.

Rendkívül nehéz követelmény mind a kettő, hisz az élet látszatok sorozata, s a világ véleménye szerint minden és mindenki olyan, amilyennek mutatja magát. Nemcsak az egyének életét borítják be, hanem uralkodnak a társadalomban is, s hatalmuk alá került a világ nagy része. Nemcsak a felszín sekélyessége szerint mutatkoznak hamisaknak a dolgok, hanem tudományos és hatalmi erőfeszítések is történtek, hogy a látszat legyen az egyetlen úr.

* * *

Ebből a szempontból közvetlenül a kommunizmus érint benneteket, uralma elterpeszkedett rajtatok. Mi a legjellemzőbb vonása ennek a rendszernek? Mindig másnak tűnik, sose mutatja a lényegét. Rendkívül használható elméletet fejlesztett ki a látszat megteremtésére, a dialektikát. Ezzel a módszerrel fenn is lehet tartani az uralmát hosszú ideig. Segítségével gátlás nélkül mondanak valamit és tesznek egészen mást. A szavak zuhataga látszattá keményedik a tények és cselekedetek fölött. Demokráciának és szocializmusnak tünteti fel magát, s ezt az álarcot igyekszik is minden eszközzel megőrizni, pedig a legnyersebb diktatúra és könyörtelen imperializmus. Tart egy látszatot a keresztyénséggel kapcsolatban is: semlegesnek mutatja magát, pedig tudatosan csúfolja az Istent, ki akarja iktatni a társadalomból.

Hatalom, pénz, értelmi erőfeszítés, a hazugság propagandájának végeszakadatlan áradata jó eszköz a kezében, hogy fenntartsa lényege fölött egy látszatot. Legfőbb törekvése, hogy mindenki csak ezzel foglalkozzon, ezt dicsérje, vagy esetleg ítélje meg a valóság helyett. Mert az így hozott legrosszabb ítélet is százszor jobb, mintha legenyhébb módon is a lényegéről beszélne valaki. Színlelt létének a taglalása néha jó benyomást tesz a semleges szemlélőre. Messziről lényegnek tűnhet az álarc. Látszatát hosszú ideig valóságnak nézte a hatalma alá még nem jutott emberiség. Ez volt mérlegelése tárgya, s vele próbált megegyezésre jutni. Amikor megmutatkozott a lényeg, akkor újra értékelte, és más magatartást vett fel vele kapcsolatban. — Ti azonban nem távolról szemlélitek, hiszen kiterjedt rátok az uralma. Közelről viszont leleplezi magát, hazugsága kézzelfoghatóvá válik, s föltűnik mögötte a való és az igaz. Ha közületek valaki mégis a marxizmus látszatát mint valóságot kezeli, dicséri, esetleg kritizálja, az maga is részese lesz a színlelésnek, belekeveredik a hazugságába. Szembekerül Krisztus követelményével: ne a látszat szerint ítéljétek.

Minden ilyenfajta bíraskodás végzetes mind a két félre. Először az egyének pusztulnak el az óriási aránytalanság miatt. Belehullnak a gigantikus látszatvilágba, színleléssé lesz minden szavuk és lépésük, s a hazugság malomkövei közt lassan, vagy gyorsan felörlődnek mindenestől. Utána pedig, a látszat hazugságába szorult kommunizmus is elpusztul majd az emberiség ítéletében. Előbb azonban összetöri

kiszolgálóit, akik a látszatát valóságként kezelték, s így hosszú ideig fenntartották az uralmát. Mindenkinék komolyan szól a figyelmeztetés: ne a látszatot ítéljétek meg.

* * *

Tételünk második fele pedig így szól: ne látszatigazsággal ítéljétek. Az emberek nagyon szeretnek bíraskodni mások fölött. Törvényüket mindig úgy fogalmazzák, hogy az eredmény rájuk nézve jól üssön ki, a másokra pedig rosszul. Erre vonatkozik a biblia követelménye: ne ítéljétek embereket és eseményeket tudatos hazugsággal. Hány életet tett már tönkre ennek a tételnek a felrúgása. Nyomorúság és halál terem a látszatigazság ítélete nyomán.

Egy másik csoport, jószándékúan, emberek által föllállított „tényleges” igazságokkal akar bíraskodni az élet és a világ fölött. Meglepetésükre a vélt jó törvény már egy kicsit más helyzetben is csődöt mond. Szomorúan tapasztalják, hogy mennyi tragédia terem a legjobb szándékú bíraskodás nyomán is.

Egy igazságotok legyen, és csak egy módja az ítélkezéseknek: hirdessétek az Isten nagyságos dolgait, és úgy is éljétek. Krisztus igéi ne hallgassanak el az ajkatokon és a mindennapjaitokban. Ezek igazán átvilágítják az embereket, az állam ténykedését és a társadalmat. Mert Krisztus beszéde az egyetlen igazság. Bármilyen látszatot emel is valaki az élete elé, a Megváltó igéi mindig átdöfik, s a felszín alá, az elevenbe vágnak. Hirdetésük nyomán semmivé lesz a látszat, és megmutatkozik a valóság. Az ige ítéletében a hazugság elválik az igazságtól; de csak a tiszta, erős hiten keresztül. Képmutatók kezében, vagy pótszerré süllyesztve hatástalanná lesz. Csak a föld mélyéből kibányászott fekete szén: alaktalan kő, ereje, hatalma nem érvényesül, csak dobálózni lehet vele, gyenge fegyver bármilyen harcra. De tűzbe dobva meggyullad, s óriási erőt fejt ki. Éget és rombol, gyárakat hajt, millióknak ad meleg otthont. Önmagában az ige is csak fekete szén: dobálózni lehet vele, de ilyenformán még nem ítél, nem erjeszt meg, nem terem újja senkit. Csak valaki hitében lángra gyúlva válik a legnagyobb erővé a világon. Hitetek tűzét élessze a Szentlélek: így ítél rajtatok keresztül az ige, s így építhetitek az Isten országát.

Ne látszatigazsággal ítéljétek. Vigyázzatok! Isten beszéde is azzá válik a látszatkeresztyének kezén. Ilyeneket keresnek a kommunisták; nincs szükségük tényleges és igaz ítéletre. Az Isten viszont ma is hívja és küldi az övéit. Egyelőre a krisztusi emberek hitében kigyulladt igével akarja átvilágítani a látszatba burkolt hamis világot. Amíg vissza nem jön a feltámadt és megdicsőült örök Ige, Krisztus, hogy végső ítéletében megsemmisüljön minden hazug látszat, s vele pusztuljon a gonosz valóság. Azután jogaiba lép a megtisztult élet.

Ne rémítsenek meg a gonosz zsarnokok, s ne féljétek hamis elméletektől. Hirdessétek az Isten igéjét, s akaratlanul, áttételesen bírái lesztek a látszatok mögé húzódott gonosz világnak. Nem ti ítéltek, hanem Krisztus beszéde, ti csak eszközei vagytok a hatalmának. De jaj annak, akit kiválasztott az Isten, s nem vállalja vagy tudatosan rosszul végzi a feladatát. Krisztus követelménye félreérthetetlen: „Ne ítéljétek a látszat után, hanem igaz ítélettel ítéljétek.”

1953

Út az Isten országába

Márk 10:15. *Bizony mondom nektek; aki nem úgy fogadja az Isten országát, mint gyermek, semmiképpen sem megy be abba.*

Efézus 6:11. *Öltözzétek fel az Isten minden fegyverét, hogy megállhassatok az ördögnek minden ravaszságával szemben.*

Mostani igehirdetésem nem az Isten országáról szól, hanem megmutatja a hozzá vezető utat. Krisztus szerint egyetlen dolog az előfeltétele: a vele kapcsolatos gyermeki magatartás. Kevés ige világít rá tisztábban a keresztyénség és kommunizmus közti abszolút ellentétre, mint a most felolvasott rövid szöveg. Kétféle magatartás bontakozik ki benne; egyik előtt az Isten országa áll, a másik kárhozatra visz.

* * *

Krisztus gyakran hivatkozik a gyermekekre, és határozottan állítja, hogy ilyeneké az Isten országa. Nemcsak az övéké, a felnőttek ugyanúgy elérhetik, ha magatartásuk vele kapcsolatban olyan, mint a gyermekeké. Bizalom és gyanútlanlanság az életük alapja.

Édesapja kezébe mindegyik odaadja testét, lelkét, egész mivoltát. Meg sem fordul a fejében, hogy valami rossz is történhet vele, vagy jobban gondozhatná valaki, mint az édesanyja. Ezt a bizalmat előlegezi környezetének is, de a távoli, ismeretlen világok már félelemmel töltik el parányi szívét. S bizalmából fakad a gyanútlanlansága. Ahogy napjait százféle veszedelem, világháborúk, éhínségek, sokfajta rosszindulat, az anyag és tárgyak halált rejtegető konoksága közt gyanútlanul éli, az a legszebb, legmegindítóbb, legigazabb magatartás az életben. Ez adja léte szépségét. Csak aki így kapcsolódik az Istenhez felnőtt korában is, így fogadja örök, eljövendő országát, csak az juthat be oda.

Világos azonban a felvett igékből, hogy az embernek ez a gyermeki magatartása csak az Isten országával kapcsolatban állhat fenn. Csak szüleivel és szűkebb környezetével szemben viselkedik így a gyermek. A világgal kapcsolatos magatartásunkban a felolvasott második ige igazít el; „Öltözzétek fel az Isten minden fegyverét, hogy megállhassatok az ördögnek minden ravaszságával szemben.” A fegyveres ember nem gyermek többé, hanem harcoló férfi.

S ez a kétféle magatartás egy. Gyermeki bizalom az Isten országa iránt, s harc a földön az ördög hatalmaival. Aki a magatartás két oldalát felcseréli: Isten ellen harcol, s bizalmát a bűnbe merült világba veti, az már nem a mennyek országával néz szembe, hanem a kárhosszal.

* * *

A szovjet rendszer egyik borzasztó ténye, hogy megöli a gyermekben a gyermeket. Mihelyt megtanul beszélni, belepréselik a bizalmatlanságot, a gyanakvást, a propagandát: a jelszavak szerinti életet. Ezek a koravén gyermekek semminek sem örülnek igazán, öt éves tervek számai motoszkálnak az agyukban, s idomítóik eljutnak velük szüleik feljelentéséig.

Viszont gyermekké teszik a felnőtteket, legalábbis úgy bánnak velük. Mindenüket elveszik: szabadságukat, egyéni életük lehetőségét, nem gondolkoznak többé önállóan és nem alkothatnak véleményt. Ráadásul, szétrombolják családi életüket. S ezek helyébe jelszavakat, színes vándorzászlót, nevetséges kitüntetések, kötelező nyaralást s egyéb gyermekes dolgokat kapnak. S ha megszólal emberi méltóságuk, akkor kegyetlen büntetésben lesz részük. Megássák vele a sírjukat.

Gyermek módjára kell viselkedni a felnőtteknek. Örömujjongással ünneplik zsarnokaikat, s haszontalan játékokért hálálkodnak nekik. Mindennek az alapja a marxista elmélet: a világ jó, s töretlen optimizmussal kell viszonyulni hozzá. Az anyag valóságába és a diktatúrába vetett gyermeki bizalmat hirdetik, hisz mi is csak ennek a világnak vagyunk egy része. Rosszról, bűnről szó sem eshet, hisz a szovjet rendszer a megvalósult tökéletesség, s gyermeki bizalommal és gyanútlanlansággal hinni kell benne. A felnőtteket gyermekké teszik a világgal, a Sátánnal és saját hatalmi rendszerükkel szemben.

Ugyanakkor mindenki köteles a rendszer hitetlen fegyvereit forgatni az Isten ellen. Nagykorúvá nőtt fölötté az ember, hirdetik, s így ezt a gyermekmesét, ezt a képzelt valóságot s minden tartozékát, megváltást, Isten országát, le kell rombolni a dialektikus tudomány fegyvereivel. Gyermeki bizalom és hit helyett hamis tudománnyal és gyűlölettel kell harcolni ellene.

Ezzel visszajára fordítják, a Szent írással ellentétes magatartásra kényszerítik az embert. Az ige szerint a világ ördögi hatalmai ellen fegyveres férfi módján kell harcolni, s gyermekként fogadni az Isten országát; a kommunisták fordítva csinálják: a világ felé kisdeddé. Isten felé a Sátán katonájává formálnak mindenkit. Egy mással össze nem egyeztethető ez a kétféle magatartás.

Saját gyakorlatukkal kapcsolatban fejlődésről beszélnek, pedig lemorzsolják a valóságos és teljes embert. Szembehelyezik az Istennel, kiszolgáltatják a világ gonosz erőinek, visszajára fordítják, megvetik és megölik. Ebben a magatartásban az Isten országa helyett a kárhozattal néz szembe mindenki.

* * *

Teljes hiteddel és erőddel igyekezz megmaradni a krisztusi tanításban. Lásd meg a világ gonoszságát, a Sátán törekvését, és harcolj ellene. „Mert nem vér és test ellen van nekünk tusakodásunk — mondja az apostol — hanem a fejedelemségek ellen, a hatalmasságok ellen, az élet sötétségének világbírói ellen, a gonoszság lelkei ellen, melyek a magasságban vannak.” Felnőtt hittel, értelemmel és akarattal harcolj ellenük. Ne gyűlölettel, ne vérrel, hanem használd a hívő ember teljes fegyverzetét. Ahogy Pál apostol felsorolja: „Álljatok hát elő, körülövezvén derekatokat igazlelkűséggel, és felöltöztvén az igazságnak mellvasába, és felsaruzván lábaitokat a békesség evangéliumának készségével. Mindezekhez felvevén a hitnek pajzsát, amellyel ama gonosznak minden tüzes nyilát megolthatjátok. Az üdvösség sisakját is felvegyétek, és a Léleknek kardját, amely az Isten beszéde.” A Lélek minden fegyverébe öltözik a nagykorúságra eljutott hívő ember, hogy megmérkőzzék a gonosz világ sátáni erőivel, és legyőzze csábításait. Ilyen a magatartásunk a világgal szemben.

De gyermeki lélekkel, teljes és töretlen bizalommal állunk Istenünk és Atyánk előtt. Gyanútlanul kezébe tesszük az életünket, nincs meggondolásunk, nincs fenntartásunk vele szemben. Végtelen világa, kegyelme és jósága előtt gyermekivé törpül érett nagykorúságunk. Önkéntelenül elmondjuk Arany János szép imádságát. „Gyermek hittel, öntudatlan Nyugszom meg e gondolatban, Hogy övéit el nem hagyja, Ki mindnyájunk Édesatyja.” És a lét és valóság lényegét és értelmét sugárzó Miatyánkából Krisztus súlyos szavait gyermeki szívvel imádkozzuk; „Legyen meg a te akaratod, mint a mennyben, úgy a földön is.”

Bármilyen módon és eszközzel próbálkoznak is, hogy cseréld fel életedben ezt a kétféle magatartást, ne hallgass rájuk. Ne légy soha gyermek a Sátán kezében, s ne lázadj soha az Isten ellen. A legnagyobb nyomorúságban is gyermeki bizalommal tekints az Úrra; Ő édesatyánk marad, s kiment a veszedelmekből. A Sátánnal való harcokban pedig vedd fel az Isten minden fegyverét, hogy ellenállhass a gonosz napon. Krisztus békessége lakjon a szívetekben.

1954

Az Ige hatalma

Zsidók 4:12. *Az Isten beszéde élő és ható, és élesebb minden kétélű fegyvernél, és elhat a szívnek és léleknek, az ízeknek és a velőknek megoszlásáig, és megítéli a gondolatokat és a szívnek indulatait.*

Legmélyebb értelmű nemzeti ünnepünkön nézzünk szét magunk körül és magunkban. Ismernünk kell az erőnket, s az ellenfél eszközeit. 1848 március 15-én a szabadság szavával lehetett szembeszállni a nép ellenségeivel; akkor csak függetlenségünket próbálták elvenni. Most többről van szó, nemcsak a szabadság, hanem emberiességünk, emberi létmódunk forog kockán. Most nem elég a szabadság hangoztatása, mélyebbre ható fegyvereket kell használnunk, másképp nem biztosíthatjuk népünk számára a jövőt.

A holnap rejtelmes, s ki lát bele a titkokba? Csak a mindennapok ügyeivel törődő ember bajosan, a közvetlen kérdések bogozása sem segít többet. Kétféle ember mégis megmarkolja a jövőt, meg is tesz mindent vágya érdekében, s hiszi, hogy terve és hite szerint alakul a holnap. A világ mostani nagy harcában a keresztyének és a kommunisták tudatosan várnak valamire. Nem véletlenül, mind a kétfajta ember tudja, hiszi, hogy birtokában van a világot és életet formáló erő: a szó. Nemcsak a hétköznapi kifejezés, hanem a szellem erejét és értelmét hordozó beszéd. Tehát az Ige, mondja a keresztyén ember; tehát az élen járó elmélet, válaszolja a kommunista. A jövő világa mind a kétfajta embernél saját igéjéhez, vagy elméletéhez kapcsolódik. Ezért tudják mire várnak, ezért kerülnek szükségképp szembe egymással.

* * *

Tegyük fel a bibliával kapcsolatos kérdést: micsoda az Ige? Isten teremő ereje és megváltó bölcsessége. Isten szólt és szavára állott elő a föld, az ég s minden seregük. Ám a világ megromlott, bűnbe merült az emberiség, s akkor új teremtés jött létre Krisztus által. Benne testet öltött a megváltó szeretet; mi pedig személyesen találkozhatunk vele. Újjá is teremt az egyelőre még rejtett világ számára. Ám a mennyek országa eljöveteleig is tudjuk, hogy „Istennek a beszéde élő és ható, és élesebb minden kétélű fegyvernél, és elhat a szívnek és léleknek, az ízeknek és a velőknek megoszlásáig, és megítéli a gondolatokat és a szívnek indulatait.” Krisztus az Isten beszéde.

Napjainkban is teremt és újjászül, megtart, ítélt és megfedd az Ige. Nincs nála előbb és nagyobb erő sem a világban, sem az életedben. Csak bízd rá magad, megtart a mindennapokban, és átment az örökéletre. Minden korfordulón pedig várjuk a világ és emberiség végső ítéletét. Addig is, az ige ereje és ténykedése folytán, mindjobban szétválnak a jók és a gonoszok, Krisztus követői és a Sátán megszállottai. Mindjobban az Ige korszakában élünk.

Másfelől, miből táplálkozik a kommunisták váradalma? Próbáljuk tisztán látni állandóan hirdetett „élenjáró elméletük” értelmét. Nem mintha összemérhető lenne az Igével. Nem mintha végső kibontakozásában annak a szellemét valósítaná meg, de ma ez a tan helyezkedik legélesebben szembe vele, s legcélrátörőbb módon akarja formálni az ismeretlen holnapot.

Tanításuk és hitük szerint az élenjáró elmélet az anyagból származik, benne a matéria ereje akar a saját képére átforgatni mindent. Szükségképp az Istent valló létnek és létezőknek az elpusztítására tör elsősorban. Az ige prédikálóját, az egyházat szeretné megsemmisíteni, hogy többé semmi és senki ne akadályozza törekvésében.

Alapvetésükben tévednek és be is csapják a világot. Nem az anyag hatalma az erejük, hanem a Sátán szellemével próbálják megvalósítani a kárhozat birodalmát. Elméletük tisztaságát — ehhez mérten — vallásos tisztelettel őrzik, s jaj annak, aki szembehelyezkedik imádatuk tárgyával. Alaposan kidolgozott elméletükben a Sátán szellemétől várják reménységük holnapi megvalósulását.

* * *

Hogy viselkedik történelmi útján az Ige, és mi módon a kommunista elmélet? Az első meghatározza ez a kifejezés: élő és ható; tevékeny és érvényes minden időben. Látszólagos eltűntekor is a legnagyobb hatalom

a világban. Nem lehet legyőzni semmilyen fegyverrel. Élesebb a kétélű kardnál, a tudomány szabályainál is. Hány diadalmas tudomány merült már feledésbe, hány győzelmesnek hitt fegyver porladt már szét, és az ige ma is hangzik, és szólni is fog mindörökké. Nem emberi képesség, hanem Isten teremő ereje, bölcsessége és szeretete.

Történelmi útján megítéli a világot és az egyéneket. Elhat a legtitkosabb vágyakig, a legelrejtettebb mozzanatokot is átvilágítja, felszínre hozza múltadat, sebeidet, titkaidat, s nyomában megmutatkoznak a bűneid. A velők megoszlásáig feltár minden életet; a rejtőzködő világot Isten színe elé viszi. Megítéli a gondolatokat és a szívek indulatait. Minden tökéletesnek hitt tudomány múló vélekedésnek tűnik a tükrében, minden indulatokra épült életforma összeomlik az erejétől, míg romjai fölött sértetlenül és győzelmesen áll az örök Ige. A megítélő és újjáteremtő erő. De ítélete nyomán nem folyik ártatlan vér, és sosem születik embert eltipró diktatúra. Szeretet, béke, jószág és szabadság fakad belőle; s állandóan mutatja az irányt az Isten országa felé.

Hogy viselkedik történelmi útján a jövőt szintén formálni akaró másik mai erő, a kommunista elmélet? Könnyű áttekinteni rövid múltját. Nyomában eddig — ámító jelszavai ellenére — csak vér és szenvedés fakadt. Összetöri és meggyilkolja az embert, hiszen a Sátán szelleme. Nem kell erről sokat szólnom, mindennapi életek világosabban mond el mindent a megformált beszédnél.

Mi, vele szemben, a testté lett Igét hirdetjük, prédikáljuk kétezer esztendeje, s megdicsőült testében visszavárjuk a földre, hogy itt megalapítsa ezer esztendő királyságát, állítson helyre minden összetört igazságot. Mindenkit izgat a jövő, mi történik holnap s azután. Mi bele tudunk látni a titkokkal terhes időbe: olyan lesz, amilyenné az Ige formálja; végén pedig ott áll az üdvösséged. Addig is a holnapi harcban Isten szava a fegyvered, az örökké ható, mindvégig élő erő. Ezzel a legyőzhetetlen kétélű karddal építsd a holnapot, formáld Magyarországon is az Isten országát.

Mit várhatnak a Sátán szellemében reménykedők? A kommunista utópiát: tenger vérrel és millió halállal megalapozott pusztulást. Akkor majd mindenkin elmosódik az emberi arc, s Isten híján, lélek, büntudat és megváltás nélkül az ember visszahull a faj állati sötétségébe. Ahol az anyag bilincseibe zárják kegyetlen fegyőrei. Mindez nem is történhet másképp, hisz propagandájuk szerint az élenjáró elmélet a tömegben anyagi erővé válik újra. Végül pedig a Sátánban reménykedők előtt felnyílik a kárhozat szája. Nem lehet büntetlenül harcolni az Isten Igéje és Szentlelke ellen. A két világ várakozása, reménysége saját fegyveréhez kapcsolódik. Miénk az Ige, a kommunistáké az élen járó elmélet.

1848 március 15-e a magyar nép szimbolikus napja. Örök szabadságharcunkat jelképezi. Akkor csak politikai jogainkat kellett kivívni, most végső szabadságunk a tét: emberi létünkért folyik a harc. A mostani ellenség sokkal veszedelmesebb, kegyetlenebb, sátánibb, csak az Isten igéjével vehetjük fel vele a harcot. Ezért szól március 15-én a szóról, az Isten igéjéről s a kommunista élenjáró elméletről a prédikáció. Hallgassátok a legyőzhetetlen Igét, s általa ti is legyetek szabadok.

1955

Sötétség és világosság

János 8:12. *Ismét szóla hozzájuk Jézus mondván: Én vagyok a világ világossága; aki engem követ, nem járhat a sötétségben, hanem övé lesz az életnek világossága.*

Lekció: **János 1:1-13.**

Vannak az életben feloldhatatlan ellentétek: nem lehet közös nevezőre hozni a vizet a tűzzel, a hideget a meleggel, a sötétséget a világossággal. Ilyenkor a vagy-vagy válaszútján állunk. Krisztus a sötétség borzalmával szemben szólta az ígét: „Én vagyok a világ világossága.” A fénynek csak így van teljes értelme.

Félelmetes és lenyűgöző hatalom a sötétség. Van benne valami ember előtti, életet megelőző Semmi; pusztító félelem. A halál előtt érzi magát a modern ember is ha megnyúlnak az árnyak, s lassan minden belevész a sötétség végtelenségébe. Mintha az ősi káosz támadna fel újra. Összezavarodik benne valóság és képzelet: tárgyak, állatok, emberek egyetlen gomolyaggá válnak. Megszűnik a világosság minden törvénye, a bűn otthont talál és kivirágzik rejtegető leplében. Szétoldja a törvényt és felelősséget. Magába burkolja, elveszi az ember elől ragyogó célját, a krisztusi életet. A sötétségben bűn és félelem tenyészik. S nemcsak fizikai változatát ismerjük, a világossághoz hasonlóan előnthez az ember egész életét, értelmével együtt. A nap szikrázó fényében is sötétségben élhet valaki, s az előbb felsorolt jellemvonások és jelenségek erre az állapotra ugyanúgy érvényesek, mint fizikai változatára.

Milyen felemelő érzés a hajnalhasadás. Mikor formát kapnak a tárgyak; az ember ember lesz újra, a fák nem susogó rémek, hanem zöldellő barátok. S még ennél is felemelőbb állapot, mikor az emberi agyat és lelket elborító sötétségben dereng a hajnal. Milyen megváltó a krisztusi világosság. Szürkület mellette a nap ragyogása, az értelem fénye pislákoló gyertyaláng. Messze űzi a sötétség gomolygását és rémeit. Tisztán láthatóvá válik benne Isten, világ, ember, törvény, jóság, igazság és szeretet. A világosság az élet lehetősége; és Krisztus a világ világossága.

Sokat beszélnek mostanában a történelem értői, hogy az újkor ragyogása után az emberiség ismét belebotorkált egyfajta sötétségbe. Valóban, már körülvesznek a rémei és az árnyak; némelyik társadalom már átláthatatlan sötétségbe került. A vasfüggöny leeresztésével a világosságot is szerették volna elzárni az emberektől. Nálátok még csak homály van, mert Krisztus fényessége ma is világítani akar, de a sötétség lassan előnti Európának azt a táját. Sűrű szürkület kezd uralkodni az életen, beburkolja az értelmet, s megvakulnak a szívek. Ebben a helyzetben megszűnik az ember külön élete. Kioltják az értelmét, megölik a hitét, s mikor a vakságban egyedül maradt, úgy kezelik, mint a gazdasági tárgyakat, vagy mint egy állatot a csordában. Létét összeolvasztják ezekkel, sőt rabszolgáikká teszik. A sötétség fekete misztériumában elsikkad az Isten arcú élet. Az ember megszűnik embernek lenni.

Ebben a sötétségben természetesen eltűnik a jó és az igaz; elpusztul az erkölcsi élet, az intézményesített gyűlölet uralkodik mindenfelé. Lényege a hazugság, mert valóságnak állítja magát, pedig csak annak a hiánya. Nincs benne sem Isten, sem világ, sem ember; a káosz nihilizmusa mutatkozik meg az értelmi és erkölcsi sötétségben. Csak lényegét, a hazugságot fejtheti ki naponta. S hazuggá lesz minden belekerült élet. Mert az ember élni akar, s a pusztulással szemben valótlanossággal álcázza magát. Vörös zászlók alatt masírozó milliós tömegek dicsőítik a bolsevizmust, pedig utálják, gyűlölik, s mindenáron menekülni szeretnének tőle. A sötétség minden vonatkozásban hazugság. Eddigi eredménye nyomorúság, pusztulás és halál. Pontosan illik rá Vörösmarty borzalmas sora: „Az ember fáj a földnek.”

* * *

Ebben a most előmlő sötétségben is tisztán hangzik Krisztus megváltó szava: „Én vagyok a világ világossága.” Ez a világosság nem lankadó sugárzással állandóan ragyog. Fényében, minden részletével együtt, előtűnik a világ; az állat állatnak látszik benne, az ember pedig embernek. Minden és mindenki tisztán megmutatkozik, s lényegének megfelelő életet élhet.

Ez a krisztusi fény nemcsak sugárzik, hanem át is világítja az embert. Mint az átlátszó üveg, úgy áll mindenki ebben a fényben. Tisztán kívánnak a sötétséget árasztó hatalmak is, de mögöttük feltűnik a megváltó csoda és az Isten. Sőt, a bűn és a törvény összeütközéséből fakadt tragikus helyzetben felragyog

a kegyelem is. A világosságnak ez a legmagasabb foka. Nemcsak rendezett emberi életet biztosít a krisztusi fény, hanem a sötétség hatalmai fölött jóságot, szeretetet, életet és örökéletet ad. Ebben a fényben gyűlölet helyett örök jószág fakad. Megvált bennünket Krisztus.

A hazugság helyét is elfoglalja az igazság. Maga a fény az igazság, mert tisztán megmutat minden valóságot. Ragyogásában gonosz intrikák nem törnek többé rád, hamis vádakkal nem vihetnek kínzókamrákba s a pusztulás egyéb helyére, számodra is érvényesül az igazság. Újra nyugton élhetsz, megvéd minden hamis törekvéstől; a világosságban kibontakozik az élet, a csodákkal és lehetőségekkel teljes valóság. Végül, megmutatja a halál mögött az örökéletet. A sötétség pusztulásra visz s a halálban folytatódik, a világosság viszont elvezet a mennyek országába. Ott már nem lehet sötétség és pusztulás, hisz — minden mást kizáróan — fényessége tartja fenn a megújult mindenséget.

Ez a világosság emberi testben, Krisztus földi formájában jött közénk, hogy szemünk, értelmünk, lelkünk megnyílhasson az életet adó fénynek. A világ nem fogadja be, inkább igyekszik beburkolózni a Sátán sötétségébe, a halált választja újra és újra. Azoktól is elzárja a fényt, akik Krisztus megváltó jóságában akarnak élni, tehát az igazságban. A sötétség gyűlöli a világosságot, és üldözi az utána vágó embereket.

Sokan emlegetik mostanában a keresztyénség és a bolsevizmus rokonságát, egyesek már az azonosságról beszélnek. Mostani alapigénk szerint hasonlóság helyett áthidalhatatlan ellentétéről van szó: a vagy-vagy nagy tételéről. Vagy a sötétség, vagy a világosság; vagy a kommunizmus, vagy a keresztyénség. S Krisztus így folytatja a felolvasott ígét: „Aki engem követ, nem járhat a sötétségben.” Nem lehet Krisztust követni, s a bolsevizmust szolgálni. Nem lehet a világosságról beszélni és sűrű homályban botorkálni. Aki a fényben jár, arról sugárzik Krisztus világossága.

Ne féljete a sötétségtől. Bármilyen borzasztó hatalmakat rejteget is, eltűnnek, semmivé foszlanak a fény felragyogásával. A legsűrűbb éjszakára is hasad a hajnal. Aki hittel várja és imádkozik érte, azé lesz az élet világossága.

1955

Hit, elhívés, elhíttetés

Máté 24:4. *Jézus monda nekik: meglássátok, hogy valaki el ne hitessen titeket.*

Krisztusnak ezek a szavai az utolsó ítéletre vonatkoznak, a végső idők eljövételéről szólva vezette be tanítását ezzel a mondattal. Figyelmeztette tanítványait s az emberiséget, hogy a világ történetének döntő részére nézve valaki félre ne vezesse őket. A felhívás természetesen, nemcsak erre az esetre vonatkozott, minden fontos lépés előtt meg kell hallanunk, másképp könnyen hamis tanítások és szándékok szerint döntünk az életünkben. Mostani helyzetetekben is szól Krisztus igéje: „Valaki el ne hitessen titeket.”

A büszke értelem és tudomány a lét és valóság végtelenségének csak egy parányi részét képes átfogni, a többi sötétségben marad. Az élet végső tényei valamilyen hitre épülnek bizonyított tudomány helyett. S nem is nagyon várják, hogy igazolja őket az értelem. A végső dolgok kívül esnek az ész hatáskörén. Közösen és fenntartás nélkül elhisszük, hogy a nap holnap reggel is felkel, s a föld minden esztendőben meghozza termését. Nélkülük elképzelhetetlen volna az élet. Ha ezekben kételkednénk, értelmét vesztené minden, megállna a világ és elpusztulna az emberiség.

Az elhívésen túl a végső tény azonban az Istenbe vetett hit. Valóban ez a vége mindennek: értelmet ad, lehetővé teszi az életet. Minden nyomorúságon és csaláson túl hiszünk az Isten igazságában: várjuk az ítéletét, a kegyelmét még inkább. Ehhez a hitünkhöz semmilyen tudomány fel nem ér. Megmagyarázhatatlan módon, páratlan erőforrása az életünknek.

De nemcsak ilyen fontos és végső dolgok tartoznak az elhívés és a hit birodalmába, hanem közelebbi tények ugyanúgy. Minden társadalmi állapotot is végső fokon az elhívés szentesít és fogad el. A társadalom nemcsak a hatalom fegyverére támaszkodik, hanem arra a belátásra is, hogy az élet ilyen formán történt berendezése jó és jogos. Ha már csak a fegyverek tartják fenn az állam rendjét, akkor rövid időn belül szükségképp elpusztul. Feudalizmus, kapitalizmus, liberalizmus, demokrácia a maga idejében az emberek elhívására épült fel és maradt meg egy darabig. Viszont minden társadalom összeomlik, ha megrendül benne az emberiség hite, ha törvényeit nem fogadják el többé igazságként.

Jöjünk egész közel mostani életetekhez. A kommunizmusban nagyon kevesen hisznek. Hirdetett igazságait alig ismeri el bárki is. Természetesen vannak hívői és megszállottai, de a tömeg nem hisz benne, hiába jósol számára megváltó és új társadalmat. Csak a fegyverét érzik, másképp nem engedelmeskednének; csak börtöneitől félnek, azért végzik munkájukat; s csak azért morzsolják napjaikat, mert hisznek a megszabadulás lehetőségében.

Pedig a kommunizmus leghőbb vágya, hogy higgyenek neki és higgyenek benne. Hatalma súlyát és ebből fakadt élvezetét mindenki látja. Józan ész szerint nem is akarhat többet. S mégis: a hatalom brutalitásán túl minden eszközzel azt szeretné elérni, hogy higgyenek neki és bízzanak benne, mint az Istenben. Rendszere nélkül nem állhatna fenn. Az emberiség hitének a forrása és tárgya akar lenni. Mindenképp szeretné ezt a végső méltóságot. S annál sóvárgóbban akarja, minél kevesebben hisznek hirdetett tanaiban. A zsarnokok mindig szeretetre és hitre vágytak, szinte törvényszerű módon.

* * *

Most élesen kell látnunk, milyen óriási különbség van az elhívés, a hit és az elhíttetés közt. — Elhisszük az évezredek tapasztalatokat, elhisszük az állam- és valamilyen kormányforma elkerülhetetlen voltát. Még az ateista embernek is bizonyos elhívéseken nyugszik az élete. — Hinni viszont csak az élő Istenben lehet, bár kézzel még soha meg nem fogta senki, emberi szemmel nem látta még földi lény. Hinni csak a Kijelentésben lehet, akaratát ott mondta el, s magát abban mutatta meg, amennyire jónak látta. Nagy különbség van elhívés és hit közt. Elhinni a bevált tapasztalatokat hisszük el, ám ezek emberségünkben alig köteleznek valamire; hinni viszont a világ urában, az Istenben hiszünk, aki akaratával meghatározza az életünket, a holnapot és az üdvösséget. — Végül mind a kettőtől végzetesen különbözik az elhíttetés. Már a neve is valami gonoszát sejtet. Elhíttetni mindig a hamis dolgokat akarják az emberek. Becsapják a hiszékenyeket, s felhasználják őket gyanús céljaikra.

A kommunizmus örök törekvése, hogy higgyenek benne. Legfőbb eszköze pedig az elhíttetés, legnagyobb mutatványa is ennek a művészete. El akarja hitetni az embereket, Isten helyére próbál lépni, csak így

uralkodhat rajtuk. A Sátán képességeit használja hozzá. A képzelet végső határát érinti merészsége: millióktól átélte nyilvánvaló hazugságról, rosszról, gonoszról el akarja hitetni, hogy jó, igaz és hasznos. S el is tud hitetni sok embert.

Sátáni aggyal kiesztet eszközöket használ hozzá. Első eszköze a megfélemlítés. Minden szilárd talajt kiszede az emberek lába alól, s az így levegőbe kerülteket a halál félelmével veszi körül; teljes szuverenitással. A börtön egyik megdöbbentő tapasztalata volt, hogy a megkínzottak néha közösséget éreztek kínzóikkal, és tőlük reméltek védelmet és támogatást. További eszközük az igazság kizárása. Nem lehet látni, hallani, tudni többé; minden erre vonatkozó írást, személyeket, sőt gondolatokat megsemmisítenek. Az így megfélemlített s igazságtól elzárt emberekkel szemben végső eszközük a tömegszuggesztió. Százszor, szinte a végtelenségig elismételik jelszavaikat. Dialektikájukkal tele lesz az ember füle, értelme, lassan minden porcikája. Míg a százszor hallott propaganda lassan gyökeret ver benne. Ördögi mesterei az elhitetésnek.

Csodálatos dolognak lehetünk a tanúi: Sokan szenvednek ettől a rendszertől, el is utasítják naponként, lassan mégis hisznek szuggerált tanaiban, elfogadják igazságként hirdetett pokoli dialektikáját. Irtóznak tőle és hisznek benne. Ennél keserűbb harapófogóba nem kerülhet senki élete. Pedig ilyenformán elég sok embert hitettek el. Legsiralmasabb a másik táborból odasodródottak magatartása, már hiszik, amiről beszélniük kell. Néhány évvel ezelőtt még csak kényszerűségből mondták, mostanra már elhitette őket a félelmetes ellenség: ami történik szükségszerű, s mivel elkerülhetetlen, jó is.

Krisztus követői közül keveset hitettek el, de azokat mindenfelé mutogatják. Százegyzeten azonban nem fog a hatalmuk, művészetük; közületek kevesen hisznek a marxizmusnak még kevesebben a kommunizmusban. De ez a kísértés örökös a számotokra. Vigyázzatok: el ne hitessenek benneteket; vigyázzatok: csak az élő Istenben higgyetek.

A kommunizmus módszerei veszedelmesek és alaposak, s a siker érdekében egy percig sem hagynak nyugton senkit. Tovább is ellene kell állni a kísértésnek, egy pillanatra sem szabad megszédülni altatásától. Az egyének harcán túl a keresztyénségnek kell a nemzet és a társadalom lelkiismeretének maradni, másképp elhitetik a népet. Állandóan látni kell hitünk feladatát és módszerét, s ugyanakkor a keresztyénség és kommunizmus célja közti áthidalhatatlan távolságot, s eljárásuk teljesen más karakterét.

A keresztyénség végső célja az Isten országa. Egyfelől itt és most, bennünk és közöttünk kell megvalósulnia, másfelől ennek a világnak a megítéltetése után, mindent betöltő módon. A mennyek országa az Isten uralma alá adott élet. Történelme folyamán ennek a világnak egyik birodalmában sem jöhet létre, de mindenütt jelen van Krisztus követői közt. Minden hívő feladata tovább építeni naponként, az állami hatalom semleges jóindulata mellett, vagy gyűlölködő akarata ellenére.

A kommunizmus végső célja pedig az Isten országa szétrombolása. Helyette nem humanista színezetű életet és jövőt akar, hanem a hatalma alá vetett vágynélküli embert és emberiséget. Minden magyarázkodás és kitérő nélkül. Itt a Sátán diktatúrája lép az Isten hatalma helyére. Nem szabad szemetek elől tévesztetni, hogy különbözőek a célok, s akkor, a mindennapok sodrában, nem zavarhat össze a kommunista hitetés.

Sokszor — ha érdekük úgy kívánja — megpróbálnak, mindent elködösítve, a kettő azonosságáról beszélni. Sok ember nem látja tisztán a távoli célokat; el is hitetik őket könnyen. Az ilyenek vegyék figyelembe a módszerek különbözőségét. Krisztus eljárása: a füstölő gyertyabelet nem oltja ki, a megrepesztett nádszálat nem törli el. Nem elpusztítani akarja a bajba jutott életet, hanem meggyógyítja és megőrzi. Mindig a szeretet az eszköze. Ellenkező módszerrel dolgoznak a kommunisták: abszolút diktatúrájuk érdekében, bármennyi élet árán is, végig akarják vinni a világforradalmat. Ennek hajtó ereje csak a gyűlölet lehet. Naponként meg is tapasztaljátok ezt a módszert. Vigyázzatok, valaki el ne hitessen titeket.

Ebben az óriási kavargásban is meg kell őrizni szívetekben Krisztust, az emberséget, a hitet, az Isten országát. Az előbbi mondatnak egy a titka: ne hagyjátok elhitetni magatokat. Akit állítólagos igazságaikkal becsaptak, az már a kezükbe esett. Csodáik és erejük se vezessen félre senkit, még ha közületek kerülne is ki a hitető.

Nem lehet élni hit nélkül, de csak az Istenben bízzatok. Legyetek éberek, soha el ne halványuljon előttetek Jézus figyelmeztetése: „Hamis Krisztusok és hamis próféták támadnak, és nagy jeleket és csodákat tesznek, annyira, hogy elhitessék, ha lehet a választottakat is.”

1955

Lelkiismeret és felelősség

I. Mózes 4:9. *És monda az Úr Káinnak: Hol van Ábel a te atyádfia? Ő pedig monda: Nem tudom, avagy őrizője vagyok-e én az én atyámfiajának.*

A felelősség ma a legfontosabb és legtöbbet emlegetett kérdések egyike: kiket és milyen fokon lehet elszámoltatni a világ helyzetéért, kit terhel a nemzetközi fordulatok alakulása. Legtöbbször eldöntetlen marad, talán a történelem ad majd választ valamikor. Még világos ügyekben is, ahol a felelősség tisztázottnak látszik, a kommunista propagandának sikerült ködösíteni, s a tájékozatlanok előtt összezavarodott a világ. Nemcsak a nemzetközi helyzetben, hanem az élet minden területén.

A marxizmus alapvető törekvése a lelkiismeret elaltatása, hogy minden mást elejtve kizárólag csak neki szolgáljon. Egyszerűbben ez így hangzik: nem vagytok felelősek sem egymásért, sem egymásnak, az Istennek sem, csak az uralkodó rendszer érdeke számít. Annak a parancsára lelkiismereted tiltakozását semmibe kell vened, még ha emberek pusztulása jár is vele.

Ezzel a felelőtleniséggel, csak a kommunista hatalomnak tartozó elszámolással próbálnak szétzilálni benneteket. Így akarják az Istenhez és emberekhez fűződő szálaitokat széttépni; ez lenne a teljes kiszolgáltatottság állapota. Biztosan érzitek, hogy itt az erkölcstelenség állít fel erkölcsi követelményeket.

* * *

A felolvasott szentige a kezdet történetét mondja el — már kívül a paradicsomi helyzeten — a bibliából. Kain és Ábel, az első két testvér, ezzel az eseménnyel indította el az emberiség történetét. Gyilkossággal, ahogy a biblia előadja. Mind a ketten áldozatot mutattak be az Úrnak, s Kain rosszul sikerült imádata miatt felgerjedve agyonütötte testvérét Ábelt. A levegőbe lendülő dorong az emberiség történetének a bevezetője, s egyúttal letörülhetetlen felkiáltójel. Nagyon sok felemelt kéz és gyilkos szerszám követte Káinét. Éles karddá változott a husáng majd puska, tank, és atombomba lett belőle; néha a méreg töltötte be a dorong szerepét. S azóta a gyilkosság nem szűnt meg a földön. Néha csak egyik ember tör a másik ellen, néha milliós hadseregek pusztítják egymást. Közben mindig a felelősség megállapításáról vitatkoznak, ki tudja áthárítani a másikra. Ám a gyilkosság gyakorlata és a felelősség kérdése mögött emberi életek pusztulnak megszakítás nélkül. Kain történetében az emberi élet sorsa villan fel és az életért való felelősség kérdése.

A gyilkosság pillanatában az ég és a föld sem maradt néma. Bár senki sem látta az első vérbűnt, mégsem lehetett elrejtteni az idő homályában. Rögtön felharsant az isteni kérdés: Hol van Ábel a te atyádfia? Abban a pillanatban megszólalt Kain lelkiismerete is, zúgott benne az isteni szó: hol van a te atyádfia?! Nem múlt el kérdés nélkül a szörnyű bűn, a felelősség ott égett a lelkében.

Válasza azonban gonosz volt. Hazugság és a felelősség elhárítása szólt belőle: „Nem tudom, avagy őrizője vagyok-e én az én atyámfiajának?” Minden későbbi gonosz feleletnek itt a gyökere. Minden felelősséget fel akar oldani vagy rossz irányba próbál terelni vele az ember. Egy azonban biztos: meg kell szólalnia, nem lehet kibújni a válasz alól.

Ez az első és örök történet tisztán beszél mindenki felelősségéről. Hiszen gyilkolni nemcsak fegyverrel lehet, hanem rosszindulattal és nemtörődomséggel is. A bibliai események a mi tanulságunkra írtak meg. S lám, az élet hajnaláról rögtön a gyilkosság, a felelősség kérdése hangzik felénk.

Bármilyen elmélettel vagy hatalmi gyakorlat útján akarják is elhallgattatni lelkiismereteket, egy pillanatra se feledd, hogy ma és mindörökké felelős vagy minden lépésedért, különösen ha a másik ember sorsa forog kockán. Másfajta tanítás, bármilyen erő álljon is mögötte, hazugság csupán. Sok ember szerint a felelősség csak üres szó, nincs tartalma, sem következménye. Mások vállalják a kifejezést, de nem a jelentését. Pedig, ha akarják, ha nem, a számotadás ideje is elkövetkezik egyszer. Felelni kell a másik emberhez való viszonyunkért. Létünknek a felelősség és a számotadás elválaszthatatlan része.

* * *

A mostani világban különösen tisztán hangzik felétek az isteni kérdés: Hol van a te atyádfia?! A megváltozott helyzetben más csengése van minden szónak. Némelyik elvesztette jelentőségét, a másik viszont százszoros mértékben hangzik. Most nem a percenként rikoltó propagandáról beszélek, a reális emberi szavakat említem és az örök ígét. Az Isten üzenete ma is hangzik, élesebben mint azelőtt, s a körülmények tisztán mutatják az igazságát.

„Hol van a te atyádfia?” Ez nagyon sűrített kérdés. Nemcsak azt jelenti, hogy melyik helyen van, hanem azt is: hogy van? Sőt teljes bizonyossággal azt jelenti: tőled függően hogy van. A háború előtt a „hogya vagy” csak egy szokásos üdvözlési forma volt. Elhangzott a kérdés, s nem igen várt rá feleletet senki. Ma egészen más a helyzet: tartalma lett a rövid mondatnak. Veszélyeztetett helyzetben jó, sőt szükséges feltenni újra és újra. Az Isten is hangoztatja felénk: Hol van a te atyádfia?! Milyen testi és lelki helyzetben van, mit gondol, mit csinál, mire vágyik? S nem általánosságban szólít meg, hanem mindig így: vele való törődésed, vagy ellene irányuló áskálódásod, életébe történt belenyúlásod nyomán hogy van a te atyádfia?! Nem lehet többé semlegesen élni egymás mellett. Vagy vele, vagy ellene, de benne kell lenned a másik sorsában. Vagy segítőtje, vagy gyilkosa leszel. Ha nem törödsz vele, mostani helyzetében már gyilkosává is váltál; most mindenkinek szüksége van segítségre. Hallod a kérdést: Hol van, hogy van a te atyádfia? Akár mit beszél is a propaganda, te felelős vagy érte; s ezzel a kérdéssel már meg is kezdődött ítéletre vonásod.

Nem lehet senkinek olyan jogos kérése, még akkor sem ha az állami törvények tiltanak, aminek a teljesítését megtagadhatnád, ha módod van a segítségre. Ha üldözik, állj mellé, ha megfosztották anyagi lehetőségétől, minden eszközzel segítsd, ha lélekben fáradt el, hitedet és erődet sugározd át a szívébe. Minden módon egymás javára legyetek. Mert gyilkolni nemcsak hadiszerszámmal lehet, a nemtörődömség, vagy a rosszindulat is öl. Mai helyzetetekben, aki nem segíti atyjafiát, gyilkosa az annak.

A tisztán és élesen hangzó isteni kérdésre: Hol van, milyen állapotban van a testvéred, te a kaini felelettel válaszolsz-e, vagy pedig elindulsz, megkeresed, segítesz rajta s támasza leszel nehéz helyzetében? Ne a kaini arc, hanem Krisztus tekintete nézzen belőled testvéred szemébe. Csak akkor érdemled meg, hogy a nevéből nevezzenek, ha az Isten kérdésére tiszta lelkiismerettel így válaszolsz: Uram, az én atyámfia nálam van, az én szeretetemben; segíti karom, erőm, hitem, mindenem. A kaini gyilkosság és gonosz beszéd helyett ezt a krisztusi szeretetet és keresztyén választ kell adnod az Isten szavára.

A szabadulást várjátok. Reméljétek is pillanatnyi elcsüggedés nélkül, de csak úgy jön el, ha egymásnak nem kaini módon, hanem Krisztus szeretetével lesztek a testvérei. Csak így maradhattok meg a történelem sodrában, s csak így állhattok meg az Isten ítélőszéke előtt.

1955

Kétféle újjászületés

János 3:6-7. *Felele Jézus és monda néki: Bizony, bizony mondom néked: ha valaki újonnan nem születik, nem láthatja az Isten országát. Ami testtől született, test az; és ami Lélektől született, lélek az. Ne csodáld, hogy azt mondtam néked: szükség nektek újonnan születnetek.*

Nem a nyílt ellenség a legveszedelmesebb ember, hanem a képmutató barát. Könnyű védekezni, ha szembetámadnak, de a lesipuskás golyója rendszerint leteríti. Így vagyunk a kommunizmussal is. Amíg nyílt ellenségként tör ránk, addig erősíti a hitünket, de ha barátságos arcot mutat, vagy jóindulatúra festik a felénk forduló képét, akkor megtéveszt és törébe csal. Pedig dialektikus természete miatt szükségszerű a barátságos lépése. Egyfajta szintézisben össze kell kevernie keresztyénséget és kommunizmust, hogy a szükségképp adódó tiszta marxi antitézis semmisítse meg az előbbi összetételt. Egyesek jóhiszeműen keresik az azonos vonásokat, mások a kommunista dialektika győzelméért ténykednek csupán. De bármilyen elgondolás alapján csinálják is, rossz dolgot művelnek, mert a szembenállás és misszió tényén kívül semmi közük sem lehet egymáshoz.

Minden ponton különböznek: Istenhit — tudatos istentelenség; lelkiismeretre épülő mindennapok — a lelkiismeret eltiprása; kijelentésen alapuló élet — a dialektikus materializmus mindenhatósága; Isten országa — gátlástalan bolsevista imperializmus, minden ponton kizárja egymást. Összekeverésük előbb-utóbb mindenkinek felnyitja a szemét. Mégis lehet próbálkozni valamilyen hamis szintézissel; utána azonban a kommunizmus besározza, uralma alatt feleslegessé teszi, végül pedig megpróbálja kiirtani a keresztyénséget.

Közös vonásuk az emberi természet megváltoztatásának a feladata és követelménye. Mind a kettő mássá akarja tenni az embert, csak így érheti el a célját. Az ige alapján meg kell vizsgálnunk ezt a kérdést, nehogy eltévedjünk útvesztőiben. Mi köze lehet egymáshoz keresztyénségnek és kommunizmusnak az emberi természetet megváltoztatni akaró ténykedése közben?

A keresztyénség célja az újjászületett ember: csak ő képes szolgálni az Isten dicsőségét. A kommunizmus célja a szovjet ember: csak az képes megvalósítani a világforradalmat. Mind az újjászületett-, mind a szovjet ember radikálisan más, új valaki eredeti természetével szemben. Kétszer születtek, s a második természetük csak halvány nyomaiban emlékeztet a megsemmisült elsőre.

Mellettük él a világban az egyszer született tömeg óriási táborá; viszik az életüket ahogy tudják s ahogy lehet. Legtisztább és legcsiszoltabb típusuk a humanista. Eszközük a szokásos nevelés, céljuk a maga természetében megnevesített és — ha lehet — megdicsőült ember. Csak tanítanak mindenkit, nem tesznek törésszerűen mássá.

* * *

Velük szemben a keresztyénség és a kommunizmus egészen új valakit akar formálni a kezébe vett egyénből. Számukra senki első természete sem jó anyag, nem használható eszköz, szükségképp mássá kell tenni, hogy hódító útjukra indulhassanak vele. A keresztyénség is, a kommunizmus is a kétszer születettek táborából áll. Már akik igazán hozzájuk tartoznak.

Krisztus parancsa így szól: „Szükség nektek újonnan születnetek”; a kommunizmus célkitűzése pedig: szovjet lénné kell átformálni minden kezébe esett embert. Nézzük meg: miért, hogyan, milyenné és mi célra akarja mindegyik újjáteremteni, mássá tenni híveit vagy alattvalóit.

A miért kérdésére a keresztyénség felelete így szól: az eredendő bűn miatt mindenki rossz természettel születik, hajlamos a gonoszra, képtelen az Isten szerinti jóra. Sorsa: bűn, nyomorúság, halál és kárhozat. Életét megemésztí rossz természete. S hiába próbálja saját erejéből megnevesíteni, nem megy vele semmire.

Ebből az állapotából csak egy kiút van, radikálisan mássá kell lennie az újjászületés útján.

A kommunizmus pedig így felel a miéltre: nem igaz, hogy az ember alaptermészete rossz, csak a gazdasági élet alakulása tette gonosszá; a marxizmus módszerével biztosan helyre lehet hozni. A termelő

eszközök kevesek által történt megkaparintása révén megszűnt az emberiség eredeti, boldog állapota. Mind jobban a kizsákmányolás lett úrrá a történelemben. Ennek a megszüntetésére viszont nem elég a termelő eszközöket az állam tulajdonába venni, hanem a megromlott emberi természetet is meg kell változtatni, mássá kell tenni radikálisan.

* * *

Ha valaki csak a miért kérdését nézi, erőszakkal még beszélhet látszólagos hasonlóságról, bár valóban itt is ég és föld a különbség. Egy lépéssel odébb azonban, ha azt vizsgáljuk, hogy akarja az újjászületést, a mássáélélt megvalósítani a keresztyénség, és mi módon a kommunizmus, akkor már áthidalhatatlan az ellentétük. Sokkal nagyobb szakadékokat találunk, mint az egyszer születettek és kétszer születettek életformája közt. Semmi módon nem lehet kapcsolatba hozni őket egymással.

A keresztyén hívő nem emberi erőfeszítéssel születik újjá. Ezt a csodát Isten Lelke végzi el emberi módszerek nélkül. Ahogy a víz lemossa a test szennyét, úgy mossa le a bűnt az életről Krisztus áldozati vére; ahogy a tűz kiéget az acélból minden salakot, úgy égeti az embert tisztára az Isten Lelke, ahogy a napsugár a sáros földön sarjat fakaszt, úgy teremt új életet ó-emberünk romjaiból. Nem mi csináljuk, s nem érdemeinkért formál, hanem Krisztus érettünk történet váltsága az indítóok. Nem is hatalmi szóra születik valaki újjá, hanem alázatosan átadja magát a Léleknek; s mássá lett állapotában Krisztus foglyává, Krisztus arcú emberré, áldássá és szeretetté válik a gonosz világban. Az újjászületés az Isten Lelke által végrehajtott csoda.

Fogoly a szovjet ember is, nem Krisztusé, hanem nagyon is földi módon. A kommunista hatalom az addig szabad embert börtönök és internálótáborok foglyává teszi, szétzúzza egyéniségét, megváltozik a természete, és az el nem pusztultakat a maga kedve és célkitűzése szerint építi újjá. Igazi szovjetemberré csak a földi poklok borzalmain keresztül ment ember válhat. Százmilliókat mégsem vihet fogolytáborba, ezért az uralma alatti életet úgy rendezi be, hogy óriási börtönné váljon, mindenestől rab legyen benne mindenki. Ezért legális kormányzási eszköz kezében a terror; állandósult életforma. De igazi szovjetemberré mégis csak a tényleges fogolytáborokon keresztül mentek válhatnak. Itt szakad teljes súlyával rájuk a törvényen kívüli állapot minden nyomorúsága: bármikor halálra kínozzhatják, bármikor megölhetik őket. Életük megroppan, egészségük összetört, szétfoszlik a természetük. Élven meghalnak.

Ebben az állapotukban kezdik őket mássá tenni, felépíteni valamivé. Legfőbb eszközük a kényszermunka és a marxi ideológia. Az előbbi mesterséges lélegzés. Elmúlik tőle az ájulás, az élet szervei működni kezdenek újra. Egyelőre terv nélkül, cél nélkül, üresen. Akkor öntik beléjük a marxi ideológiát, hogy új tartalommal új emberekké váljanak. A halál borzalmaiból visszatért fogoly csak a munka és a marxi ideológia áramában él, minden egyéni célkitűzés nélkül. Ez a radikálisan mássá tett lény a szovjetember. Hogyan lett azzá? A kommunista hatalom által rászabadított borzalmakon keresztül.

* * *

Következő kérdésünk: milyenné teszi a keresztyénség az újjászületett embert, és milyenné a kommunizmus a mássá átalakítottat? — Az újjászületett hívő legfőbb vallomása így hangzik: „Élek többé nem én, hanem él bennem a Krisztus”. Ez a teljessé lett ember; hiányait, gyengeségeit kipótolja a Megváltó, részes az Atya tökéletes felségében és hatalmában. Az újjászületésében teljessé lett élet hasonlít a gyermekéhez. Tökéletes bizalom él benne Krisztussal kapcsolatban, és sok jószág és alázat az emberekhez való viszonya során. Bizalma érthető: élete súlypontja az időből az örökkévalóságba, a halál árnyékából az örökéletbe tevődött át. Jó és alázatos tud lenni, hiszen mindent átható hitében Krisztus él örökölt természete helyett. Csak az újjászületésben érhető el teljes emberi élet.

A kommunista módszerek alatt mássá vált emberre viszont a magányosság a legjellemzőbb. Nemcsak addigi életéből szakították ki, hanem elválasztották saját magától is. Munkája során és ideológiájában kívül áll mindenben és mindenkin; mint egy tárgyat szemléli önmagát. Másodlagos életet él csupán. Gyógyíthatatlan egyedüllétében a magányosság beteg távolságából szemléli mindennapjait. Nincs többé külön sorsa, mert nincs már egyéni élete. Pusztá szerszám lett mások kezében. Használható eszköz, mint a háziállat, vagy a gép. Negatív életforma jutott neki. A szovjetember gyógyíthatatlan vágást kapott; halálosan sebesült létező.

* * *

Végül kérdezzük meg: miért történik mindez? Mi a célja az újjászületésnek, s a szovjet manipulációnak? Az első — az ember felől nézve — az üdvösség, az élet teljessége. Távlabbi vetülete pedig az Isten dicsősége, hogy végül ő legyen minden mindenkben. Meg akarja szüntetni a rosszat, tökéletlent, halált, sátánit. Még az elmúlás formájában él az újjászületett ember, de már a feltámadáshoz tartozik. Ezen a földön csak egy célja van: dolgozik az Isten országáért. Hittel és szeretettel harcol, a Lélek eszközeként. Számára a világ missziói terület, másokat is el akar vezetni a teljes belső változáshoz.

Mi célra formálták a szovjetembert? Valami kielemezhetetlen sötét hatalom mindenre felhasználható eszközt teremtett általa. A történelem legszörnyűbb imperializmusa eddig a kommunizmus: teljes világhatalomra tör, minden nép leigázása árán. Ehhez kell a szovjetember, a gyökértelen, másodlagos életet élő valaki. Természetesen hosszú időbe telik míg nagy tömegeket ilyen módon át tud alakítani, így kénytelen megelégedni átmeneti típusokkal, de a végső célt sosem téveszti szeme elől. Neki fanatikus, gyűlölettel beoltott eleven gépek kellene.

Így néz ki egymás mellé állítva a keresztyén újjászületés, és a szovjetlénnyé formálása. Régi énjével, régi természetével szemben valóban új ember mind a kettő. De ezenkívül semmi közük egymáshoz. Egyik az Isten országa, a másik földi impérium számára igyekszik mássá tenni az embereket. Ne hagyjátok megteveszteni magatokat, keresztyénség és kommunizmus minden szempontból a két szélső pontot jelenti.

* * *

S most a kommunizmusról való beszédet elhagyva halljátok Krisztus szavát: „Szükség nektek újonnan születetek.” Nem élhettek első természetetek szerint, mássá kell válnotok mindenestől. „Ami testtől született test az; és ami Lélektől született, lélek az.” Test és vér nem örökölheti az Isten országát, ezért kell Isten Lelkétől újjászületni a keresztyén embernek.

Most nagy bizonytalanságban, sok szenvedés közt éltek. Ilyenkor könnyen megtörik a legerősebb természet is. Vigyázzatok, hogy az élet, az öntudat megroppanása ne a halálfélelemhez, vagy cinizmushoz vigyen benneteket; szovjetemberré se váljatok, hanem a Lélek által Krisztus arcú emberekké szülessetek újjá. Isten országa polgárai legyetek, az üdvösség részesei. Valljátok meg krisztusi hiteteket; csak így lehet megőrizni az életet a földön és az örökkévalóság számára.

1955

Mai Keresztelő Jánosok

Lukács 1:76. *Te pedig kis gyermek, a magasságos isten prófétájának hívatottal mert az Úr előtt jársz, hogy az ő útait megkészítsed.*

Lekció: **Lukács 1:66-80.**

Krisztus születése a csodák kezdete volt. Maga volt a csoda és minden vele és általa történt esemény: Isten fia emberi testben jött a földre, és megváltotta a világot. Nem érkezett váratlanul, fél lépéssel megelőzte hírnöke, előfutára, Keresztelő János. Maga is csoda.

Az emberiség életében a döntő dolgok nem a természet rendje szerint történtek, Isten közvetlen akarata mutatkozott meg bennük: úttalan pusztaságokban cselekedett, reménytelen helyeken. Keresztelő János szülei, Zakariás pap és felesége nagyon vének voltak, meg se fordult fejükben egy eljövendő gyermek. Zakariás még az isteni üzenet ellenére is kételkedett; hitetlensége némává is tette hónapokra. János születése után viszont rögtön jövendőt mondott a sorsáról: gyermekét a magasságos Isten Illés lelkével megáldott prófétájának nyilvánította, a Megváltó hírnökének; azért jött, hogy utat készítsen Krisztus előtt. Csodák idejének a fia volt. Lényegileg ma is ezek erejéből élünk.

* * *

Keresztelő János azonban, egyszeri történetén túl, örök feladatot is jelent a mindenkori ember számára. Jézus legnagyobb előfutárja és útépítője volt a kétségbeesett, eltévedt, istentelen vagy pogány világban. Ma talán még inkább összezavart, kétségbeesettebb az élet. A világ külső állapota ne tévesszen meg senkit, a felelőtlen élvezethajhászás a belső riadalmat takarja csupán. Jézus után kétezerrel az emberiség távolabb van az Istentől, mint valaha. Csak egy segítség mutatkozik: az akkori csodáknak meg kell ismétlődniük, nem a külső világban, hanem a szívek mélyén.

Néhány ember számára a csoda így alakul: nekik kell modern Keresztelő Jánosokká válniuk, Jézus útja készítőivé. A többség viszont így vehet részt benne: a mai próféták bizonyágtevése nyomán megszületik a szívében Krisztus. Mindenféleképp elapadhatatlan forrása az ember és a közösség életének a csoda.

Először Krisztus modern hírnökeire van szükség, mert sátáni elemekkel terhes a világ. Ezek a sötét hatalmak próbálják megakadályozni az ember és Krisztus találkozását. Néha életunalom formájában jelentkeznek, s hamar kétségbeesett élvezethajhászásba csapnak át. Máskor istenellenes politikai hatalomként súlyosodnak az ember és a társadalom életére, vagy modern anyagi csoda révén vakítják meg az együgyűeket. Ezek a sátáni elemek mindig Krisztust szigetelik el tőlünk, nehogy érvényesüljön megváltói munkája.

Ezért van szükség útkészítő prófétákra. Egyetlen feladatuk az ige hirdetése; modern prédikátor a mai Keresztelő János. Természetesen, óriási fokozatok vannak a zavaros dadogástól a félreérthetetlen bizonyágtételig, de mindegyik a Megváltó és az ember találkozására készíti az utat. Látszatok ellenére is korunk legnagyobb alakjai ezek a modern próféták, ahogy kétezer évvel ezelőtt is mindenki fölé tornyosult Keresztelő János.

Éveinkben, jobban mint valaha, a világ titkos vágya az üdvösség. Nem erről beszél, de erre vár. Társadalmi téren, gazdasági módszereit használva, próbálkozik is valami földi paradicsommal, de ez a törekvése inkább kárhozatot eredményez. Görögtüzes játékot űz legfontosabb, legigazibb problémái megoldása helyett. Csúfolódik a semmitől határolt, halállal beoltott életű emberrel. Ilyen nyomorúságok mögött a világ titkos vágya a megváltás; a mai Keresztelő Jánosok ennek az ismeretére tanítják a népet. Félreérthetetlenül hirdetik: Krisztuson kívül nem nyerhet üdvösséget senki. Benne viszont mienk lehet az értelem, a megváltás, a szeretet teljessége.

Megmutatják a módját is a kételkedőknek: az üdvösség egyetlen lehetősége a bűnbocsánat. Ez a modern és egyúttal az örök csoda, erre vágyik mindenki, ha tud róla, ha nem. Ezt keresik lélekgyógyászoknál, baráti beszélgetésekben, vagy magukat a hatalom eszközéül száz százalékgig átadva. Bűneik talán nem is konkrét cselekedetekből fakadtak; csak az életmód, az ember kiszáradása, az elaljasodás, az értelmetlenné vált mindennapok hozták magukkal. Annál inkább kielemezhetetlen bűntudattal telítik az embert; ez az állapot már a pokol. Valahol bűnbocsánatot kell nyerni, hátrahagyni a kárhozatot. Krisztus kell, bűnbocsánat és

üdvösség. Talán általad történik a csoda, te is a magasságos Isten követe vagy, modern Keresztelő János. Az Úr előtt jársz, elkészíted az útját, és az üdvösség ismeretére tanítod a népet. Vagy: talán téged is más valaki vezet el Krisztushoz.

Mert a végső szó az üdvösség. Nem te rendelkezel vele, nem a te adományod, csak eszköze lehetsz, ha a régi követ utódként élsz és dolgozol. Krisztusban adódik egyedül, vagy tőle nyeri el valaki, vagy senkitől soha. Azért várjuk újra a karácsonyt; a Megváltót várják a halál árnyékába kerültek. Ma ott ül az egész világ. A civilizáció ragyogása lelki sötétséget jelent, az alvilág hatalmai életre keltek ebben a sűrű homályban: félelem, iszonyat, undor, kétségbeesés, a gyilkolás vágya tombol a lelkekben. Valóban a halál árnyékába került az élet, de ez nem a végső állapot, Krisztussal együtt megszabadulhat tőle bárki. Megtörténhet a teljes, örök és modern csoda: a bűnbocsánat és az üdvösség.

Karácsonykor te is elnyerheted mind a kettőt, ha a modern Keresztelő Jánosok elkészítik az útját; ha megszületik szívedben Krisztus, ha feltétel nélkül hiszel benne. Vagy ha te vagy a mai próféták egyike. — Valóban csodákból élünk.

1964

A társadalom ellenére

Márk 10:42-45. *Jézus pedig magához szólította őket és azt mondta nekik: tudjátok, hogy azok, akik a pogányok közt fejedelmeknek számítanak, uralkodnak rajtuk és az ő nagyjaik hatalmaskodnak felettük. De nem így lesz közöttetek; hanem aki nagy akar lenni közöttetek, az legyen a ti szolgátok; és aki közöttetek első akar lenni legyen mindenkinek szolgája. Mert az Ember Fia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon és adja az ő életét váltságul sokakért.*

Lekció: **II. Korinthus 5:1-15.**

Az első világháború óta mindinkább háttérbe szorult az ember, elfakult a hatalmas birodalmak harcában. A sokféle új társadalom is mindenestől meg akarja határozni a földön egyszer megjelent létét. Óriási erők ütközésében játékszerré váltunk. Ki törődött egy-egy ember életével, ki tartotta számon a vágyait, sebet ki kötözte be, kétségbeesésében ki állt mellé, s építette-e valaki külön élete útját? Ha valami módon kérdezősködött, rögtön a közösségi lét megoldási lehetőségét mutatták neki: a többivel együtt majd elintéződik a sorsa. Nem kezelték külön a problémáit, hangosabb jelentkezése pedig biztosan eltüntette a sülylesztőben. Senki sem törődött vele.

Sokan csak a kérdések állami és társadalmi megoldásában hittek, az egyéniség jelentkezése zavarta gigászi próbálkozásukat. Le is törték minden jónak vélt vagy gonosz eszközzel, s csak a maguk torz egyéniségét építették milliók élete árán. Az effajta egyéniség persze túlbuzjánzik, szörnyeteg, nem emberi többé. Közülük sokat nem is az eszme tett ilyené, egyszerűen romlottak, cinikusok, gátlásnélküliek voltak. Minden gonoszságot elkövettek az emberek egyéni életével. Szörnyeteg mivoltukat az eszme leplebe burkolták.

Ez a korlátlan hatalom nem várt hatást váltott ki: a társadalmi téren rabszolgává lefokozott ember saját életében lázadt. Felrobbantotta a személyiségét, külön kis világa, családi léte rendszerint vele együtt pusztult. A közösség világában tapasztalt gonoszságra hasonlóval válaszolt egyéni életében. Ezzel halálra sebezte magát. Sok embernek a kommunizmus előtti időben is csak az alkalom hiányzott hozzá, mások viszont a társadalmi diktatúra és egyéni tehetetlenségük áldozatai lettek, akaratuk ellenére. Az utóbbi évtizedek külön magyar tragédiája: a marxi eszmék nyomán semmiképp se születhetett új társadalom, viszont az emberek elvesztették magukat, értelmetlenné és céltalanná vált az életük. Hogy lehet ezt mindenkiről állítani? Sajnos nagy általánosságban igaz a tétel. Atomizálódott a magyar társadalom, az egyházak lemorzsolódtak, egymásba kapaszkodó méhraként élnek a magyarok. Nincs többé kaptár, s egy erős vihar szétrázhatja a sérült lelkű nyüzsgő együttést.

Mintha már csak a Krisztus által említett szörnyű erő működne népünk életében: „...akik a pogányok közt fejedelmeknek számítanak, uralkodnak rajtuk, és az ő nagyjaik hatalmaskodnak felettük.” A körmegállapítás tökéletes; pontosan ez történt a magyar néppel.

Sajnos nem ment végbe, vagy nem általánosságban jelentkezett a krisztusi beszéd folytatása: „De nem így lesz közöttetek, hanem aki nagy akar lenni közöttetek, az legyen a ti szolgátok; és aki közöttetek első akar lenni, legyen mindenkinek szolgája.” Jézus éles különbséget tesz az istentelen világ és a keresztyén ember közt. Magyarországon ez a lépés elmaradt, vagy nem volt elég határozott. Elveken különbséget tettek, gyakorlatban alig. A pogány diktatúra szorítása alatt egyéni életetekben kellett volna egymásnak szolgálni, tűrni, megbocsátani: a gyűlölettel teljes istentelen államban egymás közt a krisztusi szeretetre kellett volna berendezkedni az önzés helyett. Akkor a hullafoltok nem mutatkoznának mindenfelé. Politikailag egyszer majd diadalmaskodtok, de vajon igazi győzelem lesz-e még az?

A magyar nép nagy része egyéni ellenállásával beleesett a sátáni diktatúra csapdájába: a pusztulás útjára lépett mikor besározta vagy felrobbantotta a személyiségét. Nem véletlen ez és nem csodálatos, az ellenkezője volna meglepő. Az életben azonban sokszor a nem-logikus egyezik az igazsággal, és a szükségszerű helyzettel szemben Krisztus természetfeletti útja menthet meg. Népünk és egyedei számára is ő az egyetlen lehetőség. De lehetőség. S ezt aláhúzottan mondom mindenkinek, akihez csak eljuthat az igehirdetésem.

Nem valami különleges dolgokról beszélek. A diktatórikus társadalomban is megőrizheti valaki az egyén értékeit és méltóságát, s a család szükségszerű, élettel teljes közössége is megmaradhat. Ha engedelmeskedik az Istennek. Az engedetlenség viszont a pusztulás kezdete. Ádám lázadása a kárhozatot

szülte. Ma sincs különben. A társadalmi pokolból valahogy elszabadult ember ösztönszerűen keresi a teljes függetlenséget. Egyedül akar lenni, a sok ostoba, gonosz parancs és megüzetés után dédelgetni szeretné magát, nem pedig szolgálni a többieket. Ez azonban egyénisége megrontása révén, a halál másik útja csupán. Csak ha Istentől függ s a másik embert szolgálja, őrizheti meg az életét, csak így lehet boldog. Krisztus, haláláig engedelmes volt és szolgált, így lett győztes Úr, a világ Megváltója. Imádságai refrénje: Atyám, ne úgy legyen, ahogy én akarom, hanem amint Te.

* * *

A szolgálat és engedelmesség ezen a földön szenvedéssel jár. Rögtön tiltakozol: szenvedtél eleget a gonosz világtól, egyéni életedben nem kérsz többet belőle. Pedig ott is vállalnod kell; bűneid és a rádbízottak gyengesége szükségképp magukkal hozzák. Egy nehéz titkot is elárulok: sokszor az Isten akaratából szenvedsz. Így nevel még több szolgálatra, még igazabb engedelmességre. Mert ez az igaz élet útja. Krisztus szolgált és szenvedett legtöbbször, s ő volt a legnagyobb, az egyetlen igaz, a Megváltó.

Családi életedben rendszerint tűrés formájában jelentkezik a szolgálat. Tűrni kell a másik életét, és ez nem kis dolog. Mindenki külön világ, vágyak, érzések, gondolatok soha össze nem hangolódhatnak teljesen, s egy lépésbeli különbség már ellentétet és háborúskodást jelent. Ezért kell tűrni. Próbáld ki. Ha kiállod, erősebb leszel, s megtartod a rádbízottak életét és egyensúlyát. Sokan a könnyebb útra lépnek: tűrés helyett a hátukat mutatják a másoknak. Felelőtlenségbe menekülnek, nem vállalják önmaguk és a többiek sorsát. Innen már csak egy lépés a válás, a családi élet felbomlása. Itt arat a Sátán legnagyobb lendülettel a magyar életben.

A tűrés és szolgálat legfontosabb mozzanata a megbocsátás, ugyanakkor a legnehezebb követelmény is. Különösen nektek. Túl sok sérelem ért az állam, a társadalom, a másik ember részéről. Maradt-e még felmentés a szívedben, vagy csak megalázott, bosszúra szomjas fenevaddá lettél? Könyörtelen világunkban emberiségünk leghitelesebb mércéje az engedelem. Nem elvben a társadalomnak, az nem jelent semmit. Egy szervezetnek nem lehet megbocsátani. A kommunista világnak krisztusi hitedet valld meg, bocsánatod az embereké legyen. A konok hátatfordítás feldúlja a családot, a barátság is megtörik rajta, eltávolít és kegyetlenné tesz. Nehéz megbocsátani, de megteszed, ha beleképzeled magad a másik helyzetébe. S ha Krisztus él a szívedben, ő a keresztfán is imádkozott ellenségeiért.

A magyar élet ma értelmetlenség, átok és halál. De a közösségi létnek ezt a formáját egyéni életedben nem szabad folytatnod. Életed nem válhat értelmetlenné, kárhazottként nem hullhatsz a halálba. Átok helyett áldássá kell lenned. Áradjon belőled a szolgálat, engedelmesség, szenvedés, tűrés, megbocsátás. Nehéz a sátáni társadalomban mennyországot tartogatni a szívedben, mégis meg kell tenned, csak így maradhatsz meg, s csak így őrizheted meg a rádbízottakat. Csak így vészeli át a magyarság is a történelemnek ezt a kritikus szakaszát.

Lehet-e a társadalom ellenére élni? Nagyon nehéz, de lehet. Természetesen nem forradalom, vagy lázadás jár az eszemben, Jézus sem arra gondolt, hanem istenes életet alakított ki a sátáni világban. Ez az egyetlen megoldás. Meg is teheted, nem állsz egyedül ebben a törekvésedben. Melletted van Krisztus, a feltámadott Úr. Ma is elküldi a Szentlelket, erőt ad a naponkénti harchoz. Országszerte is sokan élnek hozzád hasonló emberek. Egymás hitéből táplálkozzatok, könyörögjetez egymásért, szolgáljatok együtt és külön-külön a népetek közt. Maradjatok mindvégig az Isten gyermekei.

1964

Halálos győzelem

Jakab 4:7. *Engedelmeskedjete azért az Istennek; álljatok ellene az ördögnek, és elfut tőletek.*

Lekció: **Jakab 4:1-17.**

Kiszámíthatatlanul és furcsán alakul mindig az élet, sose a várt eredmény jön létre. Az ember tudatában és akarata szerint tiszta képletek várják a megvalósulást, mégis torz figurák születnek belőlük, pedig mindent elkövetett, hogy tisztán menjenek át a gyakorlatba. Ilyenkor összezavarodik mindenki. Ez történt most a magyar életben. Egy darabig minden élesen elvált egymástól, tisztán lehetett látni a kommunizmust, és félreérthetetlenül megmutatkozott a másik oldal. Belső világodban is pontosan tudtad mindennek a helyét, tisztán érzékeltél, s világos volt előtted a módszer. Azután lassan elmosódtak a határok, köd ülte meg a magyar életet, és sötétség borult az emberek lelkére. Ma is tudja mindenki, hogy a marxizmus az Isten ellensége s így az emberé is, de már nem látszik tisztán a határa, s nem lehet lemérni a nemzetre és az egyénre tett hatását sem. Furcsa alakzat ma a magyar élet, sok összetevő eredménye, alig lehet meghatározni a mibenlétét. Szinte lehetetlen. Tényleg összezavarodott a nemzet és az egyének élete.

Csak az ösztönökbe mélyen beivódott vágy maradt érvényben: harcolni kell a győzelemért. Csak az szabadíthat meg, s rendezhet el tiszta formában mindent Magyarországon. Csak ez az egyetlen bizonyosság, s — érdekes módon — mégis ez a legzavartabb képlet. Győzni kell! De milyen módszerrel, és mi legyen az eredménye? Itt tisztán kell látnunk, mert egyik fajtája célba juttat, a másik viszont tönkre tesz; sokszor a halál legbiztosabb forrása. — Szabadságáért, emberi létformája érdekében hallatlan erőfeszítéseket tett 1956-ban a magyar nép. Küzdelmét leverték, a világ szemében mégis ő a győztes, s otthon is föltétlenül ő maradt felül. De az élet győzelmét aratta-e, vagy a pusztulását? Egyértelmű eredményt semmi esetre sem ért el, bár nyomában könnyebbé vált az élet. Lassan azonban le kell mérnünk a helyzet igazi természetét. Mert vannak halálos diadalmok is.

Az igazi győzelem mindig a felolvasott textus szerint adódik: „Engedelmeskedjete az Istennek; álljatok ellene az ördögnek, és elfut tőletek”. Vajon ebben a helyzetben éltek-e, vagy az ellenkezője sorvaszt? Vajon Isten szerinti győzelmet vívtatok-e ki, vagy az ördög által sugalmazott eredményt engedélyezték a számotokra?

Milyen diadalt lehet és kell aratni az élet igaz elrendezése érdekében? Úrrá kell lennünk a természet, a másik ember és a közösség problémáin, végül pedig önmagunk felett. De igazi győzelemhez csak egy módon juthat el bárki is: engedelmeskedjen az Istennek, az ördöggel viszont szálljon szembe. Nézzük meg népünk életét ebből a szempontból.

* * *

A természetben emberi ténykedéssel lehet úrrá lenni, értelmi és testi erőfeszítéssel. Maga a munka a győzelem, hisz a világot mindenestől meg nem változtathatjuk, csak formálunk rajta. Az eredmény a viszonyuláson múlik: az örömmel végzett munka sok mindent feledtet, s részleges hatalmat ad a természet fölött, viszont a gigantikus alkotás nem jelent semmi jót, ha keserűség és életunalom jár a nyomában.

Isten akarata szerint győzelmet kell vennünk a másik emberen is a szeretet erejével. Ennek az értelme és a célja: nőjön ő is, és nőjek én is a közös kapcsolatban. Az embertáron vett győzelmet így fogalmazza plasztikus tökéletességgel a biblia: szeresd felebarátodat, mint magadat. Közömbösség vagy gyűlölet sorvasztja a másik életét, és pusztul benne a magadé is.

S győzni kell a közösség fölött. Ez mindig az igazság érvényesülését jelenti, és soha semmi mást. Szükséges rend az állam, a társadalom, nélkülük csak anarchiába hullhat az élet. Isten akarata a világi felsőség. Az igazság érvényesítésére kapta a hatalmát, de könnyen öncélúvá sőt gonosszá válik, a Sátán eszközévé; a történelem folyamán újra és újra győzelmet kell rajta venni, hogy ne a jogtalanság, az elnyomás eszköze legyen, hanem az igazságot érvényesítse alattvalói javára. Ezt példázták az 1956-os események.

Magunkat viszont csak a krisztusi életgyakorlat útján gyűrhetjük le. Természeti énünket, állati ösztöneinkkel és bűnben megromlott akaratunkkal együtt be kell törni a Krisztus igájába. Abban a

pillanatban sugárzik rólunk az Isten képe, az eddigi fenevad vagy cinikus bölcs helyett a Megváltó szépsége mutatkozik újra bennünk. Győzelmünkben az alázat nagyságát valósítjuk meg: felelősséget érzünk még ellenségeinkért is, s áldozatvállalásunk nyomán az emberek közt árad a boldogság. Rajtunk keresztül Krisztus lép be újra a világba.

* * *

Vajon győzelmet arattatok-e az élet felsorolt területein? A fegyverrel vívott harc föltétlenül elveszett, utána azonban könnyítések jöttek nagyon sok vonatkozásban. Sok ember szerint ez is egyfajta győzelem, de az igazi kérdés: Isten szerintiek-e ezek a könnyítések, vagy a Sátán cselvetései? Nagyon komolyan szembe kell néznünk ezzel a problémával.

Enyhült az állami munkahajszá; de az új állapot nem hozott a természet elleni viaskodásban megnyugvást. Nagyon kevesen érzik csak a munka örömét, fáradsággá lett az egész népnek, majd mindenki undorral csinálja napról napra. Nem az otthonát építi vele, testétől lelkétől idegen a ténykedése, csak robot, csak kényszer. Nem érez vele semmi közösséget: gondolata szerint sem a hazáját, sem a társadalmat nem szolgálja fáradságával. Valami látható és láthatatlan kizsákmányolás áldozata lett, átkot és ördögi mesterkedést érez értelmetlen és unott munkája mögött. Ilyen módon a természet győzte le az embert.

Van a kommunizmusnak egy alig felfedett bűne is: irigységre és gyűlöletre nevel. Programjában az ellenkezőjét hangoztatja, gyakorlata mégis erre kényszerít mindenkit; nagymértékben kilúgozta az emberi lelkekből a szolidaritást. Isten nélkül a szeretet úgyszólván közömbösséggé válik, vagy gyűlöletbe csap át; a kommunizmus tudatosan is azzá tette. Uralma alatt senki se bízhat senkiben, sőt a másokban az árulóját látja, krisztusi szeretet helyett ördögi irigység és gyűlölet lett úrrá sok ember egymásközi viszonyában. Győzött a Sátán.

Elsősorban a kommunista társadalom megváltoztatásáért harcoltak. Valóban enyhült az addigi totális diktatúra, de vajon az igazságot hordozza-e azóta az állam? A nép kezéből nyerte-e el hatalmát a kormány és a párt, s az Isten igazságos akaratát valósítja-e meg, jutalmazza-e a jókat, és bünteti-e a gonoszokat? Vagy esetleg fordítva; maradt minden a régiben, vagy még rosszabbá lett. Sajnos, csak rabszolgatartó az államotok, kendőzés nélkül szolgálja ki az idegen imperializmust, és nem rándul hozzá egy arcizma sem. Részben győzelmet arattatok, de a hatalom még mindig a Sátán céljait szolgálja.

Állítólag az egyéni élet területén értékelték el a legnagyobb eredményt, megszűnt az addigi totális rémuralom, mintha valami szabadságot sikerült volna kiharcolnotok. De itt fenyeget a legnagyobb veszély: győzelmeket úgy formáltak át, hogy ne az Istennel jelentsen közösséget, hanem az ősi gonosz szellemet engedték vele szabadon. Igyekeznek kielégíteni az ember önző vágyait; megengedik a magzatelhajtást, és azóta a magyar nép világszerte legutolsó a születési statisztikában. Elég sok lakást építenek, de szűk volta miatt gyermekeket nem lehet nevelni egyikben sem: hadd váljon értelmetlenné a családi élet. Elősegítik az iszákosságot; fajtalaná tettek sok embert. Szabadon engedték a nép természeti rossz tulajdonságait. Vigyázatok erre a gonoszagra. A kommunizmus gyakorlata szerint csak felelőtlen séget jelent a látszólagos egyéni szabadság. Így készül a lelkek feletti végső diktatúra. Valóban csak hívő ember állhat meg ebben a sátáni forgatagban, és győzheti le, Isten segítségével, szabadon engedett tisztátalan vágyait. Így mégis átléphet az ördögivé tett győzelemből — a legnagyobb bukásból — az Isten világába.

Csak a győzelmes élet maradhat meg, de vigyáznunk kell a természetére. Isten szerinti formája az életre szól, ha viszont a Sátán szelleme erjeszt benne, akkor a halállal nézünk farkasszemet. Sok területen eredményt hozott a magyarság hallatlan erőfeszítése, de most le kell mérni győzelmek természetét. Megvert ellenség a kommunizmus, mégis, kérdéses szabadságotokon keresztül megmérgezheti a sorsotokat és halálba döntheti a népet.

Erőfeszítéseknek kettős célja van: végső vonatkozásban az üdvösség, közelebből pedig a történelmi jövő. Az ellenség viszont mind a kettőtől meg akar fosztani; ha nem lehetett úrrá a lelkeken, legalább megrontja őket. Fondorkodása nyomán haláltáncra válik a győzelmek. Ezt soha ne tévesszék szemetek elöl. Törekedjete ezután is a természet, a másik ember, a közösség és saját magatok feletti győzelemre, de Isten szerint, nem pedig a Sátán nyomában. Ennek pedig egy útja van. Jakab apostol így fogalmazza: „Engedelmeskedjete azért az Istennek; álljatok ellene az ördögnek, és elfut tőletek.”

1964

Tudomány és élet

II. Thessalonika 2:15. *Atyámfiai legyetek állhatatosak és tartsátok meg a tudományt, amelyre akár beszédünk, akár levelünk által tanítottatok.*

Lekció: **II. Thessalonika 2:6-17.**

Ezekben a napokban világszerte hangosak lettek az iskolák, vidám nevetés és gyermeki gond tölti meg ismét az épületeket. Van ebben valami örök: szeptember elején, hajdanán, mi is hasonló helyzetben voltunk, s apáink és nagyapáink hasonlóképp. De a mostani szeptemberben valami új nyugtalanság is jelentkezik: gyermekeink egészen más emberré válnak az iskolában, mint amilyenekké minket neveltek. Az idő, természetesen, mindig újat hoz, de itt most többről van szó és veszélyesebb a dolog.

Tele van a világ millió kérdéssel; egyik legnehezebb a fiatalság ügye. Egyéni életük, a társadalom jövője, az emberiség sorsa jórészt az iskolákon fordul meg: hogy nevelik és mire tanítják őket. Formálódnak minden körülmények közt, éppen azért a legnagyobb feladat: helyes irányba kell igazítani az életüket. Örök kérdés a nevelés módja és a tanítási anyag. Egyéni életüket kell velük értelmessé és széppé tenni, hasznos és harmonikus társadalom csak így jöhet létre. Ráadásul, a nevelésnek a végső kérdésekre is rá kell világítani: a lét és a semmi, az élet és a halál, az Isten vagy az erkölcsi bukácsolás jórészt az iskolákon keresztül világosodik meg és válik életformává. Ma, világszerte, ezek nevelő hatásáról folyik a vita. A legellentétesebb nézetek ütköznek meg, s a legkülönbözőbb felfogású egyéneket és társadalmakat hozzák létre. Nekünk, keresztyén embereknek, tisztán kell látnunk ebben a kérdésben.

* * *

Pál apostol így tanít: „Legyetek állhatatosak és tartsátok meg a tudományt.” Ugyanez bővebben így hangzik: legyetek állhatatosak a keresztyén életben, és tartsátok meg a krisztusi tudományt. Nevelésünknek és tanításunknak csak ez lehet az alapja. Akkor is, ha az ellenkezőjét teszi a világ.

Az első követelmény: legyetek állhatatosak. Ne sodorjon naponként másfelé a világ százfajta törekvése és tudománya. Nehéz megállni a hatalmi erővel áthatott világnézeti viharokban; ám annál inkább hangzik a követelmény. A gyermekek egyáltalán nem állhatatosak, macacosságuk más töről fakad. Hatalmi törekvések könnyen magukkal sodorják őket, hangulatok és illúziók még inkább. Hátuk mögött a felnőtteknek kell szilárdnak maradni, hogy megtartsák őket a helyes úton.

Legyetek állhatatosak a keresztyén életben. Istentől vagytok, magának is igényel, rá nézve menjen végbe minden dolgotok. Százféle módon, a világ által kitapinthatatlanul is, őt szolgáljátok. Ez az élet értelme és célja. Krisztus a mennyei Édesanya szeretetéről tanít és saját megváltó munkájáról. Állhatatosan maradjatok meg ebben a tanításban, és adjátok tovább gyermekeiteknek. Ez a végső tudomány és az egyetlen igaz nevelői eszköz.

Természetesen mást akar a kommunista hatalom és állami rend. Először is Krisztust üzte ki az iskolákból, s próbál elszakítani tőle mindenkit. Generációnk csodálatos és szörnyű tapasztalaton esett át: minden belénk nevelt régi érték látszólag értelmét veszítette, sőt károsnak minősült néhány évtized alatt. Ez a tapasztalat tökéletesen összezavarta a legtöbb embert. Nem maradt meg állhatatosan a krisztusi tanítás mellett, hanem szétmálló felhőként sodródik a világnézeti viharokban. Pedig, még nehezebb tapasztalaton is át kell mennünk: napjainkban minden érték, — nemcsak a régi, hanem az új és a legújabb is — értelmét veszti: semmi sem igaz és semmi se jó, sem a keresztyénség, sem a kommunizmus, se másféle értéknek gondolt mozzanat. Csak a pusztaság maradt meg; az ember a vér tengerén hanyódik, és a kenyérért nyújtja a kezét. Legtöbben, éppen azért, semmi mellett se maradnak meg állhatatosan. Káosz képét mutatja az emberiség, csak a civilizáció szörnyű villámai cikáznak körülötte. Esetlegesen, értelem és cél nélkül, szörnyű módon történik az élet. Százmilliók idegrendszeré már felőrlődött benne, százmilliók homályossá vált öntudattal járnak, az emberiség legnagyobb része viszont közömbös, nem érzi a végső veszedelmet. Hisz még lobognak az indulatok, és még jut egy darab kenyér, keveseknek kalács.

Szörnyű kilátás gyermekeink részére. Ezért ne legyen fontosabb dolgotok a tudomány megtartásánál. Krisztus minden módon, szavaival és a kereszt útján, erre tanított; Pál apostol missziói ténykedése és levelei is ezt hirdették az egész világon. Ezt a tudományt tanítja az egyház kétezer év óta. Mondanivalóinak a

lényege: örökké él az Isten, és számonkéri az életünket. Ugyanakkor: úgy szerette a bűnös embert, hogy egyszülött Fiát halálra adta az üdvösségéért. Ennek a végtelen szerelemnek a tüzeben az embernek is szeretni kell az Istent és a felebarátját. Krisztusi módon kell élnie a gonosz világban. Ezt teszi lehetővé az egyház: Jézus népe őrzi és prédikálja az egyetlen tudományt. Nincs fontosabb feladat a tiszta igehirdetésnél; a vallásitanítás ennek az egyik formája. A kommunista világ el akarja hallgattatni, vagy meghamisítja, de ti ne tágítsatok mellőle. Hetenkénti táplálékok legyen, s formálja az életeteket a marxista vagy másféle istentelen világnézet fölött.

Ez nem divat vagy világi előmenetel kérdése: a jövő forog kockán. A tiétek is, gyermekeiteké még inkább. Nemcsak a holnap, vagy a magyar történelem, hanem az üdvösség. Csal a legbiztosabb szemmérték is, be ne csapjon benneteket a látszat. Csak az örökélet a végső horizont és valóság. Mindig erről van szó, minden más csak eszköz lehet ennek az érdekében. Egyszer ítéletre kell állnunk, s csak a Krisztus népe juthat át kegyelemből rajta.

* * *

Szeptember van, az iskolákban ismét elindul a munka. Újra kezdődik a szülők részére is a feladat és a felelősség: az istentelen iskolák ellenére is hívő emberekké kell nevelni gyermekeiket. Ezért hangzott most felétek Pál apostol tanítása és követelménye: „Miért is atyámfiai legyetek állhatatosak és tartsátok meg a tudományt, amelyre akár beszédünk, akár levelünk által taníttattatok.”

1965

Az igaz ember és az istentelen

Példabeszédek 12:9. *Az igaz az ő barmának érzését is ismeri, az istentelenek szíve pedig kegyetlen.*

Lekció: **Zsolt. 33:1-22.**

Első hallásra meglep a textusul felvett ige, mintha valamilyen állatvédő ügyet próbálnék támogatni ebben az eldurvult világban. Betű szerint az igavonókról szól. De ez csak látszat, a felolvasott bibliai vers az emberről beszél, csak negatív formában fejezi ki a lényegét. „Az igaz az ő barmának érzéseit is ismeri.” Ez az „is” ránk utal: az igaz ember annyira törődik a körülötte zajló élettel, hogy háza népén túl tisztában van még állatai érzésvilágával is.

Mit jelent közelebbről ez a magatartás, ismerni a másik ember érzéseit? Mindenekelőtt érdeklődést és felelősségtudatot: nemcsak magával törődik valaki, hanem a másik is fontos neki. Rendkívüli dolog ebben a világban, ahol, a megromlott élet szerkezeténél fogva s a körülmények hatása alatt, csak saját érdekét nézi a legtöbb ember. Sőt, mások romlása árán akar győzelemre jutni. Nagyon komoly üggyről beszélünk: az igaz ember ismeri a másik érzéseit: törődik vele, szereti, segít rajta, boldoggá akarja tenni minden helyzetben. Ezt az eredményt csak saját maga lassú feláldozása árán érheti el; mikor nem az Énje többé a világ közepe. Annyira törődik a rábizottakkal, hogy az embereken túl még a háziállata érzéseit is ismeri. Isten eszköze ebben a világban.

* * *

De kicsoda az igaz ember? Mindenki méltányosnak, becsületesnek szeret mutatkozni, sokan pedig annak is tartják magukat. Különböző elméletek szerint bizonyos fajta ember igaz, a másik viszont hamisnak tűnik ugyanabban a vetületben. Érdekes ellentét párban felel a felolvasott bibliai vers: „Az igaz ember barmának az érzéseit is ismeri, az istenteleneknek szíve pedig kegyetlen.” Az igazzal az istentelent állítja szembe: a hitetlen egész valója gonosz. Ezt a megállapítását lépten nyomon alátámasztja a társadalom és a történelem menete.

Az igaz saját magán túl mással is törődik, megismeri az érzéseit. Valóban csak a hívő ember láthatja tisztán a másikat. Helyes emberismeretre csak Isten révén juthatunk el, sehogy másképp.

Önmagában bárki is kavargó káosz, csak valamihez, méginkább valakihez viszonyítva mutatkozik meg élete rendje. Ez a valaki a végtelen tökéletesség, az Isten, ahogy kijelentette magát. Nála nélkül áthatolhatatlan örvény az ember. Csak hitünk révén érthetjük meg múlandóságát, addig csak természetes szörnyűség a halál. Az Isten szent, morzsányi tökéletlenség sincs benne: csak ezt látva érzékeljük igazán a bűn rettenetes hatalmát. Az Isten mindenható: ennek a ragyogásában döbbenhetünk rá a gőgös ember parányi voltára. Csak az Isten révén ismerhetjük meg az embert.

Ez a tudás azonban nem a végső cél, birtokában pozitív módon kell bekapcsolódni a többiek életébe. Az Isten meg akar váltani; szánja a kárhozatba hullókat; egyetlen Fiát áldozta fel értünk. Akarata szerint és az Ő szemével kell megismerni a másik embert, s szeretetével viszonyulni hozzá. Így válik magatartása és követelménye érvényes valósággá az életünkben: szeretjük embertársunkat és törődünk vele. Az istenes ember, az igaz ember még barma érzéseit is ismeri, mennyivel inkább a felebarátját. S törődik is vele, hogy áldás legyen a számára. Neki is fáj a másik bánata, szenvedése, és őt is égetik a bűnei. Felelősséget érez érte, szeretné szebbé és boldogabbá tenni a sorsát. Csak az istenes ember az igaz ember, Krisztus követe ebben a világban.

* * *

Textusunk másik fele viszont így szól: „az istentelenek szíve pedig kegyetlen.” A hitetlen ember előbb-utóbb maga akar istenné válni, végső úrrá, akinek minden szabad. Sarka alá taposhatja a nála gyengébbeket, senki se vonja érte felelősségre. Lelke kaotikus; gonosz indulatait nem hasonlítja össze valamilyen igaz mértékkel; nem is akarja legyőzni magát a tökéletes Isten parancsára és nevében.

Élete eszköze lehet csak a másik ember, s pusztulnia kell, hogy pillanatokig ő ragyoghasson. Ez a gonoszság teljessége, ha másnak látszik is, ha más nevet adnak is neki, ha ujjong is láttán a világ.

Az istentelen gonoszságot természetesen leplezni szokták, nem mutatkozhat őszinte meztelenségében. Legjobban elrejtí az ideológia, ami sokszor csak egy bálvánnyá emelt név. Ennek a leple alatt tobzódhat a gonoszság. Sokat hallotok mostanában a kommunista humanizmusról. Állítólagos lényege: az ember tökéletesen jóvá válik a marxi ideológia hatására, szükségképp csak jót akar mindenkinek. Lépten-nyomon harsog ez a jelszó. Annál kietlenebb mögötte a valóság. Sok szörnyűséget eltakar, s leple alatt kegyetlenül sárba taposnak százazreket. Jelszava fedezékében húzódik meg az istentelen, önző és kegyetlen ember. Isten nélkül nincs humanizmus sem, a kommunista elvi istentelenség csak diktatúra, pusztítás és pusztulás lehet, s meg nem változhat soha. Sajnos, nagyon megtanultuk saját bőrünkön a biblia igazságát: „az istentelenek szíve pedig kegyetlen.”

* * *

Ez az ige egyik felében sem csak elmélet, sőt egyáltalán nem az. Nem lehet ésszel megragadni az igazságát, értelmi légkörben még nem mond semmit. Bárki számára is csak követelménye létrejöttékor válik valósággá. Senki se védekezhet a körülményekkel, nem hivatkozhat a kommunizmusra. Vagy megvalósítja az első felét, vagy rátapos. Vagy törődik a másik emberrel, vagy istentelen gonosz. Te a kommunizmus uralma alatt se lehetsz más, csak az Isten embere. Ne árts senkinek, hanem ismerd meg a másik ember érzéseit, s igyekezz boldoggá tenni minden körülmények közt. Szeretettel viszonyulj hozzá, könnyíts rajta és igazítsd meg az életét. Nálátok ma ez a legnagyobb dolog: Krisztus útján járva, istentelen, gonosz emberek ellenére is, áldás lehetsz a világban.

1965

Az ember feltámadása

II. Korinthus 5:17. *Azért, ha valaki Krisztusban van, új teremtés az; a régiek elmúltak, íme újjá lett minden.*

Lekció: **Márk 16:1-16.**

Húsvét a feltámadás ünnepe, közel áll sok ember szívéhez, szeretik is mindenfelé, mégis valami baj van vele. Karácsonyból ajándékozási alkalmat csináltak, húsvétal más hiba történt: nem veszik komolyan a mondanivalóját, hogy a halált végérvényesen legyőzte Krisztus. Csak valami halvány emlék a tartalma, vagy valami megfoghatatlan sóvárgás az örökélet után, pedig húsvét a halál fölött véglegesen kivívott győzelem ünnepe. Egyszeri, végleges, megmásíthatatlan. Szívesen hasonlítják a tavaszhoz, újjáéledéssel magyarázzák a lényegét, s az így megerőtlenített ünnepet alig veszik komolyan. Pedig a halál és a feltámadás nem folytatólagosan megismétlődő jelenség, végső, egyetlen valóság mind a kettő: a többé-már-nemlét borzalma, és az újra-elnyert-élet. Nem lehet játszani velük, metaforákkal nem intézhetjük el a lényegüket. Húsvét volt, nagypéntekkel együtt, a világmindenség legdöntőbb eseménye. Ünneplésük viszont — általánosságban szólva — nem ennek a páratlan ügynek a valóságát teszi közkinccsé, hanem megerőtleníti a feltámadás hitét.

* * *

Húsvétkor Krisztus támadt fel a halálból. Igaz, alig vett róla tudomást az akkori világ, egy-két megzavart és hitetlenkedő tanítvány tudott csak róla, s közeli ismerőseik. A Római Birodalomnak a legkisebb gondja is nagyobb volt ennél. Pilátus örült, hogy egy csúnya, piszkos ügytől megszabadult végre. Meg volt győződve Krisztus ártatlanságáról, de vérbeli politikusként praktikus érdekekért sutba dobta az igazságot. A birodalom érdeke a zsidók országában is a rend volt, meg kellett őrizni a látszólagos békét. Pilátus gyűlölte a zsidókat, nem szívesen szennyezte be Jézus vérével a kezét, politikai megfontolások alapján mégis halálra adta; azután igyekezett elfelejteni az egészet. Dehogyan gondolt ő ilyenfajta folytatásra. Ha egyáltalán hallott róla, nagyot kacagott, könnyített egyet rossz lelkiismeretén. Az akkori világot nem érdekelte Krisztus feltámadása.

Pedig sokan ismerték, ragaszkodtak is hozzá. Évekig rőtta a poros országutakat, tanított, csodálatos igazságokat értetett meg nehéz felfogású, sötét szívű emberekkel. Kijelentésein túl pedig jól is esett megfürödni szeretete fényében. Sok embert vészes nyavalyákból gyógyított meg, halála után mégis elfelejtették. Feltámadásáról vagy hallottak vagy se, érvényes módon nem tudatosult széles rétegekben. Talán sajnálták, de ha meghalt, béke vele.

Micsoda megaláztatása ez Krisztusnak: Isten Fiát, emberi mivoltában is az egyetlen igaz létezőt, egynek vették a sírba került bűnös tömeggel. Sőt, ők adták halálra. Isten Fiát gyilkolta meg őrvongva az emberiség. Ennél a mondatnál meghökkenem, bizonyára visszás érzésekkel hallgatjátok ti is. Hát lehet Krisztust halálra adni? Meg lehet ölni az Isten Fiát? Hát nem azért Isten, hogy töretlen teljességében örökké éljen? Valóban azért Isten. De azért is Isten, hogy megváltson bennünket az egyéni és kozmikus bűnök következményeitől. Ennek viszont csak egyetlen módja van, ha előbb halálra megy értünk. Krisztusnak fenéig kellett ürítenie a csúfság és az elmúlás keserű poharát. Meghalt tökéletesen, visszavonhatatlanul. A nemlét iszonyatában szétolvadt az élete.

De nem ez volt a végső lépés. Harmadnap feltámadt! Valóságosan halt meg, valóságos volt a visszajövele is. Valamikor a semmiből világot teremtett az Isten, most a Megváltót támasztotta fel a második semmiből. Nem földi évekre, hanem az örökélet végtelenségét adta neki. Feltámadása volt az egyetlen igazi győzelem a megromlott mindenség történetében; a halálba lealázott Krisztus elnyerte az örökéletet. Legyőzte a bűnt, a halált, a kárhozatot. Visszavonhatatlanul diadalmas Úr, s az is marad örökké.

Mégis az ember dicsőült meg a feltámadásában. Javunkra lépett akkor az Isten, minket magasztalt fel: nekünk szánta a győzelmes örökéletet. Húsvét az ember feltámadásának az ünnepe. Még rejtett ez a dolog, de már tökéletes valóság. Krisztusban megtörtént, többé nem változtathat rajta senki. Az ünnepi üzenet tehát így szól: Isten megbékélt az emberrel, örökéletre juttatta a halálból.

* * *

Ezzel a lépésével új kor kezdődött a világegyetemben. A biblia tanítása szerint a mindenség mozgásában hatalmas időszakok váltják egymást. Túl az emberi módon számított történelmi korokon új kezdetbe léptünk Krisztus feltámadásával. Lezáródott a gonoszság, az átok, a halál világa, elfoglalta helyét a Krisztusban újjá vált élet. Húsvét tényeit azonban nem veszi komolyan a világ, sokszor a keresztyénség sem, pedig, saját szája íze szerint, meg ünnepli mind a kettő.

Ennél a tételnél eltűnődik az ember: nem vehetjük komolyan, hisz az ellenkezőjét látjuk mindenfelé. Egyéni életünkre nézve sem egyeznek a dolgok. Ha Krisztus valóban legyezte a Sátánt, akkor többé nem élhetünk a gonosz hatalma alatt, nem tartozhat többé hozzánk az átok, a halál, a pokol. Mi pedig naponként megtapasztaljuk mindegyik erejét: úszunk bűneink árjában; néha már levegőhöz is alig jutunk tőle. Mintha átok feküdne rajtunk, sokszor már utálni kell saját magunkat, nem szólva keserves pokoli kapcsolatainkról.

Ha Krisztus győzött a Sátán és a halál fölött, akkor átkerültünk az Isten országába. Micsoda gúny hangzik ebből a mondatból. Csak szét kell néznünk a házunk táján, a ránk kényszerített államban, nem is említve a szovjet társadalmat. Elsősorban nem a testi nélkülözés, inkább az ember megalázott állapota kibírhatatlan. Éretlen gyermekként kezelik a felnőtt embert, társadalmat és kultúrát. Hol itt az Isten országa, hisz még a hitet is elvették a megcsúfolt tömegektől.

Krisztus mégis győzött, megtörtént a húsvéti feltámadás. Eldőlt a csata, a Sátán derékhada megroppant, a bukott játékos azonban még tehet néhány lépést. Nem Krisztus ellen, előtte már meg nem állhat, de az embert még nyomorgathatja és üldözheti. Látszólag nagyobb hatalommal, mint valaha. S milyen gyenge, parányi az ember a megvert Sátán erejével szemben. Most éljük át a lényegileg leggyőzött ellenség végső terrorkorszakát. Kimondhatatlan gonoszsággal gyötri a még keze ügyében ténfergőket. De a megtörtént tényen már semmit se változtathat: Krisztus győztesen került ki a harcból. Az Élet diadalmaskodott a halál és a kárhozat fölött. Mi pedig visszavárjuk a győzelmes Urat, hogy számunkra is befejezett valóság legyen a feltámadás és az élet.

* * *

Most is húsvétot ünneplünk. A győzelem ellenére kézzelfogható módon még nem a mienk a teljes eredmény. Sőt, sokat szenvedünk miatta. Milyen legyen hát a keresztyén ember magatartása ebben az átmeneti időben? Az első felelet: komolyan kell venni mai helyzetünket; még mindig kockán forog az egzisztenciánk, a jövőnk, az üdvösségünk. A Sátánnal nem lehet alkudni, az Istennel se játszhat senki. Helyt kell állnod a győzelmes Úr mellett: egész életeddel tégy bizonyosságot feltámadásáról. Ha valaki megtagadja, ő se áll majd mellé az utolsó napon. A második válasz pedig: nem szabad kétségbeesnünk, tragédiának venni az életünket, végeredményben tökéletesen megvert* ellenséggel van dolgunk. Tragikus magatartás helyett némi humorral kell nézni bőszült gonoszságát; végső fokon nem tehet már sémit. Még a birodalmában élünk, még gyötörhet, de hitben és reménységben már átléptünk az új valóságba. Húsvét az érvényes világ, nem pedig a Sátán valamilyen formájú társadalma és állami rendje; nem halálos egyéni kísértése sem. Hálaadás illik hozzánk, nem pedig a félelem. Még meg kell halnunk, mögötte azonban már ott ragyog a nagyobb erő: a feltámadás.

Húsvét van. Egyet teszünk: a győzelmet, a feltámadást, az örökéletet hirdetjük a világnak, s újjászületett étellel állunk be a sodrába. Rádióink hullámain keresztül ti is halljátok meg az ünnepi üzenetet: „A régiek elmúltak, íme újjá lett minden.”

1965

Dániel és a diktátorok

Dániel 1:8. *Dániel eltökélte szívében, hogy nem fertőzteti meg magát a király ételével és a borral, amelyből az iszik.*

Lekció: **Dániel 1:1-21.**

Az ótestamentum nagyon időszerű történetéből olvastam fel egy részt; a fogság hősről szól. Dániel nem köznapi értelemben vett szabadsághős vagy forradalmár, hanem az Isten embere győzelmét mutatja meg egy önmagát istenítő királyi udvarban. Magatartása ma is éles példa, sőt követelmény. Királyi udvar helyett nyugodtan mondhattunk volna diktatúrát, föltétlenül az volt a lényege. A bölcs és bolond babiloni király, Nabukodonozor legyőzte a zsidók rég kettészakadt országának az egyik felét. Nemcsak államapparátusát semmisítette meg, a nép kultúrája se talált kegyelemre nála. Mindenekelőtt az emberek hite bántotta; bővérű diktátorként maga akart az Isten helyére lépni.

Dicsősége szolgálatára udvarába vitette a legyőzött nép fiataljainak a javát. Renegátokká akarta neveltetni őket, hogy erejük, képességeik gyarapítsák királyi hatalmát. A biblia négy ifjút említ meg névszerint. Dániel könyve ezek élettörténetét mondja el: a diktátorok felett aratott győzelmüket. Nem volt hadseregük, alkura nem bocsátott hitükkel harcoltak egy világhatalom ellen. Divatos bálványokért egy pillanatra se tagadták meg az igaz Istent, nem a diktátor, hanem az egyetlen Szent ragyogott a cselekedeteikben. Fel is használta őket az Úr, különösen Dánielt, hogy rajta keresztül kijelentse végső terveit a világnak.

Sok tekintetben, hasonló helyzetbe került a magyar fiatalság. Népe vesztes háborúja után fogságra vetették, tízezreket külföldre hurcoltak, de az otthon maradt is fogoly volt saját hazájában, idegen érdekek, ellenséges diktatúra rabja. Ostorral, börtönökkel próbálták betörni az igájukba. Később a fiatalság javát dánieli módszereknek vetették alá: a hatalom közelébe emelték, meg akarták nyerni maguknak, szükségük van a képességeire. Ma is a király ételével és italával kínálják, sőt kényszerítik erre a táplálékra: most a marxi ideológia és életszemlélet az étel és az ital. A magyar fiatalság és nép sorsa a felkínált eledellel áll vagy bukik. Ha azon nő fel, végérvényesen rabja lesz a győzelmes ellenségnek, ha visszautasítja, akkor egyszer eléri az Isten-ellenes hatalommal szemben népe és az ember szabadságát.

Nabukodonozor király Dánielnek és társainak a saját ételét és borát rendelte; táplálék és ital révén az ő alkatává kellett volna válniuk: bűnei részesévé akarta tenni őket. Az étel és a bor nemcsak testi táplálékot jelentett akkor sem, hanem részvételt a király lelki és szellemi életében. Dánielek visszautasították az ajánlatot, tökéletesen ellentétes hitű és beállítottságú emberek maradtak mindvégig; fenntartás nélkül megtagadták a győzelmes ellenséggel a testi és lelki közösséget.

A kommunizmus is felkínálja táplálékát a magyar fiatalságnak. Lelki elege az árulás és a gyűlölet: cserben kell hagynia népét és hazáját; történelmi múltja és kultúrártékei sem kivételek. Ráadásul, a gyűlölet borával itatják: gyűlölnie kell az Istent és a szabadságot. Furcsa észjárással az árulást és a rabságot teszik meg értéknek. Azt akarják, hogy ez legyen a magyar fiatalság kenyere és itala.

Ezek, persze, az érzelm körébe tartoznak, de gondoskodnak szellemi táplálékról is. Ebben a vonatkozásban kettővel kínálják: a tudománynak hirdetett istentagadással, másfelől a marxi ideológiát találják eléje. Régi, romlott étel mind a kettő, a szabad világban már a szemétdombra került, legalább is vasfüggönyön túli formájában. Csak szellemi szegénylegények settenkednek még körülötte.

Az ateizmusról egyet mindenkinek tudni kell: Isten létét emberi ésszel bizonyítani nem lehet, de cáfolni se tudja senki. Túl esik az értelem körén, csak hittel viszonyulhatunk hozzá. A hit élete viszont sajátságos magatartás: elfogadja végső igazságnak az isteni Kijelentést. Ezzel táplálja a lelket, míg az ateizmus maró lúgként rája szét mindenestől. Másfelől a marxizmus nem bizonyult a szocializmus tudományos formájának, sőt hasznavehetetlen, életellenes megjelenése volt, romantikus ideológia csupán. Romlott táplálék, csak mérgezi vele magát az ember és a világ.

* * *

Már mindenki tudja az elmondottak igazságát, a magyar fiatalság többsége vissza is utasította a felkínált ételt és italt. De valamivel táplálkoznia kell. Félős, hogy undorában nem a jó ételekért nyúlt. Már részeg

hajóként dülöng a kommunista társadalom, elemi erők dobálják, és recsegtetik a bordáit. A félig bukott diktatúra idején azonban az anarchia, a felelőtlenség, illúziók, az unalom és a magány lettek a lélek táplálékává. Mákonyt eszik és iszik a magyar fiatalság jórésze. Elvászott a foga, a szíve kiégett, szükségképp bizonytalan a jövője. Evett a mérges gyümölcsből, ivott a víg úrfiak borából; lelkében terpeszkedik a semmi, kívülről pedig a kommunista diktatúra zárja körül még mindig. Elesett, fordított, hulló Dánielként szédeleg a magyar ifjúság.

Pedig van az életnek igazi tápláléka is, Dániel és társai étele és itala: az Isten akarata és a vele kapcsolatos hit. Pál apostol erről így beszél: „Egy az Isten, egy a közbenjáró is Isten és emberek közt, az ember Krisztus Jézus.” A hamis elmélet korlátoltságával szemben eleven valóság a hit, a semmi üressége helyett pedig él az Isten; halálhíre tévedés volt, méginkább hazugság. S egy az Isten. Nem bálvány — ezekből annyi lehet, ahány ember — nem lelki rövidzárlat, hanem egyetlen egy személyes valóság, a világ teremője és ura. Megváltja a kárhozat zsákutcájába került embert: az Isten beszéde, a kijelentett, testté vált, betűbe is költözött Ige, Krisztus a lélek tápláléka. Értelem, tisztánlátás, bűnbocsánat, erő és örökélet fakad belőle.

Ahogy Dániel történetében olvassuk. Nem mérgezte meg magát a király ételével és italával. Ezért bölcsességet nyert az Istentől; különös képességeit ma is csodálja a világ. Különb lett a háború győzteseinél, bölcsaik és tudósaik nyomába se léptek, sőt politikusaik se közelíthették meg államférfiúi nagyságát. Dániel életének egy a titka: nem a diktátor-király, hanem az igaz Isten eledelével és italával táplálkozott, így a kétségbeesés sose taszította a semmi sodrába. Megmaradt embernek, sőt Ura szolgálatában az ember fölé nőtt, mikor a végső dolgok kijelentését bízta rá az Isten. Hol van azóta Babilónia és a Perzsa Birodalom, Dániel alakja és ígéi viszont ma is élnek.

Neked kellene a magyar Dániellé lenned, vagy társaid közül valakinek. Zavaros életed rendbe jönne egy csapásra, s az egész magyar népnek éppen rád volna szüksége. Ne táplálkozz a lélek mérgeivel, hanem nőj nagygyá az Isten kenyerén, s a többieknek Krisztus megváltó testét és vérét add eledelül és italul. Ez az egyetlen kiút. A vasfüggönyön túl Dánielekre vár a világ.

1965

A lélek orvossága

János 14:1. *Ne nyugtalankodjék a ti szívetek: higgyetek Istenben és higgyetek énbenem.*

Lekció: **János 14:1-11.**

Évezredek távolából hangzik Krisztus szava: ne nyugtalankodjék a szívetek. Ennél a mondatnál föltétlenül megáll mindenki: igen, pontosan erről van szó, lelkem mélyén nyugtalan vagyok. Sokféleképp próbálták megrajzolni a mai embert, sok részletigazságot mondtak is róla, mégse fogták meg a lényegét. De ez a mondat szíven üt, föltétlenül itt a kérdés gyökere: valami alaktalan nyugtalanság öntötte el az emberek életét. Krisztus beszédmódja növeli is a felszólítás súlyát, hiteles csengése van minden szavának; rólunk beszél, lelkünk közepéből hangzanak a szavai.

Örök sors a nyugtalanság, bár nem mindig elviselhetetlenül éles. Az emberi élet nem megoldott állapot, hisz az értelmetlenség és a nemlét partján játszódik le minden pillanata. Csak egy lépés, és már is sötét szakadékok mélye felé hull. Néha ugyan szélcsend van, távolinak tűnik minden veszély, máskor viszont vad viharok szorítják a semmi partjára a létet. Nyugtalanossága félelemmé torzul, már alig dőcög tovább, s erkölcsileg és testi mivoltában is nagyon megalázott benne az ember. Rettenetes érzés, a megsemmisülés kezdete. Ilyenkor tudva tudjuk, hogy a bűn taszított ebbe az állapotba. Nemcsak a tegnap elkövetett vétkek, nem is szükségképp a sajátjaink, hanem a bűn végtelen láncolata, ami átszötte a történelem menetét.

Az alaktalan nyugtalanság mellett gyakran aktuális félelmek öntik el az embert, nagyon is tudott okok háborgatják a mindennapjait. Közele, kézzelfogható rettenetek viharába került. Különösen a vasfüggönyön túl nemcsak egyesek, vagy kiemelt csoportok félnek és nyugtalanok, retteg ott kivétel nélkül mindenki: nagy úr és szolgaságba taszított, üldözők és üldözöttek egyformán.

Krisztus követői is. Európa keleti felén lejárt a keresztyénség biztosított korszaka, a lényegük szerinti szabadságot is megtagadják az egyházaktól, s a hívők sem járnak jobban. Elsőszámú ellenségének tartja a kommunista párt, úgy is kezeli lépten nyomon. Taktikai engedmények ne tévesszenek meg senkit, Krisztust ki akarják iktatni az emberek életéből. Csak úgy lehet teljes a diktatúrájuk. Az üldözésnek sok szakasza van, a nevetségessé tételtől a kenyér elvételéig, sőt mind több mártír is akad. Végső céljuk a teljes behódoltatás. Nagyon érthető a keresztyének nyugtalansága, hisz szemben találják magukat a hatalom brutalitásával. De nemcsak ez aggasztja őket, ennél mélyebb a veszély: sok ember lelkében már erjed a hit és hitetlenség zavara. Bizonytalanság a sorsuk mindenféleképp.

De nemcsak ők nyugtalankodnak, a hatalom urai, az üldözők talán még erősebben. Rég megszűnt kikezdehetetlen biztonsági érzésük, rájöttek, hogy nem tehetnek szert teljes és végtelen hatalomra, pedig létüket mással nem biztosíthatják. Magukat könnyen megszervezték, de a tömegek fölött alig tudják kézben tartani az uralmukat: lelkében ellenük fordult az egész nép. Külső támogatás ellenére is elvesztett a nyugalmuk, Magyarországon ma ők a legbizonytalanabbak. Nemcsak tényleges hatalmukat veszítették el, belső félelem is emészti őket. Nem hisznek többé saját igazukban, ideológiájuk szemfényvesztéssé vált, még nekik is tudatos hazugsággá. Bármennyire kilúgozták is a lelkiismeretüket, erőt vett rajtuk a bizonytalanság és a félelem.

Ráadásul az egész világ nyugtalanná lett. Nemcsak az emberi sors mértéke szerint, hanem aktuális okok is fűtik mai állapotát. Naggyá nőtt az ember, hatalmas civilizációja felülmúl minden eddigit, mégse látta soha bizonytalanabbnak a jövőt: hátha holnap fejére szakad ez a félelmetes nagyszerűség. Hátha a végső pusztulást idézi magára. Egyéni sorsán és bűnein túl is nyugtalan ma minden ember.

Országoként sokféleképp próbálják gyógyítani ezt a betegséget. Társadalmi úton intézkednek, lélekgyógyászok veszik kézbe a kétségbeesett embert, tudományosnak mondott írások magyarázzák a helyzetét, s százféle szórakozással vonják el igazi problémáitól. Így akarják meggyógyítani. Az eredmény mindenkit megdöbben: a nyugtalanság és félelem nem szűnik, s ráadásul cinizmus és teljes felelőtlenység párosul hozzá. A pillanatokra elszibbasztott élet mélyén százszorosára fokozódik a bizonytalanság érzése. Különösen a fiatalság helyzete nehéz. Vagy felelőtlen mámorokba menekül, vagy tökéletesen apatikus. Magyarországon és világszerte egyforma a diagnózis: elvesztették a holnap biztonságát, elpárolgott létük értelme. Így élni csak a legnagyobb nyugtalanságban lehet.

A világ nem tudja meggyógyítani az embert, sem az alkalmazott társadalomtudomány, sem a modern lélektan. A sokféle ideológia pedig napról napra nagyobb zűrzavart okoz az életében. Fokozódó nyugtalanság és kétségbeesés kerítette hatalmába.

* * *

Krisztus pontosan felismerte a helyzetet, ténymegállapítása tökéletes, és az személyes megszólítása is: „Ne nyugtalankodjék a ti szívetek.” Ennyivel azonban nem elégedett meg, rögtön felkínálta és adja is az orvosságot: „Higgyetek Istenben, és higgyetek énbennem.” Ettől azonnal elmúlik szívetek nyugtalansága. A hitetlenek tiltakoznak, ez nem orvosság, nem leszünk egészségesek tőle. Természetesen nem, ha nem veszik be. Bármilyen testi orvosságot is hiába analizál a legnagyobb tudós is, hiába ír könyveket hatása módjáról, ha nem nyeli le, nem gyógyulhat meg az erejétől. Az ateisták pedig nem veszik be a hit orvosságát. Ha bevették már nem hitetlenek, s rendbe is jönnek tőle biztosan.

„Higgyetek Istenben.” A hit az emberi lélek mással nem pótolható lehetősége, Isten pedig a végső valóság. Összekapcsolódásuk gyógyulást jelent, teljes életet. Minden bajban hozzá menekülhet az ember, sajnos nem mindig az igazi orvosságot veszi be, hamis dolgokhoz viszonyul az egyetlen Isten helyett. Babonák, vagy valamilyen ideológia tölti be a lelkét. Gyógyítás helyett ezért rombol a hite. Krisztus félreérthetetlenül hangsúlyozza: az Istenben higgyetek. A világ elmúlik, de ő örök, a világ önmagában értelmetlen, Isten viszont igazság és szeretet. Kapcsolódj hozzá hittel és meggyógyulsz, nyugtalanság és félelem helyett bizalom és béke lesz az osztályrészed.

Krisztusban közel is jött hozzánk az emberileg érzékelhetetlen, távoli Isten. Megváltónkká lett. Ezért mondja: „higgyetek énbennem”. Kézzelfogható módon tapasztaltatok, hogy szeretlek titeket, végtelen jószágot árasztottam rátok, testi és lelki betegségeiteket meggyógyítottam, bennem eljött hozzátok az Isten országa. Jelenlétemben teljessé lesz és eligazodik az élet. Évezredek múltán is Krisztus a világ reménysége, minden más csak hipnózis, vagy csalás. Csak ő tarthatja meg az eltévedt, félelemmel telített embert, ő válthat meg a bűntől, vethet véget a halál és kárhozat hatalmának. Csak Krisztus győzheti le végső ellenségünket, a Sátánt. Higgyetek benne; ma is ő az út, az igazság és az élet.

* * *

Krisztusnak a mai bibliai részben elhangzott megállapítását igaznak és tökéletesnek érzi mindenki: valóban nagyon nyugtalan az ember. Éppen ennyire reális a felajánlott orvossága is: „Higgyetek Istenben és higgyetek énbennem.” Te is meg akarsz gyógyulni, a világ zűrzavara helyett szilárd talajt szeretnél a lábad alá, s a dialektika pokoli forgatagában el akarod érni az örökéletet. Halld meg hát a mai ígét, s tedd rá a sorsodat: „Ne nyugtalankodjék a ti szívetek: higgyetek Istenben és higgyetek énbennem.”

1966

Útjelző tábla

Példabeszédek 4:13. *Ragaszkodj az erkölcsi tanításhoz, ne hagyd el; őrizd meg azt, mert az a te életed.*

Lekció: **Példabeszédek 4:10-27.**

Hadd szóljak ma elsősorban a fiatalsághoz. Közülük ugyan nem sokan hallgatják ezt az igehirdetést, mégis jó volna, ha eljutna hozzájuk. Az idősebb generációt kérem a közvetítésre. Talán szavakkal; még inkább: próbálják ilyen módon irányítani a gyermekeiket. Úgysem függetlenül alakul ki az ifjúság élete, hanem mindig az idősebbekkel együtt. Ennek a bibliai résznek ezt az összefoglaló címet adták: visszaemlékezés a szülői házban vett intésekre. Elsősorban tehát a múlt felidézése a fiatalság részére a követelmény, az előző generációnak pedig olyan helyzetet kell teremteni, hogy érdemes legyen mire visszaemlékezniük.

Talán a legkirívóbb világjelenségek egyikével állunk szemben a fiatalság problémájának a felvetésekor. Nézzük meg a kérdés változatát a kommunista világban. Maradék nélkül rábízzuk magunkat a felolvasott bibliai részre.

Már az első mondat is a kérdés közepébe vág: „Ragaszkodj az erkölcsi tanításhoz.” Ebben a pillanatban felzúg az ifjúság kórusa: nincs erkölcs. Amit annak neveztek, képmutatás volt, a meztelen önzés és élvezetvágy ügyes takargatása. Üres jelszavakkal juttatták az emberiséget a nihil szakadékához. Nincs erkölcs. Ettől a hitetlen hittől sokan egy értelmesebb és jobb világ kialakulását várják. Mások nem mennek ilyen messzire. Elég nekik az a megállapítás, hogy viszonylagos minden etika, délkörök függvénye, s az újabb társadalmi formáknak is mindig mások a követelményei. Ide tartoznak a kommunisták is, különösen, ha az ellenséges világ aláaknázásáról van szó: a zsarnokság kényszerítette ki az eddigi erkölcsi magatartást, el kell tehát söpörni mindenestől. A maguk elképzelését mégis diktatórikus hatalommal próbálják megvalósítani. De sem a követelményük, sem a magatartásuk nem áraszt erkölcsi légkört.

* * *

Sok szempontból érthető tehát a fiatalság viselkedése, látásmódjukkal szemben mégis fel kell mutatni az igazságot. A biblia alapján szükségképp így fogalmazunk: az erkölcs Isten követelménye velünk kapcsolatban, s rendszerint a másik emberhez fűződő viszonyunkra vonatkozik. Nem véletlenségek sorozata az élet, hanem szabad választások révén valósul meg elsősorban. Szűk ez a kör, mégis itt alakul ki az emberi lét minősége. Ez a szabadság az erkölcsi lehetőségünk. Tartalma ennyi: szabadon választhatjuk a bibliában adott isteni követelményt, vagy ennek ellenkezőjeként az erkölcstelenséget. A kijelentés és az ember szabadsága együtt teszi lehetővé az etika világát. Minden lázadás, gonoszság vagy viszonylagos látásmód mellett — még inkább velük szemben — van tehát erkölcs. Ennek a megvalósítása az embernek szegzett örök követelmény.

A felolvasott bibliai rész így hangzik: „Ragaszkodj az erkölcsi tanításhoz.” Fogadd el igazságnak, érvényes követelmény legyen számodra, s valósítsd meg az életedben. Ezt a gondolatot részletezi tovább ugyanaz a bibliai vers: „...ne hagyd el az erkölcsi tanítást.” Idegen elméletek kedvéért hátat ne fordíts neki. A szépen csomagolt ideológiák mindig egyet akarnak, erkölcs nélküli lényé, fantommá próbálják tenni az embert; az ilyenfajta létezővel bármit tehet az éppen felszínre vergődött hatalom. Következő lépésként így szól a biblia: „...őrizd meg az erkölcsi tanítást.” Valósítsd meg és add tovább, csak úgy formálhat mások számára is értelmes és szép életet.

Befejezésül pedig: „Mert ez a te életed.” Csak ebben formálhatod meg, csak ebből bontakozhat ki, minden egyéb elképzelés pusztulásra vezet. Már pedig az élet drága adomány, követelményekkel teljes valóság, nagy a felelősségünk vele kapcsolatban. Egyetlen igaz lehetőségünk az erkölcs vállalása. De semmit se lehet könnyebben elveszíteni: a hitetlenek útjára tért ember elhagyta, a gonoszok ösvényére lépett ugyanúgy.

Hitetlenség és gonoszság ellene mond az erkölcsi embernek. Ezek valami módon össze is tartoznak: ugyanannak a dolognak két oldala. Az erkölcsi élettel szemben áll a hitetlen gonoszság és a gonosz hitetlenség. Az istentagadás fakadhat sekélyes felvilágosodásból, vagy — napjainkban — a marxi ideológia

szülte, vagy egyszerű kényelemszeretet. Mindig megrontja az embert: a jó követelményével és valóságával szemben a gonoszt juttatja uralomra az életében.

Milyen sokan betévedtek az erkölcsstelenség, vagy erkölcsnélküliség világába. A biblia nem győzi hangoztatni: „A hitetlenek útjára ne menj, se ne járj a gonoszok ösvényén.” Ha rátévedtél, hagyd ott, térj el tőle, másfelé vedd az irányt. Fiatal testvéreinknek ez így szól: hagyd ott a marxizmust. Ne csak politikailag fordíts neki hátat, ne csak társadalomszervezésének a csődjét lásd meg, hanem lélek szerint légy tőle szabad. Ne formálja egyetlen gondolatodat se. Fordított módon se hasson rád, ne gyűlöld, nehogy az legyen életed tartalma. Uralma alatt élsz, mégis légy tőle szabad. Csak így bontakozhat ki erkölcsi lényed, igaz emberi mivoltod.

Hitetlenség és gonoszság ugyanannak a dolognak két oldala. Félelmetesen és tökéletes tisztasággal fogalmaz a biblia: „Nem alhatnak azok, ha gonoszt nem cselekszenek; és kimegy szemükből az álom, ha mást romlásra nem juttatnak.” Egy percig se kell bizonyítanom, hogy mérhetetlen gonoszság szakadt rátok. Évtizedek óta fojtogatja, őrli Magyarországon is az életet; ma se tompult az éle. A bolsevizmus elsősorban istentelensége miatt gonosz, elvi ateizmusa minden rossz forrása. Isten nélkül mindent tehet. Bibliai kifejezés szerint ezért issza az erőszak tétel borát. A kommunizmusnak a hitetlenség a legigazabb megfejtése.

* * *

Isten erkölcsi törvénye alapján sok ember áll vele szemben. Teljességre csak ők juthatnak; már pedig az egész életért lettünk. Természetesen, a hívő emberek se tökéletesek, tele van az életük harccal, és meg is buknak valahol. De küzdenek az igazságért, s nem sötétségben vagdalkoznak, hanem az isteni követelmény világossága mutatja nekik az utat. Kell is ez a fény, másképp ki nem kerülhetik a Sátán sokféle csapdáját és életük buktatóit. A fiatalember számára Isten a hajnal derengése, később déli világosság. Minden formájában elég, hogy jó úton haladjon az ember. Viszont esti homály és éjjeli sötétség a hitetlen gonoszság. Sokan tapogatóznak benne, lépten-nyomon össze is ütköznek mindennel, és szükségképp összetörik az életüket. Csak az isteni megszólítás és követelmény elfogadása formál erkölcsi lényé. Végző fokon: csak az ilyen létezőt nevezhetjük embernek.

Megismételhetetlen egyszeri adottság a földi élet, éppen ezért óriási kincs. Nem szabad elpocsékolni senkinek. Már fiatal korban meg kell keresnünk a bölcsességet, rá kell találnunk az élet egyetlen igaz útjára. A hitetlen iskolákkal és elméletekkel szemben ezért halljátok meg Krisztus egyházának a tanítását. Tudva-tudattalanul ezt őrizte meg számotokra a szülői ház is, az előttek járt generáció. „Ragaszkodj az erkölcsi tanításhoz, ne hagyd el; őrizd meg azt, mert az a te életed.”

1966

Az Ismeretlen Istennek

Ap. Csel. 17:23. ...mikor bejártam és szemléltem a ti szentélyeiteket, találtam egy oltárra is, melyre ez volt ráírva: Ismeretlen Istennek. Akit azért ti nem ismerve tiszteltek, azt hirdetem én nektek.

Lekció: **Ap. Csel. 17:19-34.**

Jézus, földi, testi élete során a világ egy kis darabján ténykedett, nagyon is körülhatárolt helyen, ott gyúlt ki az igazság fénye, s ott váltott meg bennünket. Sokan azt hitték, hogy Izraelen túl nem is terjed majd a szava, s csak a zsidók megváltója lesz. Látszólag még ez a remény is kútba esett, mikor saját népe és az egyetemes bűn keresztre juttatta. De Ő feltámadt a halálból; szimbolikusan szólva: az Isten jobbjára ült, kozmikus Úrrá lett, lába alá vettetett a mindenség.

Mielőtt elhagyta a földet, megparancsolta tanítványainak, hogy az egész ismert világon hirdessék az evangéliumot. Ő ugyan kozmikus Úr, de a megváltást ezen a földön emberi módszerekkel és körülmények közt akarta érvényessé tenni követői számára. Ebben a missziói munkában lépett hatalmasat Pál apostol, mikor Ázsiából Európába hozta Krisztus titkát. Döntő fordulathoz bizonyult; az eljövendő évezredek során innen sugárzott szét minden népre az evangélium, hisz kétezer éven át Európa volt a történelem közepe.

Pál apostol eljutott Athénba, az európai kultúra szülőföldre, hogy vele együtt az egész világot bevegje Krisztus számára. Egyelőre csak pogányságot látott, elmúlt évszázadok filozófiai vergődésének megkövült nyomait. Lépten-nyomon szentélyekbe és szobrokba botlott. Rendszerint nem élő, vagy történelmi egyének képmásai, hanem megszemélyesített és köbefaragott eszmék, intézmények, bálványok néztek vele szembe. Athén a filozófia fővárosa volt; szükségképp különféle vallásos nézetek székhelye is. Lakói egyrésze, ha módja volt rá, nem foglalkozott fizikai munkával, csak a szellem kérdései érdekelték őket. Filozófusok voltak vagy ezek tanítványai. A tömeg viszont hírekre és pletykákra vadászott, de lelkük mélyén őket is hajtotta a vágy az igazi megismerés után. Tele volt a város bálványokkal, hamis istenek kisebb-nagyobb szentélyei sorakoztak a tereken. Minden istent befogadtak, igaznak tartották valamennyit, mert nem hittek már egyikben sem. Filozófián és bálványokon túl sejtettek ugyan egy keveset az élő Istenről is, az egyetlen igaz, világot és embereket megváltó úrról. Építettek is egy oltárt a tiszteletére, s ráírták: Az Ismeretlen Istennek.

Pál apostol ehhez kötötte a prédikációját: „Akit ti nem ismerve tiszteltek, azt hirdetem én nektek”. Szállt a bizonyágtétel a megváltó Krisztusról, s mögötte kibontakozott mennyei Édesatyja, az örök Isten. Hatalmas beszédjére páran megtértek, ezeknek megváltozott az életük és a gondolkodásuk: parányi sejtben létrejött a keresztyén Európa.

Szavai évezredek távolságán és zűrzavara fölött is átcsapnak, s megvilágítják a mai élet közepét is. Félelmetesen hasonlít egymáshoz a két világ. Akkor még nem találták meg az egyetlen Istent, ismeretlen volt előttük, a XX. században viszont elvesztette a legtöbb ember, elrejtette lett újra. Most ugyan nem emelnek faragott oltárt a tiszteletére, a mai civilizáció racionalizmusa nem engedi meg; az emberi vágyak oltárán azonban ma is ez a felírás ragyog: Az Ismeretlen Istennek. — Komolyan kell venni kortársainkat. Mindenki, még a hitetlenek, a marxisták is keresik az elvesztett Istent; nem az ideológiájukkal, nem is hatalmi gyakorlatuk révén, hanem szívük vágyaiban. Athénben akkor már üres csengése volt a filozófiának, s nem hittek a bálványokban sem; ma is érvényét veszítette a sokfajta ideológia, elsősorban a marxizmus, s többé az ateizmusban se hisz már jóformán senki. Cinizmus, sötétség, magány és félelem ülte meg a lelkeket, értelmetlenné vált az élet és a világ. De a legelrugaszkodottabb ember is, a gonosz hatalomtól megszállott s a pocsék hétköznapiakba temetkezett is felsír néha az ismeretlen Isten után: váltsa meg, és rendezze el a sorsát. Sok pogány szív lett az oltárává. Sajnos, csak az ismeretlennek. Pál apostol prédikációja azonban átzeng az évezredekben, s késői utódai ajkán is hangzik Krisztusról a bizonyágtétel.

* * *

Sokszor nem jobb a helyzet a keresztyének, vagy vélt keresztyének körében sem. Halványt csináltak a Megváltóból, s egyházuk történeti formái ósdi módon díszítik a modern civilizációt. Mintha a félvilágra kiterjedt óriási Athénben járnánk. Egy-egy teológiai könyv vagy vallásos megmozdulás néha oltárrá merevedik, s halvány, vagy lángoló betűkkel áll rajta az írás: Az Ismeretlen Istennek.

Nem lehet a véletlenre bízni a dolgot, az elrejtettet keresni kell, az esetlegesben a munka és a felelősség alól bújik ki az ember. Ezt a tételt nem lehet eléggé hangsúlyozni, mert sokan abbahagyták a kutatást. Kínnal ég lelkükben a hiány, az értelmetlenség, a bűn, mégse keresnek. Égeti őket a vágy az Ismeretlen Isten után, mégis csak hatalmi vágyakat kergetnek, vagy halálos unalommal mámorokba fojtják az életüket.

Keresni kell minden módon. Az értelemmel is. Ez a legemberibb és legkézenfekvőbb eljárás. Át kell verekedni magunkat az ész gyönyörűségén és kínjain. Megtalálhatja valaki így az Istent? Egész biztos, nem. Az értelem megismeri önmagát s bizonyos törvényszerű jelenségeket, felfedezi a Sátánt és a poklot, de nem az Istent. Mégis használnunk kell, hisz nélküle senki sem látja be élete csődjét, s nem keresi a rajta túl levő világot. Csak a képességei kudarcát megtapasztalt ember találkozhat az ismeretlen Istennel, neki válik tényleges valósággá. Érvényes módon csak ő élheti át a Kijelentést, ahol emberi nyelven, a történelem évszázadaiban az Isten beszél a titkairól. Foglalata a Szentírás, a Biblia. Tartalma az Isten egyetemes uralmi igénye, s mimódon vált meg szeretetével. Centrumában Krisztus áll: rá utal, vagy róla beszél minden; benne és általa ismerjük meg az ismeretlen Istent, s ezzel kezdődik az értelmes élet, a megváltás, az üdvösség.

* * *

Az athéni férfiak, kétezer évvel ezelőtt, filozófiájuk és pogány isteneik elhagyása révén találkoztak vele és kezdték követni a keskeny úton: megtagadták eddigi életformájukat mindenestől. Eleinte kevesen voltak és mindig hulltak is ki a soraikból. Azóta se könnyebb a helyzet. Krisztust és kijelentését gyakran szeme elől vesztette a világ és az egyház. Néha az útszéli keresztnél keresték, s azt imádták helyette, máskor intézményeiket vélték a mennyek országának, pedig ezekkel csak megkerülték az élő Istent. Azután a biblia betűjét tették meg Krisztusnak. Szórszálhasogató vitáikban ismét ismeretlenné vált számukra a kijelentett Úr.

Mi hát a megoldás? Költözzön a szívedbe a biblia Krisztusa, formálja át, váltsa meg, s onnan áradjon szeretete a kívül állók felé. Ezt így is kifejezhetjük: életed központjában ne az Éned álljon, hanem Krisztus és a másik ember. Ebben a magatartásodban megismertté válik számodra az elrejtett Isten, s ráléptél az üdvösség útjára. Még itt is vigyázni kell. Itt is fenyeget az emberi lázadás, a sátáni gőg: ebben az állapotukban egyesek előbb-utóbb Krisztusnak érzik magukat. Mintha rajtuk fordulna meg a világ értelme, az üdvösség, az örökélet. Nem te vagy az ismeretlen Isten, nem te vagy a Megváltó! Te csak eszköz lehetsz a kezükben, s ebben az alázatos, eszközi állapotodban ismerheted meg az igazságot.

Krisztus az örök és objektív valóság; a feltámadt Úr, aki egyszer majd ítél elevenek és holtak fölött. Te is ítéletre kerülsz, s csak úgy állhatsz meg benne, ha már földi életedben átadtad Neki magadat mindenestől. Akkor majd végső formában is kibontakozik előtted az ismertté lett Isten: mennyei Édesatyánk. És az arca szeretetet sugárzik feléd.

Athénben, kétezer évvel ezelőtt, vágyakozva és félelmükben oltárt emeltek az Ismeretlen Istennek. Pál apostol oldotta meg nekik és velük Európa számára a rejtélyt. Most, az apostol nyomán, mi is bizonyosságot tettünk a Krisztusban ismertté lett Istenről. Fogadjátok a szívetekbe; pogány világotok értelmetlensége helyett Ő majd elrendezi földi és örök sorsotokat.

1966

Csak bűnösöknek

Lukács 19:10. *Azért jött az embernek Fia, hogy megkeresse és megtartsa, ami elveszett.*

Lekció: **Lukács 19:1-10.**

Csak néhány nap telt el az újesztendőből, még eleven a változás élménye. Normális körülmények közt, a reménység idejét jelenti a kezdet, mindenki igyekszik lezárni múltja sok baját, és bizalommal fordul a jövő felé. Az esztendő elején az ember örömet fűrdik meg a reménységben, hacsak teljesen körül nem veszi a kilátástalanság. Ilyenkor nem tud megküzdeni pesszimizmusával, s a fordulópont nem boldogságot hoz, hanem a múlt nyomorúsága erősödik fel rajta.

Magyarország az újévben is a fájdalom és reménytelenség földje. Nemzeti törekvését megfojtja az orosz imperializmus, a kommunizmus elavult s alapjában hamis ideológiája miatt társadalmi formája se bontakozhat ki saját módján. Keserű reménytelenség szállta meg a nemzet és a társadalom életét. Az ember azonban több és minőségileg más a közösség egy kis darabjánál: páratlan léte önmagában is kibontakozhat, s ennek nyomán nagy értékeket hordoz. Itt ér benneteket a legnagyobb csapás: a kommunista rendszer légkörében megszűnik az egyén külön életének a lehetősége, csak értelmetlenségben, reménytelenül vegetálhat tovább. Az Én legbelsőbb magva is foglyul esett a marxi dialektikának; nem győzte meg, de kilátástalanná tette a létét. Az esztendő kezdetén ez a legkeservesebb tapasztalatotok.

* * *

Ezt a helyzetet szeretném az ige alapján megbeszélni veletek. Zákeus története először azt mondja, hogy nincs örökös reménytelen állapot, azután a győzelemről beszél; nemcsak általánosságban, hanem mindennapjaitok alapján. Különös helyzetben élt ez az ember. Évei együtt teltek a többiekkel, mégis kivetett volt, hazátlan a saját országában, s becstelen maga előtt. Pokollá vált a jelene, jövője is csak reménytelenség; nyomorúságának elkerülhetetlen külső és belső okai voltak. A római hatalom leigázta az országot, s ő eszköz lett a kizsákmányoló impérium kezében: népével szemben a győztes hatalmat szolgálta. Saját bűneik és a külső elnyomás súlya alatt eltorzult honfitársai közt ő volt a legkorcsabb. Népe vétkei árnyékolták be, és sokféle bűnbe taszította a kegyetlen idegen hatalom. Elveszett lába alól a talaj [s egyéni bűneivel is megtetézte a kétféle közösségi kényszert. Áruló és kivetett volt, reménytelenné vált a sorsa. Neki minden újév nagyobb fájdalmat hozott, még sötétebb váradalmakat.

Pokoli helyzetében mégis vágyott valamire. Már nem hitt a jövőben, de még mindig kutatót. Jól értesült ember lévén ismerte Jézus addigi ténykedését; sose keresett vele kapcsolatot, de látni akarta mikor elment a háza előtt. Méltóságával mit se törődve felkapaszkodott egy fára. Természete szerint és állása miatt is kíváncsi volt, neki mindent tudni kellett, s erős belső kényszer is hajtotta: hátha most mégis történik valami az életével, hátha ebben a pillanatban jött el a megváltás. Mert erre várt. Nem vallotta be senkinek, talán magának se, de titokban mindig remélte, hogy elgörbült élete kiegyenesedik egyszer.

Krisztus magatartása egyértelmű volt: a te házadnál kell maradnom. A megigazulás utáni vágy legkisebb jelére is mindig megállt az úton, és szóbaereszkedett az emberekkel. Zákeus magatartása is egyértelmű volt: meg akart térni. S ahogy szóba állt vele Jézus, meg is történt a csoda. Abban a pillanatban hátat fordított bűnös, kapzsi életmódjának, megszabadult az átoktól, elfújta a reménytelenséget, s kezdődött élete értelmes és boldog korszaka. Megtéréséről bizonyosságot is tett: vagyonának felét szétosztotta a szegények közt, s ha valakitől hamis úton szerzett valamit, most négyszer annyit adott vissza érte. Neki nem sok maradhatott, de vagyona és földi pozíciója helyett békességet nyert, s a boldogság, az üdvösséggel együtt, tanyát ütött a szívében. Számára valósággá lett Krisztus beszéde: „Azért jött az embernek Fia, hogy megkeresse és megtartsa, ami elveszett.”

* * *

Most furcsán nézel magadon végig: őszintén átgondolt életed nagyon hasonlít a Zákheuséhoz. Mindenekelőtt áldozatnak érzed magad. Világerők és hatalmak törtek rád, s népeddel együtt elsodorták egyéni életedet. Kiforgattak magadból, bizonytalanná vált a sorsod, értékeidet összetörték, indulataik és eszméik áldozata lettél a világ szemétdombján. Megcsúfolt ember vagy, sokszor még a saját szemedben is értéktelen semmi. Furcsa érzés is szorongatja a torkodat: valami módon, akaratod ellenére nem vagy-e cinkos magad is ebben a szörnyű történésben? Egy kicsit árulónak érzi magát mindenki: jól viszonyult-e embertársaihoz a megelőző években, eleget tett-e az emberiségnek, megvalósította-e Isten követelményeit? Azaz: jól igazodott-e az események sodrában a háború után? Nagyon nehéz tisztán látni az eszmék és érzések zűrzavarában. Egyesek tudatosan eszközül adták magukat a sátáni hatalom céljaira, mások tudattalanul vagy akaratuk ellenére. Áldozat vagy, talán eszköze is a romlásnak, mindenféleképp kivetett, reménytelenség terpeszkedik a sorsodon.

A közösség problémáján túl egyéni életeddel se lehetsz rendbe, hisz nem igazítottad el Istennel a dolgadoit. Ha pedig ő eltűnt a szemed elől, szükségképp felborul életed egyensúlya, s az emberekkel is elromlik a viszonyod. Talán ateista lettél, vagy ilyesmit hirdetsz magadról; de nagyon rossz a lelkiismereted. Boldogság helyett nyugtalanságot és félelmet hozott a hitetlenség vélt szabadsága. Talán keresztyénnek tartod magad, mégis az egyházon kívül élsz, nem mered vállalni nyilvánosan Krisztus követését. Vagy tényleg istentagadó lettél, de a rendszer elleni politikai állásfoglalásból az egyházhoz húzol, mintha oda tartoznál. Mindenféleképp zavar és nyugtalanít az Isten, beteg a lelked, s keserves együtt élni az emberekkel.

Menekülnöd kell a lélek szörnyű szorításából. Nem törödsz már magaddal, nem érdekel sem a néped, sem a rád bízott másik ember. Kétségbeesetten átkozódsz, pusztuljon el veled együtt az egész világ; vagy cinikusan kacagsz, cserben hagyott mindenki, te se bánod mi lesz velük. Minden elveszett. — Az év elején eszmélkedve nézel szét, s csak értelmetlenséget látsz magadban és körülötted. Mindent bepermetez a reménytelenség sűrű köde.

* * *

De ebből az igehirdetésből is látnod kell, hogy ez nem megfellebbezhetetlen állapot, itt még nincs vége semminek. Az élet megy tovább, s neked keresned kell valami kiutat. Azon fordul meg a jövőd és a sorsod, hogy akarsz-e még valamit. Csak a keresés menthet meg. Számodra is akad még egy ház előtti fa, ez az igehirdetés, vagy valamilyen másik; pokollá vált hétköznapijaidból lépj fel rá, s föltétlenül találkozol Krisztussal.

Mert ő most is szerte jár, és szól is: „Ma nekem a te házadnál kell maradnom”. Krisztus tegnap és ma és örökké ugyanaz: meggyógyít, megigazít, üdvösséget ad. Tombolhat körülötted a vihar, ő szóba áll veled, lecsendesít, begyógyítja nyíltan, vagy titokban kapott sebeidet, a hit és szeretet értékrendjét ülteti újra a szívedbe. Önbecsülésed helyre igazodik, s üdvözülsz a Sátán birodalmában is, ha Krisztus megszólított és te vállaltad ennek a következményét. Fele életedet másokra kell pazarolni, hogy megtartsd őket, míg te elkopsz a munkában. Megbántott, vagy téged üldöző társaidnak pedig régi gyűlöletednél" négyszer több szeretetet kell adnod. S abban a percben lehullanak a bűneid, szép és értelmes sorsot kapsz: megvalósul benned az Isten országa. Körülötted ugyan nem változott semmi, te mégis más emberré lettél. Ebben az új állapotodban felhasználhat az Isten a társadalom formálására is. Talán csak kis körben, kevés ember közt.

Krisztus az elveszettek megkeresésére jött a földre. Téged is meg akar tartani az újesztendőben.

1967

A keresztyén szabadság

Galata 4:7. *Nem vagy többé szolga, hanem fiú; ha pedig fiú, Istennek örököse is Krisztus által.*

Lekció: **Galata 4:1-8.**

Állandó problémája a világnak a szabadság, a lényege is, méginkább, hogy válik mindennapi életté. Kezdetből kétféle embert különböztettek meg: szolgát és szabadot. De a határok gyakran elmosódtak, s könnyen vitássá vált valaki tényleges állapota.

Az ókor pogány népei közt még egyértelmű volt a válasz: vannak rabszolgák és vannak szabad emberek, senki se cserélhette össze a két csoportot. Egyesek azért lehettek szabadok, mert rabszolgákon uralkodtak. Ez a válasz kielégítette őket, s Krisztus eljöveteleig nem nagyon háborgatták a kérdést. Vele azonban minden probléma elmélyült; nem lehetett többé látszatterveket adni egyikre sem.

Századunknak is komoly kérdése maradt a szabadság, valószínűen a legnagyobb. Most már nem egyértelmű ez az ügy: bizonyos szempontból a szabadok is szolgák, s a szolgák is lehetnek szabadok. „Felszabadított népek” a legkegyetlenebb rabságba zuhantak, a régi állapotukban élők viszont virágzó módon prosperálnak.

Személyenként se nézik egyformán ezt a kérdést, és százféleképp viszonyulnak hozzá. Sokan, egyéni függetlenségükben szabadnak érzik magukat, pedig szolgasorban tartja őket az anyag, a pénz, vagy a munkájuk. Mások, az ember teljesen eltársadalmiasított létét — a diktatúra legkegyetlenebb elnyomása alatt — tekintik szabadnak. Teljes körülötte a zűrzavar. Legtöbben nem látják bibliai értelmezését sem, pedig enélkül meg nem valósulhat a mindennapokban. A biblia szerint Krisztus nélkül mindenki a világ szolgája, vele viszont az Isten gyermeke, tehát szabad. Rajta kívül a világ elemei alá vetett rab, benne az Isten szabadságára eljutott ember.

Milyen elemekről beszél itt az apostol? Természetesen nem természettudományos értelemben használja a kifejezést; hanem Krisztus nélküli magatartást és törekvéseket ért rajta, egyéni és társadalmi vonatkozásban egyaránt. Ezek az elemek időnként váltakoznak, bár vannak köztük állandó jellegűek is. Egy a lényegük: Krisztus nélkül, vagy egyenesen ellene akarják meghatározni az életet. Így szükségképp szolgaságot hoznak mind az egyénre, mind a társadalomra.

Századunkban a kommunizmus a legélesebb Krisztus ellenes magatartás és hatalom. Sok száz millió embert tört be uralma alá. A történelmi Európa, vagy a liberális társadalom szempontjából ezek mind szolgasorba jutott életek. Egyéni sorsukat tökéletesen elsodorta a párt abszolút hatalma. Mégsem ez jelenti az igazi szolgaságot, az így leigázottak lélekben, belső magatartásukban még lehetnek szabadok. Igazán rabszolgákká azok váltak, akik a marxizmus elméletét és gyakorlatát magukévá is tették, és beletörődtek mindenbe. Ezeknek nem lehet egyetlen önálló gondolata sem, s minden viszonyulásukat meghatározza a párt akarata. Egyetlen szabad lépésük sincs. Nem kapcsolódhatnak közvetlenül a másik emberhez; saját lelkiismeretük szerint se tehetnek semmit. Márpedig az embert szabaddá nem valamilyen vélt tárgyi igazság teszi, nem is a külső hatalom, hanem sokféle önálló viszonyulása. Napjainkban a legelesettebb figura a lelkiismeretében és szabad társulásaiban megkötött szovjet ember. Hatalma csúcsán is a világ elemei alá vetett, elsodort rabszolga.

Ilyen a gyűlölettel átitatott ember is. Tökéletesen elvesztette a szabadságát, indulatai rabja. Nem anyagi helyzete határozza meg a létét, intellektuális, vagy másfajta képességei se döntenek el: elsodorta a gyűlölet ereje. Ez a hatalom táplálkozhat saját indulataiból, erősíthetik külső tényezők, leginkább mégis a Sátán fűti, az ősi gonosz szellem öltött benne testet. Szabad akarata sincs, tökéletesen meghatározott minden lépése: pusztítás, gyilkolás a célja. Gyűlölete erejével elnyelte az egész világot. A vasfüggöny mögött mindenkit fenyeget ez a rabszolgaság, hisz a kommunizmus mérhetetlen ellenérzést hívott ki maga ellen s az emberek egymásközi viszonyában. El ne veszítsd benne a szabadságodat. Nem a kommunizmus és a gyűlölet a végső szó, hanem a szabadság és az örökélet. Ez a kettő együtt jár, az előbbi páros fogalom viszont szolgaságot jelent és kárhozatot.

Az így leírt állapot csak egyik fajtája a diktatúra által kiváltott magatartásnak. Benne a Sátán rabjává züllik az ember. Gyakran viszont a saját szolgája lesz, nem a szó jó értelmében, igaz emberi létét formálva, hanem sértődötten hátat fordít mindennek, és magába zárkózottan emészti az életét. Az ember hamar megsértődik, a felmerült nehézségekkel szemben szívesen választja ezt a legkönnyebb viselkedési módot.

Hátat fordít a világnak, az embereknek, kizárja az Istent is a szívéből. Ezek a sértődöttek se szabad emberek többé, be vannak lakatolva parányi kis életükbe. Saját maguk rabszolgái, még inkább a halálé. Pusztá negatívum az életük. Milliók zárkóztak el a vasfüggöny mögött ilyenformán a világtól. Belső meg hasonlottságban élnek, fájdalom, sértődöttség, szolgaság a sorsuk.

* * *

Nehéz embernek lenni, még nehezebb a szabad élet kialakítása. De nem lehetetlen. Csak meg kell menteni valakinek a világ elemi hatalmaitól, s le kell győznünk saját magunk és a társadalom gonosz törekvéseit. Krisztus szabadít meg, ő erőt vett a bűn, a halál, a Sátán hatalmán, a tőle nyert hit bárkit is az Isten gyermekévé tesz, és erőt ad a küzdelemre. A Krisztus lelkével beoltott ember szolgaság helyett szabadságban találja magát.

Egyfelől szabad a gonosz külső hatalmaktól. Talán politikai rabságban tartják, vagy a társadalom összezavarja tiszta gondolatait, de be nem börtönözheti a lelkét. Másfelől szabaddá lesz a gyűlölködéstől: szeretettel válaszol a hántásokra, a hegyi-beszéd igazságában él. Sérthetlenné válik, szabad és nem szolga. Együtt él az Istennel. Belső térben és időben érzékeli a végtelenséget, túllép a záros korlátokon, legyőzi a halált. Nem érvényesek rá a világ törvényei, a történelem abroncsai is lepattannak róla. Az Isten gyermeke, és csak úgy és csak azután állampolgár. Külsőleg talán a rabszolga sorsát éli, lényegileg azonban túl van rajta. Földi életében is Krisztus szabadsága ragyog, már az Isten országához tartozik. Az üdvösség örököse. Ez a teljes szabadság, enélkül csak szolgaság lehet a sorsunk.

Egyesek szerint üres vigasztalást prédikálok, a szabadság látszatát festem lelkünk falára. Egyáltalán nincs igazuk. Krisztus emberének ez tökéletes valóság, a menekülés egyetlen útja. De csak a Krisztus emberének. A modern világ mind felelőtlenebbé válik, mind nehezebb elviselni vasfüggönyön innen és túl. Saját magára támaszkodva csődhöz vezet benne az egyén- és a népek élete. De Krisztusban szabadulás adódik, benne Atyánkká lett az Isten. Neked szól a mai ige: „Azért nem vagy többé szolga, hanem fiú; ha pedig fiú, Istennek örököse is Krisztus által.”

1967

Bálványrombolás

I Korinthus 8:5-6. *Ha vannak is úgynevezett istenek, akár az égen, akár a földön, — mint ahogy van sok isten és sok úr, — mindazáltal nekünk egy az Istenünk, az Atya, akitől van a mindenség és mi is őreá nézve; és egy az Úr, Jézus Krisztus, aki által van a mindenség és mi is ő általa.*

Lekció: **I. Korinthus 8:1-9.**

Furcsa helyzetbe került a mai ember: egyfelől rendkívül modernnek tudja magát, másfelől a legprimitívebb jelenségek mutatkoznak az életében. Ismeretei, még inkább vélt tudománya, lefaragott róla minden tényleges hitet, ugyanakkor ismét primitív bálványimádóvá lett. Alapjában semmit se változott, az örök nevetséges és tragikus vonások lépten-nyomon kiütözköznek rajta. Évtizedekkel ezelőtt olvastam valahol egy furcsa mondást: „Az ember az egyetlen bálványimádó állat”. Ez a szellemes és cinikus meghatározás sok szempontból ma is érvényes. Isten elvesztése után ismét bálványimádó állattá vált az ember. Sokan felszisszennek erre a mondatra, pedig kortársaink jórészeről igazabbat állítani alig lehet. Kevés változást tapasztalunk a múlthoz képest, csak bálványai lettek szellemibb természetűekké. De ez nem javít a helyzeten, sőt ezzel vált teljessé pogány állapota.

A régi hamis isteneket kőből vagy aranyból csinálták, esetleg valamilyen természeti jelenséget imádtak, vagy egy ritka tüneményt, talán a sors kiszámíthatatlan erőit. Később mindinkább saját magát bálványozta az ember, illetve egyik-másik szellemi ténykedését. Lényegileg egyre megy, mindegyikben a nagy démon, a Sátán az imádat tárgya.

Az első világháborúig a vér és arany szimbóluma fejezte ki legtisztábban a bálványozás természetét és hőfokát. Azóta új formákban jelentkezik Lucifer. Legmagasabb rangra a Hatalom tett szert a hamis istenek hierarchiájában, a korlát nélküli uralkodás démona. Totális állam, diktatórikus párt, politikai ideológia százmilliók imádatának a tárgya. Először kényszerítették az embereket erre a lépésre, azután beléjük oltották a mérget, végül eksztázisban, vagy gyűlölködve ténylegesen imádják a kommunista hatalmat. Ez pedig az Isten helyére lépett. Jogtalanul imádatja magát, meggyötör és milliókat pusztulásba visz, vagy feloldoz, a fénybe emel; abszolút hatalommal kezében tartja az ember sorsát. Történelmünk folyamán a modern Hatalom halványában mutatkozott meg leginkább a Sátán.

Ráadásul, körülfolymja az embert, a levegőjévé válik; csak magunkra támaszkodva nem tudunk kitérni előle. A közömbösök, a kialakult életformában már imádják; csak a tiszta Isten-hit szabadíthat meg a bűvköréből. Modern világunkban viszont ez fogyatkozott meg leginkább.

* * *

Félreérthetetlenül igazolja a biblia, hogy tényleg sok hamis isten és úr van égen és földön. Mindennapi tapasztalatunk és a biblia tanítása tökéletesen egyezik, de ez a helyzet nem igazolja a bálványimádást. Vele szemben az egyetlen Urat kell meglátnunk, s hozzá szabni az életünket. „Mindazonáltal nekünk egy Istenünk van, az Atya, akitől van a mindenség, és mi is őreá nézve; és egy az Úr, Jézus Krisztus, aki által van a mindenség és mi is ő általa.”

Az ember nem független lény, nem ő teremtett, s teljes szabadsággal a maga életét se formálhatja; egyedül meg nem állhat a világban. Teremtője és törvényadója az Isten, a végső és egyetlen Úr: forrás és erő, értelem és cél. Démoni bálványokhoz tőle pártoltak el sokan, helyette fogadtak el uraikul gonosz szellemi közléplényeket. De ezekre nézve is abszolút az Isten igénye, s lázadásukkal szemben végre is hajtja az akaratát. Isten teremtett, és Krisztusban ő vált meg, végül pedig megítéli a gonoszságból meg nem térteket. Ezt a kijelentést kell a bálványimádóknak tisztán feltárnunk.

* * *

Most mindenütt, különösen a vasfüggönyön túl valamilyen hamis isten légkörében folyik az élet. A szabad világban még nem fonja teljesen körül az embert, de nálatok már feltétlen úr. Gondolkozási módjától

mindennapi cselekedetein át az imádat rítusáig igénybe veszi az egész embert. Teljes élettel, százféle módon imádni kell a szörnyű bálványt.

Nektek azonban a vasfüggöny mögött is krisztusi embereknek kell maradnotok, ott is érvényes az Isten szava és követelménye. Legfontosabb ügyetek a mindennapi keresztyén magatartás legyen: krisztusi módon éljete a bálvány körében. A korinthusiakhoz írt első levél 8. része ezzel a kérdéssel foglalkozik, megvilágítja az erős és gyenge hitű keresztyének szempontjából, figyelembe véve az egyház vezetőit és az egyháztagok helyzetét.

A hitben erős ember a bálvány légkörében is keresztyén marad, folytatja mindennapi életét mintha nem is démonizált világban volna, végzi a munkáját, részt vesz a társadalom működésében. Van egy behozhatatlan többlete-, hite révén tökéletesen szabad, s bár eszik a bálványáldozati húsból — elfogadja a kommunista állam javait —, lényegileg semmi köze hozzá. Az Istent imádja, s krisztusi módon él. Ezzel viszont, akarata ellenére, zavarhatja a hitben gyengét, aki rosszul értve magatartását — nyomában már leborul a bálvány előtt. Ezért int az apostol: határolja el magát a hitben erős ember is a hamis istenektől, másképp kísértésbe és romlásba viszi az erőtlenekeket.

Ráadásul, sokan eladták a lelküket. Ezek az erős hitűek pózában tetszelegnek, s a világtól nyert egyházi pozíciójukkal megrontják a rájuk bízott egyszerű és gyenge hitű társaikat. A bálvány szolgálja krisztusi pózban. Előbb-utóbb azonosítani akarják az istenellenes hatalmat és a megváltás Urát. Démont szolgálnak Krisztus helyett.

A keresztyén ember magatartása legyen egyszerű és félreérthetetlen: egy helyen él a bálvánnyal, de ne vállaljon vele semmi közösséget. Ismernie kell a kommunizmus lényegét: nem az ember javát szolgálja, hanem a démon imádására kényszeríti a tömeget. Tartsd magad távol a szörnyű hatalomtól, ne fogyaszd el a felajánlott áldozati húst, bár — ha krisztusi hited van — az önmagában még nem volna bűn. Naponta keress kapcsolatot az Istennel, csak őt imádd, neki engedelmeskedj, tőle várd bűneid bocsánatát és az örökéletet. S tudnod kell hogy az Isten képe egyedül csak Krisztus. Őt hordozd a szívedben, róla tégy bizonyosságot a hitben gyengék előtt. Bárcsak nektek is szólna a Jelenések könyve: „Tudom a te dolgaidat, és hogy hol laksz: ahol a Sátán királyi széke van. És az én nevemet megtartod, és az én hitemet nem tagadtad meg Antipásznak, az én hű bizonyságomnak napjaiban sem, aki megöletett nálatok, ahol a Sátán lakik.”

1967

Az igaz bajvívó

II. Timótheus 4:7-8. *Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam: végezetre eltételek nekem az igazság koronája, melyet megad nékem az Úr ama napon, az igaz Bíró. Nemcsak nekem pedig, hanem mindazoknak is, akik vágyva várják az Ő megjelenését.*

Lekció: **II. Timótheus 4:1-9.**

Élete vége felé írta Pál apostol ezeket a szavakat; szeretett fiatal tanítványa Timótheus volt a címzett, aki hitben nagyon közel állt hozzá. Ezen a vallomáson keresztül betekinthetünk az apostol lelki világába. Mindenkinek vannak pillanatai, amikor vall, s néha egy-két szó is feltárja az életét. Megilletődve, lábujjhegyen járunk Pál apostol titkai körül. A legnagyobbak egyikéről van szó, Isten választott emberét vizsgáljuk saját szavain át; ha figyelmesek vagyunk, megláthatjuk benne a keresztyén ember mindenkor példaképét. Tanítványának vallomásként ezt írta: „Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam.” Ezzel a mondattal lemérhetjük saját keresztyénségünket is; vajon illik-e ránk igazán ez a név?

* * *

„Ama nemes harcot megharcoltam.” Az élet örökös küzdelem, aki feladta, már meg is bukott. Célja és módszere szerint a harc lehet nemtelen, vagy nemes. Könnyű köztük különbséget tenni, bár a nemtelen harc igyekszik mindig jónak és igaznak feltüntetni magát. Ha valaki mindenáron hajszolja az érvényesülést, már nemtelen módon küzd: nincs tekintettel semmire, Isten és ember csak eszköz a kezében. Különösen a hatalom árnyékában zajlanak ilyen harcok, bár távolabb is hangos tőlük a világ. Árulás és ártatlan életek hullása jár a nyomukban, szenvedés kíséri őket és pokol a végük. Ne vállaljátok még kényszerítésre se az ilyen küzdelmet. Mostani körülményeitek közt is Pál apostol legyen a példa.

Valaha a nemes harc bajnokaként indultál te is, tiszta eszmék hevítettek, csak az igaz, az igazság volt a célod. Azután hamis fegyverekre kényszerített a világ. Gonoszsággal telt meg az állam, a társadalom, az élet minden területe, az igazság jelszava alatt a jogtalanságot tették meg a jog forrásává. Veled együtt akkor sokan feladták tiszta törekvésüket, és elkeveredtek a nemtelen harcban. Tiszta fegyvereket már csak azok forgattak, akik saját bűneikkel igyekeztek leszámolni a gonosz világban. Külső győzelem helyett gyakran el is jutottak életük lassú feláldozásáig. De sokan még itt is csak magukat nézték, áldozatuk szépségében gyönyörködtek. Pedig csak egy feladatunk lehet: bűneink legyőzése közben, magunkról megfeledkezve, bizonyosságot tenni az Istenről, s mindennapjaink során szeretni embertársunkat. A nemes harc célja Isten dicsősége és a másik ember java. Így tanított Krisztus, s így váltott meg. Pál apostol pedig fenntartás nélkül végig vitte a küzdelmet.

Te vajon ugyanezt csinálod-e? Kifelé haladva a világból elmondhatod-e életed vallomásaként vele együtt ezt a rövid mondatot? Győztél-e a nemes harcban, vagy még mindig csak jajongsz a múlt veszteségei fölött? Ha pedig még csak befelé sietsz az életbe, s kevés a siratnivalód, megkezdted-e már ezt a harcot, vagy a Sátán szolgálatába álltál, s mindenáron a magad érvényesüléséért küzdesz a pokol kapujában? Halljátok meg az apostol diadalmas vallomását: „Ama nemes harcot megharcoltam.” Nálatok most mi ennek a módja? Ne sokat siránkozz a társadalmi szörnyűségeken, ne keserítsenek meg egyéni életed problémái sem, hanem kezd a végén: tégy bizonyosságot Krisztusba vetett hitedről, hirdesd mindenkinek Isten igazságos ítéletét, hogy életed nyomán sokan igaz emberré nőjenek. Ki ne maradj valami miatt ebből a nemes harcból! Egyéni életed kérdései sem oldódnak meg másképp.

* * *

Pál apostol tovább is folytatja győzelmes vallomását: „futásomat elvégeztem.” Az életben mindenki fut, de kevesen érnek célba. Legtöbben nem is tudják, hova és miért rohannak, ők tisztán látta a célt, Istenhez törekedett, az örökéletbe. Néha versenypályán futott, hasonló emberekkel együtt; ott könnyebb volt a dolga, de a sima versenypályát hamar felváltotta a vad erdők és sziklák vidéke. Gyakran már üldözői elől menekült;

Isten harcosát vérebekkel akarta elpusztítani a Sátán uralta világ. De a célt akkor se tévesztette szem elől; s vele együtt sokan futni kezdtek az Isten világossága felé. Rohant halálos fáradtan is, de újra meg újra erőre kapott krisztusi hitétől.

Nekünk is futnunk kell állandóan. Titeket különösen űz a mostani hatalom. Futásotok azonban ne a versenylő trappolása, vagy a zavart állat lihegése legyen. Mindig célotok felé törekedjétek, s Isten maradjon a célotok. Csak benne van az igazság, az élet, a teljesség. El ne tévesszétek szem elől, bárhogy űznek is, sose vegyetek más irányt. Hajtanak az értelmetlenség, a félelem, a halál ostorával, mégse zavarodjatok össze; rettegés, szégyen, fáradtság, vagy ígért jutalom el ne térítsen az Istentől. Ha valaki enged a hajszának s másfelé fut, hamar összeroskad, semmivé lesz, mint a száraz homokban a víz. Célod az Isten kegyelme maradjon, s jószágod öltson testet a másik ember életében. Futásod végén így elnyerheted az örökélet koronáját. Szakadékok és sziklák közt is az apostol módján fuss, és végül mondd el vele együtt: nem céltalanul, eredmény nélkül botladoztam összevissza, hanem elvégeztem a futásomat.

* * *

Pál apostol még tovább is vall az életéről: „a hitet megtartottam”. Itt tájékozik legvadabbul körülötted a marxizmus, ezt akarja elvenni legelőször. Próbál elszakítani az Istentől, hogy a Sátán álcázott hatalmában és tanaiban higgyetek, vagy semmiben sem. Letagadja az Istent, csúfot űz belőle, magát imádatja az emberiséggel. Ezért halljátok meg Pál apostol vallomását: a hitet megtartottam.

Őrizzétek meg ti is. Édesanyátok ültette a szívetekbe, erre emlékeztet minden harangszó, meg is vallottatok konfirmációtok alkalmával. Minden bibliaolvasáskor és igehirdetésben a Szentlélek ma is táplálja benneteket. Mert hit nélkül bezáródik mindenki előtt az Isten országa. Ma esti csendességben, minden háborgatástól megszabadulva, mondd el a Hiszekegyet, az Apostoli Hitvallást, és függetlenül a kommunista propagandától gondolkodj el rajta. Pontosan és kerekén összefoglalja hitünk tartalmát. Vedd elő gyakran a bibliádat is, légy alázatos mondanivalóival szemben, s a Szentlélek megőrzi és táplálja a hitedet. Add tovább másoknak, különösen a fiataloknak erősítsd Krisztus üzenetét, hogy semmiféle hamis tanítás, vagy üldözés el ne vegye tőlük az Istent.

Ha már kifelé haladsz az életből, és az egyház közösségében megőriztél sok embert, s az apostol vallomását magadénak mondhatod: „Ama nemes harcot megharcoltam, futásomat elvégeztem, a hitet megtartottam”, akkor majd alázattal és boldogan reménykedhetsz a vallomás második felében is. „Végezetre eltétetett nekem az igazság koronája, melyet megad nekem az Úr ama napon, az igaz Bíró. Nemcsak nekem, hanem mindazoknak is, akik vágyva várják az ő megjelenését.”

1967

Az egyetlen ajtó

János 10:7-11. *Bizony, bizony mondom nektek, hogy én vagyok a juhoknak ajtaja. Mindazok, akik előttem jöttek, tolvajok és rablók: de nem hallgattak rájuk a juhok. Én vagyok az ajtó: ha valaki én rajtam megy be, megtartatik, és bejár és kijár majd, és legelőt talál. A tolvaj nem egyébért jön, hanem hogy lopjon és öljön és pusztítson: én azért jöttem, hogy életük legyen, és bővülködjenek.*

Lekció: **János 10:1-14.**

Mindig kettős vonatkozású volt az emberi élet: meg kellett oldani egyéni problémáit, s el kellett helyezkedni a közösség világában. Sosem vált el egyik a másiktól, sőt nagymértékben meghatározta egymást. Néha az egyéni élet látszott fontosabbnak, máskor a közösség, de egyik követelménye alól se bújhatott ki senki. Nyugodt korokban harmonikus módon együtt igazították el az ember sorsát, bár külön-külön is egzisztenciális probléma volt mindegyik. Máskor, rendezetlen és zavaros viszonyuk nehezítette az életet.

A vasfüggöny mögött az ember legsúlyosabb kérdése a társadalom. Elkerülheti-e egyénisége megsemmisülését, élete veszélyeztetése nélkül, a sodrában? Hatalmas erővel morzsolja szét a közösségi hatalom, míg ő görcsösen ragaszkodik a roncsaihoz. Sokan össze is zavarodtak, nem értik a kérdés lényegét, s nem látják a kivezető utat.

Krisztus eligazít a felolvasott bibliai versekben: elkerülhetetlen az egyéni és közösségi kettős vonatkozás, a problémát mégis meg lehet oldani. Egy harmadik tényező rendezi el az ügyet. Túl az emberen és társadalmán kívülről viszi végbe a munkáját. A harmadik tényező a Krisztusban megjelent Isten. Nála nélkül megoldhatatlan az egyén és a közösség viszonya, benne viszont értelmessé válik az elrendezett élet.

Túl a természetnek, az ember világának külön rendje van. Erről beszél Jézus. Nem lehet a házba se bárhol belépni, hanem csak az ajtón. Megvan a bejárata az egyéni és társadalmi életnek is, csak azon át oldhatja meg kérdéseit az ember. Példázatunk szerint, a juhok nyugvóhelye, az akol jelenti az emberi közösséget; s Krisztus rajta az ajtó. Társadalom nélkül egyéni élet sincs, az elkódorgott juh előbb-utóbb elpusztul. Másfelől, a közösség csak az ajtó rendje szerint tarthatja meg igazi szerepét. Ha másutt hatol be valaki, szükségképp romlásra lesz a társas és egyéni életnek.

Minden társadalom, nemzet, civilizáció a közösség háza, egyének milliói fölé húzott hatalmas védő alkotmány. Vegyük komolyan ezt a képes kifejezést: ház. Oda csak az ajtón keresztül lehet belépni; ha valaki másutt tör be, gonosz szándékokat táplál a közösség ellen. A hatalmas épület ajtaja pedig Krisztus. Ennek a jelentése: a Megváltó igazságán, szeretetén, áldozatán keresztül szabad csak belépni a társadalom és a nemzet életébe. Külön emberi rendünk szerint csak Krisztus igazságával nyújhat hozzá bárki is a társadalomhoz, s csak szeretetével uralkodhat a nép fölött.

Közösségi vonatkozásban Krisztus nélkül tolvaj és rabló minden ember. A marxizmus, az anarchia és sok másfajta istentelenség gyanús és veszedelmes réseket ütött a társadalom, a nemzet házában. Mindenki rabló, aki ezeken lép be. Kisebb-nagyobb mértékben gonoszt forral a közösség ellen, nem az egyetlen rend szerint intézi a sorsát. Összezavar mindent, társaival együtt feldúlja a békességet; a felidézett káoszban százezrek pusztulnak el, a többieknek pedig értelmetlenné válik az élete. Félelem, bizonytalanság, pokol tölti be a közösség házát.

Csak Krisztus az egyetlen ajtó. Nem a nevében üzött politika, hanem az ő igazsága és szeretete; s az ajtó őrzi a népet.

* * *

Krisztus példázata azonban nemcsak a rablókra és pásztorokra vonatkozik, hanem szól a juhoknak is, az egyének részére is érvényes az igazsága. Mindenki tagja a közösségnek, sorsát ez a tény nagymértékben meghatározza, de mindenkinek van külön egyéni élete is. Benne él a társadalomban, sokszor azonban ki kell lépnie az ajtón. Mert az ember elsősorban mégis egyén, semmi és senki sem pótolhatja a világban. Sok ügye van, amit csak magával intézhet el, ilyenkor mindenki más csak zavarná.

Egyik legfőbb kérdése: mi módon vonulhat ki a társadalomból külön világába? Milyen lehetőségen keresztül lépjen ki? A biblia tanítása szerint itt is csak Krisztus az ajtó: igazsága, szeretete s ahogy az egyént megváltja a bűntől. Csak benne adódik a bűnbocsánat. Rajta keresztül, a világ közösségéből az Isten országába is átléphet az ember. Ennek a miliője merőben elüt a mindenkori társadalomtól. Krisztus mezőhöz hasonlítja, ahol a hívő ember megtalálja a lelki táplálékot és az élet vizét. Ez már az üdvösség egyik tartománya. Krisztus az ajtó, rajta keresztül közlekedhet bárki is társadalmi sorsa és az örökélet közt. Kijár és bejár, soha el nem téved, tökéletesen eligazítja a megváltó Úr.

Sokan, sajnos nem ezen az ajtón lépnek ki közösségi életükből egyéni világukba. Szenvedély, mámor és másfajta menekülési kísérlet üt réseket a társadalom épülete falán. Ezeken törnek vagy sompolyognak ki az emberek; s hirtelen még félelmetesebb helyen találják magukat. Még érthetlenebb körülöttük minden. A társadalmi félelem helyét elfoglalja a lelkiismeretfurdalás, a közösségi poklot elcserélték egyéni életük kárhózatával.

A kommunizmus persze azt akarja, hogy uralma alól senki se léphessen ki egyéni életébe. Meg is próbálja befalazni a krisztusi ajtót. Sokféle világnézeti magyarázattal nemlétezővé akarja tenni, és szükség esetén hatalmi szóval is eltiltja tőle az embereket. Még új ajtót is vág Krisztus nevében, meghamisítja igazságát és szeretetét, magát teszi meg helyette megváltónak. Ez az ajtó is a kárhózat lehetősége csupán: csak egy még nagyobb és még szörnyűbb akolba vezet. Az emberek azonban a legzártabb társadalomból is ki akarnak lépni, közösségi életük sose jelenti teljes sorsukat. Ha nem mehetnek az igazi ajtón, megpróbálják a hamisat, vagy külön titkos nyílásokat ütnek maguknak, amik szükségképp a semmibe vezetnek.

Minden ember sorsa közösségi és egyéni élete alakulásától függ. A kettő szoros kapcsolatban áll egymással. Bármelyiknek is csak egy megoldása lehet: a krisztusi ajtó. Ha ezt használja közösségi és egyéni életében, akkor értelmesen eligazodik mind a földi sorsa, mind az üdvössége. Krisztus nélkül viszont csak a poklot járhatja meg; most és az örökkévalóságban.

* * *

Külön emberi világunkban, közösségi életünkre nézve egyetlen rend érvényesülhet csupán: „Aki nem az ajtón megy be a juhok aklába, hanem másunnán hág be, tolvaj az és rabló. Aki pedig az ajtón megy be, a juhok pásztora az.” És félreérthetetlenül mondja ezzel kapcsolatban a második igazságot Krisztus: „Én vagyok az ajtó.” Egyéni életünknek is csak ez a megváltási lehetősége: „Ha valaki én rajtam megy be, megtartatik, és bejár és kijár majd, és legelőt talál.” Boldog korszakok életében többé-kevésbé érvényesülhet ez az egyetlen rend. Társadalmatok, sajnos, az ellenkezőjét valósította meg. Egyéni életetekben mégis Krisztus legyen az ajtó. Rajta keresztül megérkeztek az Isten országába.

1967

A megcsúfoltak reménysége

Ésaiás 28:14-18. *Ezért halljátok az Úrnak beszédét, csúfoló férfiak, akik uralkodtok a népen, amely Jeruzsálemben lakik. Mert így szóltok: Frigyet kötöttünk a halállal, a sírral meg szövetséget csináltunk; az ostromozó áradat, ha jő, nem ér el minket; mert a hazugságot választottuk oltalmunkkúl, és csalásban rejtettünk el! Ezért így szól az Úr Isten: Íme Sionban egy követ tettem le, egy próbakövet, drága szegletkövet, erős alappal, aki benne hisz, az nem fut! És a jogosságot mérő kötélle tettem, és az igazságot színelővé, és jég söpri el a hazugság oltalmát, és vizek ragadják el a rejteket. És eltörültetik a halállal való frigyetek, és a sírral való szövetségetek meg nem áll; az ostromozó áradat ha eljön, eltapos titeket. S ahányszor eljön, elragad titeket, mert minden reggel eljön, nappal és éjszaka. Borzalom megértetni e tanítást.*

Lassan sok mindenbe beletörődik az ember, még inkább belefárad, idők múltán nem kutatja a miérteket, s igyekszik megőrizni napjai nyugalma. Bár ezzel a fáradt magatartásával nem intéz el semmit. Megoldatlanok maradnak a kérdések, és vélt nyugalma csak tűzhányó tetején remeg. Eltökélt akarata ellenére mindenki tudatában felöltik a kérdés: mi lesz ennek a vége?

A felolvasott pár bibliai vers, innen és túl a végítéleten, az örök sorsról beszél, és élesen megvilágítja a mai helyzetet. A körülmények cserélődnek, az emberi természet nem változik soha. Isten nélkül, Krisztus visszajöveteléig, halálos kalandokba keveri az életet; akkor tökéletesen mássá lesz majd minden.

* * *

Három dologról beszél a próféta ebben a bibliai szakaszban: a csúfoló férfiakról, a szenvedő népről és az Isten beavatkozásáról.

„Ezért halljátok az Úrnak beszédét csúfoló férfiak, akik uralkodtok a népen, amely Jeruzsálemben lakik.” Valamilyen diktátor vezetése alatt álló óriási maffiát rajzol meg Ésaiás. Gátlás nélküli népség, a Sátán jellemvonásaival; nem számít nekik sem Isten sem ember, csak a hatalom mámora hajtja őket. Utólérhetetlen a próféta analízise: hatalmuk érdekében frigyet kötöttek a halállal és a sírral. Mindenkinek, esetleg az emberiség nagyobb részének is, pusztulni kell, ha szembeszáll törekvéseikkel, vagy ha felhasználhatatlan az érdekükben. Nem félnek semmilyen lázadástól, külső nép támadása se rendítheti meg őket, még az Isten ostromozó áradata sem fontos, mert: senki sem ismerheti tényleges módszerüket; igazi céljuk is mindig rejtett: félrevezetés minden szavuk és lépésük, összezavarják a világot. S meggyőződésük szerint a hazugság és a csalás a végső erő, mindenben és mindenki fölött uralkodni tudnak vele. Gátlás nélkül és cinikusan tartják kezükben iszonyatos hatalmukat. A csúfoló férfiak.

Ez a sátáni maffia uralkodik a népen. Melyik népről van itt szó? A biblia kétfajta különböztet meg: az Isten nélküli tömeget, bármilyen nyelven beszéljen is, és az Isten népét, Krisztus óta szintén nyelvhasználat fölött.

A hitetlen vagy bálványozó nemzetek élete esetleges, ma nagyok, holnap egészen eltűnhetnek a történelem sülyesztőjében. Egyáltalán nem ilyen az Isten népének a sorsa. Uralkodhatnak fölötté, pusztíthatják minden eszközzel, mégis megmarad. Földi szándékokon, esetlegességeken túl a végtelenség jegyese. Ezen a világon az örökélettel beoltott embert és népet sokszor üldözik, szinte állandóan szenvednie kell a csúfolódó férfiaktól, de a legnehezebb sorsban is megőrzi őket az Isten. Erről tanít a mai bibliai rész; a választott néphez — most Krisztus egyházához — szól, bárhol éljen is a földön. Hozzátok is beszél: s tanítása valóban életet és nyugalmat ad.

Csak Isten uralma alatt lehet értelmes az élet, másképp elviselhetetlen. Ha ismerik őt, és a nép hozzászabja az életét. Ez még nem a mennyek országa, de értelmes történelmi sors. Ebben a társadalomban az uralkodó réteg hatalma korlátozott és a nép javát szolgálja: jutalmazza a jót, bünteti a rosszat; és nem az ember határozza meg az értékskálát. Sok kísértéssel jár így is az uralkodás, mégis el lehet viselni; szükséges és hasznos. Az emberiség történetének sajnos csak kis része zajlott le ebben a formában.

Ezzel szemben szinte örök sors a csúfoló férfiak uralma. Ha a nép hátat fordít az Istennek, ha elveszti a hitét, vagy erőszakkal kilúgozzák belőle, szükségképp esik az abszolút diktatúrák zsákmányául, ember- és életellenes kalandorok kezébe. Ezek hatalmi gyakorlatukkal megcsúfolják az embert, elveszik Istentől kapott méltóságát. Sokan belepusztulnak a szörnyűségekbe, Isten népe viszont mindenképp átéli; az igaz egyház a föld alá kényszerítve is megmarad Krisztus visszajöveteléig. De rettenetessé válik az ember történelmi sorsa.

Ezeket a csúfoló férfiakat ma kommunistáknak is hívják. Isten nélkül, szándékai ellenére, modern módszerekkel uralkodnak rajtuk. Az átélt szörnyűségeket csak szükséges eszköznek mondják, vigasztalásul földi paradicsomot festettek ideológiájukkal a szemetek elé. Sokan, még az Isten népe közül is, hittek nekik, pedig csak a halállal kötött frigyéről volt szó. Szörnyű szenvedések közt milliókat semmisítettek meg vele. De még ez sem volt elég. Második halált is említ a biblia, a feltámadás utáni kárhozatot. Ezzel is szövetséget kötöttek; csúfolódva taszítják bele a körmük közé került áldozatokat. Ilyen sorsot szántak az egyháznak is, az Isten népének. Mindig tartásotok eszetekben: frigyét kötöttek a halállal, a sírral meg szövetséget.

Hatalmukat mindenáron biztosítani akarják. Nemcsak fegyver és kegyetlenség szolgál a kezükre, szellemibb eszközökkel is rendelkeznek. Ha ugyan annak lehet nevezni a félrevezetést. Ésaías próféta tisztán fogalmaz: a hazugságot választották oltalmukul, és csalásban rejtőzködtek el. Hazugságuk a marxi ideológia, sötétségbe burkolnak vele mindent, elködösítik az agyvelőket, nehogy tisztán lásson az uralmuk alá került nép, s a világ meg ne ismerje tetteik igazi rugóit. A hazugság köde a fellegvárunk, ebben a csalásban rejtőzködtek el.

Ezzel azonban még nem ért véget a történelem, Ésaías idejében sem fejeződött be ilyenformán. Mai menete is megváltozik majd, egyszer pedig Isten másképp tesz pontot az események végére. A csúfolódók serege bármiféle legyen is, elveszti a hatalmát, és elpusztul hirtelen. Ezt a sorsot nem kerülik el a mostaniak sem. S bukásuk után újra emberarcúvá válik a népek élete.

* * *

Ennél a történelmi ritmusnál azonban sokkal fontosabb az Isten közvetlen beavatkozása. Ahogy Ésaías próféta írja: „Ezért így szól az Úr Isten: íme Sionban egy követ tettem le, egy próbakövet, drága szegletkövet, erős alappal, aki benne hisz, az nem fut! És a jogosságot mérő kötéllel tettem, és az igazságot színelővé, és jég söpri el a hazugság oltalmát, és vizek ragadják el a rejteket. És eltöröltetik a halállal való frigyetek, és a sírral való szövetségeik meg nem áll; az ostromozó áradat ha eljön eltapos titeket.” Nem az emberi természet és akarat határozza meg végül az események folyását, sem a Sátán gonoszsága, hanem az Isten rendez el mindent: új világot hoz létre a maga idejében. Tudni kell ezt minden keresztyén embernek, nehogy megcsappanjon a reménysége, s ehhez igazíthassa is az életét.

De nemcsak a végső eseményekben mutatkozik meg a kettős történelem, együtt fut ma is mind a két ága. A szent történet is része a világnak; lenézett, kicsúfolt, letagadott, kisebbik fele, de szervesen hozzátartozik: „Sionban egy követ tettem le” —mondja az Úr. Ez a szegletkő Krisztus, benne és általa formálódik az isteni történelem a gonosszá vált földön. Kétezer évvel ezelőtt emberi testben megszületett, s véghezvitte a váltság munkáját. Emberi szemmel most láthatatlan, az ész nem igazolhatja, mindig kicsúszik a történelmi módszerek hálójából, mégis egyetlen próbakőve az ember és a társadalmak életének. A csúfolódók serege szétfúródik rajta; bűnök mocsaraként veszi körül a hitetlen nép. Krisztus követői viszont Isten templomává épülnek ezen a sziklán. Nem mindenki érzékeli az eseménysorozatot, bár benne van a történelemben, s végül majd teljes kibontakozásként elnyel minden mást.

A zsarnok uralma teljes jogtalanság, Isten viszont a jogosságot tette mérőkötéllel. Minden világra jött embernek joga van az élethez, gonosz célok szolgálatában nem veheti el tőle senki. Joga van a szabadság, békesség, szeretet alapján végigvinni a sorsát. Imádkozhatja az Istent, és élhet az akarata szerint. Kötelességekkel jár az élet, de jogokkal is. Ezek megvalósulását akarja mind az egyének, mind a társadalmak életében az Isten. Minden uralmat ezzel mér: megadja-e alattvalóinak az általa rendelt jogot.

Ennek az alapja pedig az igazság: az élet, a világosság és a szeretet egységében maga az Isten. A keresztyén magatartás tisztán mutatja, Krisztus sugárzásában pedig félreérthetetlen. Benne teljessé lett a földön is az Isten igazsága; ő a jog mértéke. Isten az ember Jézusban a földön helyezte el a szent történelem magvát. Jogosság és igazság lett mérőszinórrá ténykedése nyomán.

Történelmünk ritmusában néha érvényesül mind a kettő, bár a diktátorok gonoszságával szemben csak ritkán és tökéletlenül. Ám az isteni igazságot és az ember jogát nem lehet semmibe venni a végtelenségig. Nem tart örökké a gonoszok uralma. Pontot tesz rá az Isten az emberi történelemben is, egyszer pedig véget

érnek az évszázadok, és helyükre lép az ő országa. Haláltusában múlik ki a gonoszság, borzalmak közt fejeződik be a csúfoló férfiak történelme. De végetér az Isten akaratából: „Megteszi munkáját, ami szokatlan lesz, és megcselekszi dolgát, ami hallatlan lesz” — mondja a próféta. S kezdetét veszi az Isten országa, a teljes és tökéletes igazság.

Gondolkozz el a jövő felett; olvasd el Ésaías próféciája 28. részét, s kibontakozik előtted is az Isten terve. A csúfolódó férfiak sátáni uralma mögött felsejlik Krisztus, lába nyomában jég és tűz söpri el a hazugság oltalmát. Isten népe azonban megmarad most és mindörökké.

1967

Az igazi forradalom

II. Korinthus 5:16-21. *Mi ezentúl senkit sem ismerünk test szerint; sőt ha ismertük is Krisztust test szerint, de már többé nem ismerjük. Azért ha valaki Krisztusban van, új teremtés az, a régiek elmúltak, íme újjá lett minden. Mindez pedig Istentől van, aki minket magával megbékéltetett a Jézus Krisztus által, és aki nekünk adta a békéltetés szolgálatát. Minthogy az Isten volt az, aki Krisztusban megbékéltette magával a világot, nem tulajdonítván nekik az ő bűneiket, és reánk bízta a békéltetés igéjét. Krisztusért járván tehát követségben, mintha Isten kérne miáltalunk: Krisztusért kérünk béküljete meg az Istennel. Mert azt, aki bűnt nem ismert, bűnné tette értünk, hogy mi Isten igazsága legyünk őbenne.*

Alaposan meglódult a világ. Sokáig majd mindenki tagadta, hogy tényleg hintázik; ezelőtt hatvan évvel csak hivatásos forradalmárok hirdettek ilyen félelmetes dolgot, ma a leglassúbb érzékelésű ember, a legkonzervatívabb társaság is kénytelen látni az igazát. Ráadásul: a megbolygatott életet az eddigi keretek közt nem lehet rendezni többé. Különböző forradalmak árjában sodródik a világ.

Szükségképp felmerül a kérdés: melyik az igazi forradalom, melyik radikális társaság kezében bontakozhat ki a jövő? A marxisták rögtön teli torokkal jelentkeznak, s hangoskodásuk nyomán sokan nekik adnak igazat, különösen, ahol még nem vették kezükbe az élet irányítását. Ötven évvel ezelőtt valóban újnak s döntő tényezőnek hatott a marxista forradalom, valami sose látott változást sejtett benne a világ. Várakozást keltett szörnyűsége ellenére is. Azóta, zűrzavaros elméletén és gyakorlatán keresztül — ha az emberi élet egészét nézzük — reakciós mozgalomnak bizonyult. Zavaros évtizedei nem hoztak lényegesen újat: felszabadította a gonosz erőket, s ezekkel konzerválja a régi embert. Megcsontosodott módszereiben is, a történelem egyik imperialista hatalmává nőtt.

Melyik hát az igazi forradalom? A náciizmus új formái, vagy a divatos egzisztenciális gondolkodás valamelyik gyakorlati válfaja? Mindegyik tovább lódítja a megmozdult világot, az igazi mély változást mégse kereshetjük a környékükön. Velük ellentétben a tényleges forradalom a krisztusi keresztyénség. Sokan csúfolódva hallgatják ezt az állítást vagy mosolyognak rajta, pedig a legmélyebb valóság kohójából pattant elő a mondat. Első hallásra sok embernek érthetetlen dologról beszél. Európa évszázadaiban megszokták a keresztyénség konzervatív természetét. A trón és az oltár szövetsége erre mutatott, s a protestantizmuson belül a polgárság fontos szerepe hasonlóképp. Nyugati kultúránk és a keresztyénség ötvözetében is a vallás kötötte meg inkább az embert. Elég sok politikai rendszer kamatoztatta is ezt az álláspontot, a tömeg szemében méltán tűnt konzervatívnak a mindenkori egyház. De a krisztusi élet kimondhatatlanul több és más a felsorolt tényezőknél. Akkor is, ha történelme látszólag igazolja az előbbi tételt.

* * *

Pál apostol következő megállapítása jelzi a krisztusi forradalom kezdetét: „Ezentúl senkit sem ismerünk test szerint; sőt ha ismertük is Krisztust test szerint, de már többé nem ismerjük.” Ezzel a mondatával felrobbantja a mozdulatlan történelmi keresztyénséget, s helyébe a szakadatlan lelki változás áradatát hozza. Nem a történelmi Jézus alakja, emléke, évszázados, vagy évezredes ragyogása a forrás, a norma, hanem a feltámadt s a mennyben és bennünk is élő Úr királyi igénye. Nem akarja többé test szerint ismerni Krisztust, hanem a láthatatlan, de ma is valóságos Úr királyságát vallja. Többé mi se a történelmi keresztyénség szerepére kívánunk támaszkodni, hanem — a Sátán földi gonoszságával szemben — az égi Úr vezetésére bízunk magunkat; a történelmi forma helyett Krisztus mai tevékeny jelenléte a keresztyén forradalom alapja.

Első eredménye pedig: „Ha valaki Krisztusban van, új teremtés az; a régiek elmúltak, íme újjá lett minden.” A forradalom célja az új forma, az új tartalom, az új élet. Ezért kavargat fel és tör össze mindent. Történelmi események csak külső eltolódásokat hoznak, civilizatórikus újat, de az ember mindig a régi marad benne: önzésre fundált, bűneiben, gyűlölködésében megrekedt lény; végső lehetősége pedig a halál. Ezen a kommunizmus sem változtatott semmit, sőt inkább rögzítette a régi életet. Pedig nemcsak másfajta társadalmi állapotot, hanem új embert is ígért.

Igazán új ember eddig csak a megtértekben jelent meg a földön, akik Istennek adták át magukat. Mert bennük él Krisztus, és ők őbenne. A Megváltó embertől idegen, mégis végtelenül kívánt szeretete,

békessége és jósága ütött tanyát a szívükben. Megromlott régi énjük helyett új teremtméssé váltak. Csoda történt: másfajta ember jelentkezett a történelemben. Nem tömegestől, de egyesek valóban mássá lettek. Minden nagy forradalom csak néhány emberben mutatkozott először. Az újjászülöttek életében tényleg a Megváltó jár ismét a földön. Testi mivoltában láthatatlanul, de a radikális új világ igényével.

A krisztusi forradalom kibontakozása mindenkit érint; az egész emberiséget. Tőle függ a jövő. Akkor nemcsak páran válnak új teremtméssé, hanem a világ felfoghatatlan összeomlása után Krisztusban mássá lesz az élet mindenestől. Problémáival együtt elmúlik a történelem, megemésztí magát a hatalmas civilizáció, s a bűnt elsöpri az Isten. Szinte elképzelhetetlen a gonosz nélküli világ, mégis pontosan ismerjük a lényegét. A régi összeomlását talán még mi is átéljük. Ne gondolja senki, hogy kikerülheti a szörnyű kataklizmát, s valamilyen mesterkedéssel elbújhat a másik születése elől. Valóban meglódult a világ, nem nyugszik meg többé. S a bűn sokféle forradalma mögött ott húzódik a végső, az igazi: Krisztus leszámol a bűnnel, s eljön az Isten országa. Ez a végső forradalom tulajdonképp nem hoz új világot, csak visszaállít mindent eredeti állapotára. Amilyen a bűneset előtt volt. Ahogy az Isten kezéből kikerült, s amire azt mondta, hogy jó.

Mikor zajlik le a krisztusi forradalom. Évezredek óta történik sok ember életében, s most szemmel láthatóan elérte a közösség világát. Érzékelhető módon a vég idejében élünk. Csak a hitetlenek vagy a tudatosan vakok tagadják a felfordulások korában, hogy eljött, küszöbön van a végső forradalom. Ne napokban gondolkozzon senki, de nem kell évezredekre sem tekintenie.

* * *

Minden eddigi revolúció a bűn következménye volt. Évszázados aljasságokat próbált felszámolni, s újabb gonoszságokat engedett szabadon. Egymásután s mégis egyszerre történt a kettő; nem is hozhatott igazi átalakulást egyik sem. A végső harc viszont a bűn ellen folyik, egyenesen az isten akaratából. Az új teremtés — akár az egyénre, akár a világra vonatkozzék — a bűnök megbocsátásának a forradalma, isten kimondhatatlanul haragszik minden gonoszságra, de Krisztusban megbékélt a bűnös emberrel.

Földi szempontból a bűn körül forog minden, a történelem rendszerint a gonoszságok évszázadainak a sorozata. Volt bűn, tehát volt betegség, s voltak értelmetlen kultúrák és gyilkos háborúk. Egyik ember szívós önzéssel fojtogatta a másikat; az uralkodó osztályok rendszerint bünszövetségesek voltak, a kizsákmányolás fűtötte őket, s ha megfordult a pozíció megismétlődött minden. Ráadásul erős és kegyetlen népek rabszolgáikká tették a gyengébbeket. Évezredek át folyt az emberiség történelme, s benne propagandára használták az Istent, vagy letagadták a létét. A Sátán szította a bűnt, kavarta a háborúkat és létre hozott százfajta felfordulást. Nemcsak politikai jelenségekkel, hanem mindent felhasználó amit az Isten rossznak minősített.

Az igazi forradalom viszont a bűnnel számol le. Csak így jöhet létre az új ember és az új világ. Ebből az egyetlen helyes szempontból nézve a kommunizmus reakciós mozgalom, a Sátán egyik forradalma. Meg se próbálja legyőzni a rosszat, egyszerűen letagadja a valóságát. Nincs bűn, csak gátlások vannak; torzításai alól kell felszabadítani az embert. Egyetlen rosszat ismer, a hatalma elleni lázadást; ezt szörnyen meg is torolja mindig. Akarva-akaratlan a legreakciósabb hatalomnak, a bűnnek a szolgálatában áll; meg is tévesztett sok embert és népet. Tehetlenségi nyomatékánál fogva még ezután is hatalmas tényező lesz az emberiség életében. Előbb-utóbb azonban megbukik a rugalmasabb életformákkal szemben, s végül a többivel együtt legyőzi Krisztus forradalma. Ebben a legmélyebb változásban Isten összetöri a gonosz világot, megítéli bűneinket, új teremtmést hoz létre: megvalósul Krisztus királysága. Ez lesz az új birodalom, nem pedig a kommunista utópia.

* * *

Ebben a forradalomban nekünk is részt kell vennünk; itt és most. Nem világi fegyverekkel, hanem krisztusi módon: alázatosan könyörgünk bűnbocsánatért, s a kapott kegyelemmel szívósan formáljuk új emberünket. Már most új teremtméssé válhatunk, ha megbékélünk az Istennel. Akkor pedig folytatnunk kell Pál apostol elkezdett s a történelem végéig időszerű feladatát: az embereket is meg kell békéltetnünk Vele. Nekünk szól ez az ige, s egyúttal ez a programunk is: „Krisztusért járván tehát követségben, mintha Isten kérne általunk: Krisztusért kérünk, béküljete meg az Istennel.” Nagy forradalmunknak ez a kezdete; s be is teljesedik majd az örök országban.

1967

Megtaláltak, akik nem kerestek

Róma 10:20. *Megtaláltak azok, akik engem nem kerestek, nyilvánvaló lettem azoknak, akik föllem nem kérdezősködtek.*

Lekció: **Róma 10:11-21.**

Az ember kezdettől fogva problematikus lény, nem osztályrésze sem a szellem megoldott világa, sem az állati tudatlanság. Néha alszanak a kérdései, máskor annál vehemensebben támadnak fel ismét. Ma, külső és belső okok miatt, millió probléma szorongatja. Aggódva nézzük: hol a megoldás? Nem adta a társadalom, a kommunista ideológia és hatalmi rendszer, sem életünk összetörettetése, vagy a véletlenül elnyelt karrier. Talán nincs is megoldás.

Erre válaszol a mai bibliai vers. Nem felületes módon; lehatol a gyökerekig, megmutatja az örök embert s léte orvosságát, a megváltó Istent. Minden probléma megoldása kettejük viszonyában adódik. „Megtaláltak, akik nem kerestek.” A rövid mondat második része mutat rá az örök emberre: „akik nem kerestek”; ez az Isten nélküli állapot az örök vágya. — „Megtaláltak, akik nem kerestek.” A mondat első fele rejti magában az Istent és életünk problémáinak a megoldását. „Megtaláltak”: az Isten lehetővé teszi a közömbös számára is a találkozást; mert ő Atya és Megváltó. Az Isten és az ember pozitív viszonya rendezi el ma és örökké a végső kérdéseket.

Képességeit mutogatva henceg az ember, félkézzel akarja legyőzni a világot. Lelke mélyén ugyan mindig szűkül, híres képességei elpárolognak a valóság roppant súlya alatt. Hozzá is kötődik a félelem és a gond. Néha riadtan megáll, abbahagyja a hősködést; bármerre lépne is, összetörné magát; bezárult minden lehetősége. Pedig mennie kell, az élet föltétlenül mozgás, megrekedt helyzetében csak a halál ásít felé. Szűkül és aggódik az örök ember.

Ellenségévé lett a világ, a fényes valóság pokolként izzik körülötte. Talán csak közömbös, de neki ilyen állapotában már az ellensége. Elveszi az egészségét; félelmetes szétnézni a mai társadalomban, tudomány és kórházak ellenére is beteg az ember. Idegei nem bírják a rárakott sokféle súlyt, terhük alatt megroppant testében és lelkileg, egészségét elvette a világ. Azután nem ad kenyeret. Kétezer milliós tömeg állandóan éheznek, holnap talán már én is. S végül, hiába olyan tehetséges a fajtánk, elzáródik a világtól. Talán segít a másik ember, a társ vagy a szomszéd. A legkeservesebb ütést itt kapja mindenki: humanista jelszavakkal indult a modern élet, mégis fenevaddá vált benne az ember. Kilúgozták a lelkiismeretét, csak eszközként akarják felhasználni a többiek. Elveszik a kenyerét, mérget öntenek a poharába, becsületét sárral hajigálják. Mindezt humanista jelszavak során. Sokan farkasvicsorítással válaszolnak, de mint a sírásra torzult arcok, ők éppúgy nem kapnak feleletet. Még rosszabb a közösség élete. A társadalom, különösen kommunista formájában, elrabolta a legigazabb értékeket, s nem adott helyettük semmit. Rabszolgává tette a szabad embert, elszakította az Istentől, s nem gyökerezik már a földbe se. Bezárult mindenfelé az útja.

Legnagyobb ellensége mégis saját maga. Bántja, sebzi az életét, amit meghagyott a világ, azt rombolja össze; kineveti a tisztaságát, gúnyosan fojtja meg szívében a krisztusi jóságot; közben elpárolog önbecsülése. Nemcsak a világ vált sivataggá, letarolta saját lelkét is. Még később: beteg lélekkel riadtan és rosszul érzékeli az eseményeket, lázas agya nem talál kapcsolatot a világgal. Nemcsak a dolgok és emberek váltak ellenségévé, elszigetelte saját magát is, bezárkózott énje fellegvárába, s magára gyújtotta az életét. Bűnei poklában sínylődik, és már csak bűnökre képes.

* * *

Így néz ki az örök ember. Nem keresi az Istent, nem érdekli már semmi és senki, rövid időn belül el is nyeli a sötét kétségbeesés. Emberileg nincs tovább, de akkor megszólítja az Istent. Akit nem keresett, az fordul hozzá, szóba áll vele, jelet ad valamilyen mozdulattal; a bezárt, lángba borult világon túlról mutatkozik valaki. Akire nem számított, akinek a lehetőségét is tagadta, akit esetleg gyűlölt. Talán a lelkiismeretébe férközött be egy gondolat a bűnről, s megcsillant előtte a bocsánat és megtisztulás lehetősége. Talán a másik ember csődje lett felkiáltójellé a számára, vagy egy szokatlan természeti mozzanatban sejtette meg az Istent. Vítán felül, nem emberi hatalom, hanem egy távoli Úr tartotta meg az életét. Talán az igehirdetésben szólította meg, vagy a Sátán szörnyű tombolása idején ütötte szíven a jóság és szeretet vágya. Abban a

pillanatban megérezte, hogy nincs egyedül. Valahogy kinyílt börtönének az ajtaja, s rögtön oldódik is lelkében a belső görcs.

Észreveszi már a külső világot, s minden elömlik a fény és a jóság. Nem közömbös vagy ellenséges többé a végtelen, hanem az Isten neki szánt alkotása. A valóság harmóniája átsugárzik az életén. Megváltozik a viszonya az emberekhez is: a sok farkasfogú és lelkű teremtmény közül kiválik egy-kettő, s érdeklődésükben maga Krisztus hajlik meggyötört élete fölé. Körülötte régi marad a társadalom, mégis találkozik a megváltó Úrral. Krisztus, követői életében, itt jár a földön, és szóba áll vele. Gyógyulnak a lelki sebek, újra érzi emberi méltóságát. Kibomlik benne a belső ember, és arca Jézus vonásaival fordul a világ felé. — Mikor történt mindez? Talán tegnap, talán egy félórával ezelőtt. Az idő nem számít, a léleknek külön órája van, az Isten meg időtlen valóság. Egy nap alatt fél életet le lehet élni, egy perc alatt felvillanhat számunkra az Isten. Ebből az időtlen találkozásból alakul ki évek vagy évtizedek krisztusi menete.

Itt tartunk a felolvasott ige teljes igazságánál: „Megtaláltak, akik nem kerestek”, mert én utánuk mentem. Isten kegyelme nagyobb mint a reménytelen emberi nyomorúság. Végtelen szeretet; s Krisztus azért jött, hogy megkeresse az elveszetteket. Nálunk is jobban ismeri életünk szükségseit, s jobb hozzánk saját magunknál.

Ha találkozunk Istennel, megoldódnak a kérdések. Nincs kibogozhatatlan probléma, a legelgömböltebb élet is egyenesbe jön az Isten kezében. És senki nem mondhatja, hogy ő sosem találkozik vele. Örök igazság a biblia beszéde: „Megtaláltak, akik nem kerestek.”

Ez a csoda megtörténhet bárkivel, bármilyen társadalmi rendben. Krisztus a kommunista világban is szerte jár, szóba áll sok emberrel, veled is egyszer. Minden eltévedt, vagy közömbös embernek szól az Isten üzenete: „Megtaláltak, akik nem kerestek; nyilvánvalóvá lettem azoknak, akik felőlem nem kérdezősködtek.”

1967

Repedezett kutak

Jeremiás 2:13. *Kettős gonoszságot követett el az én népem: Elhagytak engem, az élő vizek forrását, hogy kutakat ássanak maguknak. És repedezett kutakat ástak, amelyek nem tartják a vizet.*

Lekció: **Jeremiás 2:5-13.**

Jeremiás próféta elhívása utáni első dorgáló beszédéből szól a felolvasott ige. Elhagyta Teremtőjét és Urát a választott nép. A biblia kifejezése szerint idegen istenekkel paráználkodott: hamis mítoszoknak tárta ki a szívét, teremtett és gonosz erőket imádott az egyetlen Isten helyett. Hűtlensége miatt a pusztulás szélén találta magát. „Ezért még perbe szállók veletek, mondja az Úr, és perelni fogok a fiaitok fiaival is.” Ezekkel az igékkel a választott nép sorsának a kulcsát tartjuk a kezünkben. Nemcsak az övét. Másfajta csoportok vergődése is megvilágosodik ebben a szemléletben, mindenekelőtt Krisztus egyházáé, aki a szellemi Izrael. Nézzük meg, mennyiben szól korunknak, különösen nekünk Jeremiás dorgáló beszéde.

* * *

A bűn kettős vonatkozása: „Elhagytatok engem, az élő vizek forrását, hogy kutakat ássatok magatoknak. És repedezett kutakat ássatok, melyek nem tartják a vizet.” Gyakran Isten akarata és ereje helyett saját képességeire támaszkodik az ember, nála nélkül próbál élni, sőt szembeszáll vele. Végző fokon magát teszi meg istenné. Ezzel a lázadásával elpusztítja saját életét, és szomján halnak követői is, akik repedezett kútjából akarják oltani a szomjukat.

Mindenekelőtt a világ hagyta el, a keresztyénnek nevezett kultúrkör népei. Évezredek óta ismerték a kijelentését, mégis eloldalogtak az élő vizek forrásától más égtájak felé. Pedig a világ számára csak Isten az élő víz, aki végül Krisztusban jött el hozzánk. Egyetemes, vagy általános kegyelme tartja fenn a természeti erők egyensúlyát, teszi lehetővé az életünket generációk során. A mérhetetlen, félelmetes és steril világmindenségben védett helyet készített az embernek a földön. Itt pedig féltő szeretettel igazítja el a sorsát. Féltreérthetetlen módon megkülönböztette számára a jót a rossztól: törvényt adott; lehetővé tette a szép és értelmes életet. Tíz parancsolatában a kultúra alapvetését is kézhez kapta a világ, érvényes értékrendszert: a megromlott emberi természet közösségi védelmet nyert a bűn áradatával szemben. Társadalmat és államot, felső hatalmasságokat rendelt számára az Isten. Ezek kezébe pedig kardot adott, hogy jutalmazza a jót és büntesse a gonoszt. Így rendezte el az egyén és a közösség életét, az emberi történelmet. Valóban csak ő az élő vizek egyetlen forrása.

Mégis elhagyta a világ. Bőséges és örök áradása helyett kutakat ásott s azok vizével próbálja fenntartani magát. Legmélyebb kútja föltétlenül az istentelen tudomány. Mélyre ásta az anyagba, az életbe, a lélek titkaiba. Szerszáma kezdetől fogva az eltökélt hitetlenség; minden ásóyoma csak azt tükrözheti vissza. Munka közben dobolják is, hogy nincs Isten, s mindig holnapra ígérik az élő víz felfakadását. — A másik kútás az istentelen hatalom. Bármilyen közösség- és az egyének fölött is, a Kijelentés szerint, csak korlátozott lehet minden uralom. Teljes hatalma csak az Istennek van. Erre vágyik most a világ: egyesek, bandák, pártok kísérleteznek vele. Modern és szörnyű korunkban ezek játékszerévé vált az ember. Nyomukban elmosódott a jó és a gonosz határa, halállal és kárhozattal oltották be az életet.

Minden vonatkozásban repedezett kutakat ástak. Nincs bennük élő víz. Hatalmas civilizációnk ellenére szomján hal a világ. Érzékiség és a gyötrelem tüzei emésztik, bizonytalanság és félelem lett a sorsa, a mélyre ásott kutak az élő víz forrása helyett pokolnak bizonyultak. Megmérgezik és összezavarják az Isten részünkre készített természeti rendjét, szétbomlasztják a társadalmakat, s közben széthull az ember személyisége. „És repedezett kutakat ástak, melyek nem tartják a vizet.”

* * *

A dolog nehezebbik fele mégis csak most következik: nemcsak a világ hagyta el az élő vizek forrását, és ásott hasznavehetetlen, repedezett kutakat, gyakran ugyanazt tette az egyház is. Jeremiás szájából az isteni

ige nem is a világot, hanem Krisztus népét érinti először. A Sátán és a bűn miatt a hitetlenek magatartása szinte természetes, annál súlyosabb az egyházra nehezedő ítélet. Mert az Isten beszéde elsősorban a választottaknak szól.

Az írástudók hagyták el megint az élő vizek forrását, s próbálkoztak újra kútásással. Pedig az egyház és hívei számára csak Isten a megtartó erő: kegyelem, bűnbocsánat, feltámadás, örökélet; s ezek Krisztusban lettek mindennapi valósággá. A földi életet érintő általános kegyelmen túl az élő víz nekünk bűnbocsánatot jelent, feltámadást és üdvösséget, a megvalósult Isten országát. Félreérthetetlen feladatot kaptak az írástudók, az egyház doktorai és a lelkipásztorok: szabad folyást kell biztosítani az élő víznek, kövezni a homokos partokat: a mindenkor ember számára maivá tenni az egyetlen, örök ígét. Helyette sokan kutakat ástak. Emberi okoskodással próbálják igazolni az uralomra jutott politikai hatalmat, többek közt a kommunizmust. Vagy egyenesen az Isten halálát hirdetik a világ más tájain. Mivel mély fűrésű, tudományosnak mondott teológiai kútjaikban csak szikes föld, homok, szemét mutatkozott és sehol víz, elkezdték hirdetni, hogy kiszáradt az élő vizek forrása, meghalt az Isten. Krisztus helyett a Sátán oldalára álltak. „A papok nem mondták, hol van az Úr?! A törvény magyarázó nem ismertek engem, és a pásztorok hűtlenekké lettek hozzám, a próféták pedig a Baál által prófétáltak, és azok után jártak, akik tehetetlenek.”

Repedezett, haszontalan kutakat ástak, még a kívülről hordott víz is eltűnt belőlük. Tudományuknak sem a vasfüggönyön innen, sem azon túl, nincs igazsága, nem segíti az életet. Kiszáradnak és elszáritanak. Kútjaik körül tanyázik az egyház népe, s epekedve vár a megváltó vízre. E helyett csak por és szemét hull rájuk; sokan el is mennek másféle kutak és források felé.

* * *

De nem mindennek csak az írástudók az okai. Saját életében ugyanazt csinálta nagyon sok keresztyénnek mondott ember is. Pedig kegyelmes volt hozzá az Isten, megtartotta a felfordult világban, ma is sértetlenül él, míg háborúk és zűrzavarok milliókat pusztítottak el körülötte. Szikkasztó szelek már pokollá tették a hitetlenek lelkét, de ő meríthetett, ha akart, az élő vizek forrásából. Mégis elhagyta az Istent, s külön ástott kútjában kereste az élet lehetőségét. Az önzés szerszámaival dolgozott; lelkiismerete elhallgattatása volt a legnagyobb ereje. Valamelyik ateista rendszert használta szükségszerű számításaihoz. Csak magával törődött, csak a saját hasznát kereste, s lassan gyűlöletet érzett minden más kútásóval szemben. Eleinte régi hite maradványait öntözte a kútjába, de a repedezett gödör minden vizet elnyelt, minden élet elillant belőle. Azóta értelmetlen, kiégett lélekkel vergődik a műve mellett. Nincs jelene, jövője sincs, benne és körülötte szívós tűzzel ég a pokol.

* * *

Milyen kimondhatatlanul fontos és igaz ma is a több ezeréves ige: „Kettős gonoszságot követett el az én népem: Elhagytak engem, az élő vizek forrását, hogy kutakat ássanak maguknak. És repedezett kutakat ástak, melyek nem tartják a vizet.” Halálra szomjazva vergődik a világ, s az egyház majdnem ugyanúgy. Pedig ma is buzog az élő vizek forrása; ha mi hűtlenekké váltunk is, az isten hűségese maradt. Ma is haza fogadja a megtért fiút és inni ad neki. Ma és mindörökké a biblia az egyetlen forrás. Meríts belőle, holtak véli betűiben találkozz az Istennel, s igazíts rá másokat is erre a titokra. Ha írástudó vagy, ha nem, vezesd el a kiégett lelkű kutasokat az isteni forráshoz, s abban a pillanatban a sivatag közepén is kizöldül az élet.

1967

Testvéri üzenet

I. Péter 5:8. *Józanok legyetek, vigyázzatok; mert a ti ellenségeitek, az ördög, mint ordító oroszlán szerte jár, keresvén, kit elnyeljen.*

II. Thessalonika 2:15. *Miért is atyámfiai legyetek állhatatosak és tartsátok meg a tudományt, amelyre akár beszédünk, akár levelünk által tanítottatok.*

Lekció: **II. Thessalonika 2:3-10.**

A Magyar Református Egyház a napokban ünnepelte végleges megszervezésének négyszáz éves jubileumát. Valóban örömnövepét ült; négyszáz év az emberiség történetében is komoly idő. Évszázadokon át millióknak formálta az életét, s Krisztus útján vezette őket az üdvösség felé. Az emlékezés perceiben hálával gondolunk az Isten különös kegyelmére, s hitvalló őseink árnyékában melegséggel telik meg a szívünk.

Ebben az ünnepi órában mégis látnunk kell, hogy történelmi mértékkel nézve nem vagyunk győzelmes egyház. Krisztus egyetlen igaz népe sem az. Csak kisebbségi sors lehet a részünk; Isten országa nem tartozik ehhez a világhoz. Egyházunkra is vonatkozik ez a képlet, rajta túl pedig sok itthoni halálos bajjal is szembe kellett néznie négyszáz éven át. Rendszerint osztotta a magyar nép sorsát, s vállalnia kellett külön is a magáét.

Mostani jubileuma alkalmával érkezett el élete legváltóságosabb pontjára. Nemcsak helyi adottságok miatt, egyetemes tényezők játsszák ismét a főszerepet. A biblia Krisztusról tesz bizonyosságot, mellőle azonban sose tűnik el a Sátán. Kezdetől fogva kíséri a Megváltót. Krisztus a maga személyében diadalt ült fölötté, egyetemessé azonban csak visszajövele alkalmával válik ez a győzelem. Addig, mint az emberi történelem főosztályosa, kisebb-nagyobb mértékben uralkodik még az egyének és közösségek fölött a megvert gonosz szellem. Pál apostol — többek közt — a törvénytaposó névvel illeti. A hazugság hatalmával dolgozik; jelek és csodák támasztják alá hazugsága „igazát”. Tagadja az Isten létét, s istenévét válik a hitetleneknek. Lázadását egyetemessé teszi az emberiség életében.

Sikerei letagadhatatlanok, a Sátán lelke mindig is formálta a történelmet. Évezredek át lehetetlen nem érzékelni valami megfoghatatlan, irracionális erőnek a jelenlétét. Évszázados célok és képességek mögött mindig ott állt valami gonosz szellemi hatalom. Nem volt kizárólagos ura az emberiségnek, végső fokon az Isten kezében van a világ, de több-kevesebb sikerrel formálta a történelmet. Akarata és ténykedése vörös fonálként húzódik végig az évezredek; győzelmes volt a kár hozat gyermekei közt. Ezek a szerencsétlenek a Sátán hazugságában hittek, legyőzte őket a hamisság hatalma. Hullámozott ez az erő, visszahúzódott és megáradt ismét. Évezredek múlásával mind hatalmasabbá lesz, s majd Krisztus visszajövele előtt bontakozik ki teljes egészében. Az antikrisztus — a Sátán felkent ügynöke — pedig pusztító utálatosság az emberiség történetében. Ezt a kifejezést Dániel próféta használja az utolsó idővel kapcsolatban. Krisztus is utal rá: mikor a pusztító utálatosság ott áll a szent helyen, akkor jön el majd a vég. Az egyházba beférkőzve éri el tehát hatalma teljét az antikrisztus.

Félelemmel látjuk ennek az állapotnak a kezdetét. Itt leselkedik a Magyar Református Egyházra is a legnagyobb veszély. Teológusok körében is elhangzott világszerte a hírhedt kijelentés: meghalt az Isten. Helyét rögtön elfoglalta a Sátán és az antikrisztus; egyszerűen nincs légüres vagy semleges lelkiállapot. A világ évtizedek óta hangoztatja már az Isten halálát, most a szent helyen, az egyházban hirdetik ezt a szörnyű utálatosságot. Sokszor másként is fogalmaz a Sátán: a biblia nem az Isten Lelkétől ihletett kijelentés, csak egyfajta mitikus történelemkönyv és erkölcsstan a többiek közt. Túl a vasfüggönyön pedig az Isten ellenes kommunista hatalom propaganda eszközévé teszi az egyházat. Ebben a ténykedésében az antikrisztus megjátssza Krisztus szerepét. Már a szent helyen trónol a pusztító utálatosság. Pál apostol fogalmazása szerint: „Ellene veti és fölébe emeli magát mindennek, ami Istennek, vagy istentiszteletre méltónak mondatik, annyira, hogy maga ül be mint isten az Isten templomába, Isten gyanánt mutogatván magát.”

Ez a ténykedése a bibliában említett nagy szakadás: az antikrisztus lelke az egyházon belül ténykedik. Magával akarja ragadni. Most dől el a világ sorsa; a behódolt ember és egyház ítéletre jut, ha pedig a pusztító utálatosság végképp befészkei magát Krisztus népe közé, akkor megszűnik a történelem. Rendkívül veszedelemes helyzetben van a Magyar Református Egyház is, megrendítette a világ állapota és sok helyi nyomorúság és kísértés. A négyszázadik évfordulón tisztán kell hangoztatnunk: „Valamely lélek nem vallja Jézust testben megjelent Krisztusnak, nincs az Istentől: és az az antikrisztus lelke, amelyről

hallottatok, hogy eljön, és most a világban van már". Pál apostol idejében a világban volt már, most pedig a szent helyre törekszik.

* * *

Éppen azért a négyszáz éves jubileumon az apostollal együtt hangoztatjuk az Isten ígését: „Atyámiai legyetek állhatatosak és tartsátok meg a tudományt”.

Hitetlen bölcsességgel, ideológiákkal, földi hatalommal, ígéretésekkel próbál elszakítani Krisztustól az antikrisztus lelke. Mostani taktikája szerint még nem akarja megsemmisíteni az egyházat, előbb szeretné felhasználni istentelensége eszközéül. De a pusztító útálatosság a szent helyet ostromolja, s néhány területen már győztesnek is látszik. Éppen azért legyetek állhatatosak, valljátok meg krisztusi hiteteket; a Magyar Református Egyház csak a Szentlélek műhelye legyen számotokra. Sátáni erő, hatalom, propaganda, fáradt nemtörődomség el ne szakasszon Krisztustól. Istenként be ne üljön templomaitokba. A négyszáz éves jubileumnak ez a nagy felelőssége.

Tartsátok meg a tudományt. Ezt a feladatot kapták az egyház vezetői és doktorai. Itt mutatkozik a legveszedelmesebb árulási lehetőség. Ha itt gátszakadás történik, a gyülekezetek hitét könnyebben elmossa az istentelenség áradata, s a pusztító útálatosság a szent helyre kerül. A keresztyén tudomány egyetlen alapvetése félreérthetetlen: „A teljes írás Istentől ihletett”, és „...tudod a szentírásokat, melyek téged bölcsé tehetnek az üdvösségre a Krisztus Jézusban való hit által”. Tartsátok meg ezt a tudományt.

Végül pedig: „Maga a mi Urunk, Jézus Krisztus, és az Isten, a mi Atyánk vigasztalja meg a szíveteket”. Nem vagytok győzelmes egyház, nem is lehettek ebben a világban. Majdnem négyszáz éves elnyomás után most mindennél veszedelmesebb ellenséggel kerülnétek szembe. Leplezetlenül támad az antikrisztus, nyomában megnyomorodik földi egzisztenciátok, csúffá válik gyermekeitek jövője. Meg akarja hamisítani az egyházat, az üdvösség helyett a kárhozatot nyitja fel előttetek. A világ pedig nem vigasztal, esetleg elkábít; elesett és szomorú ez az állapot. Vigasztaljon meg titeket Szentlelke erejével az Isten, és adja nektek az örökélet bizonyosságát. A mostani nehéz helyzetben is legyen az életetek szép, értelmes és igaz. Erősödjétek meg a krisztusi tudományban. Ne uralkodjon el rajtatok a félelem, s a bosszú gondolata is távol legyen tőletek. Semmiképp se szabjátok magatokat a pusztító útálatossághoz, számotokra csak Krisztus legyen a mérték. Ne a védekezés, hanem a tényleges krisztusi élet szerint alakuljanak a mindennapjaitok. Gazdagok legyetek szeretetből fakadt jócselekedetekben.

A négyszáz éves Magyar Református Egyház nem támaszkodhat a múltjára, csak a hitetek tarthatja meg. Nemcsak a vezetők felelősségéről beszélek, hanem rólad is, testvérem. Nem ismer a világ, a kommunista hatalom csak egy számként könyvel el, de tud rólad az Isten, s hitedre építi fel anyaszentegyházát. Imádkozunk értetek, és imádkozunk magyar református gyülekezeteinkért. Nagy vigasztalással és jó reménységgel ajándékozzon meg titeket végtelen kegyelméből az Isten.

1967

A történelem sodrában

Habakuk 2:13-14. *Avagy nem a seregek Urától van-e ez, hogy a népek tűznek építenek, és a nemzetek a hiábavalóságnak fáradoznak? Mert az Úr dicsőségének ismeretével betelik a föld, amiképpen a folyamok is megtöltik a tengert.*

Lekció: **Habakuk Könyve**

Igehirdetésem kezdetén szokatlan kéréssel hadd álljak elő: istentiszteletünk befejezése után vegye kézbe mindenki a bibliáját, és olvassa el Habakuk próféta könyvét. Nem tart sokáig, három fejezetből áll, két oldal az egész. Prédikációm csak akkor értheti bárki is, ha a próféta teljes mondanivalója kibontakozik előtte. Igehirdetésemben Isten üzenete a mai élet nyelvén szól, ehhez azonban ismernünk kell a bibliát.

Habakuk próféta könyvében a történelem értelme és az örök ember mutatkozik meg. Mindig furcsa érzés fog el a történelem tanulmányozása közben: talán esetlegességek sorozata az egész. De a Kijelentés kezünkbe adja a titkok kulcsát: van értelme a históriának. A választott nép évszázadaiban ezt mutatta meg örökre az Isten, s ma is ennek az érvénye szerint telik a népek élete.

Történelme folyamán az ember mindenestől az Isten ellen fordult; el is veszett egyetemében. De Isten kegyelme nagyobb a lázadó bűnének, szóba állt vele, s népet gyűjtött magának. Először Izrael nemzetségét; nem a történelem fölött, hanem annak a századaiban. Jézus földi ténykedése óta ez már nem is egy nép, hanem minden nemzetségből választott hatalmas sereg. Kétezer éve Krisztus egyházában jelentkezik, az élet minden területén hallatja az Isten szavát, és harcol megvalósulásáért.

A választott nép só és kovász az emberiség életében. Komoly baj csak hűtlensége miatt adódik: árulásában az Istennel száll szembe, s megrontja az emberiséget. Ha a gonosz hálózza be az igazat, akkor az élet egész területén hamis ítéletek kelnek lábra, és összezavarodik minden: végképp eltér Istentől a világ. Mindig történelmi megrázkódtatással jár a választott nép romlása. Ezt példázza az ótestamentumban Izrael élete, most pedig az egyház.

Minden árulás szükségképp büntetést von maga után. „Feltámasztom a káldeusokat, a kegyetlen és vakmerő nemzetet, amely eljárja a földet szélében, hogy hajlékokat foglaljon el, amelyek nem az övéi”, mondja Habakuk próféta könyvében a Kijelentés. A káldeusok istenellenes, embertelen ellenséget jelentenek, tehetséges, erős és kegyetlen nép, nem állhat meg előtte senki. Erejével nem mérkőzhetnek a többiek, gyilkolási tudománya legyőzi őket. Másfelől, szörnyű eszközként az Isten ítéletét hajtják végre; amíg ő útjukba nem áll hódítanak, pusztulás, tömegsírok, kimondhatatlan szörnyűség jár a nyomukban.

Embertelenek, mert nem ismerik az igaz Istent. Vagy ha tudnak is róla, nem fogadják el, sőt száműzni akarják a világból. Egyetlen céljuk a hatalom, ennek a megszállottjai, szükség esetén az emberiség nagyobb felét fel is áldozzák érte. Nem kell nagy fantázia, hogy felismerjük a mi időnk káldeusait, nyakunkon van a kommunista hatalom. Minden erőszakosságát végigélte egyházunk és a magyar nép; a prófétával együtt el kell mondanunk: „Ítéletedre rendelt őt, óh Uram, fenyítésül választottad őt, én erősségem.”

Szükségképp dühöngenek a mindenkori káldeusok a választott nép árulása nyomán. Langymeleg magatartás már hitszegésnek számít, s Krisztus csak a bizonyoságtevőket fogadja el saját népéül. Közömbösöskön, árulókon úrrá lesznek az istentelenek, megalázzák, elpusztítják őket, s velük együtt halálba vetik az emberiség nagy részét. Isten azért úr marad a történelem fölött, hatalmát nem engedi át a káldeusoknak, csak eszközként használja őket a neve és akarata semmibevevői ellen.

Azután kordába szorítja, gyakran meg is semmisíti a szörnyű áradatot. Elpusztulnak a káldeusok, a sátán seregét a maga idejében visszaszorítja vagy mindenestől felszámolja az Isten.

Eszközök ugyan terve végrehajtásában, mégis gyökerükig gonoszok: a választott nép mögött őt magát akarják megsemmisíteni, hogy helyette uralkodjanak az emberiségen. Pusztulásukban mindig megmutatkozik az Isten egyetlen hatalma: a történelem az ő munkaterülete. „Jaj annak, aki várost épít vérengzéssel, és aki várost emel álnoksággal.”

Minden szörnyű kor lezárul egyszer, s az akkori káldeusok bukása után megszabadulnak a szenvedésekben megtért és hűséges emberek. Megmutatkozik újra az érvényes rend, a választott nép életében kiabrázolódik az Isten országa, és részben meg is valósul. Sokan elmondhatják a próféta igazát: „Örvendezni fogok az Úrban, és vigadok az én szabadító Istenemben. Az Úr Isten az én erősségem.” A választott nép maradéka viszi tovább a történelmet.

Semmi esetre sem a végtelenségig; nem ismétlődnek állandóan az események, egyszer majd elérkezik a teljes romlás. Az egyház nagy része hűtelen lesz Mennyei urához, a Sátán népe pedig szörnyű tobzódásban elviselhetetlenné teszi az életet. Istenhez csak kevesen maradnak hűségesek. Ez az állapot a történelem végét jelenti: utolsó ítéletében rendezi majd az Úr a világ és az emberiség ügyeit.

Sokan a végső időt is csak egy szakasznak gondolják a megszokott évezredek események közt, pedig ez valóban lezár majd mindent. „Haragodban eltaposod a földet, búsultodban szétmorzsolod a nemzeteket.” Utána valami tökéletesen új következik, semmi módon sem egyenes folytatása a földi történelemnek.

Nem tudhatjuk, hogy a mi korunk csak egy része-e az évezredek sorozatának, vagy a végső kibontakozás kezdete. Az atomfegyverek révén már elképzelhetőbbé vált a föld és az élet elpusztításának a lehetősége, pedig ezek csak játékok az Isten hatalma mellett, ő egyetlen mozdulatával világokat semmisít meg, s újakat hoz létre, ha akar.

Ebben az óriási történelmi, vagy már végső kavargásban mindenkinek döntenie kell az Isten, vagy a Sátán mellett. Térj meg, hangzik a biblia szava. Ma ez aktuálisabban szól, mint eddig bármikor; mintha megérett volna a világ a végső eseményekre. Csak Isten és a Sátán a tényleges hatalom, a langymelegeket eltápossa a megvadult idő.

Mindenki nézze meg belülről az életét, s lássa azt is, hogy viselkedik az egyház és körülötte a társadalom. Könnyen megrajzolhatjuk a legtöbb ember állapotát: rendkívüli módon szenved az eseményektől, utálja a sátáni diktatúrát, de nem tér az Istenhez. Véges erejével évikéi a történelem árában, s lelkében undorral, cinikusan tekint mindenre vissza. Akarva-akaratlan a kommunizmus eszköze, mert a végső törés idején, aki nincs Krisztussal, ellene van.

Habakuk próféta nagyon nekünk írta a könyvét. Egyáltalán, a Biblia kijelentése sosem volt aktuálisabb. Századok során inkább általános igazságait érezte a világ, ma félreérthetetlenül rólunk beszél. Mondanivalóiban kibontakozik a történelem értelme, s teljes bizonyossággal tudjuk, hogy az események árában életünk és üdvösségünk forog kockán.

1968

Krisztustalan ördögűzők kudarca

Apostolok Cselekedetei 19:11-18. *Nem közönséges csodákat cselekedett az Isten Pál keze által: Annyira, hogy a betegekhez is elvitték az ő testéről a keszkenőket, vagy kötényeket, és eltávoztak azokról a betegségek, és a gonosz lelkek kimentek belőlük. Elkezdtek pedig némelyek a lézengő zsidó ördögűzők közül az Úr Jézus nevét hívni azokra, akikben gonosz lelkek voltak, mondván: Kényszerítünk titeket a Jézusra, kit Pál prédikál. Voltak pedig némelyek Skévának, egy zsidó főpaprak fiai heten, akik ezt mívelték. Felelvén pedig a gonosz lélek, mondta: a Jézust ismerem, Pálról is tudok; de ti kicsodák vagytok? És rájuk ugorván az az ember, akiben a gonosz lélek volt, és legyőzván őket, hatalmat vett rajtuk annyira, hogy mezítelenül és megsebesülve szaladtak ki abból a házból. Ez pedig tudtokra lett mindeneknek, mind zsidóknak, mind görögöknek, kik Efézusban laktak és félelem szállott mindnyájukra, és magasztaltattott az Úr Jézusnak a neve.*

A történet magáért beszél: nem lehet kívülről idegeneknek Jézus nevével harcba szállni a gonosz lelkek ellen. Ha valaki mégis megteszi, a Sátán győelmét segíti elő. Ma valami hasonlónak vagyunk a tanúi világszerte. Jézusra hivatkozva, a keresztyénség égisze alatt tőle idegenek veszik fel a kapcsolatot a gonosz lelkekkel. Vagy a kommunizmust ütik egy másik világnézet érdekében a Megváltó nevével, vagy párbeszédbe kezdenek vele, nem az üdvösség, hanem valami ismeretlen ügy javára. Ilyen helyzetekben igazít el a felolvasott bibliai rész.

Pál apostol a történet szerint Efézusban végezte missziói munkáját. Aránylag hosszú ideig maradt ott, hisz az akkor ismert egész világ volt a munkaterülete, két évet kevés helyre szánhatott egyfolytában. De rászánta, a zsidók és görögök üdvössége ügyében nem sajnált semmi áldozatot. Jól jegyezzük meg: az apostol nem a Megváltó nevét tette ismertté előttük, hanem Krisztusban formálta az életüket. Ebben a munkájában hatalmas dolgokat cselekedett általa az Isten-, betegeket gyógyított, leginkább a gonosz lelkeket űzte ki sok megszállott tudatából. Ténykedése nyomán a Sátán rombolása helyett tiszta békesség járt át az emberek életét. Nem a maga erejével gyakorolta az ördögűzést; ellentétben a mai pszichoanalitikusokkal Krisztus eszköze volt fenntartás nélkül.

Minden nagy tevékenységnek vannak tehetetlen és törtető követői; Efézusban is felbukkantak, -Pált utánozva, a lézengő ördögűzők; kergették a sikert s hírnévre vágytak. Különösen Skéva főpap fiait emeli ki s szentírás. Kapcsolatot kerestek a gonosz lelkekkel, s igyekeztek úrrá lenni rajtuk. Ellesték az apostol módszerét: Jézus nevével lehet ördögöket űzni; de ők, utánzóit mesterséggként, a Benne megfogant élet ereje nélkül próbálkoztak vele. Mágikus módon használták Krisztus nevét; újjászületés híján lényegileg semmi közük nem volt hozzá. Így szólt a formulájuk: „Kényszerítünk titeket a Jézusra, akit Pál prédikál.” Az eredmény: a Sátán gonoszágától megszállott ember rájuk támadt; praktikájuk majdnem az életükbe került. Csalással, ügyeskedéssel nem szabad a gonosz lélekkel kikezdeni; Krisztus nélkül biztosan győz a vakmerőn.

A Pál óta eltelt kétezer esztendő alatt sokszor megisméltődött több egyén és a keresztyén közösségek életében is ez a jelenet. Krisztusban élve az egyház mindig győztes maradt a gonosz fölött, mikor azonban földi céljai érdekében csak a nevét használta, mindig elbukott. Ha Krisztus látható teste volt, semmi se győzhette le, de ha csak idézte Jézus nevét, akit valaha Pál prédikált, akkor mindig széles kaput nyitott a gonosz szellem számára az emberi lelkekben. Pedig az egyház örök s legfőbb feladatai egyike az ördögűzés ártalmas gondolatrendszerek hatalmától kell megtisztítani az emberek tudatát. Ennek egyetlen módja van: életet formáló hittel kell prédikálni a feltámadt Krisztust.

* * *

Mi a helyzet ma ebben a vonatkozásban? Legszembetűnőbb, hogy a Sátán hallatlanul megnövelte ténykedését az egész világon. Milliókat szakított el az Istentől, és démonizálta sok ember életét. Néhol kikényszerített, máshol elfogadott életforma lett a hitetlenség. Sokfajta világnézet lépett Krisztus helyére; az ember megistenülését ajánlja mindegyik. Istent akarja legyőzni az emberek szívében a kommunizmus is, hogy helyére a Sátán hatalmát ültesse. Közben szenved az egyén, és a naggyá nőtt emberiség is alászáll. Ebben a démonizált állapotban elmosódnak a határok, Isten, ember, állat összekeveredik az ördögi

praktikában, s felnyílik előtte a végső pusztulás, a nemlét. Ismét az ördögűzés az egyház egyik legfontosabb feladata, gonosz szellemektől kell megszabadítani az embereket. Pál apostol igaz utódai ténykednek ebben a munkában, s meg is gyógyítottak sok elesett áldozatot. Ha a feltámadt Krisztust eleven hittel prédikálják, szükségképp győznek ma is.

Sajnos, Skéva főpap fiainak is sok a követője, tele van a világ lézengő ördögűzőkkel. Krisztus szabadítása nem fontos a számukra, igazi hit sose kötötte őket a Megváltóhoz, vagy rég hátat fordítottak neki. Nem akarják üdvösségre vezetni az embereket, csak a maguk dicsőségét keresik a zavaros világban. Életük és a közösségi lét kockáztatása árán felveszik a kapcsolatot a hatalomra jutott ördögösökkel. Jézus nevében az istentelen kommunizmussal is párbeszédbe elegyednek. Ezek a hamis próféták az egyház embereinek mondják magukat, pedig Skéva fiai. A párbeszéd folyamán Jézust emlegetik, hisz évezredek óta ez a név fémjelezte az egyházat, bár nekik ténylegesen semmi közük hozzá. Egyeztetni akarják Krisztust és a Sátánt, Istent és az ateizmust, bár jól tudják, hogy ebből nem lesz ördögűzés, ebben a praktikában csak a gonosz kerülhet felül.

Ténykedésük során a Sátán egyszer így felel: „Jézust ismerem, Pálról is tudok, de kik vagytok ti?” Jézust jól ismeri a nagy gonosz szellem, a történelem folyamán mindig csak ellene harcolt. Szemben álltak egymással az emberi lehetőségek határain túl is: egyik az Isten egyszülött Fia, a másik az Isten ellen fellázadt szellemi hatalom. Küzdelmük a történelemben is jelentkezett; mi ezt a csatateret érzékeljük elsősorban. Jézust, születésétől fogva, a nagy megkísértésen át a kereszting támadta a Sátán. Kozmikus vonatkozásban már elvesztette vele szemben a harcát, de az emberi történelemben ma is ő az uralkodó hatalom. A földi élet istene. — Természetesen ismeri Pált is, Krisztus apostolát. Ellene és a munkája nyomán épült egyház ellen harcolt örökösen. Győzelméhez belülről kell megosztani ma is a keresztyénséget. Mikor az egyház nem tisztán végezte Pál apostol ténykedését, ha nem volt Krisztus valóságos teste, nem eleven hittel prédikálta a megváltást s nem építette az Isten országát, akkor mindig sok lelket démonizált és nyelt el a Sátán.

Krisztussal és Pállal örökös kapcsolatban állt; velük szemben mindig neki kellett hátrálnia. De kik vagytok ti?! szól Skéva mindenkori fiaihoz. Nem a Jézuséi, Pálhoz sem tartoztok, nem vagytok az enyémekek közül valók sem. Minden hatalmi körön kívül esve, hogy mertek szóba állni velem, vagy akartok kiűzni a megszállottak lelkéből? Egy darabig eltűrtelek titeket, hisz a szekereket toltátok, ténykedésetek nyomán összezavarodott Krisztus egyháza, és az emberekben megingott a hit: szabadulás helyett még jobban megkötöztették őket. De többé nincs szükségem rátok. Pusztulnotok kell, hisz kívül kerülnétek minden hatalmi körön.

* * *

Csak az eleven hit s a krisztusi életgyakorlat foghat ma is ördögűzéshez. Csak ezen az alapon hirdethetjük a keresztyénség igazát a kommunizmussal szemben s ha az Isten országa életünk célja és értelme. Krisztussal a szívünkben tehetünk bizonyosságot a bűnbocsánatról; Pál apostol utódaiul rendelt az Isten, nem követhetjük a lézengő varázslókat, Skéva fiait. Így nő az életünk, s másokat is így szabadíthatunk meg a Sátán hatalmából. Ez a ténykedésünk semmi módon se jelent politikai harcot a kommunizmussal, se innen, se túl a vasfüggönyön. Erre nincs megbízásunk az Istentől. A keresztyén élet igaz formálását jelenti a félrevezető párbeszéd és nevének hamis használata helyett. Egy a feladatunk: az Ige hamisítatlan hirdetése; a gonosz lelkeket Isten beszédével kell kiűznünk az emberek életéből.

Sokszor nehéz megkülönböztetni az idegen maszkokba bújt lézengő varázslókat Krisztus igaz szolgáitól. Ezért szól nyomatékosan a figyelmeztetés: „Szeretteim, ne higgyetek minden léleknek, hanem próbáljátok meg a lelkeket, ha Istentől vannak-e; mert sok hamis próféta jött ki a világba.”

1968

Péter apostol nyomában

János 13:36-38. Szólt neki Simon Péter: Uram, hová mégy? Feleli neki Jézus: Ahova én megyek, oda te most nem követhetsz engem; később azonban követni fogsz. Péter azt mondta neki: Uram, miért nem követhetlek most? Az életemet adom érted! Felelt neki Jézus: Az életedet adod értem? Bizony, bizony mondom neked, nem szól addig a kakas, amíg háromszor meg nem tagadsz engem.

János 21:15-19. Mikor azután ettek, így szólt Jézus Simon Péternek: Simon, Jóna fia, jobban szeretsz-e engem, mint ezek? Azt jelezte neki: Igen, Uram; te tudod, hogy szeretlek téged! Ő azt mondta neki: Legeltesd az én bárányaimat. Szólt neki másodszor is: Simon, Jóna fia, szeretsz-e engem? Ő így válaszolt neki: Igen, Uram te tudod, hogy szeretlek téged. Ő azt mondta neki: Őrizd az én juhaimat! Szólt neki harmadszor is: Simon, Jóna fia, szeretsz-e engem? Péter elszomorodott, hogy harmadszor is ezt mondta neki: Szeretsz-e engem? és így felelt neki: Uram, te mindent tudsz, te tudod, hogy szeretlek téged. Jézus ezt mondta neki: Legeltesd az én juhaimat. Bizony, bizony mondom neked, mikor ifjabb voltál, felővezted magadat és odamentél, ahová akartál; ám mikor megöregszel, kinyújtod a kezedet, és más övez fel téged és oda visz, ahová nem akarod. Ezt pedig azért mondta, hogy jelezze, milyen halállal dicsőíti majd az Istent. És miután ezt mondta, így szólt neki: Kövess engem!

Egyéni és közösségi vonatkozásban egyaránt kiszámíthatatlan az ember sorsa. Nincs benne logika, pedig milyen büszke erre az értelmi erejére az ember. Szereti emlegetni a vastörvényeit, ez azonban mindig lesiklik róla. Érvényes a tudomány berkeiben, de az élet alaktalan áradatát nem tudja mederbe szorítani. Képtelen erre a pszichológia is, bár az egyéni és közösségi élet megfejlesztését ígerte az utóbbi évtizedekben. Sok titkot fel is tárt, mögöttük azonban még sűrűbbé vált a sötétség, nem mutatott ki minden körülmények közt érvényes törvényeket. Mások viszont, óriási erőfeszítéssel, a történelem értelmét próbálták felfejteni, hogy ebből magyarázzák meg az embert és a sorsát. Egy lett csak világossá: a történelem önmagában káosz, ismeretlen utakon halad a pusztulás felé. Az egyén is ismeretlen utakon siet a halál elébe.

Ráadásul, a keresztyén élet menete se egészen ismerős; nincs általános recept, mindenkiben másképp feslik ki a Krisztus arcú ember. Bár a biblia éles fényben mutatja az egyetlen utat, s bevilágít a lélek mélységeibe, mégis egyszeri eset a megtérés, és különös változat az üdvösség. De az alap, a mozgató erő és a cél a sokféleségben is egy, ez pedig lehetővé teszi a százszínű emberi sors krisztusi menetének a megismerését. Nézzük meg Péter apostol története nyomán, hogy alakul ki általában a keresztyén élet. Ebbe természetesen beletartozol te is, ha Krisztus útján akarsz járni.

Péter, Jézus tanítványainak az eleje volt, magát feladva sorsa alkatrésze kívánt lenni mindenestől. Úgy érezte, bármelyik pillanatban feláldozná életét Mesteréért, pedig még egyáltalán nem volt kész erre a lépésre. Krisztus meg is mondta neki: én a halálba megyek, te pedig megtagadsz engem, de idő múltán valóban az életed adod majd az Isten országáért. — Ez a hármas menet: a még éretlen keresztyénség, az árulás és az önfeláldozásban kapott beteljesedés a keresztyén élet egymásutánjának mutatkozik. Egyéni vonatkozásban félreérthetetlenek ezek a stádiumok. Föltétlenül az idő folyásában valósulnak meg, bár nem szükségképp az évtizedek rendjével követik egymást.

* * *

A fiatalság önző és idealista egyszerre. Legtisztább törekvésében is felelőtlenül cselekszik, s legelvadultabb bűneinek is valami torz idealizmus a hajtómotorja. Így van először a keresztyén ember életgyakorlatában is: lángol Krisztusért, de természeti önzését erősíti ez a hirtelen tűz. Nőni akar, s gyarapodásához be kell kebeleznie Krisztust és az embertársát. Sok természeti jószág árad belőle, de még ezek is saját életét támasztják alá. Minden fiatal valamilyen módon idealista, tehát pogány; idealista még a bűneiben is, és pogány még a keresztyénségében is.

Persze, nem minden fiatalember istenhívő. Itt csak a Megváltó gyermekeiről beszéltem, valószínűen rólad is. Ezért figyelj különös módon erre az igehirdetésre, nehogy te is megtagadd Krisztust. Gyermekkorodban

még benne éltél egy keresztyénnek nevezett kultúrában, azóta megváltozott a világ, régi életformád érvényét veszítette, sőt üldözötté lett az új társadalmi rendben. Vigyázz! Péterhez hasonlóan néha úgyis megtagadja Krisztust az ember; mostani állapototok pedig százszoros alkalmat ad erre. Rendszerint a nagyobb darab kenyérért szoktak hátat fordítani neki, ehhez most hozzájárul a félelem, aggodás az életért, gyermekeitek sorsa. Magyarországon ma csak a hitehagyott ember számít és haladhat fölfelé. Erre nagyon vigyáz a kommunista állam. Sokan ehhez mérten léptek, s megtagadták Krisztust. Csak az vessen rájuk követ, aki Pétert is meggyilkolná. Nem az Isten országában élünk, és az ember esendő. Mégse szabad megrekedni ebben az állapotban. Szinte szükségképp történik, de a halálba hull, aki véglegesen ott ragad. Önbecsülést, hitet, erőt, üdvösséget: teljes létét elveszti benne az ember. Marad a cinizmusa és az ingatag karrier. Holnap azonban ezek is összetörnek. Esetleg holnapután.

Péternél nem az árulás volt a végső szó, nem Krisztus letagadása a főpap udvarán gyújtott tűz mellett. Hamar eszmélni kezdett azon a szörnyű éjszakán, közben zokogott, és mérhetetlen bűnbánattal kereste az Urat. Megtért szörnyű bűnéből. Krisztus pedig feltámadása után megbocsátott neki, hosszú leckéztetés végén visszafogadta, sőt rábízta a többiek pásztorolását. Őszinte és hatalmas volt Péter megtérése, teljes változást hozott az életében, nála árulásról többé nem lehetett szó. Semmi le nem téríthette még egyszer a krisztusi útról, ő lett a világkeresztyénség egyik legnagyobb apostola. Végül mártírként életét adta a felismert és örökre elfogadott isteni szolgálatért.

A keresztyén életnek is ez a harmadik stádiuma; csak ebben válhat valaki krisztusi emberré. Nem szükségképp lesz mártír, de többé meg nem fordíthatja a világ, se karrier, se félelem nem változtathat a magatartásán. Péterhez hasonlóan kösziklává válik: rá és rájuk építi fel Krisztus az anyaszentegyházat. Föltétlenül meghalnak Megváltójukért: vagy a mindennapok apró ügyeiben koptatják el magukat mások életéért, vagy esetleg mártírokként követik Pétert. Pál apostol ezt az állapotot így fogalmazza: „Élek többé nem én, hanem él bennem a Krisztus.”

Minden keresztyén embernek ezt a hármas utat kell végig járnia. A hangsúly ezen van: végig kell járnia. Neked is. Az első stádiumban, Péterhez hasonlóan, még esetleg elhagyod Uradat, bár hozzá tartoztál; a másodikban nehéz bűnbánat után, Jézus megbocsát neked is, és visszavesz saját népe közé.

Legtöbben megrekednek az első vagy második állomáson, pedig ezzel még nem lettek igazán keresztyén emberré. Át kell lépni a harmadik stádiumba is: életed minden mozzanatával Krisztust kell beplántálnod a többiek szívébe. Azon a most lehetetlennek látszó életterületen: Magyarországon. Tarts lelkiismeret-vizsgálatot és állapítsd meg, hol tartasz keresztyénségedben, és szabd az életed Péter apostol magatartásához. Mindvégig. Az út végén Krisztus vár rád az üdvösség kapujában.

Ráadásul, a keresztyén egyháznak is ez az életútja, a Nagy Konstantin előtti őskeresztyénséget leszámítva ezekben a stádiumokban ténykedett. A Magyar Református Egyház utolsó évszázadában az ellanyhulás jeleit mutatta, lélekben mégis serdületlen volt. Ilyen állapotban érte a nagy törés, így szakadt rá 1945-ben a kommunista áradat. Az első megrázkódtatás nagy ocsúdással járt: az egyház felismerte hiányait és bűneit, s egyetemében meg akart térni. Egy mozzanatot azonban nem vállalt: önfeláldozás nélkül próbálkozott a megtéréssel. Őszinte volt, csak a teljes elszántság hiányzott belőle. Magatartásának a következménye csak egyfajta eltévelyedés lehetett. Nem az egyház egyeteme tévedt el, csak egy kisebbség, de helyzetét nagyon meghatározza ez az állapot. Kifelé gyakran ma is ez a szín mutatkozik.

Belül azonban készül, sőt már folyik is a harmadik stádium élete. A krisztusivá formálódott gyülekezetek mindennapi önfeláldozásukban építik a kommunista impérium közepén az Isten országát. Üdvösségre terelik a Krisztushoz tért népet. Ez a kicsire zsugorodott csoport a maradék, Isten választott népe, az igazi magyar református egyház.

Az élet bonyolult és kiismerhetetlen, de a Kijelentés mindenben eligazít. Lásd meg Péter apostol útját, s járd is végig hittel és hűséggel.

1968

Jellem és sors

Példabeszédek 16:32-33. *Jobb a hosszútűrő az erősnél; és aki uralkodik a maga indulatján annál aki várost vesz meg. Az ember kebelében vetnek sorsot; de az Úrtól van annak minden ítélete.*

Lekció: **I. Korinthus 4:9-17.**

Mind sötétebbé válik a világ, s mind nyugtalanabb benne az ember. Szeretnénk túlélni az eseményeket, jó volna elérni egy szebb és nyugodtabb kort, s azt hagyni örökül a fiainknak. Ez az alapállás rögtön felvet egy követelményt: bármilyen a világ, értelmes módon kell élni benne. A jobb kor eljöveteleig is ki kell alakítanunk egyfajta emberhez méltó sorsot.

Először kérdésekkel felelünk a felmerült követelményre: Lehet ilyesmiről szó ebben a megvadult világban? Számít valamit is az egyén parányi ereje és akarata? Nemcsak porszem az ember az égisz kavargó viharban? Már szánkban a lemondó felelet, mikor az Isten szól hozzánk a Kijelentésből: „Az ember kebelében vetnek sorsot”, belső magatartásunkon fordul meg az életünk. Véges erőnk így pótolja ki az ellenséges világban Isten bölcsessége. Szép emberi sors formálására a biblia ilyen tanácsokat ad: „Jobb a hosszútűrő az erősnél; és aki uralkodik a maga indulatán, annál, aki várost vesz meg.” Az első tanács a vihar túlélésére vonatkozik, a másodikkal pedig értelmesen alakíthatjuk ki a sorsunkat.

A világ nem sokat ad rájuk, saját természete szerint kavargatja az életet, s a pusztulás medrében bontakozik ki keze nyomán a történelem. Csak az erő számít, minden egyéb képesség lomtárba került, pedig soha annyit nem beszéltek humanizmusról, demokrácia lett a jelszó, s a nyers erővel szemben hangoztatják a szellem jogait. Propagandájában még a kommunizmus is kénytelen ezekre hivatkozni. A szép jelszavak mögött mégis csak a pusztító erő számít; a nagy hal megeszi a kicsit, a vélt emberfölötti ember agyonüti gyengébb társát. Kis népek tűnnek el a világbirodalmakban.

Nyers erők játékvá lett az ember és a nemzet sorsa, legalábbis a mindennapi tapasztalat szerint. De azért más tényezők is kaphatnak még szerepet. Az erő robban, óriási változásokat hoz létre, de gyorsan fel is emésztődik s üresség marad a helyén, vagy más energia nyomul a sarkába. Hamar eltűnik a villám félelmes lobbanása; egy-egy nép évszázadok alatt felgyűlt ereje kavargatja a történelmet, de gyorsan kiéli magát. Viszont, villám sújtotta sziklák porladása közt a fűszál megkapaszkodhat, a legvadabb történelmi eseményeket is túlélhetik a kis népek. Csak meg kell tanulni a türelmet, s kívül kell maradni az erők játékán. Gyengék, vagy legyőzöttek számára a hosszútűrés jobb a halálos erőfeszítésnél. Passzív rezisztenciánk sokszor mentette már át népünk életét, s ez vonatkozik az egyén sorsára is. Egyet azonban tudnunk kell: a kitartó türelem nem halálos lefekvés, ha-nem — kívül a nagy erők játékán — tudatos készenlét s a szenvedés vállalása. Képességeinket őrizzük vele a következő korszakra. Ezek nevelésében mindig aktívnak kell lennünk.

* * *

Halálos veszedelmeket túlélni csak emberi módon lehet: világ fölötti uralkodás helyett úrrá kell lennünk saját indulatainkon. Az értelmes életre nézve ez a biblia második tanácsa a megvadult világban. Uralkodj az indulataidon; a veszedelemben került nép ne sérelmei irányában keresse a kibontakozást. A legkönnyebb magatartás mindig az indulatok szabadon eresztése volt: visszaütni, gyűlölni, megrontani kínzóinkat. Vagy ha nem megy, vesszünk el: felelőtlenség, mámor, haláltánc legyen a sorsunk. Mindenképp pusztító erő az indulat, se túlélni, se értelmesen élni nem lehet benne.

A titok és a tanács: uralkodni kell rajta. Először emberi megfontolásokkal. Jobb a gyűlölet vagy mámor kielégülése nélkül szűkre szabott formában élni tovább. Történelmi értékeszmék — bár sosem abszolútak — a tömegindulatoknál jobban magukban hordozzák a jövőt. Legbiztosabban pedig az Isten akaratához való igazodás tesz úrrá a halálos indulatok fölött; az ösztöneiben eltévedt ember helyett Istenhez kell szabni az életünket. Minden egyéni és nemzeti gyűlölködés halálos ügy; szükségképp pusztulás a vége.

A magyar ember és nép gyakran indulatainak a rabja. Ez a nagyfokú érzelmekhez kötöttsége jobban veszélyezteti az életét a rátörő idegen hatalmaknál. Csak az indulatain uralkodó ember maradhat meg, a szabadjára eresztett szükségképp elpusztul a roppant történelmi viharban. Viszont az így megnyert élet már

értékes is, az akarat, intelligencia és hit átszövi a szellem nemességével. Ilyenformán lehet és érdemes élni ma is. Másfelől: a világ meghódítására elszánt nép előbb-utóbb elpusztul, elkopik történelmi szerepében. Semmi sem tartóztathatja fel a romlását, mert mások indulatai fölött uralkodik, nem pedig a sajátján.

Bármelyik nép sorsa és a mindenkori emberé is elsősorban a jellemén fordul meg és magatartásán. Erre nézve ad tanácsot a Kijelentés: „Jobb a hosszútűrő az erősnél; és aki uralkodik a maga indulatán, annál aki várost vesz meg.” Ezzel a magatartással rendszerint ki lehet védeni a legveszedelmesebb támadást is, az alázatos és fegyelmezett állapot győzhet a nyers erő és a gonosz szándék fölött. Nélküle viszont a vesztes ember vagy nép szükségképp elpusztul. Földi sorsunkra nézve időszerűbb igazságot alig hallhatnánk ma a bibliából.

* * *

De ez még nem a teljes igazság: földi magatartásunkon túl az Isten dönt egyéni, történelmi és örök sorsunkra nézve. A Példabeszédek Könyve félreérthetetlenül hangsúlyozza is: „Az ember kebelében vetnek sorsot; de az Úrtól van annak minden ítélete.” Magatartásunk, többé-kevésbé, meghatározza földi sorsunkat, de a végső döntés az Istené. Eleve elbukik az erőszakos vagy ösztöneit szabadon eresztett ember, de indulataink megfékezése s a hosszútűrés se jelent még önmagában üdvösséget. Az önzés nyomán kialakult „igaz” magatartás még elveszthet az Isten ítéletében, csak a mások jó sorsáért eszközül adott élet nyerhet irgalmat. Ha vállalta az Isten akaratát. S ha ez az Isten akarata. Itt már titokkal állunk szemben, az ő szándékait senki se tudja; a mi feladatunk: hosszan tűrni, s uralkodni indulataink felett. Így túlélhetünk sok földi poklot, s Krisztus érdeméért üdvösség is lehet a sorsunk.

Élete egyik zsinórmértékéül vesse jól mindenki emlékezetébe a mai ígét: „Jobb a hosszútűrő az erősnél; és aki uralkodik a maga indulatán, annál, aki várost vesz meg. Az ember kebelében vetnek sorsot; de az Úrtól van annak minden ítélete.”

1968

Szemben az árral

Efézus 5:11; 14:17. *Ne legyen közösségetek a sötétség gyümölcstelen cselekedeteivel, hanem inkább feddjétek is meg azokat... Ezért mondja: Serkenj fel, aki aluszol, és támadj fel a halálból, és felragyog neked a Krisztus. Vigyázzatok tehát gondosan, hogyan járjatok, nem mint balgák, hanem mint bölcsek. Áron is megvegyétek az alkalmat, mert a napok gonoszak. Ne legyetek esztelenek, hanem értsétek meg, mi az Úr akarata.*

Magyarországon sok ember előtt felmerül mostanában a kérdés: miért élek úgy, ahogyan élek? Miért váltam magam előtt is idegenné ebben a megbomlott világban? Valamiféle magyarázatot keres mindenki, szeretne alapot keríteni az élete alá, hogy nyugodtabb legyen a lelkiismerete. A legáltalánosabb és legőszintébb válasz így szól: úszom az árral. Nem akartam, nem is szeretem, de mit csináljak, ha ilyen a világ! Ennek a feleletnek a cinizmusát sokan próbálják tompítani, erkölcsi magyarázatként rögtön hozzá teszik: százmilliók csak nem tévedhetnek! Már pedig rajtam kívül ilyen tömeg él hasonló módon. Ezen a hirtelen magyarázaton túl mégis nyugtalan az ember lelke, s örökösen felmerül benne a kérdés: miért élek úgy, ahogyan élek?

Ez a nyugtalanság jó jel, még nem vált személytelen kárhozottá a gazdája. Csak felelet nem érkezik sehonnan. A magukra maradt kérdések viszont elemi erővel taszítják az embert a minden-mindegy cinikus kétségbeesésébe. Pedig állandóan hangzik a válasz, az Isten ígéje örökösen beszél, csak sokan nem hallják a nagy zűrzavarban. Mondanivalója mindig kettős: felelet és követelmény. Együtt igazítja el a sodrukba kerültek életét. Ellentétben az emberi magatartással a felelet így szól: szemben az árral. S egy hangsúllyal magasabb tónusban a követelmény ugyanaz a rövid mondat: szembe az árral!

* * *

A felolvasott bibliai rész kiindulópontja szerint a napok gonoszak. Mindig helytálló volt ez a tétel, ma pedig különösképpen igaz, sűrű levegővé vált az elvetemültség. Nemcsak itt-ott, hanem teljes alapvetésében romlott a világ: elszakadt az Istentől, s ellene fordult tudatosan. Pedig az egyetlen értelem, jóság és cél a láthatatlan Isten lehet csupán. Akarata értelem, kegyelme jóság, üdvözítő ereje a cél. Gyakran szembekerült vele a mindenkori ember, kinevette a kegyelmét, s másféle célokat tűzött maga elé, de idáig csak ritkán vonta kétségbe a létét. Most ezt a lázadást is létrehívta a kommunizmus. Ideológiája tagadja az Istent, hatalmi akarata pedig kilúgozza az emberek lelkéből. Az egyetemes gonoszságnak ez az alapja, s ez maga az egyetemes gonoszság. Minden részlet ebből táplálkozik: ez áll a te kérdésed mögött is.

Isten helyére viszont szükségszerűen lép a Sátán, nincs magára maradt, öncélú ember. Sokféle formában imádják a gonosz szellemet: sokszor a nagy fenevadként az abszolút állam képében, máskor a hitetlen ideológia a tárgya, vagy maga az eltévedt ember, de mindig a Sátán áll a központban. Isten nélkül szükségképp neki hódol a világ. Ez pedig már az egyetemes gonoszság légköre.

Ebben a helyzetben az egyének cselekedetei is gonosszá és értelmetlenné válnak előbb-utóbb. Sokan eljutnak a biblia által élesen meghatározott állapotba: „Szíve gondolatának minden alkotása szüntelen csak gonosz.” Te talán még nem tartasz itt, de már úszol az árral. Szükségképp merül fel benned a kérdés: miért élek úgy, ahogyan élek? A meztelen önzés pillanatokra még meghökkent, s nyelvedre adja az előbbi keserű mondatot. Valóban gonosz napokat látunk magunkban és körülöttünk.

Ez az állapot már egyenlő a halállal, pedig nagyon az ellenkezőjének látszik. Rohan, verekszik, élvez az ember, de értelem és cél nélkül csak a salak rakódik le az ereiben. Látszólag az asztallá feldolgozott fa is él, összehúzódik, kitágul, mozog még végső porladásában is, de halál már ez, még ha elegáns stílusban munkálták is meg. A gonoszság állapota mindig Isten nélküli halál. Fordítva is igaz: Isten nélkül a gonoszság halálában vergődik az ember. Talán még felteszi a kérdést: miért élek úgy, ahogyan élek, de válasz híján keserűen porlad tovább. Pedig hangzik a felelet ami egyúttal követelmény is: „Serkenj fel, aki aluszol és támadj fel a halálból, és felragyog neked a Krisztus.” Ébredj fel az egyetemes gonoszságból, s a hitetlenségnek hátat fordítva nézz a Krisztus szemébe. Fogadd el tanítódnak, megváltódként járv vele, legyen életed királya. Abban a pillanatban felragyog előtted az értelem és a cél. Nincs szükséged többé keserűen

kérdő mondatokra, az értelmetlen gonosz világban tisztán látsz, elnyered a belső békességet, és szilárdan haladsz az üdvösség felé.

* * *

Ez a felébredés azonban nem szükségképpen, s rendszerint nem történik meg egy pillanatban. Figyelmeztet is az apostol: „Áron is megvegyétek az alkalmat.” A felébredés alkalmait. El ne szalasszatok egyetlen mozzanatot se, néhány lehetőség kihagyása örök halált hozhat bárkinek.

Milyen alkalmakról van szó? Krisztussal kell találkoznod mindenáron. Néha magától értetődően állhatsz vele szemben, máskor csodával határos módon. El ne hallgattasd ha vádol a lelkiismereted, s megszólal benne egy fájdalmas hang, Jézust ölheted meg vele a szívedben. Útmutatása nyomán számolj le magaddal, bármilyen keserves is elhagyni bűneidet, s felragyog neked Krisztus. Cinikus mozdulattal vissza ne utasítsd a másik ember bizonyágtételét, hallgasd meg és járj a végére; ott találkozatsz a megváltó Úrral. Rádióadásunkban vasárnaponként hangzik feléd az igehirdetés, el ne engedd a füled mellett; ezen a gépi eszközön keresztül is Krisztus szól hozzád. A nagy felfordulás után házadban ott maradt édesapád bibliája, ki ne dobd, porosodni se hagyd, az élet igaz beszéde szól belőle, felébreszt a halál álmából, s kitárja előtted az örökélet kapuját. Bár az uralkodó hatalom megcsúfolta az egyházat, a gyülekezetek közössége azért a hit erejét rejtí magában; el ne kerüld a nyitott templomot, ma is ott találkozatsz Krisztussal legbiztosabban.

Áron is megvegyétek az alkalmakat. Milyen áron? Nem pénzért, vagy a kommunista hatalom kiszolgálásával. Az ilyesmi csak lelkiismereted becsapását jelentené, s még nagyobb zuhanást a sűrű értelmetlenségbe. Vedd meg az alkalmakat vágyaid és sokszor világi törekvésed feladása révén. Így nem válsz ugyan híressé, nem futsz meg nagy karriert, de ezen az áron együtt járhatz Krisztussal. Alázatossággal fizess a ritka alkalmakért, hagyd a gőgösséget és a fennhéjázást a világ fiaira. Végül a legnagyobb árat is meg kell adnod; lépj ki a természetből és történeti sors szerint neked szánt hitetlen világból. Csak krisztusi szeretetteddel élj benne, ne azonosítsd magad semmilyen ténykedésével, minden célkitűzése legyen számodra idegen. Áron is megvegyétek az alkalmat.

Egyetlen célotok a krisztusi élet legyen a gonosz világban. Csak így kerülhetitek el a fájdalmas kérdést: miért élek úgy, ahogyan élek? Csak ezzel szolgáljátok magatok és mások üdvösségét, s dicsőítitek az Istent. Vegyétek meg az alkalmakat mindenfajta gonoszság elhagyása árán. A világ fiai nagyon felvilágosult embereknek tartják magukat, pedig a pusztulás és a halál útját választották. Bennünket figyelmeztet az apostol: „Ne legyetek esztelenek, hanem megértsétek, mi az Úr akarata.” Ne legyetek esztelenek sem önmagatok életével, sem a világgal vagy Krisztussal kapcsolatban. A feltett miértre halld meg az Isten választát, ami egyúttal követelmény is: „Serkenj fel, aki aluszol, és támadj fel a halálból, és felragyog neked a Krisztus.”

Csak így győzheted le a kommunizmust. Nem világszerte, hanem a magad kis körében; sikeres harcod azonban az üdvösséget jelenti sok ember számára.

1968

Nevetés és szomorúság

Prédikátor 7:3-5. *Jobb a szomorúság a nevetésnél; mert az orcának szomorúsága által jobbá lesz a szív. A bölcsnek elméje a siralmas házban van, a bolondoknak elméje pedig a vígasságnak házában. Jobb a bölcsnek dorgálását hallani, hogynem valaki hallja a bolondoknak éneklését.*

Felvilágosult és tudományosnak hirdetett századunkat mind jobban előnti a sötétség. Ideológiák terve szerint építi társadalmát az ember, s elindult, hogy leigázza a csillagokat, közben élete legalapvetőbb elemei is összezavarodnak s elvesztik értelmüket; propaganda- és ideológiák árnyékában áthatolhatatlan zűrzavar lett a sorsunk. Már azt se tudja az ember, mikor sírjon, vagy mikor nevéssen, rendszerint egyszerre volna kedve csinálni mind a kettőt. Próbáljuk meg ebben az ígéhirdetésben a biblia alapján tisztázni az élet néhány fontos elemét.

* * *

Valami módon boldogságra törekszik minden teremtmény; példa és cél a végtelenül boldog Isten, de mohó igyekezetében sokfajta tévedést szokott elkövetni az ember. Isten boldogsága tökéletességének másik neve csupán, mi azonban távol vagyunk a teljességtől; kivétel nélkül törekeny, nyomorúságokkal megvert mindenki élete. Ebben a helyzetben kell küzdeni az örömeinkért.

Maga a feltett kérdés — mi a boldogság? — a tévedések forrása. Csőstül jön a válasz: siker, mámor, hatalom, s mindenki folytatja képzelőereje és pillanatnyi adottságai szerint; nem osztályozott és nem minősített vágyai teljesülését sorolja ide. Csak későn jön rá, hogy mindegyik lealázó nyomorúságok forrása volt az életében. De örömből csak fakadhat boldogság? — kérdezheti valaki. S velejárója, a nevetés mindig biztos jele a jó útnak — támasztja alá hirtelen állítással a kérdését. Erről a jelentéktelennek vélt fontos problémáról beszél a mai igénk.

A nevetés önmagában még nem boldogság, jelzője azonban lehet, ha tisztaságból és megelégedettségéből fakadt. De lehet a kárhozat tünete is, mert gyakran nem a tiszta szív nevet, hanem a cinizmus, a káröröm, vagy az öngúny. Ezek pedig már a kárhozat kellékei. Feszítő erejük nyomán tele szájjal kacag a romlott ember és a hamis társadalom.

Népünk évszázadok óta kedvelte az adomát, tiszta szívvel tudott nevetni rajta, különösen ha népmese formájában nyitott kaput az igazság felé. Felsőbb társadalmi rétegekben gyakran éle lett belőle; a jó vicc kedvéért besározták édesanyjuk emlékét is. Ez a magatartás mindeddig nem volt jellemző a népre, ma viszont fülhasogató módon nevet az egész ország. Az idegenek csodálkozva nézik a furcsa tünetényt, csak mi tudjuk, milyen szörnyű boldogtalanság húzódik meg mögötte.

Egyedül üdvöztető tanként kezdte hirdetni ideológiáját a kommunizmus, s halálos komolyan fogott hozzá társadalmi rendszere felépítéséhez. De csakhamar mindennek a fordítottja derült ki: az ideológia tudatos félrevezetés, az ideális társadalom a nyomorúság másik neve csupán, a népi demokrácia egy vékony réteg abszolút diktatúrája, az emberi méltóság jelszavával pedig megaláztak mindenkit. Erre a festett világra a cinizmus, a káröröm és az öngúny szörnyű kacajával válaszolt a nép. Ez a nevetés azonban nem boldogságból fakadt, hanem a kárhozat legbiztosabb tünete. Ha meg akarunk maradni, s valami módon érinteni szeretnénk a boldogságot, akkor másfajta érzelmi éghajlat alá kell húzódnunk.

* * *

A Prédikátor Könyve szerint „Jobb a szomorúság a nevetésnél, mert az orcának szomorúsága által jobbá lesz a szív.” A cinizmusban megromlik mindenki; itt jön elő a kommunizmusnak a magyar néppel szemben elkövetett legnagyobb bűne: megrontotta, a boldogtalanság és halál útjára vitte megváltásnak hirdetett programjával. Itt a kacagás a pokol tűzéből táplálkozik, s igaza van a Prédikátornak: a szomorúság ezerszer jobb ennél a nevetésnél. Most a népünk feletti sírás az örömek forrása, mert csak az őszinte bűnbánat

tisztíthat meg. A boldogság egyetlen forrása pedig a tiszta szív. Általában így hat a szomorúság a mindenkori emberre, különösen így érvényes a mai helyzetben.

Minden társadalom célja csak az ember szolgálata lehet, de ha nincs alávetve az Isten akaratának, nem emeli fel, hanem megrontja a tagjait. Besározza közvetlen cselekedeteivel, lealjasítja a cinizmusban, öngúnnal telíti és kárörömmel. Cinikus ember áll a gonosz és nevetséges állami hatalommal szemben, kikacagja az egész világot, még önmagát is alkalomadtán. Pedig szomorkodnia kellene. A magyar nép életében nem a kétségbeesett és gúnyos nevetés a kivezető út, hanem a szomorúság. Társadalmi és lelki állapota miatt most bánkódni kell mindenkinek. Nem ő akarta ezt a helyzetet, mégis csak a bűnbánat mentheti meg. Abban tisztulhat meg a szíve. Ez pedig mindennél fontosabb: a jobbá lett szív az öröm, a boldogság, az örökélet forrása. Jó gyümölcsöt csak jó fa teremhet, romlott fa átokkal lehet csak terhes. Nehéz helyzetekben s a világ mai állapotában nem szabad kétségbe esnetek, de a cinikus nevetésnél most nagyobb boldogság a szomorú szív.

Minden emberi állapot értelmezésre szorul: tudatosítani kell a lényegét, s megmutatni a cselekvés útját. Ma, lényegileg, két szellemiség áll egymással szemben: a keresztyénség és a marxizmus. Minden egyéb szétfoszlott, vagy negatív módon határozza meg az emberiség sorsát.

Krisztus szomorú szemmel néz szét a világban, de könnyeiben ragyog a végső győzelem, az örökélet boldogsága. A Sátán kacagásától viszont hangos a világ; pillanatnyi örömet, mámort, győzelmet hirdet, de pusztulás és a kárhozat rejlik üres nevetése mögött. Éppen ezért a bölcssek elméje ma a siralmas házban van: a megcsúfolt és halálra ítélt krisztusi közösségekben. Bűneit és a világ helyzetét siratja az ember. Templomokban találkoznak ma s tartanak bűnbánatot a szomorú szívek. Magatartásuk azonban erővel teljes, az életet hordozza magában. Minél távolabb állnak a világi nyüzsgéstől, annál közelebb kerültek az üdvösséghez. Ma a krisztusi szomorúság az egyetlen bölcsesség; a marxizmus hivatalos optimizmusa és artikulálatlan nevetése viszont sötét és felelőtlen magatartás. A biblia súlyosabb kifejezést használ: „A bolondok elméje pedig a vígasság házában van.” Ennek az épületnek lángol a teteje, minden eresztékében recseg, bármelyik pillanatban eltemetheti a felelőtlen kacagást.

Mind több ember előtt világosodik meg a Prédikátor tanítása: „Jobb a bölcssek dorgálását hallani, hogynem valaki hallja a bolondok éneklését.” Mert a bölcs dorgálása ítéletmondás az emberek hamis társadalmi és lelkiélete fölött. Nem fölényes, nem bántó, hanem szomorú és felelősségtől áthatott: az örökélet beszéde a megbomlott földön. Gyakran alig lehet hallani, a bolondok kacagása, éneke elnyomja a szavát. Pedig ebben a csúfondáros kacagásban halál rejlik és kárhozat. Minden felelős és mélyen érző ember belátja a biblia igazságát: „Jobb a szomorúság a nevetésnél.” Mindig is az volt, ma pedig különösképpen igaz Magyarországon és világszerte egyaránt. Mert a gonosz indulatok, felelőtlenség és cinizmus hazájában a szomorúság az egyetlen krisztusi magatartás. Benne rejlik a megigazulás és az örökélet: a győzelem és a boldogság.

1968

Krisztus szegényei

Márk 10:23-25. *Jézus pedig körültekintve így szólt a tanítványaihoz: Milyen nehezen mennek be az Isten országába akik gazdagok! A tanítványok pedig megdöbbenek az ő beszédén, de Jézus újra megszólalt és ezt mondta nekik: Gyermekeim, milyen nehéz azoknak, akik a gazdagságban bíznak, az Isten országába bejutni! Könnyebb a tevének a tű fokán átmenni, mint a gazdagnak bejutni az Isten országába.*

Máté 5:3. *Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa.*

Lekció: **Márk 10:17-31.**

Ezek a bibliai versek korok fölötti igazságot szólnak, van azonban egyfajta időszerű mondanivalójuk is: elsöprik napjaink egyik hamis és gonosz legendáját; nyomukban megsemmisül a kommunizmus keresztyén misztifikációja. Magas egyházi pozíciókba ültetett pártos hírverők újabban sokat beszélnek a kommunizmus krisztusi természetéről. Régi, kiváltságos gazdagokkal szemben a marxi forradalom a szegények csoportjait is felhasználta, ezzel lett — szerintük — keresztyénféleséggé. Már nem fontos elvi istentagadása, hitetlensége: a szociális igazság propagandája krisztusivá teszi. Sok hívő embert megzavart ez a bibliával ellentétes hamis okoskodás. — Milyen volt Krisztus magatartása ebben a kérdésben?

* * *

Először látnunk kell a gazdag ember és a vagyon természetrajzát. Alapigénk nagy részét a gazdag ifjú történetéből vettük, a befejező mondat pedig a hegyi beszéd elejét szóltatja meg. Szinte tökéletesnek tudta magát a vagyonos fiatalember, végső fokon azonban az anyagi javak mindennél fontosabbnak bizonyultak nála. Erkölcsi tudata ellenére is, a mennyek országa helyett végül a pénzt választotta, lélek helyett az anyagot, Isten helyett a hatalmat. Üdvösségét elcserélte a kárhozattal. A legnagyobb bűnök egyikét követte el: a gazdagságért eladta a lelkét. Pedig — Jézus szerint — „Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkében pedig kárt vall?” Minden csűrés-csavarás ellenére is az anyagi javak kizárólagos szerelme kárhozatba viszi az embert.

Nemkülönben a lelki gazdagság. Ez rendkívül kétélű kifejezés, mégis igaz. Csak tisztán kell látnunk, hogy értelmezte Jézus ezt a kifejezést. Öntelt emberekről van szó, akik az intelligencia vagy a törvény hatalmában bíznak. Szellemi vagyonuk révén, saját erejükből akarnak üdvözülni, mert az lett az istenükké. A lelki gazdagok öntelt, gögös emberek. Ez az állapot is föltétlenül kárhozatra visz.

Velük szemben állnak az anyagilag- és lelkileg szegények. Nincs számottevő földi vagyonuk, csak a mindennapi kenyér jut nekik, sokszor még az sem. Jézus is így élt, szinte koldus volt ebben a világban. Semmi közösséget se vállalt a gazdagok pénzével, pedig a Sátán az egész világ anyagi kincsét és a vele járó hatalmat felkínálta neki, ha leborulva imádja őt. De szegényen is mindig királyi javakat adott: bűnbocsánat, gyógyulás, békesség volt a tarsolyában: az üdvösséget osztogatta a benne hívőknek. Szűkölködött anyagi javakban, de független volt mindenfajta hatalomtól. Ilyen állapotában lett a világ megváltója. A napi kenyéren élő szegények követik igazán.

Ha lelki szegények is egyúttal. Nem együgyűséget jelent ez a kifejezés, vagy vaskos butaságot. Éppúgy nem jelenti ezeket, mint az intelligencia gazdagságát. A lelki szegény — esetleg igen nagyeszű és nagy tudású ember — az öntelttel szemben mindig fájdalmasan tapasztalja léte tökéletlenségét: kicsi a hite, s hozzátapad a bűnhöz és anyagi kísértésekhez; kínozza az élete, örökösen érzi váltságra szorult nyomorúságát. Gögös lelki gazdagokkal szemben csak ő lehet Krisztus embere.

* * *

Rendkívül sok a zűrzavar a gazdagok és szegények megkülönböztetésénél. Próbáljunk rendet teremteni, nézzük meg a szegények, vagy az ilyenek kikiáltott csoportok jellemző vonásait. Az első fajta szegény soha nem tudott vagyont szerezni; nem volt hozzá képessége. Anyagiakban valóban szegény, de csak akarata

ellenére az. Vagyon híján egészen kétségbeesett ember. Nincstelen, de a gazdagság vágyával és gögösségével fertőzött. Ez a fajta szegény csak lemaradt gazdag. Nincs sok pénze, valószínűen nem is lesz soha, vágyaiban és minden törekvésében mégis a gazdagok közé tartozik, akkor is, ha forradalmat csinál ellenük, sőt akkor leginkább. Csak az aranyban bízik. Krisztus szava vonatkozik rá: „Gyermekeim, mily nehéz azoknak, akik a gazdagságban bíznak az Isten országába bejutni.” Lelke pedig keserűséggel telített: gyűlöli magát, helyzetét, s a tényleges gazdagokat. Szegénységében is gögös a világ és az emberek felé. Semmiképp se lelki szegény, távol van az Isten országától.

Hogy áll a kommunizmus ebben a kérdésben? Társadalmi és anyagi egyenlőségről beszél. Állítólag jómódúvá akar tenni mindenkit. Alapelve az anyagi bővülködés: mindenkinek szükséglete szerint. Ebből fakad, Isten elvetésével párhuzamosan, a lelki gazdagság kívánása. Módszerével állítólag maga ura lesz az ember, és megváltja az életét minden rossztól. Ábrándja az anyagilag és lelkileg gazdag, öntelt társadalom. Más kérdés, hogy nagyon távol áll mind a kettőtől, csak egyetemes anyagi károsodást és lelki zűrzavart hozott, de — Jézussal és követőivel szemben — a gazdagság oldalán helyezkedik el kibontakozása minden fázisában. Elveti az Istent, csak az anyagi javakban és értékekben bízik. Minden kommunista a gazdagságot hajszolja, csak kényszerből szegény.

A földi javakban bízó vagy a vágyaiban gazdag ember nehezen jut be az Isten országába, hisz az anyagot imádja és lelkileg gögös. Kárhozott már a földön, a hit szabadságával szemben a világ rabszolgája. Kötí és gyűlöletbe taszítja a kézzelfogható anyag. Szükségképp bűnben él, megveti a bűnbánat alázatát, s ítélkezni akar mindenki fölött. Néha irigylésre méltónak látszik, pedig üres, értelmetlen és félelmekkel teli az élete. Földi vágyakért eladta az üdvösségét.

Ezekkel az álszegényekkel állanak szemben az igaziak, a vágyaikban sem gazdagok. Munkájuk és az imádság révén megvan a mindennapi kenyerük, kevésükből is sokat adnak a szűkölködőknek, nehogy az anyagi gög szembe állítsa őket az Istennel. Gazdagok a jóságban, mégis szinte kibírhatatlan módon érzik naponkénti megváltásra szorultságukat. Pál apostollal együtt vallják: a bűnösök közt én vagyok az első. Nem magukra támaszkodnak, hanem a kegy elmés Istenre. Krisztus a reménységük.

Magatartásuk nyomán mások is meglátják és igénylik a lelki szegénységet, sok embert elvezetnek a megváltó Krisztushoz. Ezt a csodát csak ők tehetik meg; a kommunizmus — a hatalom érdekében — csak propaganda szólamnak használja a gazdagság és szegénység ellentétét. Minden feltétel nélkül a gazdagságot, az anyag hatalmát választotta. Eszközei azonban igen gyarlók a célkitűzéséhez, földi megváltás helyett még nagyobb anyagi nyomorúságot és lelki zűrzavart hozott. Fenntartás nélkül a Sátán programját választotta: a köveket akarja kenyérré változtatni, hogy kiküszöbölje Isten igéjét, az ember igazi szükségeit és egyetlen megváltási módját. Ám a zűrzavaros világában is hangzik Krisztus szava: „Nemcsak kenyérrel él az ember, hanem az Isten minden igéjével.” A mindennapi kenyér tisztos szükséglete útján és a bűnbánat lelki szegénységén keresztül sugározhat csak felénk a bűnbocsánat és az üdvösség.

* * *

Hol maradt ebben a prédikációban a mindennapok megoldott egyéni élete és a szükséges társadalmi forma? Mind a kettőről érthetően tanított az Ige: a lelki szegény a Krisztusban győzelmes, boldog ember; a kíváncsú társadalom pedig egyféle szocializmus. Nem marxi alapra épült, hanem az Ó- és Újszövetség tanítása szerint való: fundamentuma Krisztus, modellje pedig az Isten országa. De: csak a lelki szegény építhet szocializmust, különben csak újabb történelmi csőd lesz belőle. A végső megoldás pedig túl van a mindennapokon.

Zűrzavaros, sőt értelmetlen világokban halljátok meg Krisztus üzenetét: „Könnyebb a tevének a tű fokán átmenni, mint a gazdagnak bejutni az Isten országába... Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa.”

1969

A gondolat és az életünk

Filippi 4:8-9. *Atyámfiak, amik csak igazak, amik csak tisztességesek, amik csak igazságosak, amik csak tiszták, amik csak kedvesek, amik csak jóhírűek; ha van valami erény és ha van valami dicséret, ezekről gondolkodjatok, amiket tanultatok is, el is fogadtatok, hallottatok is, láttatok is én tőlem, azokat cselekedjétek: és a békességnek Istene veletek lesz.*

A lelki élet egyik alaptörvénye így szól: a cselekvést mindig megelőzi a gondolat. Talán nem közvetlenül, egy régi szellemi felvillanás nemtudatossá fakulva is komoly erő a lélekben, s tettekre készíti az embert. Bár legtöbbször tudatos gondolatok révén csinálunk valamit. Egy másik alaptörvény pedig: a megszületett gondolatot előbb-utóbb kimondja az ember, vagy megbetegszik tőle. Nem elég tehát nagy fegyellemmel kordában tartani cselekedeteinket, hisz az előbb született gondolatok határozzák meg mindenki életét; vagy közvetlen akció révén, vagy kimondott robbanó szavakkal, vagy a betegágyon. Az ember sorsa, még cselekedetei előtt, a lelkében dől el.

Ezekre az igazságokra figyelmeztet Pál apostol a felolvasott bibliai részben, egyúttal rámutat a helyes gondolkodás irányára, és summázza a tartalmát.

Értelmi világában lehet valaki nagy igényű, jószerivel mégis mások határozzák meg szellemi ténykedését. Vannak saját gondolataink is, de senki se vonhatja ki magát a már megfogalmazott szellemi záporok hatása alól. A legtöbb ember pedig közhelyek rabja, némi változtatással azokat ismétli százszor az életében.

Bennünk dől el a sorsunk, de szellemi ténykedésünk nyersanyagát jórészt másoktól kapjuk. Tudatosan vigyázni kell gondolkodásunk forrására.

Magyarországon már húsz esztendeje a marxi ideológia és a kommunista hatalom egyedurató módján sugározza az eszméket; legfőbb mondanivalója a materializmus és a diktatórikus életrend. Kevés pozitív gondolatot sugalmaz, inkább lerombolja az igaz értékeket. Elveszi az Istent, a tisztaságot, kilúgozza a lelkiismeretet, a diktatúra dresszúrájában felelőtlen, egyéniségnélküli árnyá igyekszik tenni az embert. Az így formált szovjet lénynek többé nem Krisztus, hanem a kommunista elmélet a megváltója. Megenged, sőt megkövetel sokfajta erkölcstelenséget, hogy erősödjön a hatalma, és előbbre jussanak a céljai.

Sokan beveszik a marxizmus eszmerendszerét. Ezeknek már el is dőlt a sorsuk: a hamis gondolat gonosz tettekre kényszeríti a gazdáját; minél hűségesebb a lelkébe fogadott ideához, annál ferdébb az élete. Nem lehet következmények nélkül kommunistának lenni: meg kell csúfolni az Istent, s részére az emberek is csak a hatalom tárgyai.

Sokan, főleg az elején kimondatlanul is hadakoznak ellene; telve a lelkük marxista eszmékkel, de nem fogadják be egyiket sem. Kétségbeesetten, rendszerint hangtalanul cáfolnak lépésről lépésre. Mindinkább üres és értelmetlen lesz az életük, negatív gondolatok nem szülehetnek mást; s előbb-utóbb ki is mondják a lelkükben megfogant átkot. Abban a pillanatban külső életük is megindul a meredek lejtőn; rendszerint el is tűnnek a kommunizmus halálos mélységeiben.

Legtöbben nem tartoznak egyik csoportba sem, magukévá se teszik a kommunista eszmerendszert, s ki se mondják feszengő ellenkezésüket. Hihetetlen fegyellemmel nyelik a gondolatokat, és sokasodnak keserves érzéseik. Ez a legrosszabb állapot. Szükségképp belebetegszik a lélek, s a test is megroppan tőle, a mesterségesen akadályozott szellemi csereforgalom tönkreteszi az embert. Cselekednie és vallania kellene, hogy egészséges maradjon; a lefojtott állapot maga a pokol. S most milliók élnek ebben a helyzetben, milliók válnak idegsérültekké.

De miért kell a kommunizmusra hallgatni, vagy harcolni ellene? — mondják egyesek. Én semleges maradok, nem veszem tudomásul a gondolatait, nem is harcolok ellenük. Csak a múlt érdekel, s magamra hagyatkozom a jelenben is. Elég leszek önmagamnak. Ez a legnagyobb áltatás: senki be nem dughatja jól a fülét, s ha egy darabig megy is, hamar gyökértelenné válik és cinikussá. Lassan szerencsétlenebbé lesz az előző csoportoknál is, hisz kihull belőle minden formáló érték. Nem élhet senki a világ mellett.

Valamilyen másfajta gondolatsugárzó erőhöz kell fordulni a kommunizmussal szemben. Tulajdonképp csak egy van: Krisztus tanítása. Minden egyéb lejárta magát, erőtlenné bizonyult, megbukott társadalmi szerepe során. A keresztyénség se történelmi hatalom- vagy értékrendszerként állhat meg a kommunizmussal szemben, hanem az örökké hangzó isteni beszéd alapján, csak a biblia közvetítésével. Erre a tevékenységére pozitív módon kell figyelünk: a hirdetett isteni Kijelentést végig kell gondolni

mindenkinek. Nincs ennél fontosabb feladat, földi sorsunk és üdvösségünk függ tőle. Cselekedeteinket valóban megelőzik a gondolatok, tudatosan vagy tudattalanul formálják az életünket.

* * *

Mai alapigénkben ezekre az igazságokra figyelmeztet Pál apostol: rámutat a helyes gondolkozás irányára, és summázza a tartalmát: az igazról gondolkodjatok. Hajnali napként ragyog fel a hazugság végtelen tengeréből az Isten: ő az egyetlen igaz. Róla meditáljatok, hozzá imádkozzatok, teljen be vele a lelketek. Milyen sok tiszta cselekedet és bizonyágtevés születik ennek a nyomán. — S pereg tovább Pál apostol felsorolásában a biblia tanácsa és követelménye. Arról gondolkodjatok, ami tisztességes: az isteni törvény, az egyetlen álnokság nélküli akarat járja át az elméteket. Ami igazságos: a Krisztusban adott kegyelem üdvösségre viszi, végérvényesen meggyógyítja a megsebzett életeket. Létünknek ez a végső lehetősége. — Gondolkodjatok a tisztaságról: a keskeny út látomása eligazít a poklok széles utcái közt. — A szeretetreméltóra gondoljatok. Meghökken a valóság: a földön ilyen csak egy van, az ellenséges indulatú másik ember, ha Krisztus szemüvegén keresztül nézel rá. Abban a pillanatban enyhül is rajtad gyűlölete szörnyű szorítása. — Ha van valami erény, azon gondolkodjatok. Ma a legfőbb erény a bizonyágtevés: Krisztust megmutatni a világnak. Ezt gyakorlod is, ha az előbbi követelmények forognak az elmédben, s megvalósulnak benned. Így válhatsz pozitív létté a sátáni eszmék és negatív cselekedetek világában. — Valami dicséretreméltó töltse be az értelmeket, fejezi be nagyjából Pál apostol a felsorolást. A kommunista világban a krisztusi hit sugárzása az üldözött, de életet mentő szellemi tartalom. Járja át az életedet, s nyomában megszületnek tiszta és áldott cselekedeteid.

Körülvett a világ istentelen és gonosz gondolatokkal. Ebben az áradatban, csak magára támaszkodva elvesz minden ember, csak rossz cselekedetei lehetnek, csak hamisan szólhat. Védekezésül sokan csak befelé figyelnek, elzárják magukat a világ elől. Szükségképp elpusztulnak, hisz negatív magatartásukban előbb-utóbb a gyűlölet irányítja a lépteiket, s magukra vonják a kommunisták üldözését is, ezzel pedig — Isten nélkül — megpecsételődik a sorsuk. A sátáni eszméktől mozgatott világban csak az Isten gondolataival telített élet maradhat meg emberi szinten s a jövő számára. Megtelik krisztusi szeretettel, megtapasztalja az Isten bűnbocsánatát, s felnyílik előtte az örökélet reménysége. Cselekedeteit is szükségképp ez a szellemi tartalom formálja; s az ilyen ember valamilyen módon ki is fejezi a gondolatait. Ezzel biztosítja lelke egészségét. Pozitív módon él az összezavart, beteg világban, a földi hatalom ellenére is kibontakozik benne a másik embernek szóló krisztusi jószág, és biztos léptekkel halad hazafelé, az üdvösségre. Másoknak is példa és erőforrás.

Ezekben a nehéz időkben gyakran vegyétek kezetekbe a bibliát, hogy ne gonosz eszmék, hanem isteni gondolatok formálják a sorsotokat. Ezért szól hozzátok az igehirdetés a rádióból is hétről hétre.

1969

Az Isten munkatársa

Róma 16:9. Köszöntsétek Orbánt, munkatársunkat a Krisztusban...

Szóljon ma a prédikáció a felolvasott vers alapján a bibliai Orbánról. Nem valószínű, hogy a keresztyén igehirdetés történetében gyakran említették a nevét. Nem is számított rá, sokkal kisebb volt a szerepe és igénytelenebb az ember. Mégis őrá és a hozzá hasonlókra épült Krisztus egyházának kétezer éves története. Vegyük most elő az ókori Orbánt, s élete tiszta tükrében nézzük meg a maiakat.

A római gyülekezethez írt levélben szerepel, a záró köszöntések közt; ez az írás a keresztyénség egyik legfontosabb okmánya. Isten szól hozzánk a biblia minden fejezetéből, de egyes részek túlulnak magukon, megvilágítják az egész értelmét, révükön jelentést kap minden mondanivaló. Ilyen könyv a római keresztyénekhez írt levél is, teljes hitvallását közli benne az apostol. A reformációnak különösen fontos írata volt, belőle szikrázott fel a Szentlélek tüze; megvilágosította Luther értelmét és hittel töltötte el az újkort. Fényében bontakozott ki a biblia egésze. Ebben a levélben szerepel félmondat erejéig a bibliai Orbán. Kisebb fényességben észrevehetőbb volna, de ő pontosan erre született: szerepe és sorsa porszem legyen az isteni kijelentésben.

Levele végén személyes üdvözlőket küld az apostol. Addig még sose járt Rómában, de a gyülekezet tagjai közül ismert néhány embert, vándorútjai során találkozott velük. Missziói módszerének szerves része volt a személyes kapcsolatok ápolása, lelkipálcázást is végzett ilyen módon, és a rábízott munka haladását is biztosította világszerte. A személyiség varázsát nem pótolhatják a legragyogóbb fejtegetések sem; az apostol egy-egy üzenetével ezt a sugárzást is meg tudta csillantani munkatársai előtt. Lélek és szeretet áradt félmondatnyi üdvözlőből.

Érdekes emberek, fontos kapcsolatok mutatkoznak a tizenhatodik részben. Nem közönséges egyéniségek tartoztak Pál apostol köréhez, különös köszöntési fordulatokkal és rendkívüli jelzőkkel üdvözli őket. Tébét, az egyik diakonisszát, kedves néniének nevezi, sokak pártfogójának, és a gyülekezet szeretetbe ajánlja személyét és munkáját. Üdvözlí Priscillát és Akvilát, hisz a nyakukat kockáztatták az apostol életéért. Némelyeket szerelmeseinek nevez, másoknak együtt végzett munkájuk emlegetésével fejezi ki köszöntését. Andronikust és Juliát mint rokonait és fogolytársait üdvözli, mint az apostolok közt is híresek. S a többit is valahogy ilyen módon.

Azután kerül sor néhány szó erejéig Orbánra: „Köszöntsétek Orbánt, a mi munkatársunkat a Krisztusban...” A mondat második fele már egy új személynek szól. Nincs jelző, nincs kitüntetés, összesen csak ennyi: köszöntsétek Orbánt, a mi munkatársunkat. Semmi különös személyi kapcsolat, semmi egyéni vonzalom. A munkatársa volt; együtt dolgoztak a pogányok, vagy zsidók közt, együtt építették az Isten országát. De minden egyéni kapcsolaton túl említ egy rendkívül fontos dolgot: Krisztusban volt a munkatársa. Ez pedig azt jelenti, együtt a hitben, együtt a munkában, együtt a reménységben, együtt a harcban; nem önmagukért, hanem az Isten ügye szolgálatára. Egyéni érzések helyett Krisztus fűzte őket össze, az egyetlen igazi kapcsolat.

Ebből a félmondatból egy rendkívül érdekes és szép jellemű ember lép elénk Orbán személyében. Nem volt apostol, sem közismert vezető, nem törekedett a híresek közé, mártír se volt, később sincs erről szó. Hatóköre nem terjedt túl egy gyülekezet életén. Apró munkát végzett világhódítás helyett. Munkatárs volt: együtt tudott dolgozni a legnagyobbval is, nem veszett el sem a fényében, sem az árnyékában. Kitartóan végezte feladatát, biztosan lehetett rá építeni minden körülmények közt. Nem a szimpátia, vagy ellenérzés vezette a cselekedeteit, mindig Krisztusért dolgozott, őbenne volt társ. Saját törekvéseit rég elfelejtette, az egyházért küzdött hűségesen; együtt Pál apostollal.

Ez a bibliai Orbán és a társai építették fel a pogány és ellenséges világban a keresztyén gyülekezeteket. Az apostolokból áradt a lélek és a kijelentés, a pogány és zsidó világból összemarkolták az egyház népét, azután mentek tovább; a mindennapok életében az Orbánok álltak helyt krisztusi módon. Körülöttük zajlott a világpolitika, hallatlanul érdekes fordulatokkal tartotta fenn magát és terjeszkedett a Római Birodalom, ők a politikának hátatfordítva építették és tartották meg a létrehozott gyülekezeteket. Pedig ez az Orbán egyenesen Rómában élt, a birodalom fővárosa volt a munkaterülete. Társadalmi ellentétek határozták meg a metropolisz mindennapi életét; ebben a viszonyulásban lett bárki is szerencsés, vagy tört össze a sorsa. Rómaiak és görögök versengtek egymással, lázadtak a leigázott népek, százezrek verekedtek a polgárjogért, s áradt a gyűlölet a rabszolgákból. Orbán ezekről lényegszerűen nem vett tudomást, ő csak építette az Isten országát. Világnézeti és vallásos újdonságok szították fel az érdeklődést, ezek áramában

válhatott valaki modern emberré. Orbánt viszont Krisztus igazsága győzte le, óránként váltotta aprópénzre a szeretetét, és sok embert táplált belőle megszakitás nélkül. Pál apostol munkatársa volt, sose csábította más csengésű rang. Föltétlenül az Isten munkatársa volt. Vele és velük győzte le Krisztus az akkori sátáni világot.

* * *

Ebben az igehirdetésben nemcsak emlékezünk a bibliai Orbánra, hanem erőt is akarunk meríteni az életéből. Hozzá hasonló munkásokra volna ma szüksége a Magyar Református Egyháznak, mert nehéz időket élünk ismét. 1900 évvel ezelőtt született Krisztus egyháza, ma mintha a végét járná világszerte. Persze, ez csak látszat: elpusztul a keresztyénséggel kapcsolatos sok elképzelés, intézmény, társadalmi forma, de az egyház örök. Föltétlenül megáll Krisztus visszajöveteléig. A nagy omlásban mégis tartani kell az igaz egyházat, Krisztus kicsi nyáját. Még inkább: a törmelékekből fel kell építeni a bizonyágtevő gyülekezeteket.

Erre kellenek a mai Orbánok, Pál apostol legújabb munkatársai. Ma is sokféle ember él az egyházban, még inkább körülötte. Vannak megalkuvó főpapok és doktorok, és szemünk láttára pusztultak el hívő lelkipásztorok és presbiterek. Sokan egyéni hasznukat keresték az egyház hullásakor, mások révült szemmel befelé néztek, lelkük mélye felé fordultak a bizonyágtevés és a munka helyett. Megzavarodott és megfélemlített lelkipásztorok egyedül maradtak, sehol se mutatkozott segítség és munkatárs.

Minden gyülekezetben kellene egy bibliai Orbán. Nem híresség, nem a szerep embere, hanem a régi egyszerű, hívő lélek, Pál munkatársa a Krisztusban. Nem a mai rendszer oszlopa, nem is politikai ellensége. Hisz semmi becsvágya sincs vele kapcsolatban, csak az Isten országa érdekli, a krisztusi gyülekezet. Nem leszűkítése ez a világnak, sőt a legnagyobb tágasság: Isten az értelem és a cél, a szabadulás, a megváltott élet, a teljesség. Orbánt nem sodorta el a világ pillanatnyi érdeke, vagy haszna; a mai Orbánoknak is csak a mennyek országát kell építeni a szörnyűvé és érdekessé vált világban.

Áldott volt az ismeretlenségben eltűnt bibliai személy, áldottak mai utódai, ők is az ismeretlenségben dolgoznak, nem jut nekik dicsőség, még csak köszönet se, de övék a legnagyobb rang: Pál munkatársai a Krisztusban, az Isten munkatársai. Bennük és általuk él az ellenséges világban a Magyar Református Egyház; hitük és munkájuk révén nyugszik meg sok lélek, s talál haza mennyei Atyjához.

Talán te is ilyen Orbán vagy, talán csak holnap lépsz egész szívvel a nyomába. Áldott az életed, ha azzá lettél, s ne késs, ha arra rendelt az Isten. A kárhozat széléről ezrek nyújtják feléd a kezüket, mentsétek meg őket a földi és az örökéletre. Csak ti tehetitek, ti vagytok az apostol munkatársai a Krisztusban, az Isten emberei.

Majdnem kétezer év távlatából most a rádión keresztül hangzik felétek Pál apostol üdvözlete: „Köszöntsétek Orbánt, a mi munkatársunkat a Krisztusban...”.

1969

Megnyílt kapuk

Kolossé 4:3-4. *Imádkozzatok miérettünk is, hogy az Isten nyissa meg előttünk az ige ajtaját, hogy szólhassuk a Krisztus titkát, amelyért fogoly is vagyok. Hogy nyilvánvalóvá tegyem azt, úgy, amint nekem szólnom kell.*

A kolosséi gyülekezethez küldött levélből olvastam fel pár mondatot. Valami zavar támadt az eklézsiában, egyesek a tiszta evangéliummal ellentétben hamis tanokat kezdtek hirdetni; Krisztus váltsága és az általa nyert hit helyett divatos tudományok kaptak köztük lábra. Ezek a tévtanok veszélybe sodorták a keresztyénség jövőjét, s nyomukban bizonytalanná vált az ember üdvössége. Újak voltak, izgatok, szívesen hallgatta és tette magáévá az akkori modern világ, de pusztulást és halált rejtettek magukban. Azért írt Pál apostol rögtön — 1900 évvel ezelőtt — a gyülekezet egészéhez.

Pedig ő is nehéz helyzetben volt, ismét fogságra vetették, s nem tudta mikor szabadul, ha egyáltalán elengedik valamikor. Krisztus ígéjének a hirdetése miatt került börtönbe, de még onnan is szólt az egyetlen igazságot. Nem törődött az életével sem, a rács mögül is mentek a levelek a Sátán mesterkedése által veszélyeztetett gyülekezetekhez.

Pál apostolhoz hasonló helyzetben vannak most a Magyarországi Református Egyház lelkipásztorai. Egyfajta fogságot szenvednek. Testileg nincsenek börtönben, de lelki és szellemi életüket hatalmában tartja egy idegen, ellenséges világnézet és hatalom: a materialista marxi ideológia és a kommunista állam, még inkább az idegen orosz imperializmus. Az egész igehirdetői kar fogságban van, ránehezedik ezeknek a tanoknak és diktatúrának a gyilkos hatalma. Nemcsak a modern pogányok közt él, hanem prédájuk is hosszú évek óta. Az ateista államnak propaganda szempontból szüksége van rá, s már el akarja szakítani Krisztustól, hogy felhasználja istentelen céljai érdekében. Ebben a helyzetben legjellemzőbb az egyházra a hallgatás, a régi és új világ fölött idejében el nem mondott krisztusi ítélet. Nemcsak egyedül hallgatott, világszerte megerősített a keresztyénség, sokféle modern tudománnyal keveredett el, megbénították idegen tartalmak és formák. Nem tudta kivédeni az istentelen eszmék, új pogányságok, állami és társadalmi hatalmak támadásait. Múlhatatlanul szükség volna ismét Pál apostol akkori magatartására.

Ebben a levélben így ír: „Imádkozzatok érettem is, hogy az Isten nyissa meg előttünk az ige ajtaját, hogy szólhassuk a Krisztus titkát, amelyért fogoly is vagyok. Hogy nyilvánvalóvá tegyem azt úgy, amint nekem szólnom kell.” A halál előtt állva is csak az ige igazsága érdekli, s kutatja hirdetésének a lehetőségét. Ajtók nyitását kéri és várja. Mindenkit imádkozásra sűrget; az együttes lelki harc biztosan megnyitja az elzárt ajtókat, s szólhat az apostol bizonyágtétele.

A Magyar Református Egyház vezetőinek, doktorainak és a gyülekezetek lelkipásztorainak is csak ez lehet a helyes magatartása. Keresni kell a lehetőségeket, s félreérthetetlen tisztasággal hirdetni az ígét. Ezzel a krisztusi ténykedéssel vezethetik üdvösségre a rájuk bízott népet. Sajnos, nem ez történik; pontosabban, nemcsak ez történik. Egy óriási Kolossé a Magyar Református Egyház, még inkább Magyarország. Idegen és hamis tanítók fertőzik az emberek eszejárását, s ezen satnyul el, vagy válik bálványimádássá a hitük. És sokszor az órállók járnak elől rossz példával. Próbálják összeötvözni — bár csak rossz fércelés lesz belőle — az istentelen materializmust és a krisztusi ígét. Ezzel már nem az Isten országát szolgálják, hanem a kommunista imperializmust. Minden hívő ember imádkozzon, hogy a tiszta bizonyágtétel előtt nyissa meg a bezárt ajtókat az Isten.

* * *

Ez a kérés és a remélt megoldás hármas vonatkozású.

Első az ige ajtaja. Előttünk van a szentírásban az isteni beszéd, de gyakran köd, fátyol és szellemi vasfüggöny takarja. Egyetlen igaz értelme százféléképp elbicsaklik, könnyen belevesz a marxi ideológiába, vagy kommunista propaganda lesz belőle. Imádkoznunk kell az ige ajtaja megnyílásáért. A biblia mondanivalója Krisztus, és a benne adott isteni kegyelem. Egyedül ő győzte le a bűnt és a kárhozatot. Nincs más Megváltó, sem tudomány, se művészetbe új misztika, vagy politikai szervezés és akarat. Krisztus nélkül ezek a tényezők a Sátánhoz kötik az életünket. Egyedül ő vihet át a sötétség és halál hatalmából az Isten országába. Ez a keresztre feszített és évezredek át is megcsúfolt ember, az Isten Fia volt az egyetlen Megváltó. Erről beszél az ige. Lehet régi kifejezésekkel megszólaltatni, vagy újakat húzni rá, egy a lényeg:

hangozzék a tiszta hit és értelem: Krisztus minden teremtménynek előtte született és képe a láthatatlan Istennek. Csak váltsághalála rendezheti el örök sorsunkat. Először az ige ajtajának kell megnyílni, csak így vághat szét az Isten szava szívós köteleket, kétélű kardként így ejthet sebeket, és így gyógyíthat a világban.

A második ajtó a szívünkön van. Hét lakattal zárta be a Sátán az Isten ígéje előtt. Imádkoznunk kell ennek a megnyílásáért is, mert csak a nyitott szívű emberek fogadhatják be és hirdethetik az ígét. A bezárt ajtók mögött csak félelem, irigység, önzés és gőg lappanghat. Egyiknek sincs semmi köze az isteni beszédhez. A zárt ajtó mögött rettegve, vagy gőgösen trónol az Én, de mindenféleképp egy a sorsa: előbb-utóbb a Sátán rabszolgája lesz, elsodorja a világ. Hacsak az imádság és a Szentlélek le nem pattantja a zárat, s a kinyílt ajtón be nem lép az Ige, a megváltó Krisztus. Rögtön nagytakarítást végez, átformál mindent, s alkalmassá tesz, hogy szólhassuk az üdvösség beszédét.

Csak azután történhet meg a harmadik lépés, egy hatalmas kapu kitárása a pogány világ felé. Istentelen ideológiákba és hatalmi szörnyűségekbe burkolva a pokol lángján pörköldök mögötte mindenki. Néha tudatos a helyzetük, sokszor azonban a haladás, a humanizmus, az átmeneti állapotok jelszavával csapják be magukat. De azért szabadulásra várnak; lelkük mélyén, a hatalom és kéj mámorán túl, szörnyű kétségbeesés uralkodott el és a menekülés vágya. Kapunyitás kell, hogy bejusson hozzájuk, s enyhét és megváltást hozzon az isteni beszéd. Az egyházból is mind nagyobb csoportok kerültek a csukott kapu mögé. Bezárult minden lehetőségük, pörköldnek az óriási lábasban. Imádkozzatok, hogy ezt a bezárt kaput is nyissa ki az Isten.

Pál apostolt, börtönében is, csak az igehirdetés érdekelte, az Isten és az ember, az örök dicsőség s a kárhozatba indulók üdvössége. Egy pillanatra se torpant meg. — Ti is bezárva éltek, az istentelen világnézet és az embertelen hatalmi gyakorlat börtönében. Nektek is ugyanaz a feladatotok: könyörögjete az Istenhez, a kapuk megnyitásáért, s a nyitott lehetőségeken át szóljátok az örök ígét. Minden más csak a Sátán mesterfogása.

* * *

Mi — a világ másik részén — kívül élünk ezen a hatalmas fogházon. Istennel és az emberekkel kapcsolatban a mi felelősségünk még súlyosabb. Imádkozunk minden bezárt ajtó megnyitásáért, s igyekszünk tisztán és félreérthetetlenül szólni az Isten beszédét. Rátok és magunkra is vonatkoztatjuk Pál apostol szavait: „Senki ne legyen, aki bennetek zsákmányt vet a bölcselkedés és üres csalás által, mely emberek rendelése szerint és nem Krisztus szerint való.” Imádkozzunk együtt az ajtók megnyitásáért, és szóljuk együtt Krisztus megváltó titkát.

1969

Kit feszítesz keresztre

Máté 27:22. *Monda nekik Pilátus: Mit cselekedjem hát Jézussal, akit Krisztusnak hívnak? Mindnyájan mondának: Feszíttessék meg!*

Zsidók 6:4-6. *Lehetetlen dolog, hogy akik egyszer megvilágosítottak, megízlelvén a mennyei ajándékot, és részeseivé lettek a Szentléleknek, és megízlelték az Istennek jó beszédét és a jövő világnak erőit, és elestek, ismét megújuljanak, mint akik önmaguknak feszítik meg az Istennek ama fiát, és meggyalázzák őt.*

Galata 5:24. *Akik pedig Krisztuséi, a testet megfeszítették indulataival és kívánságaival együtt.*

Nagypéntek is háttérbe szorított ünnep; nem esik vasárnapra, a tülekedő élet egy pillanatig se torpan meg Krisztus halála napján. A kommunista társadalom igyekszik is elfeledtetni mindenkivel; eszköze a propaganda és a nyers hatalom. Krisztus keresztre mégis a világmindenség közepe, nemcsak a történelemé, a teljes lét és valóság tengelye is, belőle nyer értelmet a világ. Sugárzó centrum, csak ráirányítottan eleven és érvényes a hitünk, minden más filozófia és spekuláció csupán. Nemcsak nagypénteken, hanem minden nap és a halálunkkor is. Ezen az ünnepen tisztáznunk kell Krisztussal kapcsolatos viszonyunkat, mert ezen dől el életünk értelme és örök sorsunk.

Krisztus megváltónak jött, benne kivirágzott a kietlenné vált élet és történelem. Léptei és mondanivalója nyomán gyanútlan jóság és szeretet öntötte el az emberi szíveket; benne és körülötte érződött az Isten országa. Sokan cselekedetei és élete töretlen továbbvitelében látták volna a megváltás teljességét. Nem vették észre, hogy a bűn végtelen sivatagában Jézus néhány földi éve csak oázis volt; az ember hátat fordított az Istennek, helyette a Sátán fekete fénye járta át csontjait és a velejét. Szenvedés a léte. Mindig kétfajta ember ténykedett a történelemben: az egyik fájdalmat okozott, a másik elszenvedte. Gyakran cserélődött a szereposztás, de mindig a bűn mérgezett légkörében pergett le az egyén sorsa és a múltó évezredek. Csak Krisztus halála válthatta meg a világot.

Ő a bűn legyőzésére jött; senkinek se volt merészebb és szörnyűbb feladata. A bűn millió veszett kutyája harapásának a fájdalmát elszenvedte a kereszten, egészen az Istentől elhagyatottság érzéséig. Még a poklokra is alászállt a testi kínok után. Miért tette? Szabad elhatározásából. Szeretetével vállalt értünk minden szenvedést. De Isten akarata szerint is cselekedett: áldozati bárány lett a bűnös emberért a kereszt oltárán. Ezzel megint egységre jutott a megbékélt Isten és a bűneitől megváltott ember.

Mindenki a halálát kívánta. Az Isten ebből hozta ki a legfőbb jót; az ember viszont ezzel a gyilkossággal lázadt leggonoszabb módon teremője ellen: mindenáron meg akarta ölni a hozzá eljött egyetlen igazat és szentet. Nemcsak néhányan, mindenki ezt akarta. Leginkább a hivatalosok, a főpapok agyarkodtak ellene egyetemesen, s mesterkedéseikkel, hamis vádak alapján halálra is ítélték Jézust. A tömeg a kezükre játszott: minden nagy és tiszta ellen hamar fellángol a gyűlölete. De a pogány megszálló hatalom nélkül nem hajthatták volna végre a halálos ítéletet, Pilátus, a római kormányzó beleegyezése kellett hozzá, így az állam is megölte az egyetlen ártatlant és igazat. Feladata szerint meg kellett volna védeni a fanatizmussal és gyűlölettel szemben, de — megfontolt politikai okokból — Istentől rendelt hatalmi szerepének az ellenkezőjét csinálta: hagyta érvényesülni a gonoszsgot, s halállal büntette a jót.

Szabadulni akart tőle a világ, nagypénteken rá is szögezték a keresztre. Mindenki másféle meggondolás vagy indulat alapján csinálta, mégis egyfajta eredmény jött ki belőle: Krisztus, halálával megváltott bennünket a Golgotán. Ez benne a nem emberi és a csodálatos. Elszenvedte bűneink büntetését, kibékített az Istennel, megnyílt előttünk az örökélet kapuja. S ezt a tényt semmilyen gonoszsg vagy lázadás nem teheti többé meg nem történtté; már eldőlt a világ sorsa, az Isten országa Krisztus visszajövelekor megvalósul majd az emberi történelem helyén. Addig is hozzátartoznak a Megváltóban hívők, a legnagyobb nyomorúság vagy kivétel idején is annak a polgárai. Megoldódott földi és örökéletűk. S nagypéntek végső üzenete: nincs más megváltás, minden emberi vagy sátni erőlködés csak véres komédia. Krisztus keresztjén elrendeződött a világ, a történelem és minden ember sorsa. Nagypéntek egyetemes és megismételhetetlen.

* * *

De ma nemcsak emlékezünk Krisztus halálára, hanem lemérjük a vele kapcsolatos viszonyunkat is. Pál apostol szerint kétféle magatartásunk lehet: vagy részt veszünk a megfeszítésében, a történelmi szereplőkkel együtt itt és most keresztre szögezzük, vagy életünket neki átadva, vele együtt szenvedünk. Egyikféle magatartás se változtat Krisztus váltságán, nem szűkíti vagy növeli az egyetemességét, de döntő módon kihat saját sorsunkra.

A hitetlen világ nem végső ügy többé, elmúlik majd az utolsó ítéletben, annál fontosabb az Isten országába elhívott ember magatartása. Te is elhívott vagy, ha megismerted Krisztust, ha személyesen találkoztl vele életed valamelyik szakaszában.

Ennek a kapcsolatnak fokozatai vannak. Régi fajta iskolában még tanultál a bibliáról, s tanítóddal együtt szüleid is neveltek a keresztyén hitben, akarva-akaratlan megismerted a Megváltót. Meg is konfirmáltak annak idején: fogadalmat tettél a követésére. Talán még ennél is mélyebben vert tanyát a szívedben: a Szentlélek téged is megérintett, s bűneidet megbánva imádságos étellel rátértél a krisztusi útra. Minden igazabb kapcsolat nagyobb felelősséget jelent. Ha tisztán láttál, ha erős volt a hited, és mégis megtagadtad, akkor te is a gyilkosa vagy. Ha bármiféle társadalmi rendben hited és meggyőződésed ellenére a Sátán eszközévé lettél, akkor te is megfeszítetted Krisztust. A hit megtagadása, a lelkiismereten vett erőszak a Szentlélek ellen elkövetett bűn. Tudatosan megcsúfolod vele az Istent. Minden másfajta vétekre lehet bocsánat, erre nincs, mert az ilyenek: „önmaguknak feszítik meg az Isten Fiát és meggyalázzák őt.” Lehet Krisztus-gyilkosnak lenni az első nagypéntek után 1900 és néhány évvel is. Ez pedig ma is a kárhózat útja. Nézz a szívedbe a mai ünnepen, nem feszítetted-e meg a kommunista világban te is a Megváltót!

De másféleképp is viszonyulhatunk Krisztus halálához. Pál apostol így fogalmaz: „akik pedig a Krisztuséi, a testet megfeszítették indulataival és kívánságaival együtt.” Ilyen módon vehetünk részt a halálában. Meg kell tagadnunk gonosz testi kívánságainkat, sátni célkitűzéseinkkel együtt. Nehezen megy: életünk felét mintegy a keresztre szögezzük, másképp nem vehetünk győzelmet rajta. Saját életünkben el kell szenvednünk a keresztnél kínjait. Ez a mortifikáció mindenki számára másképp alakul, változatosak a fokozatai, a lényege mégis egy: kínos szenvedések árán meg kell tagadnunk gonosz énünket. Úrrá ne legyenek rajtatok a test, a világ, a Sátán, az istenellenes életforma kívánságai, hanem teremjétek meg a Lélek gyümölcseit, az élet jószágát és szépségét. Csak ezzel a magatartással lehet valaki a Krisztusé. Külön nagypénteked talán nem erre a napra esik, de egyszer neked is keresztre kell szögezni a bűneidet, részt kell vened Krisztus halálában.

Ez a követelmény nem jelenti a Golgota elégtelenségét. Nagypéntek az egyetlen, a végső, a teljes megváltás volt: az egyetlen bűn nélküli élet a bűnösökért elszenvedett halálával mindenkinek ajtót nyitott az üdvösségre. Mindenkét megváltott, csak egyéni magatartásunkon múlik, hogy belépünk-e a nyitott kapun. Nagypéntekért teljes az Isten kegyelme, de nekünk el is kell fogadnunk a bűnbocsánatot. Tudom, hogy bűneid keresztre feszítése nehezen megy. De ha megpróbáltad, s Krisztus megváltó halálába vetett hited a vergődések idején is mindig csak erősödött, akkor az Isten már be is fogadott a bűnbocsánatot nyertek országába. Mert „Úgy szeretete Isten a világot, hogy az ő egyszülött fiát adta, hogy valaki hiszen ő benne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” Nagypéntek a hit végső formájának az ünnepe, a Krisztus megváltó halálába vetett hité. Nyomában jár a kegyelem.

Sokan elfelejtették, a kommunisták lomtárba dobták, ti mégis hittel üljétek meg, vegyetek részt Krisztus halálában. Így éritek el vele együtt húsvétot és az örökéletet.

Téged is maguk közé szeretnének sorozni, de te maradj meg a hitedben, Krisztus szeretete áradjon belőled, hisz minden történelmi gonosz játékon túl él az Isten, s tükröződnie kell a dicsőségét. Ebben a történelmi drámában neked és rajtad keresztül sok embernek üdvösséget szánt az Isten.

1969

Az Isten dicsősége

Ezékiel 39:21-22. *Megmutatom az én dicsőségemet a pogányok között és meglátják mindazok a pogányok az én ítéletemet, melyet cselekedtem, és az én kezemet, melyet rájuk vetettem. És megtudja Izrael háza, hogy én vagyok az Úr, az ő Istenük, attól a naptól fogva és azután.*

Minden kornak van egy-két rejtett szava. Ezek hordják magukban az akkori élet vágyait és megvalósulásuk ütemét. Sokszor jelszóvá hangosodnak, de hatékonyságukat még ez sem töri meg; belevésődtek az emberi sejtekbe. Korunk rejtett szavai: modern és haladó. Százmilliók vágyát jelzik, s lassú vagy forradalmi cselekedeteik bennük találnak értelmet, pedig önmagukban rendkívül zavarosak. Végző fokon csak egy jelentésük mutatkozik: Isten nélkül; még inkább: Isten ellen. A sokféle felszabadítás az ő akaratától próbálja eloldani az embereket. Ezt a tételt akkor is ki kell mondanunk, ha a reakció viszont a nevével takarózik, ami föltétlenül egy másfajta istentelenség. Egy fokkal sem jobb az előbbinél.

A világ sokféleképp szembehelyezkedik a legalapvetőbb ténnyel: az Isten körül forog minden, ő áll a jelenségek mögött, akkor is, ha elismerik az uralmát, s akkor is, ha le akarják taszítani a trónjáról; nem homályos idea, vagy szép lelkek csemegéje, s nem is az emberi önzésre készült álarc: egyetlen Úr. Kézzelel meg nem foghatja senki, nem anyagi vagy emberi valóság, dicsőségének mégis megszakítás nélkül tükröződni kell a világban. Ezért volt teremtés, történelem és százféléképp kialakult emberi élet. A természet tudattalanul tükrözi a dicsőségét, az embernek viszont tudatosan kell ragyogtatni, egyéni sorsa szerint és a történelemben egyaránt. Ez a cél, a lét és valóság egyetlen értelme, minden egyéb csak kárhozát. Ez ellen lázadt fel a magát modernnek valló ember, s ezt csúfolja hangos propagandával.

Isten dicsősége az élet- és történelem menetében csak egyféleképp mutatkozik: az ember, léte minden megnyilvánulásában, az akaratát valósítja meg. Rögtön hangzik az önállóságára büszke kultúrlény kérdése: mi az Isten akarat, honnan ismerhetem meg, hogy tehetek neki eleget?

Egyszerű a válasz: a Teremtő nem vakon hozta létre a világot, hanem akaratát, legáltalánosabb törvényeit beoltotta az emberbe; szokott szóhasználat szerint, a szívébe írta mindenkinek. Mitikus korokban és a történelem során százszor megromlott ugyan a természetünk, tudatalatti tudatában mégis mindenki őrzi az Isten akaratát, az élet legegyszerűbb, legalapvetőbb törvényeit. Ezek eleje az emberiség tudata és követelménye: növelő módon viszonyul a másik emberhez. Ennek a megvalósulásában már mutatkozik Isten dicsősége. — Ráadásul, a választottaknak különös módon is kijelentette lényét és akaratát. A prófétákon keresztül Izrael félreérthetetlen tisztasággal megtudta a törvényeit, Krisztusban pedig tökéletes ismeretté és életgyakorlattá vált az akarat. Rajta keresztül meg is menti az embert a kárhozattól. Követői közt ma is ragyog a dicsősége; ennek végső mozzanata az elnyert üdvösség.

* * *

Mégis homályba borult az Isten, hiába sugárzik belőle az értelem és a megváltás. Helyébe a teremtett világot, a történelmi eszméket, vagy a Sátánt állította az ember, legtöbbször pedig saját képességeit. A modern pogány kétféleképp rontja meg az akaratát: nem veszi tekintetbe, másféle elgondolások szerint él, vagy készakarva az ellenkezőjét csinálja. Megtagadja az emberiséget, a történelem csak korlátlan gyilkolási lehetőség a számára. Vérrrel írja saját dicsőségét. Ebben az állapotában egyéni erkölce is megromlik, állati nivóra süllyed az Isten arcú ember. Később saját igazolására, különböző ateista világnézeteket gondol ki; már nem is az ember ellen tör, hanem detronizálni akarja az Istent. Próbálja letaszítani a trónjáról, s magának készíti ott helyet.

Ez a szomorú állapot már nemcsak a pogányok életére jellemző; a választott nép — az Ótestamentumban az izrealiták, most pedig a keresztyénség — sokszor ugyanúgy megrontja az Isten dicsőségét. Eszme, hagyomány, spekuláció sátáni fegyverré válik a kezében. Ideológiája nyomán sok minden történik, csak eleven hit nem fakad, sem szeretet. Legkegyesebb szóhasználatával ő is világi hatalmat akar, vagy hitetlenné válik, végül pedig szemforgatva kijelenti, hogy meghalt az Isten. Szemet huny a legvaskosabb erkölcstelenség előtt is, sőt fedezi és igazolja a tekintélyével. Csak társadalmi tényezővé válik a képmutató világban. Végül politikailag is eladja magát, illetve Krisztust. Évszázadokon át — nagyobb felében — szemet huny a szegények elnyomása fölött, s szemet huny ma is az ember állattá torzítása

napjaiban. Az Ige tiszta hirdetése helyett dialektikával igazolta és igazolja az Isten detronizálását. Ezek nyomában elhalványult az Isten dicsősége; megtagadták, kicsúfolták, elködösítették pogányok és keresztyének egyformán. Modernekké és haladókká váltak; nagygyá akarnak nőni, az egyetlen Úr figyelembe vétele nélkül.

* * *

Isten dicsősége azonban csak látszólag veszett el napjainkban, ő maga mutatja meg, ha nem ragyogtatja az ember. Közvetlenül belenyúl a történelembe, új utat jelöl ki a menetének. Kézzelfogható beavatkozása mindig rettenetes az emberre nézve; büszke kultúrájával együtt szörnyű módon elég az isteni hatalom tüzeiben. Sorsában, akarata ellenére, megmutatkozik, hogy Isten körül forog a léte és a világ.

Először a választottakra sújt le a haragja. Egyetlen feladatuk dicsőségének a szolgálata lett volna, hisz ők tisztán ismerték a követelményeit. Izrael népét szétszórta, a hűtlen keresztyénséget pedig földig megalázza. Cselekedeteiben megvalósul az akarata és ragyog a dicsősége. A hűséges maradékot pedig, nagy szerelmében magához öleli ismét. — Büntetése mégis a modern pogányokra sújt le végzetesen: a megistenülésre kész, emberi mivoltukból kivetkőzött embereket és népeket megsemmisíti, marék porrá teszi az égisz kavargó viharban. Góg és Magóg sorsa szinte leírhatatlan. Pusztulásuk megváltás lenne, ha nem ásítana a háttérben a második halál, a kárhozat. Sorsuk megjelenítése kívül esik a kultúra kifejezési formáin. Az Isten pusztításokat szerez, megtisztít, s akarata teljesülésében ragyog a dicsősége. Valósággá lesz a próféta szava: „Megmutatom az én dicsőségemet a pogányok között, s meglátják a pogányok az én ítéletemet, melyet cselekedtem, és az én kezemet, melyet rájuk vetettem.”

Ugyanakkor: „Megtudja Izrael háza, hogy én vagyok az úr, az ő Istenük, attól a naptól fogva s azután.” A történelem összeomlásakor másféle módon ragyog majd a dicsősége. Hatalmas volt a pusztítás idején, még hatalmasabb lesz szeretete teljességében. Helyreállítja az országot, nem a földi birodalmakat, hanem a mennyek országát, ott majd mindenben átsugárzik a dicsősége, s minden csak azt sugározza tisztán. Krisztus népe, a választottak és megváltottak öröklik majd az országát.

Nálatok ma a modern pogányok és hitehagyottak csúfolják az egyetlen Urat, s maguknak követelik hatalmát és ragyogását. Letagadják az Istent, vagy egyéni és társadalmi gonoszságuk takarójául használják csupán. Helyette varázsszavakat sutognak: modern és haladó.

Temetés nélkül

Lukács 9:59-60. *Monda pedig egy másiknak Jézus: Kövess engem. Az pedig mondta: Uram, engedd meg nekem, hogy előbb elmenjek és eltemessem az én atyámat. Monda pedig neki Jézus: Hadd temessék el a halottak az ő halottaikat; te pedig elmenvén hirdesd az Isten országát.*

Ez az igehirdetés elsősorban a félig keresztyéneknek szól; nyugodtan hallgathat rá a magyar nép többsége. Megkerülhetetlen kérdést tesz fel, s döntés elé állítja a Krisztus után vágyakozó, de még el nem kötelezett lelkeket. Sokféle problémájuk közt megmutatja az egyetlen fontosat: krisztusi emberként kell élni; itt és most. Meg kell érdemelni a marxista társadalomban is a keresztyén nevet; itt és most. Nem elvben és nem világnézeti harcok révén, hisz a keresztyénség naponkénti életgyakorlat.

Mint bibliai előképe, a mai ember is szívesen halogatja a döntést. Kell neki Krisztus, nála nélkül üres és értelmetlen az élete, előbb azonban még egyszer szembe akar nézni a világgal. Az ürügy: le kell számolni vele. A valóság: legalább még egy percet szeretne a közepében maradni. Tudatalatti reménye pedig: egy perc alatt sok minden történhet még. Hangosan a legtiszteletreméltóbb kifogást és követelményt hangoztatja ma is: „Uram, engedd meg nekem, hogy előbb elmenjek és eltemessem az én atyámat.” Krisztussal azonban nem lehet alkudni: „Hadd temessék el a halottak az ő halottaikat, te pedig elmenvén, hirdesd az Isten országát.”

* * *

A mai ember nem test szerinti édesapja temetéséről beszél, hanem — Krisztus igazi követése előtt — el akarja földelni szellemi szülőjét. Mielőtt egészen a tied lennék, hadd számoljak le előbb életem máig fontos spirituális erőivel; nem tudnék nyugodtan a nyomodban járni ezek elvetése nélkül. Egyesek jóhiszeműen gondolkoznak így, mások sunyi módon táncolják vele körül életük igazi kérdését. Sokan pedig úgy vélik, hogy ez a kitérés — szellemi atyjuk állandó temetése — maga a keresztyénség. De Krisztus félreérthetetlen döntés elé állít: itt és most!

Sok ember szellemi szülője a háború előtti magyar élet, édesapja és nagyapja világa, lényegileg a XIX. század második fele. Társadalmi- és életformája ma is kísért az álmaiban, szellemi és erkölcsi értékek onnan szólnak hozzá. Amikor még nem volt kommunizmus, és olyan békésnek és változhatatlannak látszott minden. Az idő távlatában komisz ellentmondásai is igazságnak tűnnek, s szép csúcsoznak a lapos és kopár dombhátak. Valóban voltak érvényes értékei, és sok ember életét ma is ezek határozzák meg. De az apai múlttal terhelt senki nem tud keresztyén módon élni a mában, míg le nem számol vele. Hangoztatják is Krisztusnak ezt a kifogásukat szinte napról napra. Egyesek őszinte bánattal temetik a múltat, mások keserű indulatokkal; a legtöbb ember azonban a szertartás ürügyén már csak bujkál az igazi problémák elől. Majd követlek Uram, de előbb hadd temessem el a múltamat.

Sok fiatalembernek már a kommunizmus a szellemi atyja. Eszmélkedésétől kezdve azt látta maga körül, tanításai formálták a gondolkozását, cél és eszmény belőle sugárzott. Sokszor komoly erővel is hatott rá, különösen a társadalom új elrendezése kapcsán, de valami sose volt rendben körülötte. Csikorogtak a fogaskerek, szemfényvesztésnek tűnt sok szellemi mutatványa, és mindig csődöt vallott az élet komoly fordulatainál. Végül nyilvánvalóvá lett tökéletes hazugsága; egy-két megszállott kivételével meg is tagadta mindenki szellemi atyját. A marxi ideológia és életgyakorlat Magyarországon meghalt egy fél emberöltő alatt. Azután mindenki eszmélkedve nézett szét. Hívta a cinizmus, a mámor, a semmi. Sokan meghallották Krisztus szavát is, s rendkívüli érdeklődéssel fordultak felé. Végül személyesen szólt a Megváltó: „Kövess engem!” S akkor megtorpantak: igen, Uram, előbb azonban hadd temessem el szellemi atyámat, a kommunizmust, azután majd követlek, de ez még lelkiismereti kötelességem. Uram, várj még rövid ideig.

Az írástudók magatartása a legérdekesebb. Mindenkori feladatuk a Kijelentés közkinccsá tétele volna, teológiai tudomány formájában magyarázni az Isten szavát az egyháznak. Ennek első feltétele a Krisztussal tartott személyes kapcsolat, hit nélkül a legélesebbelmű tudósok se végezhetnek teológiai ténykedést. Mindenki mást megelőzően nekik szól Krisztus: „Kövess engem!” S ők, ehelyett, a múlt egyházi tudományát temetik. Nem mennek Krisztus után, viselkedésük révén nem épül az Isten országa, csak végnélküli szertartással hántolnak. El akarják tüntetni az egyház eddigi tudományát. A teológia, természetesen, sose

volt tökéletes bibliaértelmezés, szükségképp keveredett világi elemekkel, de a maga idejében, úgy-ahogy jó szolgálatot tett. Temetése viszont csak a döntés elodázását jelenti az egyház egyik legfontosabb fórumán.

Krisztus követése helyett ma is temet majd mindenki. Elhatározásuk tiszteletreméltó és halaszthatatlan ténykedésnek tűnik, különösen ha szellemi édesapjukat teszik a sírba. Addig várhat Jézus; azután majd hozzáfognak az Isten országa hirdetéséhez. Közben még történhet is valami.

* * *

A Megváltó szomorúan és félreérthetetlenül válaszol: „Hadd temessék el a halottak az ő halottaikat, te pedig elmenvén hirdesd az Isten országát.” Furcsa felelet, mégis az egyetlen igaz: a halál úgyszólván tökéletes munkát végez, főleges cifra segítség; a temetés ne legyen kibúvás az élet legfontosabb döntése alól. A múltat majd elföldeli az idő, a meghaló évek felemésztik az emlékeket, s velük eltűnnek a régi társadalmi- és életformák, s azután a maiak éppen úgy. Téged is eltemetnek, ha velük foglalkozol. Modern történelmünk hulláját, a kommunizmust saját maga teszi majd a sírba, főleges bajlódni vele. Évenként pedig teológiai iskolákat temetnek a velük összenőtt, érvényüket veszített világi tudományok. A halottak temetik a halottaikat, te ne vegyél részt a végnélküli folyamatban.

Krisztusra hallgass: „Kövess engem!... Elmenvén hirdesd az Isten országát.” Ne fogjon le a múltad, s ne a jövő légvárát építsd, a jelenben élj krisztusi módon; a mostani istentelen jelenben. A keresztyénség nem tan, nem rítus, nem világnézeti harc, hanem egyszerű és félreérthetetlen felhívás és életgyakorlat: szeresd az Istent, és szeresd az embert. Különös követelmény, parancsszóra végrehajthatatlan, csak lényege szerint valósulhat meg: szereted az Istent és szereted az embert; a mindennapokban. Elkoptat ez a ténykedés, de ragyog benned az Isten dicsősége, és építed az Országát. — Nem ilyen egyszerű a dolog, sokat kell harcolni a krisztusi életért. Megszakítás nélkül. Senki se tökéletes. Gyakran bűnök söprik el a szeretetet. Vétkeidet sírva kell megbánnod, hogy alázattal és megtisztulva mehess végig a bűnbocsánat útján. Ez a második része a mindennapok keresztyénségének. Végül pedig szavakkal is bizonyosságot kell tenned a megváltó Krisztusról. „Elmenvén hirdesd az Isten országát!”

Hadd temessék a halottak a halottaikat. Nekünk, itt és most, kibújók nélkül Krisztust kell követnünk. Tiszteletreméltó ügyek se akadályozzanak meg ebben a törekvésben. Mert egyetlen igazi feladatunk van: krisztusi módon élni ebben az istentelen világban. Múltunk és a jelen nehéz körülményei ellenére is. Ebben a percben nekünk szól a Megváltó: „Kövess engem!”

1969

Győzelmes veszteség

Lukács 9:23-25. *Majd így szólt Jézus mindenkinek: Ha valaki énutánam akar jönni, tagadja meg magát és vegye fel az ő keresztyét mindennap, és kövessen engem. Mert aki meg akarja tartani az ő életét, elveszíti azt; aki pedig elveszíti az ő életét énérétem, megtartja azt. Mert mit használ az embernek ha az egész világot megnyeri is, magát pedig elveszíti, vagy kárt vall?*

Ma és a történelem minden korszakában a biblia a legaktuálisabb könyv. Átvilágítja az embert, természetéből fakadt és világerőktől formált sorsát, s rámutat élete megoldási lehetőségeire. A biblia a legérdekesebb és legegyszisztenciálisabb olvasmány. Egy-egy része különösen megvilágít valamilyen adott helyzetet; a most felolvasott három vers is évtizedeink életének a mélyére vág, egyéni és közösségi vonatkozásban egyaránt. Tökéletesebb diagnózist nem kaphatnánk és jobb gyógyítási eljárást sem. Krisztus nemcsak meg-, hanem át is világít mindent, mutatja az élet igazi célját és a hozzá vezető utat.

Először magát fedte fel tanítványai előtt maradéktalanul, szavainak csak így lehetett teljes hitele, és súlya. „Kinek mondanak engem az emberek?” — tette fel a kérdést. Péter válaszában hangzott az igazság: „Te vagy az Isten ama Krisztusa.” Jézus még hozzáfűzte, hogy neki, az ember Fiának mérhetetlen sokat kell szenvedni, és előkészítette őket kereszthalálára. Ezután mutatta meg az élet célját és módjait: „Aki meg akarja tartani az ő életét, elveszíti azt; aki pedig elveszíti az ő életét énérétem, az megtartja azt.”

* * *

Néha eszmélkedve néz körül az ember, s nagyon félelmesnek találja a modern világot, őszi levélként hull le róla a politikai és tudományos derűlátás, és bizonytalansági érzés foglalja el a helyét. Hatalmas anyagi eredmények közt lelki zűrzavarban botladozik, értelmetlen, jövő nélküli, céltalan az élete. S ezek ellenkezőjével mind kevésbé s mind ritkábban tudja már becsapni magát. — Ebben a helyzetben nagyjából kétfajta embertípussal találkozunk.

Az egyik mindenáron meg akarja tartani az életét, és magas pozícióba kíván kapaszkodni; semmi se szent és semmi se igaz a szemében, csak a megmaradás fontos s az áhított karrier. Kapitalizmus, fasizmus, kommunizmus csak különféle módszert jelent számára, sose igazi állásfoglalást velük kapcsolatban. Olyan rendszer még nem született, amit ki ne szolgált volna. Egy törekvés mozgatja: megmaradni, és hatalmi pozícióba kerülni mindig. Már művészi fokon használja egyetlen igazi tudományát, a helyezkedést. Nincs számára Isten, ember, szeretet, család, nép, érték, becsület, csak önző életét akarja megtartani, és a hatalom az egyetlen célja. Elárul és ledőf mindenkit. Tele van velük a világ. — Egy fokkal szimpatikusabb változat a másik csoport, amelyik csak túl akarja élni az események áradatát. De mit használ a pőrén megtartott élet! Rég elvesztették magukat, s lelkükön súlyos kár esett, kihullt belőlük minden értelem és érték, amiért egyáltalán érdemes élni.

Másfelől: sok ember mindenáron el akarja veszíteni önmagát. Ez a típus évtizedeink csodabogara. Csalódott a civilizációban; tehát sértődötten hátat fordít a társadalomnak. Szükségképp semmivé lesz, elpusztul, mégis megteszi. Világszerte milliók, különösen értelmiségi fiatalok élnek ilyen helyzetben. Csak az ópium, a szesz, vagy egyéb kábítószeres érdeklik őket, csak a végsőkig hajtott testi szerelem. Lelkük mélyén pontosan ismerik a sorsukat: az örület és pusztulás útjára léptek, s emberileg nincs menekvés belőle. Mások a történelemben csalódtak, elvetnek hát minden értéket, anarchistákká válnak, értelmetlenül pocsékolják el magukat. Sokan úgy érzik, hogy az egyháztól nem kaptak semmit; paradoxként hátat fordítottak az Istennek. Jóság, és szeretet helyett gyűlölet és félelem veszi be magát a lelkükbe. Elhagyták az Istent, vele szükségképp eltűntek az emberek is; egyedül viszont nem állhatnak meg a helyükön, az öngyilkosság rémével néznek szembe naponta. Tökéletesen elvesztették magukat. Korunk egyik legjellemzőbb tünete emberek millióinak az életunalma: tudatosan keresik a pusztulást. Nem Krisztusért veszítik el magukat, nem a legtisztább életformáért, csak a pusztulás és pusztítás ördögi szele hajtja őket.

* * *

Ez a két típus korunk gyakori emberfajtája. Természetesen nem rokkant meg velük a világ, ők ugyan ma vagy holnap kihullnak belőle, de a cél, az értelmes megváltott élet annál fényesebben sugárzik a Szentírásból. Minden történelmi és egyéni helyzetben hangzik Krisztus szava: kövess engem! Elhívásának a vállalása az egyetlen értelmes és tiszta cél. Vele együtt elnyerhetjük a teljes- és örökéletet.

A teljes élet: szolgálat, szeretet, öröm. Csak az Isten és az emberek szolgálata adhat kielégülést, csak a szeretetben találhatunk örömet. Ha adjuk és ha el is tudjuk fogadni másoktól. Igazi boldogságunk egyetlen forrása: együtt az Istennel, és felzárkózni az emberek sorához. Tőlük lenni és értük élni. Nem parancsszóra megalkotott zárt közösségekben, hanem szabad választásunk szerint. Krisztussal együtt nyerhetjük el az örökéletet is, először az ízét itt a földön, azután jön a feltámadás és az üdvösség. — A tipikus mai embertől eltérően most is a Megváltó követése az egyetlen szép és értelmes élet. Ennek azonban nagy ára van, nem spórolhatjuk meg semmi módon. Jézus így tanít: „Ha valaki én utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel az ő keresztyét mindennap, és kövessen engem.” Nem játék, nem is történelmi forma a krisztusi élet, hanem magunkat kell naponként elveszteni érte. Csak így találhatunk rá igazi sorsunkra.

„Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát.” Tagadja meg a természetét, vágyait, az örökölt ösztönöket, a vagyonát. Mindent, ami saját magához köti, s úrrá teszi fölötte a világot és a Sátánt. Nincs ennél nehezebb lépés: az ajtón kidobott természetünk visszajön az ablakon, mégis le kell mondani róla. Örökölt ösztöneink ellenére kell eggyé lennünk Krisztussal. Ez a harc csak naponként és részletekben juthat győzelemre, még megtérésünk esetén is.

Magunk megtagadása nem elméleti meggondolásoktól függ, s nemcsak belső harc eredménye. Fontos tényezője a külső világ is, tudatosan kell hát vállalnunk a nehézségeit. Így vesszük fel a keresztyent. Zúgolódás nélkül el kell fogadnunk betegségeinket, kicsiségünk tudatát, az összetört karriert. Végül pedig megbocsátó módon kell szembe nézni üldözőinkkel. Annak idején Krisztust kivetette a világ, s ezt a sorsot szánta követőinek is. Üldöz megvetéssel, félretaszít, bemocskol, el akar pusztítani naponként. Mert igazabb vagy nála, s szívedben meg tudsz bocsátani neki.

Csak az járhat a Megváltó nyomában, aki elveszti az életét: önzése önfeláldozássá válik. Nem értelmetlenségből, vagy cinizmussal, hanem krisztusi szóra: „Én érettem és az evangéliumért.” Így lehet valaki eszköze és alanya az Isten váltságmunkájának; csak ha mássá formálja a világban egyszer megjelent egyetlen életét. Ez a legnagyobb követelmény és a legvéresebb út.

De aki elveszti az életét Krisztusért, az biztosan meg is találja azt. Nem a régit, elkopottat és értelmetlent, hanem valami új, tiszta és erős lesz az osztályrésze. Így járhat sz a Krisztus lába nyomában, így lehet már most is fehér izzásra hevített boldogság és győzelem a sorsod.

Szerte a világban, különösen a vasfüggöny mögött, értelmetlenné válik az élet. Oktalan dolog minden értéket feladva mindenáron megtartani, és még értelmetlenebb céltalan, cinikus elvesztegetése. Pedig, társadalmatokban alig mutatkozik más lehetőség. Ebbe az irányba taszít minden politikai, gazdasági és erkölcsinek mondott erő. A biblia szerint van egy harmadik mód is: Krisztusért veszteni el az életet, hogy értelmes, megújult formában kapd vissza már ezen a földön s egyszer majd az örökkévalóságban. Ez a lehetőség mindenkinek szól. Azoknak is, akik a pillanatnyi megmaradás és siker reményében már eladták magukat, s azoknak is, akik már nagy mértékben elpocsékolták semmiért az életüket. Krisztus megtérésre hív. Hagyd ott a hamis utakat, lépj a lába nyomába. Neked is szól, téged is vár: „Ha valaki én utánam akar jönni, tagadja meg magát és vegye fel az ő keresztyét mindennap, és kövessen engem. Mert aki meg akarja tartani az ő életét, elveszíti azt; aki pedig elveszíti az ő életét én érettem, megtartja azt. Mert mit használ az embernek ha az egész világot megnyeri is, magát pedig elveszti, vagy kárt vall?”

1969

Szétszakadt világ

I. János 5:19-20. *Tudjuk, hogy Istentől vagyunk, és az egész világ gonoszságban vesztegel. De tudjuk azt is, hogy az isten Fia eljött, és értelmet adott nekünk arra, hogy megismerjük az igazat, és hogy mi az igazban, az ő Fiában, a Jézus Krisztusban vagyunk. Ez az igaz Isten és az örökélet.*

Sokat beszélnek mostanában a mindinkább eggyé vált világról. Propaganda és tárgyi igazság keveredik benne, civilizáció és politika valóban közel hozta egymáshoz a népeket, egy se szigetelheti el magát a többitől. Mindjobban összeforr az emberiség élete, mégis szemléletmód két világ alakul ki egymás mellett. Nem a kommunista és a szabad életformákra gondolok, hanem Krisztus népe és az istentelenek mind élesebben elhatárolt csoportjait említem. Nem két egyenlő nagyságú fél jelentkezik, a hívők kisebbségben vannak a hitetlenekkel szemben, mégis két külön világ, kétféle szemlélettel és magatartással; és csak így oszlik igazán két csoportra az emberiség. János apostol szerint: „Tudjuk, hogy mi az Istentől vagyunk, az egész világ pedig a gonoszságban vesztegel.” Örök történet ez, vagy a mi korunk nagyon hasonlít a kétezer évvel ezelőttihez. Nem földrajzi helyzet mutatkozik az igében, hanem kétféle életforma, a világ bármelyik részén.

Az aránytalanul kisebb csoport Istentől van, hisz a megváltó Krisztusban, és engedelmeskedik az akarátának. Nem a tökéletesek tartoznak ide, a kifejezés sem emberi sem krisztusi értelmében, mégis az Isten népét alkotják a földön: létüket tőle kapták, s bűnbocsánata tartja meg őket a soha nem szűnő viharban. Nehéz sorsú emberek, mégis értelmes és szép az életük. Lényeg szerint már az Isten országában élnek; de — Krisztus miatt — semmilyen társadalomnak nem igazán befogadott tagjai. Pontosan tudják, hogy a világ gonoszságban vesztegel. Csak ők ismerik a másikat, a nagy csoport igazi természetét; a tömeg elfogadta a mostani helyzetet, sőt büszke is rá: bajok ugyan vannak, de fejlődik minden, tökéletesebbé válik az élet.

Pedig most, a szokott történelmi sorson túl, valami gonoszságtöbblet adódott mindenfelé. Sose volt tiszta és magasrendű a világi élet, sötétség árnyékolta állandóan, évtizedeink — gonoszság dolgában — mégis túltesznek az előzőkön. Még sose formálta a világot az emberiség vágya és az erőszak ilyen furcsa keveréke.

Egészen világos a kiindulópont: az istentagadást tették meg az emberi élet és társadalom alapjává. Sokan rombolni akartak vele, mások mit sem sejtve, különösen a szociális igazság hangoztatása révén juttatták uralomra. Elfelejtették, hogy szociális jó sincs Isten nélkül. Teremtő helyett a teremtményhez próbáltak kapcsolódni, megfordították az imádat tárgyát. Istent azonban nem lehet büntetlenül elhagyni, csak ő irányítja az életet, vagy szükségképp jön a romlás. Nála nélkül sokfajta erőszakosság öntötte el a társadalmakat, ma ezek áradatában él mindenki. Két világháború már lezajlott, borzalmi mind távolabbiak lesznek, mégse került nyugalmi állapotba az élet, mindenfelé belső zavargások ütötték fel a fejüket. Különböző címenek folyik a rendbontás, az álcázott polgárháború vagy a kisebb-nagyobb imperialista túlekedés. Nemcsak közvetlen áldozataik isszák meg a levét, szenved tőle mindenki. Néha nyílt forradalmi felkeléssé erősödik a lefojtott zavargás, robbanását és az ellene elrendelt húzásokat mindig ezek halála pecsételi meg.

Közben az egész világon hihetetlen méretekre duzzadt a közönséges bűnözés. Itt már nem is álcáznak semmit, gátlatlanul érvényesül mindenfelé az egyéni gonoszság. Sok helyen már védekezni se tud ellene a társadalom, úszik zavaros hullámain, részévé vált az életének. Különösen a fiatalság szenved tőle, egyszerre hajrás részese és megcsúfolt alanya a bűnözési hullámnak. Néha próbál hátatfordítani, de nehezen megy, mert a magatartásában kialakult felelőtlenség a legjobb melegágya. Az egész világon, a szaporodást sokszoros mértékben meghaladva, növekszik a bűnözési áradat.

Isten megtagadása nyomán hallatlanul nagy politikai, társadalmi és egyéni gonoszságtöbblet öntötte el az emberiség életét. Egyszerűen nem lehet nála nélkül élni. Gazda és törvénye híján, mennyei édes Atya-, bűnbocsátó Isten nélkül alapjaiban rendült meg a közösség és az egyének sorsa. Valóban, szándékai szerint vagy azok ellenére, gonoszságban vesztegel az egész világ. Az Istentől elpártolt emberiség a Sátán kezébe került, felvilágosult civilizációja a legsötétebb hatalom játékszerévé lett. Korlátlanul hatnak a démoni erők, állandó gonoszságra ösztönzik a mindennapokban. Hitetlensége során csak lefelé vezethet az útja. Érvényesül a tömegvonzás ereje a történelemben is, az elhajított kő előbb-utóbb lefelé hull: Isten nélkül a Sátán rántja magához a gázdátlan életeteket.

* * *

De mi „tudjuk, hogy Istentől vagyunk”, külön csoport az egyetemes romlásban. Ez az apostoli idézet nem egyfajta gögös megállapítás vagy pozíció, hisz akkor már a gonosz világhoz tartoznánk, csak aláztos és az Isten kegyelme iránt hálával telt látásmód és állapot. Ugyanakkor végtelen felelősség: magatartásunkkal változtatni kell a világ helyzetén. De milyen legyen a keresztyén ember magatartása? A válasz a Kijelentés alapján kézenfekvő: nem szabad résztvennie az istentelenség semmilyen formájában. El kell szenvednie sok erőszakosságot, anélkül, hogy bármilyen eszmei meggondolás alapján is elősegítené azokat. Világi revolúció szítása nem az ő dolga, csak az Isten országa lelki forradalmának lehet az eszköze. Nem vehet részt semmilyen ellenforradalomnak nevezett ténykedésben sem. Isten helyett nem imádhathja sem a marxizmust, sem az ellenlábasát, teremtő helyett nem szolgálhat a teremtménynek. Egy feladata van: a legvadabb erőszakosságok idején is bizonyosságot kell tennie Istenről, aki teremtett és megvált.

Mindezt megteheti, hisz Jézus eljött a világra; értelmet is adott, hogy megismerjük az igazat, és hozzá formáljuk az életünket. Isten országa az egyetlen igazság; minden krisztusi életnek szenvedni kell érte. Ez nem öncélú lépés, a jószág és szeretet kerete csupán; mert az Isten országa az igazságba foglalt jószág és szeretet; tökéletes ellentéte a gonoszságba zuhant erőszakos világnak.

Az emberiség nagyobb része elhagyta az Istent, szükségképp rá is szakadt a huszadik század mérhetetlen gonoszsága és szenvedése. De mi az Istentől vagyunk, a világgal szemben az igaz és megváltó Krisztust követjük. Ez a mondat azonban csak akkor érvényes, ha a szavak hangzásán túl tényleges állapotot fejez ki; ha az erőszakos világra rajtunk keresztül valóban árad a Lélek békessége.

1969

Örök Karácsony

János 1:1-5 és 14-18. Kezdetben volt az Ige és az Ige Istennél volt, és az Ige Isten volt. Ez kezdetben az istennél volt. Minden általa lett, és nála nélkül semmi se lett, ami létre jött. Benne élet volt, és az élet volt az emberek világossága. És a világosság a sötétségben fénylik, de a sötétség nem fogadta be.

És az Ige testté lett és lakozott miközöttünk, és láttuk az Ő dicsőségét, mint az Atya egyszülöttének dicsőségét, — aki teljes volt kegyelemmel és igazsággal. János bizonyosságot tett róla és kiáltott: Ez volt az, akiről azt mondtam: aki utánam jön, megelőzött engem, mert előbb volt nálamnál. Mivel az ő teljességéből vettünk mindnyájan, mégpedig kegyelmet kegyelemre. Mert a törvény Mózes által adatott; a kegyelem pedig és az igazság Jézus Krisztus által lett. Istent soha senki nem látta; az egyszülött Fiú, aki az Atya kebelén van, az jelentette ki őt.

Nagyanyáink selyempapírt vágtak, s ügyes kezük már akasztotta is a szaloncukrot a karácsonyfára. Mozdulatukból sugárzott a jószág, élvezték is angyalinak szánt szerepüket, ténykedésük elsőrenden mégis kultúrfeladat volt. Karácsonyfa, társadalmi rend vagy barokk házak tágassága egyformán része volt az életüknek. Elsőbbségi joggal egyik se rendelkezett, áradt belőlük az értelem, bármelyik nélkül is csonka volt a világ. Krisztust beépítették az életükbe, számukra kultúrtényező lett a Megváltó. Akár anyagi jólét kísérte, akár szegénység, kerek és zárt volt ez a világ, értelem és boldogság áradt belőle. A formáló Krisztus ugyan csak kultúrforma lett, de ez a lefokozása adta a biztonság érzését. Kicsire lezárt világában boldog és egész volt az ember legalább is annak tudta magát.

Krisztus — látásuk szerint — jogi viszony alapján született karácsonykor: az Isten megígérte, az ember elfogadta. Akik elutasítják magukra vessenek, a nagy törvényszéki tárgyaláskor majd elhúzzák a nótájukat. Ebben a jogi aktusban jó volt az Isten, az erkölcsi szabályokhoz mérten jónak kellett lenni az embernek is. Krisztus egy kicsit a szerzője, még inkább a tárgya volt a kialakult helyzetnek, a keresztyénnek nevezett kultúrában egyensúlyozta az Isten és az ember viszonyát. Elmaradhatatlan rítus és liturgia volt a karácsonyi gyertyagyújtás; saját helyzetére vigyázott benne mindenki.

Okos életformát alakítottak ki nagyapáink és a régi ükszüölök: valaki volt az Isten, de valaki volt az ember is, mind a kettőt kötötte a karácsonyi Krisztus, egyik se ténykedhetett saját szájaíze szerint. S ami még fontosabb: az emberek se mozoghattak szabadon egymásközi viszonylataikban, csak ameddig a jogi kötés engedte őket. Becsapták ugyan akkor is egymást, ez már vele jár a sokarcú jogi állapottal, de nem manipulálhattak szabadon az életük, kultúrájuk, embervoltuk kárára. Kizárták a világból a kockázatot. Ennek a pecsétje volt nagyanyáink karácsonyi gyertyagyújtása.

Okosak voltak és gyávák, bár balzsamozásuk egyfajta merészséget is jelentett. Szembeszálltak az emberi természettel, jogi formákkal magukhoz próbálták kötni az Isten végtelen szabadságát, és a Sátánnak kultúrájuk szögleteiben jelöltek ki alantas helyet. Ebbe a lezárt állapotba vetett hitük hősiesség volt, de gyávaság is keresztyénségük ilyen korlátozottsága. És oktanul reménykedtek az örök erők megrekedésében.

* * *

Lassú erjedés után világrobbanások jöttek. Ma esztét veszítve száguld a mindenség, s egyszerre gyújtogat és menekül benne az ember. Sok fémből készült karácsonyfa csillog, de többé nem nyugtat meg, csak furcsa divat egy értelmét veszített civilizáció alkonyán. Még szimbolikusan se rendezi el a reménykedők életét. Karácsony ma semmiképp se jelenti a tegnapelőtti ünnepet.

Tudomány, társadalom és erkölcsi élet egyaránt kivonta magát az értelmezése és fegyelme alól. Új formákban bontakozik ki az emberi lét minden megnyilvánulása, nincs többé tekintettel Krisztusra. Nem áll már jogi viszonyban az Isten és az ember; a felbomlott állapot pedig nem szabályozhatja társadalmi helyzetét, erkölcsi élete is függetlenné vált tőle. Felszabadultak a világerők: nem szuverén úr fölöttük az Isten, a Sátán pedig bevette magát a legbelsőbb rejtekekbe, és szabadon ténykedhet az ember minden csodálatos és förtelmes képessége.

Legfélelmetesebb maga az ember: a mozgásba jött világban néha mindennek látszik, máskor pedig semmi, ő rúgta fel az erkölcsi törvényt, s faragott atombombát, de tökéletesen felszívódhat a mindenség hullámcsóváiban. Ez a száguldás azonban már nem tartozik a lehetőségei közé. Értelmi ereje, másfajta képességeitől támogatva mégis örökké manipulál. Tekintet nélkül a másokra, vagy a népekre mindent új viszonylatba hoz; fajtája összessége se számít előtte semmit. Nem különös érték már az ember, mindent tehet, minden szabad, mindent megpróbál; sokszor kényszer alatt, máskor kíváncsiságból, néha pedig a gonoszság ereje hajtja. Nem szent többé az élet. Kifejleszti és összetöri biológiai létét, nem is szólva az igazság követelményeiről. Az ember mai mivoltában nem az utolsó lépés, fizikai és vegyi bűvészkedéssel gépembert, vagy állatot formálhat magából. Szociális létét természetétől idegen életformába töri be; hírközlő eszközeivel pedig sivataggá mossa az agyát.

Elvesz a karácsony pecsétjével hitelesített régi szűk világ, s elmosódik benne az ember. Hiába néz szét, semmi se igaz, mégis igaz minden, csak ő veszett el ebben a végtelenül szűk és megfoghatatlanul tágas horizontban. Akkor azonban semmi se félelmetes, mégis pokolian borzasztó az élet; semmivé és átfoghatatlanul naggyá vált az eddig ismerősnek gondolt világ. Egysíkúvá alakult, meghalt benne a csoda, de abban a pillanatban maga lett csodává. Kifejezhetetlenül kicsi roncs az ember, mégis alakatlan gólemként új teremtetésre tör. Hol a régi világ? A lezárt a kicsi kultúrforma, amelyik Krisztust is magába építette. Hol a régi karácsony, a gyertyákkal, fenyőkkel, kis okossággal és hittel megpecsételt ünnep? Hol van Krisztus, a világ megváltója?

* * *

Mégis van karácsony, van igazi ünnep, csak nyitottnak kell lennünk Krisztussal szemben. Ne keressük a múlt kultúrformáiban, de nem nyelte el a világmindenség se, hiába száguld a végtelen felé. Hitetlenségünk se pusztíthatta el.

Kétezer évvel ezelőtt megszületett csecsemő formában, feltámadása után pedig a mindenség urává lett. Ne keresd a régi gyermeket, és ne próbálj jogi viszonyba lépni rajta keresztül az Istennel. Krisztus ma emberi fogalmakkal kifejezhetetlen óriás. Hitvallásunk szimbolikus nyelve így beszél róla: „Űl a mindenható Atya Isten jobbán.” Tehát a világnál nagyobb valóság és hatalom. Bomlásnak indult kultúránknak egyetlen értelme van: mindennek a Krisztus lába alá kell vettetni. Emberek, alkotások, hitetlenség és sátán éppúgy. Krisztus hatalma alá kerül, mint az anyag, vagy a halál. A régi, bálvánnyá kicsinyített Jézuska helyett láss egy világon túli kifejezhetetlen nagy Urat. Göncöl szekerünk koronája egyik gyémántjának sem elég, és a csillagos ég ragyogása is kevés felséges arca kiábrázolására.

Ez a végtelen úr mégis a mi megváltó Krisztusunk. Ha ketten hárman együtt vagyunk a nevében, velünk van, megbocsátja bűneinket és szeretet. Nem kezelhetjük a kultúrában, de ingyen kegyelemből megvált a kárhozattól. Megszabadít az értelmetlenségből, messze űz minden félelmet, szeretetével besugároz, átsegít a halálán, s kulcsaival megnyitja az örökélet kapuját. Ha bízol benne, s az istentelenné vált világban átadod neki magad.

Ma is van karácsony, igazi ünnep. El ne veszítsd egy letűnt kor romjaival együtt, s el ne sodorjon tőle az értelmetlen formákban felbomlott világ, se az istentelen emberek és eszmék felelőtlen és pokoli fondorlata. Ha hiszel és alázattal ünnepelsz, akkor a végtelen, kozmikus arányú, mégis személyes Krisztus karácsonykor megszületik a szívedben. És hazavezet az Isten országába.

1969

Az összetört fiatalok jövője

Apostolok Cselekedetei 20:6-12. *Mi pedig a kovásztalan kenyerek napjai után kieveztünk Filippiből őhozzájuk Troásba öt nap alatt; hol hét napot töltöttünk. A hétnek első napján pedig a tanítványok összegyűltek a kenyér megszegésére. Pál prédikált nekik, mivelhogy másnap el akart menni; és a tanítást megnyújtotta éjjelig. Volt pedig elegendő szövetnek abban a felházban, ahol egybe voltak gyülekezve. Egy Eutikhus nevű ifjú pedig az ablakban ült, mély álomba merülve; és mivelhogy Pál sok ideig prédikált, elnyomatott az álom által, aláesett a harmadik rendházból, és halva vétetett fel. Pál pedig alámenován, reáborult, és magához ölelve mondta: ne háborogjatok, mert a lelke benne van. Azután felment, és megszegte a kenyeret és evett, és sokáig, mind virradatig beszélgetett, úgy indult el. Eléhozták pedig az ifjat, elevenen, és felette igen megvigasztalódtak.*

Pál apostol egyik csodáját idézi a felolvasott bibliai történet. Életrekeltett egy magasból lezuhant fiatalembert. Rendkívüli időszerű esemény; száz nagyon súlyos kérdés közt a világ minden részén, vasfüggönyön innen és túl, az ifjúság ügye került az első helyre. Vonzza a mélység, és már zuhan is. Talán már meg is halt, mindenestre elpusztul, ha valahonnan nem kap váratlan segítséget. Az idősebb nemzedék csak sópáncodik vagy vádol: az ifjúság szükségképp került bajba, nem volt elővigyázatos, eldobott magától minden értéket. Mi viszont próbálunk helytállni bár minket is nyom az új világ. Elfelejtik a nagy különbséget: ők több életformát láttak, van módjuk az összevetésre, a fiatalokra viszont az orkán erejével szakadt rá egyetlen világuk, amiben felnőttek, s ez erősebb sodrú az eddigi történelemtől.

Az emberiség múltjából mára csak egyetlen érvényes érték maradt meg, a keresztyénség. Pontosabban: Krisztus igaz egyháza. Mert már itt is sok pótlék és hamisítás mutatkozik; a gonosz gyakran elnyeli, saját képére formálja a keresztyénséget is, nincs különbség közte és a halálos áramú világ közt. De azért Krisztus igazi egyháza él, s a történelem végéig mind kisebbre zsugorodva is formálja az embert. A mindenkori ifjúságot sem tarthatja meg semmilyen más erő. A hogyan kérdésére ad feleletet a felolvasott bibliai történet.

* * *

Pál apostol személye és magatartása példázza az igaz egyház mindenkori szerepét. Éppen úton volt egy másik helyre, szinte mindig úton volt, s távozása előtt prédikált. Az egyház is mindig úton van, nem telepedhet meg egyetlen népnél, nem kötődhet egyetlen korhoz, kultúrához, egyetlen társadalmi réteg se mondhatja kizárólag a magáénak. Mindig úton van, s mindig útban van: örökösen ellentéte a világnak. Nem passzióból, s nem is valami okvetetlenkedés nyomán, lelkébe rejtett egyetlen törvénye állítja szembe a világgal: a láthatatlan Isten követeként történelem fölötti igazságot szól a történelemben. Rajta kereszttül Isten nyilvánítja az akaratát, ez a szerepe pedig a gonoszossággal beoltott élet ellenlábásává teszi. Elkerülhetetlenül. Az egyház csak az Igét hirdeti, de ez a *csak* az emberiség megtartó ereje, a történelem botránya, mégis az egyetlen lehetőség.

Pál prédikált. Nemcsak néhány szóval, mondanivalóját megnyújtotta éjjelig. Szinte már az unalomig sokat beszélt, egyesek elfáradtak tőle, mások el is aludtak, de ő csak folytatta megállíthatatlanul. Sok mondanivalója volt, az Isten igazságát hirdette. Azóta is így viselkedik az egyház: örökösen szólja az igét. A világ unja és kineveti, sokan el is alszanak, de ő prédikál ettől függetlenül. Ez a feladata; teljesíti is a történelemnek ezt a botrányát. Rég rászakadt az éjjél a világra, de az egyház még mindig hirdeti az Isten üzenetét. Nem a sötétségben ül, nem egy homályos zugban csinál valamit, hanem világosság sugárzik körülötte. Maga a krisztusi ténykedés a fény forrása. Láthatja és hallhatja mindenki az igehirdetését.

* * *

Pál prédikálása alatt egy Eutikhus nevű fiatalember az ablakban ülve elaludt, s a harmadik emeletről leesett az udvar kövezetére. Halottnak vélte mindenki. Jellemében és sorsában a mindenkori ifjúság ez az Eutikhus. Mindig az ablakban ül, a külső és belső világ határán; átmeneti állapota a legjellemzőbb rá.

Egyszerre érdekli a jelen és a jövő, lélek és technika egyaránt fontos a számára. Egyszerre vonzza Krisztus és a világ; természetes tartózkodási helye az ablak. Ebben a kettős állapotában el is alszik könnyen. Fárasztja az egyház évszázados prédikálása, a világ pedig szándékosan el akarja kábítani, hogy ne lásson, ne is tudjon semmit, jobb ha álmodik, hadd borítsák el ideális, vagy alantas képek. Veszélyes pozíciójában hadakozzon értük, s ezek űzzék a haszontalan és végső harcra. Elrabolják valóság iránti érzékét, s megrontják az egzisztenciáját. A biblia hangsúlyozottan, kétszer is említi a rátört mély álmot. Ez ugyan — a legtöbb ember szemében — éberségnek tűnik, pedig pont az éberségi erő párologott el belőle. Két világ határán, az ablakban ülve álomvilágba merült az ifjúság, jó és rossz, igaz és hamis, élet és halál valóságát befelhőzték zavaros álmképei.

Le is zuhant szükségképp, halálos kövek közt terült el a mélyben. Cinizmus, teljes felelőtlenség, kábítószeres, céltalan lázadások már nem izgatják; nincs többé emberi élete. A Sátán szerint meghalt, egy generáció kiesett a történelemből. Ezt akarta: megrontani és halálba taszítani; ezért a nemzedékért még az atombombát se használta fel.

* * *

A világ cinikusan szemléli az ifjúság állapotát. Nem úgy az apostol nyomán az egyház. Pál rögtön lement a harmadik emeletről a lezuhant fiatalemberhez. Rendkívül magas erkölcsi helyzetéből nem nézte undorodva a sokféleképp megromlott életet, hanem ráborult, magához ölelte, szeretettel vette körül. Nem sopánkodott és nem ítélkezett, magatartásában szeretet és felelősség nyilvánult meg: így folytatta szavakban megszakadt prédikációját. Isten igazságának legfőbb mondanivalója a bűnbocsánat. Ezt tette kézzelfoghatóvá magatartásával: az elszállni készülő életet visszaadta az összetört ifjúba. S szólt is a kétségbeesettekhez: ne háborogjatok, a lelke benne van.

Pontosan ez a feladata a mai egyháznak is: az összetört testbe visszaadni a lelket, hogy éltesse, értelmet sugározzon neki, összekuszált és megzavarodott vonásain hadd üssön át megint az Isten arca. De ez a csoda csak ott történhet meg, ahol az egyház jelen van, és megszakítás nélkül hirdeti Isten minden igazságát. Akkor is, ha kevesen figyelnek rá, akkor is, ha tilos, akkor is, ha unalmas. Csak az Isten ígéje adhatja vissza az életet, csak benne hangzik érvényesen a bűnbocsánat. Csak az egyház ténykedésével hozhatjuk vissza a mai ifjúságot is a valóságos világba, semmilyen más hatalom se mentheti meg lezuhant helyzetében.

Ma Krisztustól tiltják leginkább a fiatalokat. Néhol a hatalom durva eszközeivel, másutt finom szellemi mérgeket használnak céljuk érdekében. Mind a kettő egyformán veszélyes, eredménye csak az álm és zuhanás lehet; Krisztus nélkül összetörik az életük. Ezért kell az egyháznak megállás nélkül prédikálni az Isten ígétjét, az ő szavát kell tolmácsolni emberi nyelven. Szólni kell, ha idejétmúltnak látszik is, ha unják is sokan, s különösen hirdetni kell, ha tiltja a világi hatalom. Az egyháznak mindig jelen kell lenni, másképp nem emelheti fel az elszédült és halálba zuhant fiatalságot. Az életükről és az üdvösségükről van szó, s bennük rejlik népünk jövője is.

Meddig kell őrtenni az egyháznak? Egészen virradatig, míg Krisztus újra visszajön a földre.

1970

Belszárok modern palotái

Dániel 5:24-31. *Az Istent, akinek kezében van a te lelked, és előtte minden te utad, nem dicsőítetted. Azért küldetett ő általa ez a kéz, és jegyeztetett fel ez az írás. És ez az írás, amely feljegyeztetett: Mene Mene, Tekel, Ufarszin! Ez pedig e szavaknak az értelme: Mene, azaz számbavette Isten a te országlásodat és véget vet annak. Tekel, azaz megmértével a mérlegen és híjával találtattál. Peresz, azaz elosztott a te országod és adatott a médeknek és perzsáknak. Akkor szólott Belszár, és öltöztették Dánielt bíborba, és aranyláncot vetettek nyakába, és kikiáltották felőle, hogy ő parancsol, mint harmadik az országban. Ugyanazon az éjszakán megöletett Belszár, a Káldeusok királya. És a méd Dárius foglalta el az országot mintegy hatvankét esztendőskorában.*

Lekció: **Dániel 5:1-31.**

Természettudományunk révén mind érdekesebbé válik a világ, nagysága is lenyűgöz s elképzelhetetlen a kicsisége is; végtelennek tűnik mind a két irányban. A végtelenek metszőpontjában él az ember, s terül el külön világa, egyéni és közösségi formában egyaránt. Mindenkit lenyűgöz a kiterjedt Mindenség, s ugyanakkor félelemmel tölti el az értők és kíváncsiak hadát. Minél nagyobb a tudományunk, annál kevésbé értjük a valóságot, s annál bizonytalanabbá válik a holnap. A tudomány még nem jelent igaz megismerést, csak furfangos elméletek egymásutánját s használható munkaeszközt a kezünkben. Egzisztenciájában mind megfoghatatlanabbá válik az ember, s mind ellenőrizhetetlenebb közösségi sorsa. Minden irányban nyitottá vált a világ, sokan azt gondolják, hogy bármit csinálhatnak benne. Így nőttek nagygyá istenhit helyett a modern babonák, s uralkodhatnak rajtunk rákosán burjánzó impériumok és többfajta diktatúra. Tetszésük szerint manipulálhatják az egyének sorsát és a népek életét.

Évezredekkel ezelőtt — a maihoz képest primitív formákban — már mutatkozott ilyen helyzet. Az akkor is nagygyá nőtt ember Isten helyére próbált lépni, s abszolút hatalmat követelt magának. Az újbabiloni birodalom második császára feledve apja uralkodási titkát, az Isten előtti alázatot, a világ abszolút urának képzelte magát. Isten ellen tört, csúfolta személyét és szerepét. Tudat alatt a nagy gonosz szellem eszköze lett az emberiség életében. Története és sorsa színpadi jelenetként előre ábrázolta a századok végzetes kilengéseit, különösen a múlt és a közel jövőt. A régi história a korunkról szól; meg kell hallgatni a tanítását.

Belszár Isten helyett a bálványok — a Sátán és saját alkotásai — előtt hódolt, a gonosz szellemet és önmagát imádta. Főembereinek lakomát adott, s a jeruzsálemi templom elrabolt szent edényeit használta, amikor dőzsöltek. Ezek a kelyhek valamikor az Isten tiszteletét szolgálták, jelenlétét jelképezték szimbolikusan, aljas használatukkal magát az Urat csúfolta meg tudatosan a király. S akkor történt valami: a palota falára, nem természetes módon, néhány szó íródott: Mene, Tekel, Ufarszin. Mindenki megrettent a csodálatos jeltől. Az udvari tudósok képtelenek voltak megfejteni az írást, végül Dániel, Isten prófétája mondta meg az értelmét: megszámláltattál, megmértével, elosztattál a birodalmad. Azután gyorsan követték egymást az események, a királyt meggyilkolták, összeomlott az impérium.

A történelem ugyan nem ismétli magát, de az alapvető törvény előbb-utóbb és nem várt módon érvényesül benne. Minden látszat ellenére is a felséges Isten uralkodik az emberek országán. Nehéz párhuzamot vonni, de: minden istentelen hatalom Belszár szerepében tetszeleg és ténykedik. A kommunizmus elődje és apja az évezredek nyugati kultúrkör volt; ezt sokan összetévesztették a keresztyénséggel, pedig a krisztusi élet nem benne valósult meg, hanem a névtelen hívók élték át százszor és újra. Hatalmi gyakorlata mégis tudatában volt az Isten abszolút felsőbbrendűségének. Sokszor csak fogcsikorgatva engedelmeskedett, sokszor még úgy sem. Össze is tört gyakran; megaláztatások és az alaptörvény felismerése után mégis máig folytatta az uralmát.

Ezután következett a világ nagy részén az egyik modern Belszár, a kommunizmus korszaka. Apja hatalmát rombolta le, meg is tagadta minden vonatkozásban, mégis belőle származott, nála nélkül létre se jöhetett volna. Egyenes folytatása az évezredek, keresztyénnek nevezett nyugati kultúrkörnek és hatalmi gyakorlatnak. Civilizatórikus eszközeit is mind tőle kapta. De vérbeli Belszárhoz illően tagadja az Istent, és gúnyt űz belőle, uralmának nincs is más lényeges tartalma és célja. A kezébe került keresztyén egyházakat is csak erre használja fel; megfertőzi a jeruzsálemi szent edényeket. Folyik a dáridó az istentelen vörös királyi palotákban. De a falakra egy titokzatos kéz már felírta a félelmetes szavakat: Mene, Tekel, Ufarszin.

Dániel próféta így magyarázza e szavak értelmét: „Mene, azaz számbavette az Isten a te országlásodat, és véget vet annak.” A számbavétel eredménye: megrontottad az egész földet. Az állam legfőbb kötelessége a béke szolgálata, külső és belső ellenségekkel szemben kell védenie a nép szabadságát és jólétét. Még a hatalmat gyakorlókat is kordába kell szorítania. Az utóbbi tétel csak úgy érvényesülhet, ha a hatalom aláveti magát az Isten akaratának, s lehetővé teszi, hogy szabadon alakulhasson ki a nép és az Isten viszonya. A kommunizmus az ellenkezőjét csinálta, csúfolta az Istent, a helyére próbált lépni. Megmérgezte alattvalói lelkét és sorsát; külső és belső békétlenséget adott csupán. De már megjelent a falon az írás: „Számbavette az Isten a te országlásodat és véget vet annak.”

Az üzenet második szava pedig így szól: „Tekel, azaz megmérettél a mérlegen, és híjával találtattál.” A kommunizmus bevallott célja a szociális igazságosság lett volna, megvalósított életformája azonban csak bizonytalanságot hozott és szegénységet. Pedig az emberiség anyagi haladása egész történelme alatt, a második világháború óta a legnagyobb. Legmarkánsabban a nyugati civilizáció területén mutatkozik a jólét; ide tartozna az orosz kommunizmus is, csatlósaival együtt. De a vasfüggönyön inneni szabad világban összehasonlíthatatlanul nagyobb volt a haladás, mint mögötte. Egyenlő civilizatórikus feltételek mellett a vörös cárok uralma hozta létre ezt a helyzetet. Szól is az ítélet: „Megmérettél, és a mérlegen híjával találtattál.”

Logikusan kapcsolódik az eddigiekhez az isteni üzenet harmadik része: „Peresz, azaz elosztott a te országod, és adatott a médeknek és perzsáknak.” Mai cárok és ideológusok a kommunizmust a végső emberi életformának hirdetik; érte volt csupán az eddigi történelem. Pedig összeomlásának az ítélete már évezredekkel ezelőtt elhangzott, s a történelem elkerülhetetlen törvénye érvényesül az ő esetében is: a felséges Isten uralkodik az emberek országán. Előbb-utóbb pusztulnia kell minden más hatalmi gyakorlatnak. Mikor teljesedik be a kommunizmus végzete? Talán rövidesen, esetleg hosszabb idő múlva, de biztosan összeomlik az istentelenségre alapított világbirodalom. Vagy már Krisztus jön vissza, és vasvesszejével megsemmisíti az emberi történelmet. Helyét elfoglalja majd az Isten országa. Az Úr ítéletében már eldőlt Belszár legújabb impériumának a sorsa.

Tudni kell ezekről Krisztus népének. Egyéni keresztyénységén túl lássa mindenki a történelem végső törvényét: a felséges Isten uralkodik az emberek országán. Olvasd lelki szemeddel a modern Belszárak palotái falán újra megjelent isteni üzenetet: Mene, Tekel, Ufarszin. S lelkedben és körülötted építsd az Isten országát.

1970

Az aktuális bűjt

Márk 2:18-20. János és a farizeusok tanítványai pedig bűjtöltek. Odamentek azért és mondták Jézusnak: Mi az oka, hogy Jánosnak és a farizeusoknak tanítványai bűjtölnek, a te tanítványaid pedig nem bűjtölnek? Jézus pedig mondta nekik: Avagy bűjtölhet-e a vőlegény násznépe, amíg velük van a vőlegény? Ameddig a vőlegény velük van, nem bűjtölhetnek. De jönnek majd napok, amikor elvételük tőlük a vőlegény, és akkor bűjtölni fognak azokon a napokon.

Máté 6:16-26. Mikor bűjtöltök, ne legyen komor a nézéseitek, mint a képmutatóké, akik eltorzítják arcukat, hogy lássák az emberek, hogy ők bűjtölnek. Bizony, mondom nektek, elvették jutalmukat. Te pedig mikor bűjtölsz, kend meg a fejedet és a te arcodat mosd meg; hogy ne az emberek lássák bűjtölésedet, hanem a te Atyád, aki titkon van; és a te Atyád, aki titkon néz, megfizet neked nyilván.

Bűjti időben élünk. Hogy elfakult ez a szó, s milyen idegenné vált az értelme. Sokan cinikusan hánytorgatják az elmúlt két évtized keserű éhezését; rákényszerítette őket a világ, a társadalom, a nincsen. Nem kérnek többet belőle. A koplalás természetesen még nem bűjt, nem tisztáz semmit, nem fakad belőle lelki békesség, sőt kárhozatos indulatok újabb forrása csupán. Mögötte, vagy tőle függetlenül mindenkinek szüksége van igazi bűjtre, mikor kézbe veszi az életét, lehánt róla sok ráragadt sallangot, korlátok közé szorítja: képessé teszi a megújulásra. Mindez tervszerű és önkéntes lemondás sok mindenről. Nemcsak táplálék dolgában korlátozzuk magunkat, hanem az élet minden területén, ha valami úrrá akar lenni a lelkiismeretünkön. Lelki éberség, és a ráakódott haj leoperálása a lényeg. Mert rendkívül veszedelmes a megkövéredett szív s vele kapcsolatban a fogyatékos, sőt rosszindulatú szellemi állapot. Hamis meglegedettség is tunyaságot és százféle bűnt szül. Velük szemben a lemondás megedzi az életet, alkalmassá teszi nehéz próbák elviselésére. Még a legtisztább embernek is bűjttel és imádkozással kell készülni a harcra, csak így győzhet küzdelmeiben. Krisztus, földi ténykedése előtt negyven napig bűjtött; tökéletes lelki koncentrációval vette fel a harcot a Sátán ellen. Ragyogóbb diadalt nem is aratott senki, ő maga volt a győzelem, tanítása és cselekedetei természetesen folytak személyiségéből.

Nem kényszerű magamutogatás tehát a bűjt, hanem titokban és vidáman végzett önmegtartóztatás és lelki fegyelem. Soha nem cél, hanem jó eszköz: a cél mindig a bővölködés. Ez a biblia egyik legszebb szava. Bővölködjetek lelki javakban, a kegyelem és a teljességre jutott élet legyen az osztályrészetek. Előbb azonban meg kell szabadulni a lehúzó erőktől. Egyik jó eszköz hozzá a bűjt. Nyomában már el tudjuk fogadni a krisztusi élet bőségét, magát Krisztust.

* * *

A felolvasott bibliai versek szerint Keresztelő János tanítványai bűjtöltek, Krisztuséi pedig nem. Szemrehányással teli kérdéssel meg is támadták érte. Jézus válaszában megfeeje a probléma természetét, és megtanít szükségsszerű idejére. Senkise bűjtöl a lakodalmon, hanem együtt örül a vőlegénnyel. Majd megsanyargatja magát, mikor egyedül marad, s úgy vívja a harcat bűnei és a világ ellen. Az élet vőlegénye Krisztus: vele együtt nincs szükségünk bűjtre, nála nélkül viszont gyakorolnunk kell. Csak így találunk rá újra, s így lehetünk győztesek a világban. Legcsodálatosabb élete a tanítványoknak volt: együtt jártak a teljességgel. Egyszerű, műveletlen emberek voltak, mindennapi életükön túl homály borult rájuk, s a maguk szűk körében is sokat vesződtek nyomorúsággal és bűnnel. Azután jött Krisztus, és magához emelte őket. Először csak a szeretetét és jóságát értették meg, később a Végtelen számára is kinyílt a szemük. Amit a legtisztább tudomány se ragadhat meg, azt látták világosan: tisztán megmutatkozott számukra az ember, az élet, a világ, az Isten. Tudtak a végtelen Értelmről, s Mesterük mellett részesévé váltak. Jézus békessége, az örökélet harmóniája járta át őket a közös három év alatt. Eddig ez volt a legnagyobb bővölködés a földön. Semmi szükségük se volt a bűjtre, teljesek voltak Krisztussal. Viszont mennyit bűjtöltek a Megváltó mennybemenetele után. A Szentlélek vezetése alatt álltak, mégis életük alapeleme volt a bűjt, míg újra magukban és körülöttük nem érezték Mesterüket.

* * *

Kétezer év óta az egész világ is nála nélkül maradt. Testi mivoltában elment a földről, napjainkat nem oszthatjuk meg vele, mint annak idején a tanítványok. De azért nem hagyott egyedül. Mennybemenetele előtt parancsot adott az evangélium hirdetésére az egész földön, s megígérte, hogy az övéivel lesz minden nap a világ végéig. Nem testi módon, hanem: ahol ketten hárman egybegyűlnek a nevében, lélekben lesz velük. Hitük és cselekedeteik igaz tartalma lesz, s istenes magatartásuk mozdító ereje. Az ilyen emberek a legnagyobb nyomorúságban is bővülködnek, de ez már nem természetes állapot, harcolni kell érte: sok imádság és böjt után lehetnek csak eggyé Krisztussal. Életük" megfékezésével, lemondások árán kell legyőzni magukat, s újabb és újabb testi és lelki koncentrációval készülni a harcra a világ kísértései ellen. Egyetlen keresztyén ember se lehet meg böjt nélkül, csak ezzel teheti alkalmassá magát a lelki találkozásra, csak így bővülködhet Krisztussal.

Testi formájában most nincs köztünk, a szellemi érintkezést pedig lehetetlenné akarja tenni a világ, összetöri a keresztyénség történelmi formáit, sok embert megfoszt az evangéliumtól. Még inkább: ideológiákkal és az Istentől függetlenített életformák útján kiöli a lelkekből a hitet, nehogy történelmi keretek nélkül is Krisztushoz tartozzon az ember. Eltűnteti a világból és a lelkekből a Megváltót. Helyette egyfajta szabadságot hirdet, de csak a Sátán legsötétebb diktatúráját hozza. Nevetségessé teszi a böjtöt, inkább az anyagi javak és testi élvezetek nagyszerűségéről prédikál. Gyakran ugyan az ideológia ellenére is koplalni kell, ezt azonban csak a múlt bűneinek tudja be, s rögtön fel is használja Krisztus-ellenes újabb lázadás szítására. Sokfajta törekvés és erő el akarja venni az emberektől a világ Megváltóját; tűnjön el az élet Vőlegénye. S milyen sikeresek! Innen és túl a vasfüggönyön mind többen élnek Jézus nélkül, hitetlenségben. Lassan már nem is tudják, mit kellene tenniük, hogy találkozzanak vele.

Ti imádkozzatok és szükségszerűen éljete a böjttel. Nincs veletek a Vőlegény, elvették az élet igazi örömét, sötétség és értelmetlenség vesz körül benneteket. Még se sodródjatok a világ árjával se tévedésből, se kényszerítésre. Keressétek Krisztussal a találkozást. Testben nincs itt, szellemileg pedig tiltanak tőle, ti azonban ne engedjete. Hallgassátok a biblia üzenetét, imádkozzatok és gyakoroljátok a böjtöt. Nemcsak az ételekre nézve; mondjátok le sok mindenről, amit felkínál az istentelen világ. Lélek szerint éljete, s az eredmény nem marad el: felragyog bennetek Krisztus. S abban a pillanatban bővülködő emberekké váltok: a lelki és szellemi sivárságban is ömlik belétek és patakszik belőletek a szeretet és a békesség. Gazdagok lesztek reménységben, s ezt a kincset aprópénzre váltva is kamatoztatni tudjátok az elesett emberek javára.

Böjti idő van. Ennek a nyomán is bővülködjete mennyei javakban.

1970

A test misztériuma

János 2:18-22. *Feleltek a zsidók és mondták neki: Micsoda jelt mutatsz nekünk, hogy ezeket cselekszed? Felelt Jézus és mondta nekik: Rontsátok le e templomot, és három nap alatt megépítem azt. Mondták azért a zsidók: Negyvenhat esztendeig épült ez a templom, és te három nap alatt megépíted azt? Ő pedig az ő testének templomáról szólott.*

Máté 27:39-42. *Az arramenők pedig szidalmazták őt, fejüket hajtogatván, és ezt mondván: Te ki lerontod a templomot és harmadnapra felépíted, szabadítsd meg magadat: ha Isten fia vagy, szállj le a keresztről! Hasonlóképpen a főpapok is csúfolódván az írástudókkal és a vénekkel egyetemben, ezt mondták: Másokat megtartott, magát nem tudja megtartani. Ha Izrael királya, szálljon le most a keresztről és majd hiszünk neki.*

Nagypénteken Krisztus halálára emlékezünk. Ez a nap a golgotai kereszten végbement váltság ünnepe; az Isten Fia meghalt értünk, vérével eltörölte bűneink következményeit.

A felolvasott bibliai versek első részét jóval halála előtt mondta Jézus, csak a második fele kapcsolatos a szenvedés történetével. Még működése elején jelet vagy csodát követelt tőle a cinikus és félig ellenséges tömeg; kézzelfogható csoda nyomán akart csak hinni a szavainak. Ez a magatartás kibújás is volt, így utasította el a személyében megjelent Kijelentést, s próbálta kijátszani Isten követelményeit. Jézus anyagi csoda helyett meglepően válaszolt: „Rontsátok le e templomot és három nap alatt megépítem azt... Testének templomáról szólott.” Ebben a két rövid mondatban benne van nagypéntek egyik értelme.

A tömeg nem fogta fel Jézus beszédét, felháborodott titokzatos szavain. „Negyvenhat esztendeig épült ez a templom, s te három nap alatt megépíted azt?” Pedig ő saját teste templomáról beszélt. Nem értették a test misztériumát, ahogy a világ nem fogja fel ma sem. Az embert egynek veszik a testével: léte nem terjed túl ezen a határon, s el is pusztul vele a halálban. Szerintük a test minden. Más elgondolás viszont a testet nézi semminek, és a lélek halhatatlanságáról beszél. Ködös gondolatokkal mindenképp meghamisítják a Kijelentést.

Krisztusban tisztán megmutatkozott a test misztériuma. Szétszakíthatatlan létező az ember: test, lélek és szellem egysége. Külön feladatokat végez mindegyik rész, de csak egymás kötelékében létezhetnek. Testemmel, lelkemmel és szellememmel vagyok azonos önmagammal; így lehetek Isten arcú teremtmény. Mégis rendkívül gyalázatos az emberi test, a bűn fészke és a halál áldozata, a legragyogóbb is magában hordja a rothadás mélységét. Minél ragyogóbb, annál elesettebb. Minden szempontból romlandó, és mégis az Isten temploma. A vele összefonódott lélek és szellem révén tud a Mindenhatóról, vágyik utána, és otthona is lehet Szentlelkének. Ezzel válik Isten templomává, szent helyé ezen a földön. Misztikusan magába fogadja az Istent is; nem a végtelen létezőt, csak Szelleme egy szikráját.

Ráadásul, az örök Ige, az Isten Fia, az abszolút szellemi minőség is testté lett egyszer, a halál zsákmányaként jelent meg a történelem egy pontján. Mindenben hasonlított hozzánk, kortársaival együtt evett és ivott, nem fantom volt, hanem valóságos ember. Csak a bűn hiányzott belőle; szent volt mindenestől. Magatartásával úrrá lett a gonoszságon; a halált viszont teste pusztulása révén győzte le, mikor újra emberi formában támadt fel a mélységéből: végső misztériumként megjelent a földön a tökéletes test. Krisztus külső alakjáról nem tudunk jóformán semmit. Sokan ragyogó fiatal férfiként képzelik el, csúnyának gondolják mások. Egy a lényeg: halandó volt, bár bűnnélküli, s végül halhatatlan testben támadt fel harmadnapra. Benne lett teljessé az emberi test.

Nem külön a testét üldözték a kortársai, el akarták pusztítani az egész embert. Tisztán kell látnunk, hogy Krisztust egy szűk kör kivételével, kimondhatatlanul gyűlölte a világ; s ha igaz formában jeleníti meg valaki, üldözik ma is. Nem fogadták el a mondanivalóját, pedig Istent a teljesség fokán ismertette meg, amennyire az ember felfogni képes. Kijelentése mindig viszonyulást jelent: igazság és követelmény velünk szemben. El is utasította a tömeg, hisz mindig csak saját vágyait akarja megvalósítani: a Sátán uralmát. Gyűlölték az önmegtagadásról mondott ígéit, inkább Isten ellenére éltek; minden tette vörös posztó volt a szemükben, ingerelte őket az abszolút jóság. Elvetették az egész jelenséget. Mindenekelőtt mégis a testén akartak bosszút állni: halálra gyötörték. Ebben a mondatában: „Rontsátok le e templomot”, Jézus is erre utalt jóelőre. Akkor majd nem hangzik benne az isteni kijelentés, nem árad belőle az igazság. A teremtés rendje szerint test nélkül nincs emberi formájú élet sem itt, sem az örökkévalóságban. Ezért akarta Krisztus testét

elpusztítani a világ, s vele együtt kiiktatni Istent az életünkből. Mert nekünk a test, lélek és szellem egységén kívül nem adódik semmilyen igaz kijelentés, sem örökélet.

Krisztus tudta, hogy csak a kereszten végezheti el a váltság munkáját, s feltámadása révén győzheti le saját testében a halált. Csak a kereszten válhat a gyalázat teste dicsőséges csodává. „Rontsátok le e templomot, s én három nap alatt felépítem azt.”

* * *

Lerombolták. A világ akkori vezetői elpusztították Jézust. Gálád módon, árulás segítségével ejtették törbe, minden jogszabály felrúgásával ültek fölötté törvényt. Még a látszatot se tartották be, pedig arra vigyázni szoktak a római uralom alatt. Kegyetlen módon megkínozták: megostorozták, tövis koronát nyomtak a fejébe, félig aléltan cipeltették vele a keresztyét, végül ráfeszítették a bitófára. Megtört a teste a szenvedésekben, kifolyt vérével elhalt a lelke is, közben pedig átélte a legszörnyűbb kint: Mennyei Atyjától is elszakítottan érezte magát. Mindenestől, testében, lelkében Istentől is elhagyatva szenvedett. Lerombolták tehát a testét, a Szentlélek templomát.

De harmadnapra megépült, az Isten feltámasztotta a halálból. Nem egy lelki fantom jelent meg helyette, nem is csak szellemében él tovább a történelem századaiban, hanem testében támadt fel a megdicsőült Krisztus. Beteljesedett a test misztikus csodája, halhatatlan formában örökké él. Teljességre jutott az isteni teremtes emberi rendje. Most tisztán kell látnunk Pál apostol tanítását: „Nem minden test azon egy test, hanem más az embereknek teste, más a barmoknak a teste, más a halaké, más a madaraké. És vannak mennyei testek és földi testek; de más a mennyeiek dicsősége, más a földieké.” Később így folytatja: „Elvettetik érzéki test, feltámasztatik lelki test.” Krisztus lelki testben támadt fel a halálból. A „lelki” itt jelző és egyúttal lényeg. Krisztusban az Isten Fia és Ádám utódai támadtak fel a testi teremtes igazi rendje szerint.

* * *

Nagypéntek egyszeri és végső esemény; ránk nézve azonban még csak ígéret és lehetőség. Mi még a bűn és a halál testében élünk, a véges töröttség állapotában; összevissza bukdácsolunk, s csak gyalázatunk válik napról-napra világosabbá. Valami sátáni kényszerrel el akarjuk pusztítani a testünket, hogy vele hulljon a teljes létünk.

Akkor is pusztítjuk, mikor legjobban értékeljük s játszunk rajta művészi kezekkel. Bűnök és betegségek formájában a világ is rátámad s le akarja rombolni a Szentlélek templomát. A legtöbb ember saját szándéka szerint és a világ kényszerítésére, lépten-nyomon vétkezik a teste ellen: bűnökkel rombolja az idegek feszültségén keresztül, vagy kényezteti a lélek és szellem kárára. Pedig nincs ennél finomabb és kényesebb alkotás a földön. Minden hamis, istentelen tudomány is pusztítja a test és a szellem elválaszthatatlan egysége révén. Megállás nélkül folyik emberi létünk elengedhetetlen alapjának a rombolása. Egyfajta, örök nagypéntekben él az ember; és nem tud győzedelmeskedni rajta.

De volt krisztusi nagypéntek is. Átszőgezték a kereszten, halálra adták, átélte a pokol minden szörnyűségét, s végül dicsőséges lelki test formájában feltámasztotta az Isten. Benne, rejtett lehetőségként megelevenedünk majd mi is. Már most bennünk van a lelki test csírája: szívünkben él a feltámadt Krisztus.

Évezredek távlatából hangzik a szava-. „Rontsátok le e templomot és három nap alatt megépítem azt.” Harmadnapra győzelmesen fel is támadt az örökéletre. Benne bízva nagypénteken reménységgel hirdetjük mi is hitvallásunk bizonyágtételét: „Hiszem testünknek feltámadását.”

1970

Titkok nélkül

Márk 4:21-22. *Mondta nekik Jézus: avagy azért hozzák-e elő a gyertyát, hogy véka alá tegyék, vagy az ágy alá? És nem azért-e, hogy a gyertyatartóba tegyék? Mert nincs semmi rejtett dolog, ami meg ne jelentetnék; és semmi se volt eltitkolva, hanem hogy nyilvánosságra jusson.*

Az ember és a társadalom fantáziáját mindig izgatta a titok, a nyilvánosság elől elrejtett, homályba burkolt cselekedet és állapot. Bármelyik hatalmat is félelmessé elsősorban rejtett titkai tettek. Mindig forró a kérdés: mit takar a homály? S életüggé válik azon a ponton: veszedelmes-e rám nézve, vagy esetleg segít rajtam? De csak bizonyos határig lendítő erő, azon túl fáraszt és őrli az életet. A sokáig megoldatlan rejtély pedig a leggyorsabb sírásó.

Gyermekkorunkban mennyire izgattak és repítettek a titkok; azóta légióvá nőtt a számuk, s ha valami módon meg nem oldódnak megfulladunk tőlük. Fel kell lebbenteni a fátylat az Isten, a világ, önmagunk és a másik ember rejtett életéről. Jézus félreérthetetlenül mondja: „Nincs oly rejtett dolog, ami meg ne jelentetnék; és semmi se volt eltitkolva, hanem hogy nyilvánosságra jusson.” Próbáljunk Krisztus világosságában eligazodni a rejtett mozzanatok és megoldásaik közt.

Mindenekelőtt az Istennek van sok titka; már a léte is az, még inkább a cselekedetei. Rejtélyét fel nem fedhetjük, mégis sokat tudunk róla, sok mindent megmutatott, kijelentett magából, amire szükségünk van a világban és az életben az eligazodáshoz: egyetlen Isten, teremtett és ítél fölöttünk, a világ ma is alakul roppant erejű markában, ugyanakkor kegyelmes mennyei Édesatyánk. Az emberré lett Jézusban jelentette ki végső fokon magát, ő volt a meggyújtott és helyére tett gyertya. Egyet biztosan megtudtunk tőle: lehet számunkra bűnbocsánat, és lesz örökélet. Nincs ennél boldogabb tudás; bár minden rejtett ügynek ilyen volna a megfejtése!

A világ azonban és a legtöbb ember nem érti a Krisztus által feltárt titkokat, nem mondanak neki semmit; rövid távon sem, végső módon sem jelentik élete elrendezését. Másfajta misztériumokkal tartják fogságban. Mintegy szörnyű tető nehezedik rá az ég, s ezen a boltozaton belül minden mozzanat félelmetes rejtély: ő maga, a másik ember, a világ s valami legbelsőbb, alig kielemezhető aggodalom. Csak a hatásukat érzi. Félelmetes gonoszság árad mindenfelől. Néha személyek révén, máskor az események forgataga önti, olykor testet ölt intézményekben, s rájuk van írva a Jelenések Könyvének a kijelentése: „Titok; a nagy Babilon, a paráznának és a föld utálatosságainak az anyja.” Ez a sötét hatalom a Sátán. Amerre lép titkos dolgok történnek, s nyilvánosan omlik össze az élet. Néha sóhajt az ember: ha ezt a sötétséget átvilágítaná valaki, mennyivel tisztább lenne a világ és benne a sorsunk. Csak kevesen tudják, hisz körülöttük még üzleti rejtett manipulációit a Sátán, hogy rég feltárta a titkait és legyőzte őt Krisztus, a példázatbeli gyertya, a világ világossága. S egyszer, a maga idejében, a sötét gonoszságot a halál tavába veti majd titkaival együtt az Isten.

* * *

Hétköznapijainkat leginkább mégis az ember rejtett dolgai érintik, s a bennünk elásott titkok. Ne gondolja senki, hogy mindegyik gonosz. Sok igaz és jó dolgot is rejtegetnek az emberek, szégyenlik a világ előtt, a sokféle komplikáltság közt túl naivnak tűnik a szemükben. Ezért rejtik maguk is véka vagy az ágy alá a meggyújtott gyertyát, Krisztust. Így takarják el hitüket a tudományosnak hirdetett ateizmus elől, s csak titokban imádják az élet és halál urát. Így rejtik el jóság utáni vágyukat, s csak titokban tesznek jót, másképp mindenki kinevetné őket. Szégyenlik hitüket és szeretetüket, el is dugják az emberek szeme elől, vagy a gyertya elsötétítésével, Krisztus kiiktatásával betakarja azokat a világi hatalom. Pedig nem azért született meg bennünk a jóság, hogy elrejtjük, hanem segítségül a többiek számára. Előbb-utóbb érvényesülniük kell igazi mivoltukban; nem élhet nélkülük sokáig a világ. Most különösen nagy szükség van rájuk, rettentő sötét az éjszaka.

Sokszor ugyanígy viselkedik a társadalom is. Tudományosnak mondott formái és cinizmusa mögött ott rejtőzik a szeretet és az igazság, legalább is szívós vágyakban, de elrejtik a hatalom tekintete elől, pedig ezzel vakságra kárhoztatja tagjait.

* * *

Az ember rejtett ügyei azonban legtöbbször félelmetesek és gonoszak. Ki merné feltárni az életét maradék nélkül? Vágyait, gondolatait, minden cselekedetét? Ki merné lehántani róluk a társadalmi formákat, a hazugság burkából kinek volna bátorsága napfényre hozni őket? Ki ne kívánta volna a másik ember halálát, vagy ne segített volna, hogy minél hamarabb megérkezzen? Ki ne kötött volna hosszabb-rövidebb szövetséget a Sátánnal, s nem követett el igazán szégyenletes dolgokat? Sok ember inkább a halált választaná, mint élete sötét titkainak a felfedését. Pedig, „nincs semmi rejtett dolog, ami meg ne jelentetné.” Valamilyen formában már földi életünkben. Krisztus világosságában a titkok nyilvánosságra jutnak egyszer, és összemorzsolják szülőiket. Boldog ember, akinek kevés van belőlük.

A közösség titkai ugyanígy megmutatkoznak a maguk idejében. Egy-egy társaság, hatalmi csoport sokáig rejteti tudja célkitűzéseit, sőt a módszerét is, sok cselekedete jó darabig titokban marad, bár meghatározza egész életművét. Ilyen ma a kommunizmus. Ebben a homályban hatalmas eredményeket érhet el, igájába hajthat százmilliókat, a diktatúra vagy a pénz erejével uralkodhat rajtuk, de egyszer majd napvilágra jön minden. Mikor legkevésbé várnák, mikor a legnagyobb biztonságban érzik magukat. Egyszer csak rájuk vetődik Krisztus világossága, s megmutatkoznak a szörnyű titkok. Akkor oszlik az éjszaka, új hajnal támad a történelemben. Néhány napkeltét eddig is átélt már a világ. Egyszer pedig megérkezik a végső hajnal: Krisztus, második eljövetelekor, átvilágít majd mindent.

Mindezeket túl az egyházra rászakadt sötétség a legborzasztóbb állapot. Ha ő rejtette véka alá a meggyújtott gyertyát, ha neki vannak félelmetes titkai. Ha a megszokott formák és szövegek mögött nem az Isten dicsőségét szolgálja, hanem a sajátját, vagy valami mást. Gyakran adódott már ilyesmi a történelemben. Örökös éberségre van szükség, hogy bele ne essen ebbe az állapotba. Ezek a titkok a leghalásosabbak; az emberiség lelki élete a tét, generációk üdvössége forog kockán. Csak Krisztus világossága oszlathatja el a sötétséget, s adhat titkok helyett egyértelmű tiszta magatartást. Isten világtrendjében ennek is megvan a határozott ideje.

* * *

Minden titok lelepleződik egyszer, vagy most, vagy a végső eseményekben. Isten áldott titkai is, mikor színről-színre meglátjuk őt, s tisztán megértjük az akaratát. Az ágy alá rejtett gyertya kozmikus fényként felragyog majd, s átvilágítja a világmindenséget. Akkor azonban a gonoszság elrejtett titkai is megmutatkoznak, s meg is semmisülnek végérvényesen. Náluk nélkül ragyog majd a világ, s ez lesz az Isten országa. Zűrös titkaiddal ellene dolgozol, nyilvános krisztusi életteddel viszont már most megvalósítod egyik kis darabját.

Napi feladatunk tehát Krisztust, a meggyújtott gyertyát a véka vagy az ágy alól a tartójába tenni, hogy kis körben már most lelepleződjének a titkok, s szebb és igazabb legyen az élet.

1970

Hitetlenek közt

I. Thessalonika 5:14-15. *Kérünk titeket atyámfiai, intsétek a rendetleneket, bátorítsátok a félelmes szívűeket, gyámolítsátok az erőtlenekeket, türelmesek legyetek mindenki iránt. Vigyázzatok, hogy senki senkinek rosszért rosszal ne fizessen; hanem mindenkor jóra törekedjeteK úgy egymás iránt, mint mindenki iránt.*

A thessalonikai gyülekezethez írt első levél ötödik részében a hívő ember magatartását határozza meg Pál apostol. Ezzel a keresztyénség programját is megadta sok vonatkozásban. A címzett eklézsia pogány világban élt; így a népesség aránytalanul kisebb csoportjához szólt az üzenet. Mindenkori útmutatás a nemkeresztyének közé került krisztusi emberek számára. Egyfelől egymásközi életüket rendezi, másfelől viszonyukat a hitetlen világhoz. Keresztyénnek hitt légkör súlytalanná teszi az egész részt, de rögtön aktuálissá válik és értelmet kap az Istentől elszakadt társadalomban, s mindig eligazít a próbatételek idején.

A keresztyén ember magatartásának van egy abszolút előfeltétele: hinnie kell az Istenben és engedelmeskedni az akaratának. Enélkül nincs krisztusi élet és magatartás. Minden törekvés más értelmet kap ha hittel viszi végbe valaki. Esetleg ugyanazt csinálja a hitetlen ember is, mégis más a célja és más lesz az eredménye. A keresztyénségben ez az indulás, az erő és egyúttal a megérkezés. Nem valami általános hitet említek, valamilyen filozófiai belátást, hanem a meghalt és feltámadt Krisztusba vetett teljes bizalmat. Sőt, visszatérésének a varasáról van szó, amikor majd az elpusztult világ helyett felépíti az Isten országát. A keresztyén hit a végső dolgokra is vonatkozik. Erre nézve a világ teljes sötétségben él, s itt adódik számára a keresztyén világosság. Fény nélkül szükségképp eltéved mindenki, egyéni és társadalmi életében egyaránt, a világosságban viszont eligazodik, hiába mondanak ellene az éjszaka hatalmai.

* * *

Pál apostol, a felolvasott bibliai részben, a keresztyén életről beszél a hitetlen világban. Ahogy naponta történnie kell. Most elsőrenden nem is a testvérek egymásközi viszonyát rendezi, hanem magatartásukat az Isten nélküliek felé. Mind a két csoport benne él a társadalomban, s az apostol kapcsolatot akar létesíteni köztük. A hívő ember felelős az ateistáért is, pozitív módon kell tehát felé fordulnia.

A követelmény első pontja így hangzik: intsétek a rendetleneket. Semmi különös nem volna benne, ha csak az egyház tagjaira vonatkoztatná, de a kívülállókkal is kapcsolatos: a hitetlenekért is felelős a keresztyén ember. Először a rend érdekében harcol mindenkiért. Mind az egyéni, mind a közösségi élet alapvetése a rend; a természeti világból nyúlik át hozzánk. Semmi se létezhet saját belső formája nélkül. Ezek folytatása pedig az egymás közt kialakult normális állapot. Az emberi életnek is, egyéni és közösségi vonatkozásban egyaránt, megvan a rendje. Részben természethez kötött, részben sajátos eredetű, és különleges célja van. Két képlete a törvényt és a szeretetet. Egyensúlyuk biztosítja az egyén és a társadalom életét. Ellenük lázad az anarchia; működése nyomán káoszba hull a rend, pusztul az ember és összeomlik a társadalom. Hangsúlyozza is követelményét az apostol: „Intsétek a rendetleneket”. Óvjátok meg az embert és a társadalmat a külső és belső anarchiától. A hitetleneket is, a szekularizált közösséget is. Felelősek vagytok mindenkiért. Nektek ennél ugyan több és más dolgok is van, munkálkodnotok kell az Isten országáért, de az istentelenek közt is vigyázzatok a rendre. Kétezer év távlatából nekünk is érvényes és aktuális a követelmény.

Majd egy lépéssel tovább megy: „Bátorítsátok a félelmes szívűeket.” A rend nem old meg mindent, kiegyensúlyozott helyzetben is kezébe kerítheti az embert a félelem. Ez a legősibb társunk, az átláthatatlan élet és a matematikai képletekbe nem szorítható világ hozza magával. A bizonytalanság már félelem s az életnél nincs bizonytalanabb jelenség. Rosszindulat és a gyűlölet tartja állandóan felszínén. Először csak sínyli az ember az erejét, aztán összetörik benne. Bizalmat és biztonságot kell sugározni mindenki felé, másképp megsemmisül kétségbeesésében. Biztonságot a rend és az erő érzete ad; ezt megérzik és elfogadják hívők és hitetlenek egyaránt. Ilyenformán bátorítsátok a félelmes szívűeket. Még inkább: sugározzátok feléjük az örök rend és szeretet forrását, az Istent. Akkor is, ha közömbösen vagy ellenséges szívvel fogadják.

A bátorítás egyik esete az erőtlenség gyámolítása. Ide tartoznak a kicsik, a két balkezesek, a valami miatt nyomorultak. Nem értenek a világhoz. Velük egyenként kell foglalkozni, közvetlen segítséggel fordulni hozzájuk. Nekik kell adni életünk egy darabját; akkor is, ha hitetlenek, sőt akkor még inkább, hisz ilyen állapotukban nem érzékelhetik az Isten végtelen kegyelmét. Ateista társadalomban a hívő ember legfontosabb ügye a szeretetmunka. Szolgálatok a kicsinyeknek, emeljétek fel az elesetteket, a két balkezesekre felelősséggel vigyázzatok. A nagyon nehéz társadalmi állapotok idején leginkább.

Most következik az apostol legnehezebb követelménye: „Türelmesek legyetek mindenki iránt.” Itt nagyot sóhajt a hívő ember, és új erőfeszítéssel próbál engedelmeskedni; alázatosan. Nem lázadt eddig sem, de sokszor látta már türelme határát, hisz vele szemben mindig igaztalan volt az új társadalmi rend. Minden totális hatalom így viselkedik, a kommunizmus különösképp. Nemcsak uralkodik, hanem minőségileg akarja mássá tenni az embert. Kudarca miatt türelmetlen. Itt különbözik tőle a hívő ember: nem válaszol ingerültséggel a kihívásokra. Ezt viszont csak szenvedés árán teheti meg. Külső és belső nyomorúságokat zúdít rá a magatartása. De ez a krisztusi út: türelem, alázat, szenvedés. A lázadásnál ez jobban leszereli a hitetleneket. Nem csinál csodát egyszerre, de hosszú távon elmaradhatatlan a hatása. Pál apostol mutatott erre ragyogó példát. Természeténél fogva türelmetlen, ideges ember volt, mégis elsőrendben benne valósult meg ez a krisztusi követelmény. Áradjon a te életedből is, különösen a hitetlenek felé.

Ezeknek a követelményeknek csak egy záró akkordja lehet: „Senki senkinek rosszért rosszal ne fizessen, hanem mindenkor jóra törekedjétek úgy egymás iránt, mint mindenki iránt.” A jószándék és béke követelményét a legtöbb ember megérti, s igyekszik is megvalósítani, de bántásra ütés a felelet. Lelkiismereti igazolása is van, nem ő kezdte, csak védekezik, csak a jogáért harcol. Erkölcsi magatartása: szemet szemért, fogad fogért. Messzire jár még az újtestámentum szellemétől: „senki senkinek rosszért rosszal ne fizessen”. Pedig ez még az enyhébb nehézség; van nagyon sok kimondottan gonosz ember is és indok nélküli pusztítás. Ebben az esetben is Pál apostol követelménye szerint kell viselkedni? Tűrni kell az istentelen világ minden gonoszságát? A válasz egyértelmű: a keresztyén ember rosszért rosszal ne fizessen, és jóra törekedjék mindenki iránt. Ez a krisztusi többlet a világban, a jóság sója és kovásza, az igazi forradalom; vele kell megerjeszteni a gonosz hatalmat. A hegyi-beszéd így válik mindennapi cselekedetté. És csak így maradhat meg az élet a megvadult és összezavart világban.

Megremeg az ember: lehet így élni egyáltalán, lehet így viszonyulni az akarva-akaratlan gonosz társadalomhoz? Nem volna jobb hasonulni hozzájuk, mint felvenni velük a harcot? Nem az istentelenség uralmát segítjük ezzel elő? A pillanatnyilag érthetetlen magatartás keltheti ezt a látszatot, pedig a hitetlen világban így épül az Isten országa. Egymás közt természetes ez az életforma, Krisztus útján járva a hitetlenekkel is ilyen legyen a kapcsolatuk.

1970

MEDITÁCIÓK

Efézus 5:9-14. *Serkenj fel, aki aluszol és támadj fel a halálból, és felragyog tenéked a Krisztus.*

Életünk nagy veszély a hitetlenség és a bűn minden fajtája. Uralomra jutott állami istentelenség próbál elveszíteni, s divatos mai gonoszságok tarkítják az évezredek bűnöket. Alig lehet eligazodni az élet forgatagában, sokan mégse veszik komolyan keresztyénségüket. Nem ezek a kivételek, ma ilyen a tipikus ember; belső átélés nélkül is keresztyénnek gondolja magát. Ha megszorítják, könnyen védekezik: semmilyen nagy bűnt nem hurcol a lelkén. Nem gyilkolt meg senkit, tudatosan nem rontotta meg mások életét, az apróbb bűnök meg nem számítanak. Saját megítélése szerint így néz ki az élete. A biblia igazságainak se állította az ellenkezőjét, nem fordított hátat ősei hitének. Éppen azért nem érzi szükségét semmiféle megtérésnek. Nem tudja vagy nem akarja látni, hogy nem a különálló cselekedetek a legfontosabbak, hanem a mögöttük meghúzódó lélek, belső magatartás: Krisztussal megy-e együtt, ha botladozva is, vagy a széles úton jár, erkölcsöt hazudva.

A Szabad Európa Rádió programján a tényleges ígehirdetési idő 1971—72-ben leszűkült öt-hat percre. Ez a helyzet már nemcsak a homiletikai formát tette lehetetlenné, hanem a mondanivalót is csak a meditáció fokán engedte meg. Szerencsés körülmények közt belőlük jött volna létre az istentiszteleti ígehirdetés. Fontosnak tartottam ilyenfajta közvetítésünk néhány darabjának a bemutatását is; speciális módon ez is az Isten szavának a tolmácsolása volt, a magyar nép lelki tápláléka.

A legtöbb ember közömbös, becsapja a világot és saját magát. Nyugodt lelkiismerettel önző; s néhány szokott gesztuson kívül hátat fordít az egyháznak: nem árt neki, nem is veszi semmi hasznát. Egyet azonban föltétlenül elvár tőle: ne háborgassa az Isten nevében, úgyis elég baja van a világgal.

Nagyon veszedelmes állapotba került, a közömbös dolgok teljesen lefoglalták, semlegesítették az élet értelmére és feladataira nézve. Milliókat kötöz meg ilyen módon a Sátán. Mindennapnak nevezett semleges dolgok szigetelnek el leginkább az igazi keresztyén élettől. Az emberek és az Isten iránt mutatott közömbösség a legkonokabb önzés jele, ezzel veszi kezdetét a kárhozat. Pedig sokan belevesznek a mindennapjaikba, csak a perc érdeke mozgatja lépéseiket. Emberileg is és Krisztus szempontjából is teljesen leszűkült a látóhatáruk: sem a közösség, sem az Isten nem érdekli őket. A törvény betűje szerint nem követnek el nagy bűnöket, de az önzés mindennél gonoszabb állapota kerítette őket a markába.

Ebből a helyzetből legnehezebb az ébredés: millió fonál kötözi le őket, és nem is érzik a szükségét. Nagy bűnöktől háborgatott lelkiismeret könnyebben borul kegyelmet kérve az Isten elé. Könnyebb a bilincset letörni a kézről, mint kiszabadítani ezer megkötözött hajszálat. A nagy bűnök mellbe vágnak, végső döntésre kényszerítik az embert, vagy a kárhozat vagy az Isten mellé áll a gazdájuk, a bűntelennek gondolt önzés és millió megnyilvánulása viszont elégedett a helyzetével. Véleménye szerint az Isten is igazán az lehet vele. Beszítálta életét és a világot a közömbösség.

Félreértés ne essék: nem a bűn szükségességéről beszélek, hanem a semlegesnek gondolt életállapot ellen. Már az apostolnak is feltették a kérdést: ne csináljuk-e a rosszat, hogy a kegyelem annál nagyobb legyen? Pál félreérthetetlen nemi válaszolt. Az önzés és a közömbösség ellenszere nem a bűn, hanem az imádság, a szeretet, a megbocsátás. Éveink során ezeknek kell kivirágozni bennünk. Egyike sem hétköznapi dolog. Kiemel a közömbösségből, az Isten színe elé állít, áttöri és eloszlatja az önzés és a közömbösség ellenszere nem a bűn, hanem az imádság,

Itt azonban vége a lelki kényelemnek: fölriadt az elaltatott lelkiismeret. Az apostol szerint ez a felébredés erkölcsileg azonos a halálból való feltámadással. Felragyog számunkra Krisztus, s abban a pillanatban érdekeltté válunk az emberek és az Isten ügyében. Mert a közömbösség mindig önzés és kényelem. Ne fogjunk rá mindent az állami és társadalmi rendre, hanem magunk is mozdítsunk valamit az emberekért. Anyagilag is, még inkább az üdvösségükre nézve. Kommunista uralom alatt rendkívüli szükség volna lelki vezetésre, de ritkán hiányoztak még ennyire a bizonyágtevők. Pedig a keresztyén életnek ma csak ez az egyetlen lehetősége.

Nekünk szól Pál apostol: „Serkenj fel, aki aluszol, és támadj fel a halálból, és felragyog tenéked a Krisztus.”

Márk 8:35. *Valaki meg akarja tartani az ő életét, elveszti azt; valaki pedig elveszti az ő életét én értem és az evangéliumért, az megtalálja azt.*

Napjaink egyik legjellemzőbb ténye a szavak helytelen használata. Magyar vonatkozásban is rendkívül feltűnő a pongyola beszéd és a beszéd romlása. Az ország határain túl elsősorban az idegen nyelvek erős befolyása hozta létre, otthon viszont egyfajta lelki és szellemi lemorzsolódás, s főleg a diktatórikus hatalom érdeke: a szavak mást jelentsenek, mint eddig. Pedig helyes használatuk rendkívül fontos, az ember a kifejezés által és a kifejezésben valósíthatja meg magát. Élete és sorsa a legszorosabb összefüggésben van vele.

A szavak, természetesen, nem önálló és önmagukért élő jelenségek, hanem egy-egy fogalmat, tehát a lényegét fejezik ki. Összezavarásuk nemcsak hangtani és stílusbeli káoszt okoz, hanem az életet rontja meg és viszi csődbe; az ember nem kő, vagy állat, hanem fogalmakban és kifejezésekben elrendezett valóság.

Nyelvünk tudatos rombolása és az ösztönszerű védekezés legtöbbször az élet és az érték szavait, s így a fogalmát keveri össze. Sokan abszolút hatalomra akarnak szert tenni ebben a zavarban, a tömeg viszont a felkavart iszapban menekülni próbál a halálos rontó szándék elől. — A zavar lényege mindig ugyanaz: a szavak önkényes és hazug használata miatt hamisak az életre és az értékekre vonatkozó fogalmak; tudatosan keverik össze őket. A hatalom érdekében hazudnak és bűvészkednek a szavakkal. Eredménye csak felfordulás és veszedelem lehet.

A hitetlen üldözők, a kommunisták szóhasználata szerint az élet csak értékektől független különös anyagi jelenség; hatalmuk érdekében mindenre alkalmas massa. A hitetlen üldözők szerint pedig véletlen adottság, hamar elfogy, semmilyen megszorítással se szabad korlátozni rövid folyását. A hívő embernek azonban — a bibliai kifejezés és fogalom azonosságában — Istentől kapott ajándék; a halál buktatóján keresztül is az örökkévalóságra szól, de önmagán túli értékekhez kell igazodnia, hogy megérkezhesen a teljességhez, az Isten országába. Ezek megvalósítása közben el kell vesztegetni a földi életet, csak így lehet végső állomása az örökkévalóság.

A hitetleneknek zavaros az életről kialakult fogalma, s tisztátalan módon keverik még zavarosabb, főleg hatalmi értékelképzelésekkel. Ráadásul: össze is tévesztik egymással a kettőt. Ebben a káoszban könnyen kárhozatra jut, értelmetlenül elpusztul az élet. Szerintük az anyag, a kézzelfogható valóság az érték, azután a jólét, a nagy kanál és teli pohár s az érzékek gyakori mámoros vibrálása. Végső fokon a hamisan felfogott élet, ahogy szeretnék megragadni zavaros fogalmaikon és életgyakorlatukon keresztül. Ehhez tapadnak, ezt akarják megtartani mindenáron. Valóban Isten legnagyobb adománya az élet, de öncélúvá nem válhat soha. Nevében nem vetheti el senki az értékeket: a hitet, erkölcsöt, a tisztaságot, végső fokon az Istent, mert szükségképp magát az életet vesztí el velük örökre. Pillanatnyi sziporkázás után értelmetlenné válik és széthull a semmiben.

Csak Istenhez igazítva tarthatjuk meg; a felhúzott színfal, a renomé, a hazugság nem segít semmit. Isten akarata szerint el kell koptatnunk az igazi értékekért. Szeretetben, áldozatban, alázatban kell felmorzsolódnia, hogy megmaradhasson. Így is halálon megy át; új életként a megdicsőült Krisztus hozhatja majd elő a maga idejében. Ő az élet megváltó és megtartó Ura. Ma is érvényes az ígéje: „Valaki meg akarja tartani az életét, elveszti azt; valaki pedig elveszti az ő életét én értem és az evangéliumért, az megtalálja azt.” Valóban az élet a legnagyobb adomány, a megtartó végső érték azonban Krisztus.

Ha jó napokat akarsz látni, akkor a zűrzavaros beszédű, s ezzel is megkavart, veszélyes világban ragaszkodj Krisztushoz. Csak vele együtt juthatsz az élet teljességére. Benne, végső fokon, valóban egybeesik az élet és az érték, örök igazság és örökelet a beszéde, amikor így szól: „Én vagyok az út, az igazság és az élet.”

Róma 15:1-5. *Tartozunk mi az erősek, hogy az erőtlenek erőtlenségeit hordozzuk, és ne csak magunknak kedveskedjünk. Mindenikünk tudniillik az ő felebarátjának kedveskedjék, annak javára, épülésére. Mert Krisztus se önmagának kedveskedett, hanem amint meg van írva: a te gyalázóidnak gyalázásai hullottak reám. Mert amelyek régen megírtak, a mi tanulságunkra írtak meg: hogy békességes tűrés által és az írásoknak vigasztalása által reménységünk legyen. A békességes tűrésnek és vigasztalásnak Istene pedig adja nektek, hogy ugyanazon indulat legyen bennetek egymás iránt Jézus Krisztus szerint: hogy egy szívvel és szájjal dicsőítsétek az Istent és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyját.*

Az elmúlt huszonöt esztendő nemcsak a társadalmat és az élet kereteit változtatta meg, hanem a legtöbb ember lelkivilágát is átformálta alaposan. Nagy volt a külső nyomás, a diktátúra könyörtelen kézzel nyúlt bele az életükbe. Összetörte egyéniségüket, egymásközi normális viszonyulásokról is alig beszélhetünk. Legtöbben így gondolkoznak: sem embernek, sem Istennek semmi köze az életemhez, azt tehetek vele, amit akarok; legalább is az adott lehetőségek közt. Nem vagyok érte felelős senkinek, és felelősséggel se tartozom senkiért. Túl az embereken és túl az Istenen csak én vagyok fontos. Ha semmivé váltam a világ kezében, annál drágább lettem magamnak.

Két vonatkozásban is szükségképp ellent kell mondanunk: egyfelől, az életet ajándékba kaptuk, s el kell számolnunk vele; másfelől ezer szállal fűződünk össze ma is a többiekkel. Ez az adottság és állapot viszont meghatározza a sorsunkat. Nem teremtők vagyunk, hanem teremtmények, nem mi ajándékoztuk az életet, hanem ajándékba kaptuk, nem tehetünk vele amit akarunk, számot kell adnunk róla. Az elszámolás kötelessége és megkerülhetetlen volta alapvető adottságunk.

Magunkról kell elszámolnunk? Föltétlenül, de mindig a másikkal és másokhoz fűződő kapcsolataink alapján. Ezekben formálódik a sorsunk. Az elszámolás fontosabb része mégis így szól: ezekben alakul ki a többiek sorsa. Életünk minőségével boldoggá vagy szerencsétlenné tesszük a velünk kapcsolatba kerülteket. Ez pedig már felelősség kérdése. Ha joga volna is valakinek elrontani saját életét, egyáltalán nincs joga ilyen tenni másokkal. Viszont csak úgy válhatunk valaki jó sorsává, ha bizonyos vonatkozásban erősebbek vagyunk nála. Az Én koncentrációja csak ilyen értelemben jogos és tiszta az Isten előtt: erőssé kell válnunk a másikért, hogy hordozzuk az erőtlenségét. Minden ember szörnyen esendő, kicsinyes, gyáva, rosszindulatú és száz szenvedéllyel megvert. Tönkreteszi magát, s a világ egy darabja is vele pusztul, ha gyenge pillanataiban nincs kire támaszkodnia. Ilyenkor neked kell kéznél lenni, hordoznod kell a gyöngék erőtlenségeit. Ne bizakodj el: máskor más hordozza a te gyarlóságaidat. De jaj annak, aki csak magának kedveskedik, mindennek és mindenkinek hátatfordítva nem törődik a többiekkel. Ebben az önzésben föltétlenül elpusztul, s hasonló sorsra jutnak a vele kapcsolatba kerültek is. Az értelmetlen és gonosz világ támadásaira nem lehet az önzés a válaszuk, sőt át kell törnünk a konokságát mindenáron, mert felelősek vagyunk a sorsunkért. Nem öncélúan: másképp nem hordozhatnánk a többiek életének a terheit.

Ilyen a mindennapok keresztyénsége, ez az Isten akarata. Krisztus adott rá tökéletes példát: nem magának kedveskedett, hanem maradék nélkül feláldozta az életét másokért. A történelem egyetlen szent és tiszta szereplője vállalta a világ gyalázásait, az egyetlen bűn nélküli meghalt a bűnös emberért. Ezzel a magatartásával nemcsak példát adott, hanem erőt és lehetőséget is minden követőjének. Megváltásunknak ez a kezdete.

Nem a saját kedvtelésünkre kaptuk az életet, hanem az Isten dicsőségét kell ragyogtatnunk minden mozzanatában, s a másik ember boldog sorsának kell belénk gyökereznie. Csak így lehetünk magunk is boldogok. Krisztusi magatartásunk vagy az ellenkezője egyáltalán nem közömbös senkinek. Életünk nemcsak a mienk; felelősek vagyunk sok emberért. Ez a mondat a természeti önzést töri derékba. Föltétlenül Krisztus áll mögötte. Nekünk szól a mai bibliai rész: „Tartozunk pedig mi az erősek, hogy az erőtlenek erőtlenségeit hordozzuk, és ne magunknak kedveskedjünk. Mindenikünk tudniillik az ő felebarátjának kedveskedjék, annak javára, épülésére... hogy egy szívvel és szájjal dicsőítsétek az Istent és a mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyját. Azért fogadjátok be egymást, miképpen Krisztus is befogadott minket az Isten dicsőségére.”

Máté 5:10. *Boldogok, akik háborúságot szenvednek az igazságért, mert övék a mennyeknek országa.*

A huszadik század legjellemzőbb ténye a zűrzavar, nemcsak a társadalmak életében, hanem először az emberek lelke mélyén. Ertemi erőnkkel páratlan civilizációt építettünk, de nem tudunk kiigazodni saját életünkben. Nem segít a logika, a dialektika különösképp nem; emberileg megoldhatatlanok a káosz szélére sodró ellentétek. Pedig nemcsak a világ és az autonóm ember van tele ellentmondással, a keresztyénség kezdettől fogva minden vonatkozásban túltesz rajtuk. A kétféle állapot azonban tökéletesen különbözik egymástól. Elveszít az egyik, míg a másik teljes megoldást ad: eljuttat az Isten országába.

Kezdjük a keresztyénséggel. Jézus így tanít: „Boldogok, akik sírnak...” Hát nem az öröm az élet természetes formája és végső tartalma is sok tekintetben? S itt nem örömkönnyekekről van szó: boldogok, akik a világ bűnei és a sajátjaik miatt sírnak, akiket összetört a gonoszság, elveszttek vagy eltévedtek a történelem útvesztőiben. Boldogok a sebzett szívű emberek. Feloldhatatlan az ellentmondás az örök vágy elképzelése és Krisztus ígéje közt. — „Boldogok vagytok, ha szidalmaznak és háborgatnak titeket, és minden gonosz hazugságot mondanak ellenetek énérettem.” Sok ember a nyugalma- és, különböző történelmi helyzetekben, társadalmi biztonsága érdekében vallásos. Kíváncos jóba lenni a felső hatalmakkal, különösen ha földi vetületük is számottevő. De miféle életbiztosítás Krisztusnak az előbbi megállapítása! Tökéletesen ellene mond az emberi természetnek, s tótágast áll láttán a józan ész. — Az ellentmondások ebben az ígében érik el csúcspontjukat: „Boldogok, akik háborúságot szenvednek az igazságért...” Félreérthetetlen kijelentés és követelmény: csak a világgal szembekerült élet válhat krisztusi emberré. Mert az Isten igazsága alapján különbözik a megromlott emberi természettől s a világtól ugyanúgy. A keresztyén ember számára a kereszthordozás jelenti a boldogságot, a halál pedig az egyetlen orvosság az elmúlás ellen. Van ezeknél nagyobb ellentmondás?

Legnagyobb meglepetésként nincs ez másképp a keresztyénségen kívüli világban sem. Csak ott tökéletesen más előjelűek az élet ellentmondásai. Hibáink, tudatlanságunk, elkövetett bűneink sose keltenek annyi gyűlöletet, mint természetünk jótulajdonságai és alkotóképességeink. A sötét embert jobban szereti a világ az igaznál. Nem tiszta emberségével és alkotóképességei arányában csinálhat valaki karriert, hanem megalkuvó hajlandósága szerint. Még inkább: eladja magát a mindenkori hatalomnak, eszközemberré válik egy óriási láncban, ahelyett, hogy a maga kisebb-nagyobb körében élne szabadon és az igazságnak megfelelően. A független és igaz törekvésű embereket üti agyon leghamarabb és mindig a világ.

Mindenki élete paradoxonokkal teljes. Aki nem vállalja vagy a krisztusi, vagy a világ szerinti ellentmondásokat, abból sose lesz nagy ember sem az Isten országában, sem a Sátán zenéjére táncoló történelemben. Pedig azért is születünk, hogy kiváljunk a tömegből. Ennek viszont csak egy módja van: a keresztyén ember a biblia ellentmondásai szerint válik boldogtalanná a világ szemében, s lesz boldoggá az Isten országában; a hitetlen, vagy sötét lélek pedig a világ dialektikája szerint csinál karriert, s hull majd az értelmetlenségbe.

Nekünk, természetesen, a krisztusi ellentmondás szól: örök követelmény, életünk motorja. Ha vállalja valaki, akkor a világ mértéke szerinti nyomorúságában is boldoggá válik már itt a földön, hisz arccal az Isten felé fordulva öröm égni az ellentmondások tüzeiben. S föltétlenül azzá válik az örökkévalóságban, élete nagy küzdelme után, amit végigharcolt, legalább is próbálkozott vele. A többi az Isten kegyelmére tartozik. — A zűrzavaros világ és ember nagy titka: „Boldogok, akik háborúságot szenvednek az igazságért.”

Zsoltárok 71:4-5. *Én Istenem szabadíts meg engem a gonosznak kezéből; a hamisnak és kegyetlennek markából! Mert Te vagy az én reménységem, óh Uram, Istenem, én bizodalمام, gyermekségemtől fogva!*

Örökösén vágyik valamire az ember. Néha alaktalan érzések öntik el, nem tudná megmondani mi hiányzik, mit akar elérni, csak valami szörnyű szomjúság kínozza. Máskor tisztán látja, mit szeretne; néha be is teljesedik a vágya, s akkor veszi észre, hogy tulajdonképp nem is azt akarta, az elért cél nem hozott enyhülést. Csak egy biztos: valami hiányzik, nagyon vágyunk valamire. Különösen, ha a külső körülmények sem elégítenek ki; ilyenkor mérhetetlenre fokozódik a lélek belső hiányérzete. Mind gyakrabban merül fel a kérdés: tulajdonképpen mire is vágyunk?

A világ örökösén felkínálja a kincseit: anyagi jólétet, híressé válást, a mámorok egymásutánját. Egyiket sem adja ingyen, de mindegyikhez hozzájuttat, ha erőszakot teszel a lelkiismereteden, ha eladod magad a körülvevő világnak. Gyakran kell gazdát cserélned, de a legtöbb ember érzése szerint, megéri az árát. Legalábbis, mintha pillanatokra teljesülne a vágyuk. Legszebb zene az arany csörgése, híres csillagként ragyogni talán a végső cél, a mámor pedig sose alszik ki és mindig új. Ugyanakkor felkínálja a szörnyűségeit. A nagyon primitív és a nagyon komplikált léleknek a világ kincsei nem adnak kielégülést. Ezeknek ajánlja és adja a bűn ezer formáját, rettenetes fegyvereket, vért és pusztulást. Lépten-nyomon találkoztatok az elmúlt évtizedekben ilyen emberekkel. Biztosan téged is megkísértett a házhoz jött lehetőség: a kommunista forradalom menetében ilyen módon próbáld kielégíteni a vágyaidat.

Az első csoportot szívesen veszi a legtöbb ember, a másodiktól már visszahúzódik, de azért mind a kétfajta kielégülés naponként talál gazdát magának. Minden látszat ellenére a kettő szoros kapcsolatban van egymással, s égető szomjúságukra, vágyaik kielégítésére sokan elfogadják a világ felkínált kincsét és szörnyűségeit. De valami alapvető hiba mutatkozik, állandóan felmerül a kérdés: tulajdonképp ezekre vágytál? A gyakori bizonytalanság ismét figyelmeztet: valahol újra eltévedt az ember.

Mert az egész világ mögött mindenki állandóan az Istenre vágyik. Ha tud róla, ha nem, sőt akkor is, ha kiszámítottan elutasítja magától. Előbb-utóbb felsír a lélek: „Én Istenem, szabadíts meg engem a gonoszok kezéből; a hamisnak és kegyetlennek a markából!” Lassan rájön az ember, hogy a semlegesnek látszó dolgok is mind hamisak, s Isten nélkül gonosz és kegyetlen a világ. Mindenki legfőbb vágya: megszabadulni a hamisságtól, megmenekülni a gonosz és kegyetlen világ markából. Akár te, akár a világ volt is a támadó fél. Akkor az ember meglátja tulajdonképpeni célját: találkozni kell az Istennel. Rajta kívül nincs megoldás. Észreveszi már az Istent, egyetlen reménységünket. Csak Ő a jószág, szeretet, tisztaság forrása, csak vele szabadulhatunk meg a gonosztól. Hirtelen rádöbben, hogy gyermeksége óta Isten élt a lelke mélyén, csak benne bízott, s csak gyengeségből vagy lázadása során keresett másfajta kielégülést. Isten a vágyunk. Ő mindig kell, nem élhetünk kegyelme és ékessége nélkül. Egyszer egészen világossá válik, hogy tulajdonképp mindig őt kerestük. Létünknek ez a döntő pontja, földi sorsunkon túl rajta fordul meg az örökéletünk.

Ha felismerjük igazi vágyunkat, és el is fogadjuk az Istent, akkor második lépésünk már tudatosan jelentkezik: építeni akarjuk az emberek közt örök országát. Tovább akarjuk adni hitünket, bizalmunkat, a megtalált nyugalmat és békességet. Mások is hadd részesüljenek az élet egyetlen és szép értelmében. Mert a világ mindenestől az Isten országára vágyik, a bűn és halál fölött aratott krisztusi győzelemre.

Örökletes, egyéni és társadalmi adottságok miatt zavart minden ember élete; tényleges vágyainkat se ismerjük igazán. A kommunista életforma még alaposabban összekavart mindenkit, leszakította gyökereiről, a lét és valóság megragadása helyett ideológiával eteti, s hatalma érdekében hamis vágyakat táplál benne. Ne tévelyegj, neked is Isten az igazi vágyad. Csak a vele való tényleges találkozás életed egyetlen megoldása.

Efézus 4:25, 32. *Levetvén a hazugságot, szóljatok igazságot, mindenki az ő felebarátjával, mert egymásnak tagjai vagyunk... Legyetek pedig egymáshoz jóságosak, irgalmasok, megengedvén egymásnak, miképpen az Isten is Krisztusban megengedett nektek.*

Korunk és egyéni életünk egyik leleplezése, s egyúttal útmutatása is ez az egyszerű igazság: nincs magányos keresztyénség. Pedig a múlt század hívő emberét a belső lelki tapasztalat, a misztika táplálta, a vallásos hangulatok átélése. Vallásos életében háttáfordított a világnak. A nagy háborúkat követő társadalmi és lelki káoszban sokan újra ehhez a magatartáshoz menekültek. Vallásos hangulatokba ringatták magukat, újra átérték gyermekkoruk tisztaságát, s a társadalom zavaros hullámai helyett ezekben vettek lelki fürdőt. Néha egy-egy véletlen templomi hangulat a szívüket is meglágyította; jó volt elrejtőzni ezekben a szinte megfoghatatlan lelki átélésekben. De az ilyen félórák gyorsan elrepültek, s helyükben nem maradt jóformán semmi. Pontosabban: a semmi maradt; életük átalakulása nélkül.

Pedig a keresztyénség megváltozott életgyakorlatot jelent. A világot, lényege szerint, sose tudta átformálni, de radikálisan mássá tette a krisztusi ember életét. Ma is ez a keresztyén lehetőség és program, nem a világot akarja megváltoztatni, hanem a bűnös embert. Ennek pedig egyetlen módja van: önzésünk és jóleső hangulataink helyett a másik embert kell befogadni az életünkbe. Az Isten, az Én, a Másik Ember — akinek éppen szüksége van rám — háromszöge szüli a keresztyénséget.

Egzisztenciánk foglalatja, az Én egyfelől szétszóródik mérhetetlenül kitágult civilizációnk során, másfelől parányivá zsugorodik össze, míg létét védelmezi vitriolos önzésében. Jóleső élethangulatokban elnyeli a keresztyénséget, s krisztusi szólásokat hangoztatva saját eszközévé teszi a másik embert. Halálosan sebzett ma sokmillió Én, egyáltalán minden homo sapiens. Hangulatok helyett csak a megváltozott életgyakorlat segíthet rajtuk.

Az Isten nem kézzelfogható valóság. Hiába keresi valaki a világűr végtelenségében, a történelmi hagyományok se mondanak róla sokat. Az Isten van; mindennek az egyetlen alapja, de csak akkor tudunk róla valamit, ha emberi módon szól hozzánk. Csak a bibliából lehet ismerős előttünk, másképp csak fantáziakép. Több a Kijelentésnél is, de csak onnan lép érvényesen elénk. Ám az így meglátott Isten se jelent még számunkra semmit; csak ha befogadjuk az életünkbe, válik mindenné. Ennek pedig egyetlen módja van: szava parancs, kegyelme erő, szeretete örökélet. Szava, kegyelme, szeretete nélkül semmi közünk sincs hozzá. Viszont tényleges jelenléte tökéletesen mássá teszi az életet s lehetőségeink látóhatárát.

De csak emberi kapcsolatainkban; e nélkül egyfajta hangulat csupán. A másik ember ne csak emberközelséget jelentsen, hanem hordozzuk a bőrünkön, sőt egzisztenciánkon belül is a létét. Szenvedése az én fájdalom, öröme bennem csíholódott életszikrává, s fogyó erőmből telt ki az előrejutása. Csak ez a szeretet, csak így élhet bennem a másik ember, csak így válhatok léte alkatrészévé.

A keresztyénség valóban megváltozott életgyakorlatot jelent: önzésünk és jóleső hangulataink helyett az Istent és a másik embert fogadjuk be az életünkbe. Rájuk vonatkoztatottan teszünk mindent, önzés helyett szeretetben koptatjuk el magunkat értük. Mi pedig ebben az önfeláldozásban nyerünk életet. Nincs más módja az örökkévalóságnak sem. Csak el ne tévesszük a lépést: Istent össze ne keverjük valamilyen világnézettel, a Másik Embert pedig önzésünk tárgyával.

Lehet élni a hitetlen világban is krisztusi módon. S ne féltse senki a keresztyénséget, nem váltja meg ugyan politikai módszerekkel a társadalmakat, de ma is hívő emberek sokasága menetel a soraiban az Isten országa felé. Valóban nincs magányos, vagy világnézeti keresztyénség, de vannak győzelmes keresztyén életek.

I. Timótheus 6:12. Harcold meg a hitnek szép harcát, nyerd el az örökéletet.

Igehirdetésünk legfontosabb témája az örökkévalóság. Túl az esetleges mozzanatokon, túl a változások káoszán a végső lényegre mutat rá, s meghúzza a változatlan formát. Benne ragyog az Isten nagysága, s benne vibrál a reménységünk. Isten és ember végső találkozásáról szól, az Ő akarata és kegyelme szerint elrendezett teljes életről.

Mit akar az egyház az örökkévalósággal, veti fel a kérdést a mai ember, mikor rövid napjaink is kicsúsznak a kezünk közül! Civilizációnk egyetlen formája és értelme az elmúlás és a viszonylagosság: semmi se végtelen és semmi se örök; a valóság nekünk csak jelenséggént mutatkozhat meg. Minden relatív. Elkerülhetetlenül ezt hozta magával évezredek tudományunk és a napjainkban kibontakozott civilizáció.

A kommunista társadalomszervezés nagyon ellentmond ennek a modern viszonylagosságnak, el akarja hallgattatni ezt az életérzést, s a keresztyén örökkévalóságot ugyanúgy. Földi létünket véglegesnek tekinti, s tökéletesen elrendezettnek benne a sorsunkat. Csak a perc érzékelése és feladata lehet életünk tartalma, s ezt az állandóságot kell még biztosabbá építenünk a jövőben. Az elmúlás bizonyosságát ki akarja radírozni az ember életéből. Propagandája a földi örökkévalóságról szól. Ebben a kérdésben úgy viselkedik, mintha hírét se hallotta volna a dialektikának. De itt bukik meg leginkább, mert az emberek enélkül is érzik a halál iszonyatát. Magát a kommunizmust is az elmúlás és viszonylagosság kínos állapotaként élik át. Sose szomjaztak még ilyen nagyon — rendszerint tudattalanul — az örökéletre.

A keresztyénség viszont, a tényleges végtelent és teljes értelmét hirdeti a modern világban. Túl a jelenségek és a múlandóság korlátain, túl a halállal határolt földi életen az örökkévalóságról beszél változatlanul. Nem elvontan, hanem életünk végső lehetőségeként. Ez a beszéd önmagában mégcsak a csődjét mutatná meg, egyfajta világnézet lenne a többi közt. Hogy győzelmes lehessen, benne is kell élni az áramában. Egyetlen lehetőségünk van rá: hinnünk és adnunk kell a tartalmát. Ez pedig az Isten végtelen szeretete: Krisztusban, élete és halála árán, megváltott bennünket. Az örökkévalóság felé egyetlen erő vihet: ez a hit; s egyetlen útja van: az engedmesség. Ezért mondja az apostol: „Harcold meg a hit szép harcát, és nyerd el az örökéletet.” Semmit se segítenek az elméletek, csak a Krisztusba vetett hit vihet előre. Ennek a harcát kell végigverekedni. Először a hitetlenség ellen, azután a kísértésekkel. A pillanatnyilag jól hangzó ateizmusnak nem szabad helyet adnunk a lelkünkben. Üres, száraz, hazug jelenség, a romlásunkat akarja, benne már meg is pecsételtetett a semmibe hulló végességünk. A hit lendületével emelkedj túl rajta, s annak az erejével utasítsd vissza százfajta kísértését. Ugyanakkor engedelmeskedned kell az Isten akaratának; nem kényszerből, hanem egyetlen igazsága miatt. Hit és engedmesség a keresztyén élet. Hiszünk az Istenben és engedelmeskedünk az akaratának. Minden más csak végesség, pusztulás és halál. A hit és engedmesség viszont már része az örökkévalóságnak.

Már az Isten szeretetében zajlik le, mert az örökkévalóság az Isten szeretete. Ezt szakította meg számunkra a sátáni és emberi gyűlölködés, s így lépett be a világba a halál. Vágyakozol az örökélet után? Áradjon belőled a Krisztus szeretete, s már át is élted egy darabját. Túl minden viszonylagosságon és az elmúlás iszonyatán, szereteted nyomában megvalósul már ezen a földön. Legalábbis emberi vetülete. Egyszer pedig a kellős közepén találsz majd magad; túl a földi rácson, túl a szenvedéseken, túl az esetlegességek iszonyatán. Eltűnik majd minden múlandó, s az Isten akaratából tied lesz az örökkévalóság. Ezt a távlatot adja a keresztyénség, s ezt a lehetőséget kell magadévá tenned.

I. Korinthus 3:11. *Más fundamentumot senki nem vethet azon kívül, amely vettetett, mely a Jézus Krisztus.*

Rendkívül kiszolgáltatott lény az ember, pedig legfőbb vágya a megalapozott és kézben tartott élet. Szeretne sorsa mesterévé lenni, szeretné akarata és tervei szerint formálni léte minden mozzanatát. Megalapozott életet akar; a változó világban csak így állhatna erősen. Vágya és a valóság közti összeütközés teszi keserűvé és tragikussá a sorsát. A kiszolgáltatott élet a legmegalázóbb állapot.

Először saját képességére épít, hisz mindenki hord magában valamiféle tehetséget. Egyesek hatalmas testi és szellemi erőt örököltek, sokan kénytelenek respektálni őket, mások erkölcsileg nagyok, vagy művészi alkotóképességük szembeötlő. A legtöbb ember tehetségét nem veszi észre a világ, csak kis körben hat és ott is gyengén. Néha még a tehetetlenség is egyfajta képességet jelent: ráül a többiek nyakára és magához köti őket. De előbb-utóbb mindenki megtapasztalja, hogy képessége elenyésző erő az élet zajlásában. Egy pillanat alatt összeroppanthatja a közömbös, vagy ellenséges világ. Kitűnő adottságai ellenére is kiszolgáltatott létező az ember; a tehetség nem elég alap senki számára. Betegségei rendszerint jobban meghatározzák az életét, mint bármilyen képessége. De ez már nem fundamentum, hanem futó homok vagy folyóvíz az élete alatt.

S mennyire a változó körülmények vagy a másik ember határozza meg a sorsát. Erre végérvényesen megtanított a mögöttünk hagyott huszonöt esztendő. Nyugaton, a polgári világban ez nem annyira kirívó állapot, a társadalom és az állam hatalma ott nem öleli teljesen körül az egyént. Könnyebben formálhatja saját jövőjét. A diktatúrák azonban száz százalékos igénnyel lépnek fel, egyformán követelik a testét és a gondolatait.

Még a képzeletvilágát is magukénak akarják. Elsodort emberré válik mindenki az uralmuk alatt; nem alapozhatja meg az életét, kiszolgáltatott játékszer a kezükben.

Persze, nemcsak a politikai, vagy társadalmi hatalom köthet meg ennyire, évtizedeink múlásával mind világosabbá válik, hogy sorsunk a másik ember. Nem függetleníthetjük tőle magunkat, sem a többiektől. Végzetesen összefonódott velük az életünk, sorsunk alkatrészévé váltak. De nem megalapozottabbak ők sem, mint mi, együtt leszünk gyökértelen, űzött ördögszekereké az őszi szélben.

Csak szűk körben alakulnak a dolgok akaratumk szerint, s még ezt a kis szabadságunkat is hamar elmosza a könyörtelen idő. Pedig jó volna erősen állni a változó világban, valahol végérvényesen meg kellene kapaszkodni, alapot vetni az életünknek. Erre a néhány évtizedre is; méginkább az örökkévalóságnak. Mert emberi tudatunk és a halál közti szakadékot csak az örökkévalóság hidalhatja át. De nemhogy mestere lennénk ennek a lehetőségnek, még néhány földi évtizedünket se tudjuk értelmes módon leélni.

Pedig van fundamentum, és győzelmes élet is lehet a sorsunk. Pál apostol tökéletes tisztasággal fogalmaz: „Más fundamentumot senki nem vethet azonkívül, amely vettetett, mely a Jézus Krisztus.” A világ alapja az Isten: teremtett és fenntart, változatlan és győzelmes hatalom, élet-halál Ura. Megromlott létünk számára Ő adta fundamentumnak Krisztust: bűn helyett a tisztaságot, gonoszság helyett az igazságot, halál helyett az életet. Krisztus lehet a sorsunk. Ha elfogadjuk alapvetésül s ráépítjük mindennapjainkat, akkor megigazulunk s megnyílik előttünk az örökélet. Ha bármilyen más alapvetés kedvéért is elhagyjuk, szükségképp összeomlik bennünk és körülöttünk minden. Ő az egyetlen igazi sorsunk.

Az emberi természet, a társadalom, a modern tudomány ennek sürgősen ellene mond, csúfolja, ósdi és nevetséges felfogásnak állítja be. Sőt üldözi. Pedig nincs más megoldás; hiába cáfolja az egész világ, csak Krisztus lehet életünk fundamentuma. Végtelen igazságában és szeretetében így rendelte az Isten, s Krisztus szabad akaratából meghalt értünk, hogy megváltana. A legelesettebb körülmények közt is rögtön kilépsz kiszolgáltatott sorsodból, ha erre az alapra építéd életed további részét. Mert csak Krisztus által kapjuk a kegyelmet; ő az egyetlen Megváltó.

Róma 6:23. *A bűn zsoldja a halál; az Isten kegyelmi ajándéka pedig az örökélet a mi Urunk Jézus Krisztusban.*

Végső kérdések elé került az emberiség: elpusztítja-e magát a civilizációjával, vagy egyfajta földi paradicsomot rendez be; szélsőséges szabadság lesz-e a sorsa, vagy bezárt állattá nyomorítják a mind szörnyűbb diktatúrák? Nem önkényesen felvetett problémákról beszélünk, szükségképp merültek fel ezek a kérdések a különböző társadalmakban. Válaszolni és döntenit kell mindenütt. Ugyanez a helyzet az egyének életében is: szinte az emberi lét szélső határait súrolja mindenki. Idői és örök sorsunk forog kockán. Persze, kevés ember vallja be a helyzetét, a látszat pedig az ellenkezőjét mutatja. Talán sosem kergették még ilyen vakon és mohó vággyal az élvezeteket, s ilyen felelőtlen is ritkán volt még az ember. Semmiért mindent akar, s a felelősséget másokra hárítja; könnyen eladja a lelkét Ézsau egy tál lencséjéért. Menekül a döntésektől, pedig tisztán hallja a végső kérdéseket.

Felelőtlenül telnek a napjai, hisz olyan kicsi az élete, azon ugyan meg nem fordul sem a világ, sem az emberek sorsa. Valóban, a kis ügyek kicsinyek, de ezekben hűségessé lenni már igen nagy dolog. Alig valami fordul meg az ember magatartásán, az üdvössége azonban föltétlenül. Ez pedig olyan nagy, mint az egész világ. Neked értékes, s az Isten szemében is az, hisz a sajátjának teremtet. A másik embernek, felebarátodnak az üdvössége is felér az egész világgal, s az is megfordulhat rajtad. Kicsi ügyekben hűségessé lenni valóban nagy dolog. Egyforma a felelőssége, akár egy országot igazgat valaki, akár teljesen ismeretlen ember. Istenben egybeesik a kicsi és a nagy.

Látszatok és sok tudatos hazugság ellenére is mindenki végső ügye az üdvösség. Ezért lettünk és erre lettünk. Nekünk ez örök sors, az Istennek pedig örök dicsőség. Részben már ma is, ha vállalod az üdvösségre vezető életet. Ettől von el a Sátán; a világ széles útjára állít, ahol pillanatnyi ragyogás után összetör a bűn, a felelőtlenség, a halál. A közömbösök, a tagadók, a csak-azért-is-rosszak láznak az Isten akarata ellen, s a kárhozattal találkoznak. Pedig az ember végső ügye valóban az üdvösség. Ezzel a legszélsőbb helyzettel szembe kell nézni mindenkinek, s akkor kiderül, hogy ez a központi probléma, minden más eltörpül mellette. Néhány földi évtizedünkben meg kell keresnünk az útját, az örökkévalóságban így lehet majd egészen a mienk.

Sokan félelemből hátat fordítanak neki. Szükségképp el is tévednek a világ rengetegében. Hitükkel együtt elvesztették gyermekkoruk képzelte mennyországát, s helyette nem találták meg az örökkévalót. Tiszta pillanataikban így szólnak magukhoz: kiegyenesíthető-e a görbére nőtt fa, üdvözülhet-e a kárhóznak indult ember? Feleletük egy durva kacaj, vagy fáradt legyintés. De, akaratuk s minden látszat ellenére is, újra és újra ezzel a kérdéssel találják szembe magukat.

Pál apostol így válaszol: „A bűn zsoldja a halál; az Isten kegyelmi ajándéka pedig örökélet a mi Urunk Jézus Krisztusban.” Az üdvösség tehát örökélet, ami után vágyakozik az ember, amit civilizatórikus és egyéb fajta lázadásával próbál kicsikarni az Isten kezéből. Ilyen magatartással azonban méginkább bűnbe és halálba merül. De azért van megoldás: a Semmi partján valóban szárnyára veszi az embert az Isten: Krisztusban megváltót adott; általa mienk lehet az élet. Az ember keresztre szögezte, az Isten azonban feltámasztotta a halálból; a világmindenség urává és királyává lett. Most még nem mienk a teljes Élet, még csak Krisztus került ki a halál hatalmából, de a mi javunkra győzött. Benne virágba borult az élet fája. Megtermi majd a gyümölcsét is a javunkra. Mire beérik a termés, a világ megrothad a teljes pusztulásra. De a kivédhetetlen romlásban Krisztus követői romolhatatlan életet kapnak, amiért előbb hasztalan nyújtotta ki kezét az ember és sokfajta társadalom.

Felnyíltak előttünk a végső kérdések. Halld meg rájuk a feleletet is: minden Istenhez tért ember üdvözülhet; Krisztus által.

Lukács 21:34-37. *Vigyázzatok magatokra, hogy valamikor meg ne nehezedjék a ti szívetek dobzódásnak, részszégségnek és ez élet gondjainak miatta és váratlanul reátok ne jöjjön az a nap: Mert mintegy tör úgy lep meg mindeneket, akik az egész föld színén lakoznak. Vigyázzatok azért minden időben, kérvén, hogy méltókká tétessetek arra, hogy elkerüljétek mindezeket, amik bekövetkeznek, és megállhassatok az embernek Fia előtt.*

Még az idegeitekben zsong az elmúlt hetek sok különleges élménye. Karácsony és újév fontos mindenki számára, akár hitetlen valaki, akár követi Krisztust. Másféle élményekkel telítődött a kétfajta ember, másfajta szemmel is tekint a jövő felé, de legyen bármilyen is, most a holnapra fordítja az arcát. Nézzünk szembe vele mi is. A biblia alapján.

A keresztyén ember az Isten ígéreteiből él. Bolond magatartásnak tűnik ugyan a pozitív tudományok és mai társadalmi szerkezetek korában ígéretekre támaszkodni, mégis ezt tesszük, mert nekünk a legpozitívabb tudomány az Isten szava, s egyetlen életformánk annak a teljesítése. Ebben a világban elvesztettünk jóformán mindent: kérdésessé vált a múltunk, bizonytalan számunkra a jelen, nincs hatalmunkban életünk formálása, s az emberiség sorsa is kicsúszott a kezünkéből. De egyéni sorsunkra és a világra vonatkozóan most és örökké hangzik az Isten ígérete. Hitünk rövid tartalma ennyi: él az Isten, s érvényes minden szava. Reménységben élünk, mert az Isten üzenetei igazak.

Bármilyen történjen is a világban vagy velünk, ezek soha nem változnak meg, és be is teljeseznek a maguk idejében. Győzhet a földön a Sátán, ahogy a legjobb úton halad is diadala felé, mégis változatlanok maradnak az Isten ígéretei. A gép rabszolgájává, vagy okos állattá teheti átmenetileg az embert, még sem vesz el egy betű sem az örök kijelentésből. Még nem edződünk eléggé hozzá kultúránk és társadalmunk egymást követő bukásához. Velel is sok minden történhet: vállára vesz az istentelen világ vagy nagyon megnyomorít, betegségek kezdek ki a testedet, vagy lelked épsége roppan meg, szenvedélyek sodornak magukkal, vagy tökéletes érzéketlenség szakadhat rád; az Isten azért él, s rád vonatkozóan is beteljesül minden ígérete a maga idejében.

Mi ezeknek a tartalma közelebről? Isten, Krisztus népének szabadulást és örökéletet ad, az ellene szegülő sorsa pedig pusztulás lesz és kárhozat. A szabadulás üzenete örökké aktuális, hisz állandóan gonosz hatalmak kötözik meg az életet. Egyéni és közösségi vonatkozásban egyaránt kell a megváltás, kell a szabadság. Nemcsak pár ember, hanem hatalmas közösségek sem lehetnek meg nélküle. Másfelől, nemcsak társadalmi szabadulás van, amiben elvész az egyén, hanem az ember legsajátabb élete is mentesülhet a Sátán elnyomása alól. Történelmünkben zajlik ez a folyamat és ismétlődik százszor, mégis történelem fölötti a célja és az értelme. Végző fokoz az örökéletet jelenti. Ennek egy darabja, ható ereje formálja már mostani sorsodat is. Krisztus követő számára az Isten ígérete szabadulás és örökélet; s ugyanúgy pusztulás és kárhozat a többieknek. Nem a mi feladatunk ennek a tartalmát napvilágra hozni, s méregetni Isten könyörületessége határait. Egy a kötelességünk: hirdetni az Isten ígértét, a szabadulást és az üdvösséget.

De azért föltétlenül nyilvánvalóvá kell tennünk a pusztulást is, a kárhozatot. Csak így lesz teljes a szeretetünk embertársaink és az egész világ felé. A figyelmeztetés, a próféta szó is a mi feladatunk: az Isten ítéletében — ígérete szerint — kárhozatba hull a Krisztus nélküli világ.

De ígéretei mintha nem volnának kézzelfogható tények, a világ ma is úgy él, mintha nem volna Isten. Tegnap még harcolt ellene, most már csak figyelmen kívül akarja hagyni. Csak az értelem, a tudomány, az erő, a ravaszság számít; fölöttük pedig sokfajta ideológiát gondolt ki az ember, s ezeket állítja az Isten helyére. Könnyörtelenséggel, százmilliók megrontása árán tartja fenn egy-egy uralkodó rendszer a hatalmát. Hol itt az Isten, s hol az ítélete? Késnek az ígéretei, akár a mennyek országát, akár a földi életet tekintjük, vagy el is maradnak egészen? Isten nélkül, sőt ellenére nőtt naggyá az ember, s a hitetlen szemében nem mutatkoznak sehol az ígéretei. Pedig megvalósulnak ma is, Krisztus követője sokféleképp érzi naponta. Az ateista számára örölnék csak lassan az Isten malmait. De egyszer, a maguk idejében — talán már holnap — 'elképzelhetetlen gyorsan megemésztik először a mai, majd az egész világot. Ígéretei akkor valósulnak meg teljes egészükben. Az elpusztult mindenség fölött megszületik Krisztus királysága, az új ég és az új föld.

A közeli és távoli jövőnek egy a tartalma: Isten ígéretei rendre megvalósulnak az egyén és a világ sorsában. Ez a hit az életünk alapja. Erre támaszkodva nézünk nyugodt szívvel a jövő szemébe.

ELŐADÁSOK

Ahogy a kommunisták látják

Korszerű igehirdetés

Az egyházak folyóirata, a Teológiai Szemle és a kommunista Világosság hasábjain vita zajlott le a korszerű igehirdetés problémáiról. Illetve, a Teológiai Szemle-ben megjelent egy cikk, „Mit és hogyan prédikáljunk a ma emberének” címen, amire a Világosság vitarovata élesen és fölényeskedve reagált. Még a lehetőségét is elutasította bármilyen korszerű igehirdetésnek. Érdemleges válaszról Magyarországon nem lehet szó, egy harmadik pozícióból azért analizáljuk mi a felvetett kérdést.

Nem értünk egyet a Teológiai Szemle-ben megjelent tanulmánnyal: naivan racionalista, könnyen megalkuszik, bár minden sorából érezzük a jószándékot. A Világosság korlátolt fölényeskedésére viszont csak a téma plasztikusabbá tétele miatt térünk ki.

„Mit és hogyan prédikáljunk, hogy szavunk ne avultnak, hanem örök érvényűnek hasson?” — veti fel a kérdést a Szemle tanulmányírója. Időszerűnek érzi a problémát; a ma emberét az egyház gyámkodása alól kikerült nagykorú lénynak tekinti, telítve a tudomány, új világkép, új társadalmi öntudat és világpolitikai tájékozottság együttesével. Éppen ezért „tartalmilag és formailag is meg kell találni a kapcsolópontokat a ma emberéhez.”

A cikk mindvégig a kapcsolópontok kérdését tárgyalja, tudományos, etikai, s — ahogy kifejezi magát — „transzcendentális” vonatkozásban. Most csak a tudományt, mint kapcsolópontot, vizsgáljuk meg. A keresztyén teológia örök kérdése volt a tudomány és a hit viszonya. Rendszerint a pillanatnyi ismeret határára helyezték az Istent, ahová analizáló erejével, még nem fúrta be magát az ész. Istenbizonyítéknak számított a racionálisan fel nem tárt terület. Persze, az értelem újabb lépésénél az egyház mindig megütötte magát. A tanulmányíró az ellenkező módszert próbálja ki: a tudomány legújabb eredményeivel akarja igazolni Istent és a Kijelentést. Illetve, ezeket használja kapcsolópontul az Isten és a tudományosnak elképzelt ember közt. Véleménye szerint a modern ismeret eredményei igazolják a keresztyénséget. Számos példával próbálja érvelését alátámasztani, ezek azonban nem állítása igazáról győznek meg, inkább tudományos szemlélete homályosságát bizonyítják.

A kommunista folyóirat ezen a ponton akad bele gondolatmenetébe. Soraiban, természetesen, még kevésbé találkozunk a modern természettudomány tiszta értelmezésével, csak a marxi ideológia csomagolópapírját érezzük a lényeg helyett. Mindenesetre, kioktatja a Teológiai Szemle íróját, hogy tanulmánya nem az igehirdetést teszi modernebbé, hanem a tudományt járhatja le. Korlátolt magabiztosságában mai racionális ismereteinket abszolútnak nézi, s egyik részével se látja összeférhetőnek a keresztyénség bármelyik elemét sem. A tudomány tehát nem igazolja, hanem cáfolja a keresztyénséget. Fel se merül a gondolatában, hogy az ismeret örökké relatív volta tehetetlenné teszi a Kijelentés cáfolatát. Most ócska lom a tudomány tegnapi állítása, s mai eredményei is annak számítanak holnap.

Tudomány és igehirdetés sem nem igazolhatja, sem nem cáfolhatja egymást. Ezt a tételt mind a kettő alapján tisztán kell látnunk. Korunk egyik legjellemzőbb vonása a klasszikus értelmezésű tudomány szétesése. Ezzel kapcsolatban, vagy ezt megelőzve darabokra tört az eddig egységesnek érzékelt és gondolt világ. Nincs benne folyamatosság, nem fűzhetjük fel az okviszony láncára. Minden pozícióból nézve más jelenségeként mutatkoznak egyes darabjai. Független struktúra benyomását keltik. Egy világ helyett, egymásra vissza nem vezethető, száz világgal találja szemben magát a tudomány. Indulása óta talán most érzi legjobban relatív voltát. Egy-egy része csak önmagában igaz, a többivel szembeállítva már semmi esetre sem-, lényegileg nem is igazolja csak önmagát, s nem cáfolja a többit, ellenséges, vagy semleges módon áll mellettük. Minden ágának egészen más a módszere. Saját területén kívül bármelyik is tökéletesen használhatatlan. Ebben a gígászi huzavonában a tudomány egyik részének sincs igaza a másik fölött.

Ilyen környezetben tökéletesen autonóm a keresztyén teológia és igehirdetés. Csak a saját módszerei érvényesek rá. Sem igazolni, se cáfolni nem lehet semmiféle tudománnyal. Kapcsolópontokul se használhatja fel senki az eredményeit, az elmondottakon túl már csak azért sem, mert a ma átlagemberének fogalma sincs a mai tudományról. A teológiának és igehirdetésnek meg kell maradni sajátos területén: a Kijelentés alapján hirdetni kell Istent, aki teremtett és megvált.

Azért ott motoszkál az ember agyában a kérdés: kapcsolópontokat csak kell találnunk a ma emberéhez. Föltétlenül. Meg kell keresnünk a kapcsolópontot, De a ma emberét nem nagykorúvá érése, sem a tudományos felkészültség, sem világpolitikai tájékozottsággal, új társadalmi öntudattal állítólag telített mivolta jellemzi, hanem egészen más tényezők. Az előbbi elemek az emberi lélek felületi világát is csak látszólagosan formálják, bár a kommunista elmélet és propaganda föltétlenül velük szeretné telíteni mindenestől. Ma egészen másfajta tényezők vonzásában él az ember: eltévedt a világban, összezavarodott előtte a társadalom és létezés értelme. Elvesztette eddigi értékeit, s minden felkínált új hamisnak bizonyult. Elöntötte a bizonytalanság, a félelem s a menekülés vágya. Különösen a félelmetes és megfoghatatlan

modern természettudomány izgatja, és a még közvetlenebbül érzékelt kommunizmustól szeretne szabadulni.

A mai ember tehát az örök ember, s törött, halállal határolt léte ma tisztábban mutatkozik, mint bármikor a történelemben. Az igehirdetés legkomolyabb kapcsolópontja tehát: tudatosítani kell elesett helyzetét. Felmerült kérdéseire ad feleletet az igehirdetésben a Kijelentés örök válasza. Még egy kapcsolópont mutatkozik: a modern bálványokat, — a vasfüggönyön túl elsősorban a kommunizmust — kell igaz mivoltukban felmutatni, hogy helyüket az igehirdetésen keresztül a biblia igazságai foglalják el. Szabad rádióinkban, helyzetünknel fogva, ezt a kapcsolópontot jobban és könnyebben érvényesíthetjük az otthoniaknál. Ezért prédikálunk két évtizede hetenként hazafelé.

Nem a tudományos kérdések adják tehát a kapcsolópontokat, hanem az ember egzisztenciális állapota, s ez inkább erkölcsi, mint tudományos ügy. Tudományon racionális ténykedést értünk, nem pedig népszerűsített ismeretek egyéni vagy társadalmi hatását.

Végül: minden erőfeszítésen túl ott ragyog az örök Ige. Tudattalanul is erre vágyik a mai és a mindenkori ember. Csak benne találhat eligazítást és üdvösséget. Tiszta hirdetése önmagában is kapcsolópontokat teremt hallgatóival.

Vallás-e a marxizmus

A szovjet világ örökös témája: vallás-e a marxizmus? Legmagasabb fórumai gyakran tárgyalják, nemzetközi kongresszusoktól helyi pártgyűlésekig, mégis visszatér a kérdés. Szinte kísértetként. Százszor elintézték, mégis újra jelentkezik a tudatukban. Társadalmi ténykedéseikben sokszor kihasználják feszítő erejét, mégis félnek ettől a kísértettől: hatalmas ereje egyszer még szétoldhatja őket. A Világosság című materialista világnézeti folyóiratukban is lépten-nyomon találkozunk vele. Leközlök a nantes-i marxista világnézeti héten-erről a tárgyról elhangzott egyik előadást is teljes terjedelmében.

Alaptételük: a marxizmus nem vallás, hanem tudomány. Erre a rangra — szerintük — akkor emelkedett, amikor félreérthetetlenül kijelentette, hogy a történelemben transzcendens tényezők nem játszottak szerepet, az események sorozata csak emberi erőfeszítés eredménye. Ez a megállapítás élesen szemben áll a vallással, tudománnyá azonban még nem minősít semmit. Sőt, nagyon világosan mutatja, hogy a marxizmus távol van tőle, ideológia csupán.

A tudomány — természeti és társadalmi részében is — mind határozottabban kirekeszti sajátos területéről. Eddig egyetlen eredményt se produkált, csak hátráltatta szabad fejlődését. Soha nem érdekelte az igazság, hatalmi rendszerének fenntartásával törődött csupán. Ennek az érdekében a tudomány eredményei egy részét is átvette, csak arra vigyázott, hogy még eszközi szerepük is eléggé rejtett maradjon.

Racionalista ismeret helyett szükségképp a misztifikációk világába került, az ellenőrizhetetlen emberi ténykedések területére. Ebben a soha el nem ismert, mégis tényleges pozíciójában viszont — érzése szerint — a vallás szomszédságába jutott. Érdekes volt a védekezési módja: a vallás támadásával próbálta igazolni tudományos voltát. Százszázalékig szembehelyezkedett vele.

Primitív védekezési mód. A tudomány célja az észszerű feladatok megoldása a számunkra adott világban; a keresztyénség viszont Jézus nyomán, az emberi szív megtisztításával foglalkozik, tehát igaz emberi relációk teremtésével, további feladatának pedig örök egzisztenciánk megmentését tekinti a túlvilágon. Ebben a két ténykedésében mutatkozik elsősorban az Isten dicsősége. Tudomány és vallás sose kerülhet szembe egymással, bár féltudományos és félig keresztyén emberek sok zavart okozhatnak. A vallás támadásával tehát a marxizmus nem igazolhatja tudományos voltát. Védekezési módja mögött, vallásos karakterét illetően még mélyebben él benne a gyanú. De megnyugtathatjuk: a marxizmus nem vallás, legalábbis a szó igazi értelmében nem az, semmi köze az Isten szolgálatához. Viszont negatív egyházi vonásokat bőven hordoz magában. Misztikus istenellenes lázadása nagy lángolással töltötte el történelme jórészét. A keresztyénség látása szerint a Sátán eszköze ebben a világban. Vallásellenes támadásával, tudományos szint öltve magára, próbálja véka alá rejteti ezt a fekete pecsétjét.

A marxizmus tehát se nem tudomány, se nem vallás. Illetve, hamis tudomány és hamis vallás. Tisztán fogalmazva: hatalmi ideológia. Óriási károkat okozott mind a kettőnek. A hatalom diabolikus imádatával megrontja az ember egyéni és közösségi életét. Ez a karaktere utalja leginkább a valláspótlékok, a hamis vallások, a bálvány hit körébe. Nem ténylegesen tudományos és nem igazán vallásos, fekete mozgalom.

Bálványozó jellege élesen mutatkozott a személyi kultuszban. Ha a marxisták Sztálinig azzal próbálták igazolni tudományos mivoltukat, hogy a történelemformálás eszközei közül kiradíroztak minden transzcendens mozzanatot, s csak emberi tényezőket ismertek el, akkor a volt orosz diktátor alaposan megbuktatta az elméletüket. Sztálint még életében szentté avatták — nyilván a Sátán nevében — s szentté vált az általa irányított történelem. Személyében és szerepében a marxizmuson belül megjelent a természetfeletti elem. Elsősorban nem a túlvilágnak, hanem a földi élet misztikuma mutatkozott benne: embermilliók történelmi ténykedése teljesen elhalványult az árnyékában. Egyfajta sátáni teológia kezdett kialakulni körülötte. Személyi kultusza, a társadalom életének egyetlen forrásaként, föltétlenül vallásos jelleget öltött. Csak rávonatkoztatva érvényesülhetett a jó és a rossz. Kultikus ténykedést fejtett ki körülötte a párt és a nép, beszédei dogmaként rögzítődtek az emberek tudatában. Nem mint politikus vitte az ügyeket, hanem a bálvány misztikus és abszolút hatalmával. S halála után is ez a tendencia a meghatározó erő.

Vallásos mozgalom-e a kommunizmus? A marxistáknak, leghevesebb tagadásuk közben is, állandóan szemükbe ötlük a személyi kultusz. Azután a legkirívóbb esetükből próbáltak védelmet kovácsolni maguknak: látszólagos vallásos színezete csak Sztálin elrugaskodásának köszönhető. A személyi kultusz felszámolásával eltűnt minden misztika. Sztálin óta újra tiszta tudomány a marxizmus. Azóta viszont a felszámolása folyik. Egyelőre nem annyira politikai, mint eszmei és érzelmi vonatkozásban. Az emberiség meg akar szabadulni ettől a rossz lelkiismeretű hamis tudománytól és rossz lelkiismeretű valláspótléktól.

Sajnos nem ilyen egyszerű az ügy. Mao Tze Tung esetében újra lánggra lobbant a személyi kultusz. Nem is lehet másképp: ezek a démonizált titánok valóban a Sátán erejével ténykednek; a nagy gonosz szellem

imádata rejlik minden személyi kultuszban. A kommunizmus valóban hamis vallás, a Sátán transzcendens és misztikus ereje élteti.

Rég hátatfordított neki az ember, kivetette érzésvilágából, ideológiája nem komoly tényező többé, mégis hatalommal uralkodik a világ egyharmada fölött. Nem tudomány és nem vallás: a XX. század diabolikus misztikája.

Bábel tornya és a kommunizmus

Kezdeti lépéseitől mindmáig, élesen vallásellenes volt a marxizmus. Komplikált érzések fűtötték az egyházak elleni harcát. Elvi ateizmusa rendszerint csak utólag magyarázta atrocitásait; az ösztönös szembenállás és egyfajta kisebbségi érzés inkább rámutat a keresztyénség ellen elkövetett bűneire. Nyugati politikája miatt többé-kevésbé meg kellett ugyan alkudnia az egyházakkal, közvetett úton mégis mindent elkövetett tönkretételükre.

A nyílt üldözés mellett kedves módszerük a tudományos mezbe bújtatott támadás: kezdeti fogva lépten-nyomon találkozunk vele. Magyar nyelvű sajtótermékük, a Világosság büszkén viseli a „materialista világnézeti folyóirat” kétes értékű alcímét; jóformán csak tudományos mezbe öltöztetett marxista támadásokat tartalmaz a keresztyénség ellen. Egyik számában a Bábel tornyáról értekezik, ennek a bibliai elbeszélésnek az alapján mutatja ki, immár több ezredszor, a keresztyénség hamis voltát.

Alaptétele: a bibliai elbeszélés mitológia, hamis tanítás. — Ez a bibliai elbeszélés, külső formáját tekintve, ténylegesen mítosz. Történelmi eseményt mond el a történelem előtti korból; történelmi módszerekkel tehát nem követhetjük. De az igazság nem a történelmi módszeren áll vagy bukik egyéb tudományok esetében sem. Különböző is, egyfajta igazságról hírt lehet adni százféle módon. Attilát megemlítik történelmi feljegyzések, néhány régiség is került napfényre személyével kapcsolatban, szólnak róla mondák, s megverseli sok népi ének. Mindegyik másféle módon beszél róla. Az egyik módszerével elemezve a másik értéktelen mese, mégis mindegyikben Attila tükröződik.

Különböző műfajokkal találkozunk a bibliában is, de mindegyik az Istent jelenti ki s részünkre adott akaratát. Történelmi könyvek, himnuszok, prófécia, tanító levelek, sőt egy dráma is előfordul néhány mítosz mellett az írásban. Egyik talán tisztább kijelentés, mint a másik, de csak együtt mondják ki egyetlen lényegüket, az Istent és velünk kapcsolatos akaratát. Igazak a tudományos módszerekkel mérhető történelmi tárgyú bibliai könyvek, de az ott található mítosz lényeges magva ugyanúgy valóság.

A Világosság természetesen mást bizonyít. Tudományos szófejtés módszerét ölti magára. Azt várja az ember, hogy a bibliai kifejezéseknek más jelentést adva értelmetlenné, vagy utólagos hamisítvánnyá próbálja minősíteni az elbeszélést. De nem ezt teszi, meglepő módon igazolja eredeti formáját, s utána az előírt recept szerint, a marxista világnézetbe mártja az egészet. Magával kapcsolatban már lehetséges a mítosz módszere. A bábeli történetnek — szerinte — társadalmi-, illetve osztálytartalma van: ebben az elbeszélésben „a társadalmi tudat egy elvont tartalmi eleme valaminek a magyarázatára mítoszként fogalmazódott meg”. Azaz, Isten az osztályharcok produktuma, az egyház hasonlóképp. Már nemcsak a tudósok számára unalmas ez a propaganda, hanem bosszantja az átlagembert is, ha valahol nem kerülheti el a találkozást. De ők csak ezt ismétlik kitartóan. Nem mernek mást mondani, nem is igen tudnak. Szerintük, az isteni kijelentés, a gótika, vagy a krumplicukor egyformán az osztályharc eredménye. Így néz ki, a keresztyénség esetében, a marxisták tudományos mezbe öltöztetett kritikája.

A Bábel tornyáról szóló bibliai elbeszélés irodalmi formáját tekintve valóban mítosz. Historikus láthatárunk előtti eseményt regisztrál történelmi módon. De ebben a formában abszolút tisztasággal mondja el a lényegét: az ember, saját erejére támaszkodva, az Isten helyére akar lépni; lázadása azonban mindig tragikus következményekkel jár. Abszolút igazságát az egész történelem igazolja. Az öncélú kultúrák és civilizációk embere — aki építi s ugyanakkor produktuma is — előbb-utóbb ateistává lesz, maga akar istenné válni: az égisz alá szándékozik emelni művét, a mindenkor Bábel tornyot. Történelmünk bizonyágtétele szerint azonban minden civilizáció összeomlott, s maga alá temette, vagy szétszórta az érdekelt népeket. Bábel tornyát sose sikerült az égisz alá építeni. — Ez a mítosz a legnagyobb közös emberi vállalkozás természetrajzát adja elénk, a kultúrát értelmezi. Isteni kijelentés, s igazságát sose lesz képes áthágni az ember. Abszolút mértéke szellemi és biológiai erőnknek; kultúrát alkotó készségünket analizálja és értékeli. Történelmi magva, a torony építés is tény (zikkurat), s tökéletesen igaz egyetemes szellemi jelentése: a lázadó titán csak tragikus ember, az Isten viszont abszolút úr.

A kommunizmus az emberiség történelmének egyik jellegzetes Bábel tornya. Óriási arányú lázadás. Még építeni próbálják, pedig már hatalmas repedések mutatkoznak rajta, s alapjaiban ingott meg, a tövébe szorult népek már nem értik egymás mondanivalóját. A tárgyalt, tudományos mezbe öltöztetett cikk is a bajok egyik tünete. Osztályharcos elmélete nem érintheti az Isten trónját, de az olvasóknak hírt ad a kommunizmus leküzdhetetlen válságáról.

Szocializmus és az „igazi” keresztyénség

A Világosság egyik örök problémája a szocializmus és az „igazi” keresztyénség viszonya. Szerinte, az „igazi” keresztyénség elismeri és támogatja a kommunizmus törekvéseit, tehát a marxizmushoz mindinkább megtért s abban feloldódott vallásos magatartás. A cikk a marxizmus felsőbbrendűségét magyarázza, és szükségképpen győzelmről beszél. Minden vallást túlszárnyal dogmatikus módja.

Már a probléma felvetése is téves. Nem véletlenül; csak hamis alapról kiindulva győzhet még a fehér papíron is a Világosság felfogása, a tényekkel szembenézve nagyon rossz képet mutatna. Kiindulópontja: „Korunk főkérdése a szocializmus és kapitalizmus ellentéte.” Ez az állítás néhány évtizeddel ezelőtt még igaznak tűnhetett, az emberiség mai helyzetében azonban már túlhaladott elképzelés. Az emberiség főkérdése sokféle politikai, civilizatórikus és egyéb veszedelmes hatalommal szemben szabadságának a biztosítása. Szabadságába társadalmi és gazdasági problémáinak a megoldása is föltétlenül beletartozik. Valószínűen egyfajta szocializmus, de ez nem azonos a kommunizmussal. Sőt, igen nagy mértékben vele szemben kell biztosítani a szabadságát.

A cikk tehát a kommunizmus és kapitalizmus ellentétéből indul ki; ezt próbálja korunk főkérdésévé tenni az igazi probléma helyett. Csak így számíthat győzelemre, először a tanulmányban, később — talán — a társadalom életében. De még tudatosan téves problémafelvetésén belül is kénytelen hamisítani: egyenlőségi jelet tesz szocializmus és kommunizmus közé. Pedig mindegyik sokkal tágabb és szűkebb fogalom és valóság a másikkal. A szocializmus nem totális diktatúra, nem is államkapitalizmus, és csak széleskörű demokrácia lehet a háttere. Egyik hamis válfajával próbálkozott a kommunizmus, de csak a csődig jutott el, viszont más formája a szabad világban megoldott nagyon sok társadalmi problémát, és sok vonatkozásban előre segítette az embert.

A keresztyénségnek is tényleges problémája a szocializmus, s itt nem a kommunizmushoz megtért „igaz” változatról van szó, hanem a krisztusi életforma érvényesítéséről a mai világban. Sok olyan elemet tartalmaz, amit a szocializmus nevével is illethetünk. Tehát nem a szocializmus és az „igazi” keresztyénség viszonya a tényleges probléma, hanem szocializmus, keresztyénség és kommunizmus egybevetése. Hogy bontakozhat ki belőlük vagy ellenükre az új egyetemes emberi szabadság.

Az egyház létalapja és értelme az Istenbe vetett hit. Magatartása és minden ténykedése erre épül, és ebből érthető meg egyedül. Mindenestől az Isten akaratának a letéteményese; létét vele kapcsolatban próbálja elrendezni. Eleve szemben áll minden hitetlenséggel, az istentagadás talaján fakadt ideológiákat és gyakorlati tevékenységet nem teheti magáévá. Még látszólagos egyezések esetében is szükségképp mást akar mint a kommunizmus.

Évtizedeinkben elvitathatatlan az ember és a társadalom változása. Forradalmak és evolúciós elképzelések próbálják mederbe szorítani a jövőt. Ezzel a változással számolni kell a keresztyénségnek is, érvényesítenie kell az Isten akaratát az átalakuló világban. Nem kötött semmilyen társadalmi formához, s bármilyen rendben is el kell igazítani az ember viszonyát Krisztussal. Élt már együtt a feudalizmussal, amit az újkor végül felbomlasztott, ténykedett a kapitalizmus világában, s most újra kötetlenül tájékozódik a még kialakulatlan legújabb életforma idején. Ezt a forrásnak indult legújabbat nevezzük mi is szocializmusnak. Civilizációnk mai állapotában valószínűen ennek valamilyen válfaja a jövő útja; a keresztyénség gátlás nélkül léphet elébe. Illetve léphetne, ha nagyon tudatosan össze nem házasították volna az ateizmussal.

Ma az egyház egyik nagy kérdése: szükségképp tagadja-e Istent a szocializmus? Marxi formájában elkerülhetetlenül, de a kommunizmus csak az egyik változata, s a legzavarosabb területéről való. Nem szerves része a szocializmusnak az istentagadás; többek közt azért tapadt rá, mert a keresztyénség túl sokáig ragaszkodott elavult életformákhoz. Nem elvi ateista alapról nőtt ki társadalmi és gazdasági elrendezése. Mint ahogy nem szükségképp jár együtt a diktatúrával sem.

Találunk a keresztyénségben is sok szociális követelményt, gyakran bármelyik ideológiánál is élesebb formában. Az ilyen értelemben vett szocializmus bibliai tanítás. Persze, az evangélium sokkal több nála, de ez is benne van. Földi vonatkozásban az igazságosság és szeretet az istenreláció követelménye; a szocializmus tehát a keresztyénség lelkiismeretét kamatoztatja. Igazi formájában, a hit a szerves része, nem pedig az istentagadás. Az új út keresésében a keresztyénség nem tájékozódhat az ateista kommunizmus felé, de saját szociális tartalmát egyeztetheti a változó világgal.

Nem az istentagadás terméke tehát a szocializmus, a kommunizmus viszont száz százalékgig az. Lényeges tartalma nem az igazságosság, hanem az ateizmus; egyetlen alapja, nem pedig járulékos része. Ebből folyik társadalmi és politikai gyakorlata. Nem az ember szociális helyzete motiválja, hanem az Istentől elszakított tömegek fölött gyakorolt abszolút hatalmi vágy. Krisztus nélkül bármit tehet az emberrel. A totális diktatúrában tudatosan lépett az Isten helyére. Ki akarja zárni a történelem formálásából.

Az egyházak semmi módon se tájékozódhatnak az ateista marxizmus felé. Csak az álkeresztyének tehetnek ilyen gesztusokat, ezzel elidegenítik az embert jogos igényétől, elveszik a szabadságát, aminek a szocializmus csak egyik alkatrésze. Korunk igazi problémája tényleg a szabadság. A determináló világgal szemben ennek viszont csak egy alapja lehet: szabadon függ az Istentől az ember. Paradoxon, de az egyetlen lehetőség. A hit egybekapcsolja a teremtő és teremtmény szabadságát. Ennek a szituációnak ma a legfőbb akadálya a kommunizmus ateista elmélete s az általa üzött társadalmi és politikai gyakorlat. Nem tájékozódhat feléje az egyház, csak az „igazinak” kinevezett ál-keresztyének, még inkább a saját soraiból erre a szerepre kiemelt párttagok.

Így kell látnunk a Világosság agymosását. Hamis alapról indul el, s hamis módon csoportosítja az érveit. Cikkének a címe: Szocializmus és „igazi” keresztyénség. Ahol az „igazi” nagyon idézőjelbe tétetett. A felölelt témakör azonban ezt a címet igényli: szocializmus — keresztyénség — kommunizmus. Tényleges összefüggésükben derül ki az igazság: a keresztyénség és szocializmus sok vonatkozásban egyezik, a kommunizmus és az ateizmus az azonosságban tételezi egymást, végül: a keresztyénség és kommunizmus ellentéte áthidalhatatlan.

A kommunizmus és az ember érzelmi beállítottsága

Az utolsó évtized egyik legélesebb vonása a kommunista életforma csődje. Nem az elvtársak politikája bukott meg, nem is csak a társadalomszervezésük került bajba, a marxista életforma vált mindenestől értelmetlenné. Egyszerűen elviselhetetlenek a hétköznapijai. A vasfüggönyön túl, sőt Oroszországban is az élet értelmét nem a kommunizmus adja többé, hanem az ellene kialakult magatartás és harc. Ez a tétel nemcsak az uralmuk alá vetett tömegekre érvényes, hanem magára a pártra is. Mindenki eljutott a csőd felismeréséhez.

Minden életformát elsősorban érzelmi tényezők határoznak meg. Az értelem megszüllheti az ideológiát, de nem szabhatja meg a vele kapcsolatos érzelmi beállítottságot. Legalábbis lényeges módon nem. Általában szuverén a rációval szemben. Inkább a hit, a bizalom, a reménység, a távoli vágya szüli, mint az ideológia. Tévedtek, mikor a tömegek érzelmi életének kialakítását rábízták a propagandára. Illetve, mégse tévedtek: egyszerűen nem tehettek mást: ideológiájukon és hatalmi igényükön kívül semmivel se rendelkeznek.

Uralmuk alatt az egyének és a tömeg életét a hamis eszmevilág járulékaként zűrzavar töltötte meg, szükségképp a gyűlölet és a félelem. Ez az érzelmi beállítottság csak káoszt szülhet, s előbb-utóbb felrobbantja a kommunizmust. Tudatosan szították is a gyűlöletet, le akarták rombolni vele a szemben álló tábor. Ám ez a negatív érzés a gazdáját is elpusztítja, nemcsak az ellenséget. A félelem pedig csak szűk korlátok közt pozitív erő, egyetemessé téve robban, vagy szétmállaszt. Negatív hatású az érzelmi beállítottságuk, tökéletes káosz, s el is pusztítja vagy a szülőanyját, vagy az egész emberiséget. A kommunisták nemcsak értelmi vonatkozásban, hanem a társadalomszervezés és az életforma kialakítása szempontjából fontosabb érzelmi területen is, elvesztették a csatát.

Azért nem adják meg könnyen magukat. A kaotikus érzelmi tartalommal szemben felállítják formális erkölcsi sémáikat. Elfelejtették, hogy a polgárság etikai világát a kettő közt levő szakadéknak a kimutatásával támadták először eredményesen. Mintha kantiánusokká váltak volna: érzelmi tartalmat formális sémákkal próbálnak kordába szorítani. Másnak se sikerült, nekik legkevésbé.

Az emancipált ember érzelmi önállóságáról értekeznek. Formális tanuk nemcsak tételeik pozitív kifejtése, hanem védekezve támadás is a keresztyénség érzelmi világa ellen. Már nem az idealizmus formális etikáját támadják, inkább a keresztyénség mérhetetlen érzelmi gazdagságát veszik célba. Felismerték igazi ellenfelüket. Pozitívnak elgondolt mondanivalójuk azonban a keresztyénség tagadása csupán. Egyáltalán, az egész kommunizmus a keresztyénség negációja.

Tételeik summáját a Világosság című folyóirat valahogy így foglalja össze: Mivel nincs Isten, az ember mint társadalmi lény önmaga teremője, s embertársaival ez a helyzeti állapota köti egybe. Az érzelmileg önállósult ember alapvető sajátossága a közösség iránti felelősségérzés. Társadalmi felszabadulásának legfontosabb következménye a munka szubjektív átélése megváltozott érzésében rejlik. Itt válik aktívvá és felelőssé a kommunista rendbe jutott ember. Így bontakozik ki a szocialista érzelmi világ.

Ez a sematizmus azonban tartalmilag nagyon gazdag komikumnak bizonyult. Ha nem volna annyira szörnyű valóság, az emberi történelem egyik vígjátékának számítana. Istentől elszakították a tömegeket, ugyanakkor a legkötöttebb életforma rabjává tették, hatalmi szóval. Érzelmi önállóság helyett gyűlölet, félelem és hamis érzések uralkodtak el benne. Nem választotta ezeket magától senki, kényszerrel töltötték meg velük a lelkét. — Az ember valóban társadalmi lény, de ilyen mivoltában nem önmaga teremője; különösen nem alkotta magát kommunista társadalmi lényé. Csak szabad választások kellenének a leigázott országokban, s az ellenkezője derülne ki rögtön. Ráadásul: ez a sematizmus nem kötötte össze az embereket; fordítva igaz: atomizált mindent a tényleges gyűlölet és félelem. Nincs szó többet Rousseau-féle társadalmi szerződésről, nem mutatkozik az ember természete szerint megvalósult állam. Másfelől, nem jelentkezik az Isten kijelentett akarata alapján létrejött közösség sem. Igazi társadalom helyett a diktatúra eszközeivel összetartott embercsoportokat látunk. Van még társadalmi tudat, de ez pontosan a kommunizmus elleni magatartásból táplálkozik.

Ugyanakkor gúny is a normális kommunista etika: a társadalom iránti felelősségérzettel elteltnek mondja az érzelmileg önállósult embert. Pedig: a kommunizmus alatt bontakozott ki a történelem legkolosszálisabb felelőtlenége. Senkit sem érdekel többé az állam, sem a saját munkája, sem a másik ember, még az önmaguk iránti ösztönös éberség is kihull lassan a lelkükből. Ez a felelőtlenesség a gyűlölet és félelem reakciója. Egyik legrikítóbb vonása a szovjet rendszernek.

A kommunizmus válságának jellemző tünete az érzelmi káosz. Ezért próbálnak a Világosságban, s az ideológia egyéb megnyilvánulási helyein is harcolni ellene. Törekvésük eleve reménytelen: formális etikával érzelmi tartalmat megváltoztatni nem lehet. Politikájuk és hadseregeik még operálnak a világban, tényleges csődjük azonban már letagadhatatlan.

Az ember önfelszabadításának elmélete

A Világosság, az ember önfelszabadításának elmélete ürügyén ismét a keresztyénség ellen folytatja a harcát. Meglepő világos okfejtéssel és magas nívón. Olaf Klohr, a jénai marxista tanszék vezetője tollából származik a cikk.

A kommunizmus, kedvenc vesszőparipája az ember önfelszabadításának az elmélete. Célja itt is félreérthetetlen: ki kell szakítani az Isten hatóköréből. Minden egyéb tevékenysége, ideológia, társadalmi és gazdasági mozzanat egyaránt csak eszközi jellegű. Bevallott törekvése az ember önfelszabadítása; az igazi viszont: Isten nélkül sátáni erők játékvá kell tenni mindenestől. Odáig azonban nagyon csavaros az út; elhatározásuk csak a legvégén derülhet ki, korai bevallása föltétlenül a kudarcukat jelentené.

Az emberi élet nehézségeit — akár a természete, akár a rossz társadalom szülte is — ráfogják az Istenre. Mindig a vallást teszik meg bűnbaknak, a boldogságot csak teljes kiküszöbölése árán érheti el a világ. Marx így fogalmaz: „A vallást, mint a nép illuzórikus boldogságát megszüntetni annyi, mint a nép valóságos boldogságát követelni.” A keresztyénség ellen folytatott harcukban egyfelől ideológiájuk lényege valósul meg, másfelől lemérhetjük rajta eddigi tevékenységük eredményeit. Marx propagandájával ellentétben, céljuk elérésére ők ringatják illúzióba a népet, elterelik a figyelmét a keresztyén ábránd emlegetésével. A nagy valótlanság: „A nép megvalósult hatalmának ilyen (szocialista) viszonyai között az embereknek többé nem szükséges a vallás ahhoz, hogy támaszt találjanak az életben, mert saját sorsuk uraivá lesznek.” — Marx szerint: „A vallás csak az illuzórikus nap, amely az ember körül kering, amíg ez nem önmaga körül kering.” Fantommá akarják tenni az embert a földi paradicsom és az autonóm élet káprázatával, hisz ilyen állapotában bármit csinálhatnak vele.

Első és utolsó lépésük is a keresztyénség támadása. Nemcsak a szervezett egyházat akarják eltüntetni, sokkal fontosabb az Isten kilúgozása az emberi lelkekből. Ennek az érdekében, természetesen, az egyházakat is össze kell törni, sorsuk vagy a megsemmisülés, vagy — időlegesen — a kommunista segédcsoport szerepe. Mindig dialektikusan jár el a marxizmus.

A keresztyénség ellen vitt harcuk kettős vonatkozású. Egyfelől világnézeti: tudatos csalásként tüntetik fel, s próbálják kimutatni hamis tartalmát. Ez a metafizikai módszer azonban nem elég. Igazi harcuk nem ideológiai, hanem a kommunista társadalom megteremtése. A földi paradicsomért folytatott pozitív munkában kell az emberek tudatát és magatartását elvágni az Istentől. Akkor bontakozhat ki tulajdon erejük és hatalmuk tudata. Földi célkitűzésért folytatott munkában szeretné a kommunizmus istenellenes lázadókká tenni az embereket.

Hazug öntudatot ad: az ember a legfőbb lény. Kategorikus imperatívuszuk pedig így hangzik: fel kell forgatni mindent, ami ezt az állapotot kisebbítené, minden földi korlátot, kialakult társadalmat, munkaviszonyt, természeti köteléket. Az így szabaddá tett ember már szembekerült az Istennel, legalábbis hátat fordított neki. A földből, gyökerével együtt a levegőbe kiemelt fa szabadságára jutott. Az elméleti lejárataison túl megfelelő társadalmi feltételeket kell teremteni a vallásellenes harchoz. Ennek a művészete pedig: az emberek felszabadulásnak érezzék, ne pedig csalódásként éljék át a kommunista forradalmat. Ez a kettős, egygyé font harc föltétlenül leszámol — szerintük — a keresztyénséggel, a szovjet társadalom szükségképp számúzi vele az Istent. Azután jöhet a be nem vallott cél: az önfelszabadításnak nevezett forradalomban fantommá tett embert, az Istentől elszakított szerencsétlen senkit, abszolút hatalommal kezelheti az uralmon levők vékony rétege. Földi paradicsom helyett létrejön a Sátán diktatúrája.

Ez a cél még nem valósult meg sehol. Ilyen módon nem is jöhet létre: nemcsak ők formálják az életet és a világot, hanem elsősorban az Isten. Aki teremtett és megvált. Másfelől, a földi paradicsom helyett csőd felé halad a mindennapi életük. Ötvenéves megszakítatlan hatalmi gyakorlat után még nagyon távol vannak az említett céltól. Forradalmaik lezajlása és kommunistának nevezett társadalmi berendezkedésük ellenére az istentudat elevenen él az emberek lelkében, Oroszországban az ortodox egyháznak még mindig ötvenmilliónál több az anyakönyvezett tagja. Vagy hamis az elméletük, vagy nincs elég erő a kezükben, vagy tényleg nem ők a történelem igazi formálói. Mind a három megállapítás egyformán igaz. A Sátán csak átmeneti, és addig se teljes győzelmet arathat Krisztus fölött; nem is szólva a visszatérése utáni új világkorszakról.

Még ennél is nagyobb bajba került a kommunizmus. Társadalmi szerkezetét alig tudja már tartani, az emberi lelkek fölött pedig teljesen megszűnt a hatalma. Már kimondottan csak diktatórikus eszközökkel uralkodik, ez pedig minden hatalmi formának a vége. Engedményeket kell tennie, egyfelől dialektikus természetének megfelelően, másfelől keserű kényszerből. Oroszországban keresnie kell az ortodox egyház barátságát, támogatása nélkül nem vészelheti át a nehéz időköt. Kidolgozta tehát, s kollaboránsaikkal elfogadtatta a „kommunista keresztyénség” formuláját, amelyik lényegileg azonosítja a szovjet államot és társadalmat az Isten országával. A keresztyénség ezzel elfogadja a marxi rendszert, (s hallgatólagosan az ideológiáját), a kommunizmus pedig szemet huny az Istenbe vetett hit fölött. Eredeti és végső célját, az Isten

száműzését az emberiség életéből egyelőre kénytelen volt feladni, csak így menthette meg pusztá létét. De nem adta fel örökre. Ismét egyet lépett hátra, hogy majd kettőt léphessen előre.

Világszerte szervezett forradalmi mozgalmával folytatja a keresztyénség elleni harcot. Ideológiai ténykedése semmiképp se volna elég, de — vélekedése szerint — a földi paradicsomban öntudatra jutott emberből automatikusan kihull majd minden istentudat és viszonyulás. Persze, ez is csak ideológia. Még inkább a Sátán teológiai ténykedése. Ők a polgári ateizmust mondják negatív teológiának, pedig a marxizmus százszor inkább az. Tételeiket maguk hívják „kijelentésnek”, hangsúlyozzák „az ateizmus immanenciáját”; s hogy marxi eszmeviláguk, minden gazdasági és társadalmi renden túl, az ember materialista önmegértésének és saját önfelszabadításának az elmélete.

Keresztyén teológiával negatív teológiát állítottak szembe, hittel hamis hitet, Krisztussal pedig a Sátánt. Veszélyes kudarcuk láttán most újra paktálni kezdenek a keresztyénséggel, persze saját céljuk és módszereik szerint. De esetleges sikereik ellenére is már megszámláltattak a napjaik. Összeomlásuk azonban nem a polgári elképzelések, hanem az Isten akarata szerint megy majd végbe.

A halál problémája és a kommunizmus

Materialista világnézeti folyóiratuk, a Világosság átlapozása során néha érdekes fejtegetésekre bukkan az ember. Kilencven százaléka olvashatatlan szócséplés, a marxista ideológia népszerűsítési kísérlete, néhány cikk azonban kivétel. Nem átlagon felüli írók produkálják, nem is szabadon választott érdekes témák fejtegetése, hanem a kommunizmus is — akarva akaratlan — szembekerül örök emberi kérdésekkel. A mellébeszélés unalmában egyszer csak szükségképp felmerül egy-egy ilyen téma.

Legősibb és kikapcsolhatatlan kérdéseink egyike a halál, egyszer mindenkinek szembe kell nézni vele. A kommunizmus ugyan erre a világra rendezkedik be végérvényes igénnyel, a halált azonban ő se tudja átugrani semmilyen dialektikával. Valahogy tisztázni kell az ember vele kapcsolatos viszonyát. Ezzel a témával foglalkozik a Világosság egyik tanulmánya.

Természetesen, a keresztyénség szapulásával kezd: a halál okául ugyan nem a krisztusi hitet jelöli meg, a félelmét azonban már igyekszik a nyakába varrni. Jórészt azért van halálfélelem, mert a keresztyénség és másfajta vallások kitalálták a földi lét utáni életet. Ez nem nyugtat meg senkit, sőt az esetleges felelősségre vonás rettegést rejt magában, különböző idegdefektusokat okoz, s félelmi kényszerképzetekre építi az életet.

Ebben a tanulmányban a kommunizmus kiadja a jelszót: „A halál ellen lehet és kell küzdeni.” Elsősorban nem természeti folyamatának a megszüntetésére gondol, hanem a halálfélelmet akarja kikapcsolni, mert ez az érzés az egyéniség eltorzulását okozza. A haláltudat árnyékában az ember ugyanis hajlik az aszkézisra, vagy a hedonizmus ejti meg, meg kell hát változtatni az egész viszonyulási rendszert.

További fejtegetéseiben csúfos játékot űz ezzel a legősibb és legalapvetőbb emberi ténnyel. Szerinte, a halállal kapcsolatos egzisztenciális viszonyulást egyedül csak a kommunizmus közege és módszere oldhatja meg, hisz a halálfélelem igazi oka az ember bizonytalan társadalmi helyzete. Ezt kell kommunista módon elrendezni, s akkor megszűnik majd minden egzisztenciális rettegés. Egyszerű a módja: szovjet paradicsomi állapot kialakításával kompenzálni kell a halálfélelmet. Eddig csak illúziókkal kísérleteztek, hisz, látszólagos volt az ember természeti és társadalmi biztonságérzése. A tökéletes kommunista társadalom viszont majd elfeledtetni az emberrel a halált.

Ez nagyon egyszerű, csak a rosszindulatú keresztyének és a tudománynélküli nyugati világ nem ért vele egyet. A rendkívül komplikált s elkerülhetetlen emberi problémát a következő ferdítésekkel oldotta meg a cikkíró: Az ember alapjában véve tökéletes lény. Nincs bűn, illetve csak a rossz társadalmi állapotok következményeként van, de ezt majd megszünteti a kommunizmus. Bűn nélkül nincs semmilyen felelősségre vonás, a test felbomlásával úgyszólván vége mindennek, tehát nem kell félni a haláltól. Tulajdonképp nem is attól félnék, csak a vele kapcsolatos szenvedések izgatják az embereket. Társadalmi úton kell megszüntetni a szenvedést, s akkor majd megszűnik a halálfélelem. Kommunista paradicsomi állapotban az utolsó pillanatig úgyse jut eszébe senkinek a vég.

Meg kell szelídíteni a halált. Ennek egyetlen módja a társadalom tudatos marxi irányítása. A tökéletes kommunista életformában nem lesz korai halál, nem lesz váratlan pusztulás se, nem lesznek háborúk, tehát a legvégső öregkorig nem kell félni az elmúlástól. Akkor pedig a tudatos materialista természeti jelenségként kezeli, félelemmentesen nyugszik el benne.

Íme, a marxista elmélet. A gyakorlatban ugyan maga a kommunizmus volt a halál egyik legbővebb forrása, de arról hallgat a cikkíró. És semmi más sem tudott olyan pánikszzerű halálfélelmet támasztani, arról sem olvasunk a tanulmányban. Itt azért nem tiszta a lelkiismerete. A halálfélelem alapos megoldásaként a rendkívül hatásos új idegcsillapító szereket ajánlja. Ezzel kapcsolatos megjegyzéseit így végzi; „A pszichikus kórképek gyógyszeres kezelése épp napjainkban tárt fel új lehetőségeket...” A kommunizmus uralma alatt nemcsak a halál-, hanem az életfélelemmel is kénytelen idegbódító mérgekhez menekülni az ember.

A legszörnyűbb életérzés a Semmitől való félelem. Ezen nem segít a hitetlenség, csak sokkal kilátástalanabbá teszi a helyzetet. Hozzánk köttetett a haláltudat, s mindenki fél az elmúlástól. Társadalmi úton sok ügyet el lehet rendezni, de ezt a kérdést soha. Sokkal több az ember közösségi léténél, kénytelen transzcendálni az öleléséből: egyéni mivoltában kell szembenéznie a halállal. Tudata révén nem történhet meg az igazi túllépés, — az csak az elmúlás állandó lehetőségét tárja fel —, a halálon túlnézni csak a hitével tud az ember. A transzcendens valóságot érinti vele, az Istenbe kapaszkodik, ez pedig az örökélet lehetősége, tehát a győzelem. Hit nélkül szükségképp kétségbeesik, vagy kiköt a hedonizmusnál. Ezek a legszorosabb kapcsolatban vannak egymással. Csak külső fegyelmet produkál a kommunizmus, a lelkek mélyén a hedonista sóvárgás húzódik meg, mögötte pedig a kétségbeesés és a halálfélelem.

Az illúziókon és tudatos félrevezetésen túl ennek a kérdésnek egyetlen megoldása Krisztus. Ő feltámadt a halálból, s mindenkinek utat nyitott az örökéletre. Sok áltudományos elmélet mögött halljuk meg a szavát. Végső megoldásként így szól: „Én vagyok a feltámadás és az élet.”

A kommunizmus és a keresztyénség változatlan viszonya

Mind Nyugaton, mind a vasfüggöny mögött tisztázatlan ez a kérdés. Illetve, áttekinthetetlené teszi sokféle politikai járuléka. A kommunisták törekvéseinek ez is a célja: tisztázatlan állapotban hagyni a kommunizmus és keresztyénség viszonyát. Sok embernek ezzel bekötik a szemét s leszerelik őket, a vasfüggönyön túl pedig így tudják az egyházakat felhasználni politikai céljaikra. Komplikált ténykedésük azonban zavart kelt híveik körében is, ezért egy-egy írásukban leplezetlenül rámutatnak a lényeges történésekre.

Változatlan alapelvük a kommunizmus és a keresztyénség teljes összeférhetetlensége. Végso fokon nemcsak az egyház szervezeteit törlik össze, hanem a keresztyénséget akarják gyökerestől kiirtani az emberek lelkéből. A tárgyalt cikk ezzel a félreérthetetlen mondattal kezdődik: „A protestáns vallások — mint minden vallási tanítás — ellentétben állanak a marxizmus ideológiájával.” Látszat csupán a fegyverszünet, mögötte a protestantizmus felszámolása folyik.

Persze, dialektikus módon. A politikai életben szükség van bizonyos fajta együttműködésre, de mögötte történni kell a lényegnek: ezzel a játékkal is meggyengíteti keresztyénséget el kell tüntetni a föld színéről.

Ezután behatóan tárgyalja a cikk a magyarországi protestáns csoportok új teológiai állásfoglalását: nem az egyházak lelki erjedése adott lökő erőt ennek a teológiának, hanem a kommunizmus új társadalmi állapota. Ez a szépen fogalmazott mondat csak kis részben fedi igazi jelentését, lényegileg a diktatúra terrorját kell érteni rajta. Az új teológia kétségbeesett kísérlet, hogy a keresztyénség időtlen tartalma a megváltozott helyzetben is érvényesüljön. Ennek az állításnak is két oldala van: az új teológia tudásai részben felelősségteljes tagjai és doktorai az egyháznak, mellettük azonban ott van a beépítettek hada, akik a védekező keresztyénség erősítése helyett szovjet propagandára használnak fel minden megnyilatkozást.

A teológia új formája állandó követelmény; a mindenkori, konkrét emberhez kell szólnia időtlen tartalmának. Ez a meggondolás föltétlenül helytáll, ha lényegben az örök mondanivalót, formán pedig a változó történelmi helyzetet értjük. Mindenkori tartalma: „Jézus Krisztus tegnap és ma és örökké ugyanaz”; a forma pedig az ateista kommunizmustól meghatározott ember és társadalom. Ezzel semmilyen lényegbeli közössége nem lehet a keresztyénségnek, de az emberek zöme nem marxista a vasfüggönyön túl sem, csak a diktatúrának alávetett társadalmi lény. Hozzájuk lehet és kell is szólni egy új teológiának. Nem a régi társadalom nyelvén, hanem a mostani által meghatározott módon és feladatok közt. Az időtlen tartalomnak meg kell oldani az új problémákat. Ez a korszerű teológia feladata.

Másfelől, a marxizmus ideológiája szerint, az osztály nélküli kommunizmus építése nyomán a vallás társadalmi alapjai megszűnnek, sorba eltűnik minden egyház. Ezt a folyamatot politikai manőverezéssel, propaganda támadásokkal, főleg pedig az új társadalom építésével siettetni kell. Sokat segít a testi és lelki terror.

Az új teológia tehát a keresztyénség szempontjából az örök tartalom érvényesítési kísérlete egy halálosan nehéz helyzetben, a kommunizmus viszont a réseket tágítja, s dialektikájával örli az egészet.

Mind a kettőre legjellemzőbb a történelmi keresztyénség bírálata. Az új teológiai szemlélet az egyház és az állam megbékülésétől számítja a történelmi állapotot, Konstantin császár idejétől kezdve. Az előtte lezajlott idő és élet volt az egyház tiszta helyzete, amit a reformáció villantott fel ismét. Történelmi korszaka legfőbb meghatározója a keresztyénségnek az állammal kötött szövetsége volt; ebben az állapotában többé-kevésbé idegen érdekeket is szolgált az egyház. Eljött az ideje, hogy az államhatalomtól független keresztyénséget újra megfogalmazzák, s meg is kell próbálni a valóra váltását. Az új politikai és hatalmi helyzetben a teológia kénytelen erős kritikát gyakorolni a múlt fölött, hogy tiszta tartalmát érvényesíthesse a jelenben. Örök mondanivalója pedig ennyi: él az Isten, s Krisztusával megváltja az embert.

Ennek a történelmi kritikának a kommunizmus egészen más jelentőséget tulajdonít: igazolva látja, hogy a keresztyénség az osztálytársadalom terméke, s az osztály nélküli társadalomban el is tűnik majd egészen. Ezt a folyamatot próbálja siettetni az új teológia kikényszerítésével. Nyugat felé pedig dokumentálja, hogy uralma alatt virágzanak az egyházak, hisz új hittudományt is hoztak létre.

Ebben a cikkben a kommunizmus újra leleplezi magát.

Egyetlen célja van a keresztyénséggel: el akarja tüntetni a társadalomból, s az emberek lelkét is sterillé próbálja tenni vele kapcsolatban. Politikai meggondolások miatt kénytelen békés taktikai lépésekre is, végso célját azonban sose téveszti szem elől. A Világosságban is azért íródott ez a cikk, nehogy félreértsék a kommunisták a helyzetet: az egyház és az ateista állam időleges taktikai együttműködéséből még nem következik a marxizmus és a keresztyénség közti ellentét bármilyen feloldódása. A vallás a végso ellenség, látszólagos igazodása ellenére is el kell pusztítani. A beépítettek és kollaborálok hűségesen segítenek, a hívó teológusok viszont, kimondhatatlan teher alatt, próbálják az új helyzetben fogalmazni az örök mondanivalót.

Az igehirdetés válsága és dicsősége

A Teológiai Szemle egyik száma „Az igehirdetés válsága az Egyház válsága” címen ismerteti a németországi Arnoldshainban lefolyt konferencia előadásait. Egyetlen témájuk az igehirdetés mai helyzete volt. Nagyon tanulságos a beszámoló anyaga, még inkább a folyóirat hozzászólása a felmerült kérdésekhez, legérdekesebb azonban a mai magyarországi református igehirdetést megnézni a konferencia tükrében.

Rendkívüli változatosságot mutat 1945 óta. Az összeomlás után biblikus és egzisztenciális vonásokkal bővült a mondanivalója. Később, hatalmi nyomásra, mind erősebben szólalt meg benne a kommunista propaganda. Ezt a jelenséget már jóakarattal se lehetett igehirdetésnek nevezni. Persze, akkor is szólt az Ige; mindig megtalálta megnyilvánulási módját, hiába próbálták kommunista propagandával helyettesíteni az élet hatalmasai. Rendszerint minden lelkipásztor megkapta az igehirdetési vázlatot, ami leplezetlenül a kommunizmus céljait szolgálta, marxista üdvösségről szólt, s konkrét politikai feladatok támogatására akarta rábírní a hallgatóságot. Tökéletes válságba került az igehirdetés. Ez a helyzet lassan feloldódott, a szószékeken mind krisztusibb módon szólalt meg az Ige. A lelkipásztor hite és képessége mind inkább a Szentlélek munkaterületévé válhatott, az ellenséges külső hatalom is moderálta a módszereit. Irányító igényét azonban nem adta fel.

Nemcsak Magyarországon, hanem világszerte sok új problémával találkozott az igehirdetés az elmúlt negyedszázadban. Követelmények áradata lépett fel vele szemben. Ebben a vonatkozásban is éles választóvonalat jelent a második világháború. A felmerült kérdések nem egységesek, más tényezők motiválják a vasfüggöny mögött, mint a nyugati oldalon. De, túl a pillanatnyi helyzeten, Krisztus módszere közös: az igének érthető módon és Isten akarata szerint kell megszólítani a mai embert. Bárhol éljen is. Rendkívül érdekes az Arnoldshainban lezajlott konferencia: az egyház másfajta hatalmi éghajlat alá került két része együttesen vitathatta meg az igehirdetés kérdéseit. A megszületett anyag természetesen kétarcú, rendkívül jellegzetes módon mutat rá a felmerült kérdésekre, tisztán feltárja közös gyökerüket, és tipikus kétfajta választ ad.

Először Eisinger professzor, lelkésképző intézeti tanár „A szemináriumi prédikációkészítés fázisai” címmel tartott előadást. Teljes homiletikai módszert nyújtott, hatalmas könyvek helyett elemezte az igehirdetés módozatait. Itt is elmondhatjuk röviden a vázát. Első lépés: a lelkipásztornak, minden tudományos egzegézis előtt, a szöveggel személyesen kell találkoznia. Utána rögtön kapcsolatba hozza az eklézsiával: mit eredményezhet a szöveg és a gyülekezet érintkezése. Majd látni kell az egyház hagyományos magyarázatát. Csak ezután lehet tudományosan bonckés alá venni a textust. Ennek a fázisai: a lehető legpontosabb szöveg megállapítása, a kontextus kérdésein át a műfaj történeti besorolás, végül az egzegézis.

Ilyen alapon születhet meg a prédikáció. Szinte tökéletes eljárási mód. Érvényesül benne az Ige minden mástól független mondanivalója, a lelkipásztor és az egyház hite és tudománya, s a gyülekezet lelki igénye. Ez utóbbit, természetesen, nem egy kívülálló hatalom állapítja meg, hanem csak a lelkipásztor és a gyülekezet közös életgyakorlata, s az örök krisztusi követelmény. Ez az előadás alkalmas alap volt a további tárgyalásokra.

Még egy tanulmányt vázolok röviden; szeretném megmutatni a másik csoport gondolkozását és törekvéseit is ebben az adásunkban. A teológiai baloldal szólalt meg, Kreck professzor látása szerint. Így summázza az igehirdetés feladatát: „A hitnek meg kell találni az utat a cselekvéshez.” önmagában tökéletes követelmény, de Kreck professzor értelmezése rendkívül veszedelmes. Elképzelése szerint az igehirdetés felszabadít a felelős cselekvésre. Ennek a lényeges tartalma pedig a világgal szembeni megengesztelődés. A hitetlen, istenellenes világgal megegyezésre, sőt közösségre kell jutnunk, a magunk igazságának a méregtelenítése árán. „A magunk igazsága” itt a bibliát jelenti, ezt kell „méregteleníteni”, hogy a kommunizmus is elfogadhassa semlegesített hitünket és magatartásunkat. A béke útja: „front az agresszió ellen”, amin a történelmi keresztyénséget érti és a nem kommunista világot. Az igehirdetés feladata tehát a marxizmus szolgálata; az egyház a kommunizmusért legyen, és támadja hátba a nyugati életet. Ez volt a teológiai baloldal véleménye.

Pákozdy professzor képviselte a magyar reformátusságot. A konferencia végén egy felszólalásban foglalta össze az elhangzottakkal kapcsolatos gondolatait. Véleménye szerint az igehirdetés válsága mutatkozott meg a konferencián, ez pedig az egyház válságának a jele. Lejárt a régifajta igehirdetés kora, a prédikációnak nem az egyéni megtérést és megigazulást kell szolgálni többé, nem is a krisztusi közösséget, az egyházat, hanem a keresztyénség és a világ, Krisztus és a kommunizmus együttesének kialakítása a végső cél. Nem tartja jónak az eddigi istentiszteleti rend helyett az ateistákkal folytatott párbeszéd bevezetését, viszont az igehirdetésnek el kell érni, hogy „az egyház ne csak a maga életét és közösségét

élje, hanem az egész emberiségét". Az igehirdetés ezért csak a kritikai biblia-tudomány alapján állhat, nem lehet alárendelni semmilyen gyakorlati egyházi szolgálatnak. Kritikai biblia-tudománya viszont a kommunista hatalmi törekvéseknek van alárendelve. Komplikált mondanivalója, nagyon egyszerűen, kommunista szolgálatnak tekinti a prédikációt.

A magyarországi református igehirdetés viszont az ellentétes vágányon jár még mindig. Ezt a tényt tisztán érzékelteti az egyház egyik megmaradt lapja a „Református Egyház” Ige-szolgálatunk című rovata. Most is állandóan közöl igehirdetési vázlatokat, s jórészüik közelebb áll Eisinger professzor biblikus és egyházi felfogásához, mint Dr. Pákozdy és hasonló gondolkozású társai szeretnék. Ezek az igehirdetési vázlatok zömükben biblikusak, mély, hívő megnyilatkozásai a vasfüggöny mögé szorult mai keresztyénségnek. Természetesen, a kommunista oldal is képviselteti magát, de a biblikus rész dominál. Nívóbeli különbségek is adódnak, a módszer és a cél azonban tiszta és félreérthetetlen: krisztusi hitet és magatartást plántálnak az emberek lelkébe. Ezért van ma is magyar református egyház, és ezért áldottak nagy többségükben hűséges lekipásztorai.